

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 27 Οκτωβρίου 2024 • Έτος 16° • Αρ. φύλλου 844

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Τι τρομάζει τους Δημοκρατικούς

Ούτε οι ύβρεις, ούτε η αλλόκοτη συμπεριφορά, ούτε οι ατελείωτες ομιλίες δείχνουν να κοστίζουν στον Τραμπ. Αντιθέτως, ο πρώην πρόεδρος εμφανίζεται να καλύπτει τη μικρή διαφορά που τον χώριζε από τη Χάρις. **Σελ. 20**

■ **Φαρίντ Ζακάρια:** «Ζούμε ήδη σε έναν μετα-αμερικανικό κόσμο», λέει ο διάσημος δημοσιογράφος. **Σελ. 21**

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ - ΑΝΝΙΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η άτυπη ανακωχή

Η συνάντηση των δύο και το ορόσημο που τίθεται για το '26 και '28

Μία άτυπη εκκευρία επιχειρείται μεταξύ του Νίκου Χριστοδουλίδη και της Αννίτας Δημητρίου. Δεν πρόκειται για συμμαχία ούτε για βήματα προς τη συγκυβέρνηση, αλλά σειρά λόγων με ορίζοντα τις προεδρικές εκλογές του 2028 ωθούν και τους δύο προσωρινά σε κάποιες μορφές συνεννόηση. Στην

εξίσωση δεν πρέπει να παραβλέπεται ο ρόλος του Αβέρωφ Νεοφύτου, του Νίκου Αναστασιάδη και των πιθανών συμμάχων. Την ίδια στιγμή τα κόμματα ξεκινούν τις διαβουλεύσεις και τις κινήσεις επί χάρτου για τις Βουλευτικές του 2026, ψάχνοντας πρόσωπα και μετρώντας απώλειες. **Σελ. 6, 7**

ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΑ

Πρωθείται αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης

Αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας πρωθείται από Βρυξέλλες και Βερολίνο, θεωρώντας ότι θα αποτελέσει βάση για εγκαθίδρυση ειδικής σχέσης με την Άγκυρα. Κάτι τέτοιο έχει τεράστιο οικονομικό-εμπορικό ενδιαφέρον, καθώς ο ετήσιος όγκος ευρωτουρκικών εμπορικών συναλλαγών εκτοξεύθηκε στα 206 δισεκατομμύρια ευρώ, το 2023. **Σελ. 4**

Από τις 4 π.μ. τέθηκε σε ισχύ η χειμερινή ώρα. Ως εκ τούτου, οι δείκτες των ρολογιών θα πρέπει να μετακινηθούν μία ώρα πίσω.

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Ερχεται δημόσιος κατήγορος και Ελεγκτικό Συμβούλιο

Προετοιμάζονται καίριες συνταγματικές τομές στους δύο μεγάλους ανεξάρτητους θεσμούς του κράτους

Η Επιτροπή των εμπειρογνομόνων, που ανακοινώθηκε πριν κάποιες μέρες, θεωρείται η αρχή μιας σημαντικής προεργασίας για τον εκσυγχρονισμό της Νομικής και της Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Οι πρώτες εκτιμήσεις δείχνουν πως η Επιτροπή υπολογίζεται ότι θα ολοκληρώσει την αποστολή της στο τέλος του τρέχοντος έτους. Οι αλλαγές στη Νομική Υπηρεσία προβλέπουν

πως ο γενικός και ο βοηθός γενικός εισαγγελέας θα περιορισθούν στα καθήκοντα συμβούλου του κράτους, ενώ την ίδια στιγμή θα συσταθεί μια νέα Υπηρεσία που θα αναλάβει το ποινικό κομμάτι με επικεφαλής τον γενικό και βοηθό γενικό δημόσιο κατήγορο. Η Ελεγκτική Υπηρεσία αναδιαμορφώνεται καθώς δημιουργείται πλέον Ελεγκτικό Συμβούλιο. **Σελ. 3**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΜΠΟΣ

Μέρος του κεκτημένου τα έξι σημεία του Αντόνιο Γκουτέρες

Δεν συζητούμε σιδήποτε εκτός του συμφωνημένου πλαισίου, λέει στην «Κ» ο υπουργός Εξωτερικών Κωνσταντίνος Κομπός. Αναφέρει, παράλληλα, πως η βρετανική πλευρά θεωρεί τη συμμετοχή της στις διασκέψεις για το Κυπριακό, αυτονόητη. **Σελ. 5**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Επείγον σήμα κινδύνου

Το ζήτημα των δομών που φιλοξενούν ανήλικους και τα πολλά και κρίσιμα προβλήματα που έχουν, θα πρέπει να τύχουν της δέουσας προσοχής από το υπουργείο Πρόνοιας και ιδιαίτερα από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας. Εκ των ων ουκ άνευ είναι ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας, η σωστή στελέχωση των υπηρεσιών και των δομών που ασχολούνται με τους ανήλικους, καθώς και η ανάληψη των ευθυνών από την Πολιτεία για την ευημερία των παιδιών που βρίσκονται υπό την κηδεμονία της. Δεν χρειάζεται να φτάσουμε στα χειρότερα για να ληφθούν μέτρα.

ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ - ΣΑΜΑΡΑ

Ποιος θα πατήσει το κουμπί

Μια αποστολή του Αντώνη Σαμαρά στην ομιλία του στην Κύπρο πριν από δέκα ημέρες φαίνεται ότι ήταν η θρυαλλίδα που οδήγησε στην αλλαγή στάσης του Κυριάκου Μητσοτάκη.

Η «Κ» ξετυλίγει το παρασκήνιο των τελευταίων εβδομημεριών, με την εκατέρωθεν ανταλλαγή πυρών, και σκιαγραφεί τις προθέσεις των δύο πλευρών για τη συνέχεια. **Σελ. 18**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ Κ. ΤΣΟΥΚΑΣ

Κυβερνήσεις, τι έμαθες; **Σελ. 3**

ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ

Γιατί ο Πρόεδρος έξω πάει καλά **Σελ. 7**

ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Οι πατερούληδες **Σελ. 12**

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΔΗΓΙΑ

Αλλάζει το σκηνικό στην αγορά ΜΕΔ

Με την εναρμονιστική ευρωπαϊκή Οδηγία, που ψήφισε η Βουλή, θα μπορεί ένα επενδυτικό ταμείο να αγοράσει μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο από εταιρείες εξαγοράς

πιστώσεων που λειτουργούν στη χώρα, δίχως όμως να χρειάζεται να εγγράψει εταιρεία εδώ, ή να εποπτεύεται από τους εγχώριους επόπτες. **Οικονομική, Σελ. 5**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Πέντε τόμοι με κυπριακά παραμύθια

Με αφορμή την παρουσίαση της σειράς του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών «Κυπριακά παραμύθια», μιλήσαμε με τις επιμελήτριες Αργυρώ Ξενοφώντος και Μαρία Ματθαίου και με τον εικονογράφο της σειράς, τον χαράκτη Χαμπή Τσαγγάρη. **Τέχνες, Σελ. 4**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Τέσσερις Κύπριοι στο Κολοσσαίο

Ο Βασίλης Βασιλειάδης γράφει για τη συμμετοχή τη δική του και ακόμα τριών Κύπριων (Λευτέρη Τάπα, Ελένης Κινδύνη, Πανίκου Τεμβριώτη) στην έκθεση σύγχρονης τέχνης «Cyprea, la rete di Afrodite» στο Μουσείο του Κολοσσαίου στη Ρώμη. **Τέχνες, Σελ. 5**

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΤΙΣ ΔΙΟΡΙΣΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Η ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ ΣΑΣ

ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΑ

Πρωθείται αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης

Αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας πρωθείται από Βρυξέλλες και Βερολίνο, θεωρώντας ότι θα αποτελέσει βάση για εγκαθίδρυση ειδικής σχέσης με την Άγκυρα. Κάτι τέτοιο έχει τεράστιο οικονομικό-εμπορικό ενδιαφέρον, καθώς ο ετήσιος όγκος ευρωτουρκικών εμπορικών συναλλαγών εκτοξεύθηκε στα 206 δισεκατομμύρια ευρώ, το 2023. **Σελ. 4**

Από τις 4 π.μ. τέθηκε σε ισχύ η χειμερινή ώρα. Ως εκ τούτου, οι δείκτες των ρολογιών θα πρέπει να μετακινηθούν μία ώρα πίσω.

JOEY App

Banking app για παιδιά και εφήβους 9-17 ετών

Μάθε περισσότερα

Σε κάθε επόμενη κίνηση

Τράπεζα Κύπρου

125

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΔΗΓΙΑ

Αλλάζει το σκηνικό στην αγορά ΜΕΔ

Με την εναρμονιστική ευρωπαϊκή Οδηγία, που ψήφισε η Βουλή, θα μπορεί ένα επενδυτικό ταμείο να αγοράσει μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο από εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων που λειτουργούν στη χώρα, δίχως όμως να χρειάζεται να εγγράψει εταιρεία εδώ, ή να εποπτεύεται από τους εγχώριους επόπτες. **Οικονομική, Σελ. 5**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Πέντε τόμοι με κυπριακά παραμύθια

Με αφορμή την παρουσίαση της σειράς του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών «Κυπριακά παραμύθια», μιλήσαμε με τις επιμελήτριες Αργυρώ Ξενοφώντος και Μαρία Ματθαίου και με τον εικονογράφο της σειράς, τον χαράκτη Χαμπή Τσαγγάρη. **Τέχνες, Σελ. 4**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Τέσσερις Κύπριοι στο Κολοσσαίο

Ο Βασίλης Βασιλειάδης γράφει για τη συμμετοχή τη δική του και ακόμα τριών Κύπριων (Λευτέρη Τάπα, Ελένης Κινδύνη, Πανίκου Τεμβριώτη) στην έκθεση σύγχρονης τέχνης «Cyprea, la rete di Afrodite» στο Μουσείο του Κολοσσαίου στη Ρώμη. **Τέχνες, Σελ. 5**

HUBLOT

SQUARE BANG UNICO KING GOLD CERAMIC

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Εμπρός, για μια γεωργία νέα

«**Νέα** η Γεωργία η Αβλεπί; Αυτή πλησιάζει τα 90!» απόρρησε η Καλαμαρού. «Ποιος μίλησε για τη Γεωργία την Αβλεπί;» εξεμάνη η Ιουλία. «Και ποιαν άλλη Γεωργία έχουμε στον κύκλο μας εκτός από την Αβλεπί;». «Είσαι εντελώς εκτός θέματος, Ευγενία». «Ε τότε βάλτε με στο θέμα, για να καταλάβω. Τι πάει να πει, εμπρός, για μια γεωργία νέα;».

Κατ' αρχάς, ως στήλη που σέβεται τον εαυτό της, οφείλουμε να εξηγήσουμε στο αναγνωστικό κοινό κάτω των 60 ποια είναι η Γεωργία η Αβλεπί. Πρόκειται για θρυλική καρτοπαικτική μορφή, η οποία έγραψε το πάλοι ποτέ ιστορία στο Πολύδροσο της Κακοπετριάς, καθώς κτυπούσε «αβλεπί» τις παρτίδες του ποκεριζέ έναντι οιοδήποτε τιμήματος. Καμία σχέση δηλαδή με το εμπνευσμένο σύνθημα «Εμπρός, για μια γεωργία νέα» – μια επικοινωνιακή προσφορά του καρέ στην κυβέρνηση Νίκου Χριστοδουλίδη.

Όλα ξεκίνησαν από την ευφάνταστη δήλωση της Μαρίας Παναγιώτου: «Επιθυμία μας μια εξωστρεφής γεωργία». Το δράμα της υπουργού κατάφερε να αγγίξει τις ευαίσθητες χορδές (sic) της αστικής Λευκωσίας, δημιουργώντας εικόνες απaráμιλλης εξωστρέφειας. «Τουτέστιν;» απόρρησε η ανεπίδεκτη μαθήσεως Θεοπίστη Θεοδούλου. «Τουτέστιν, να αλλάξω το εικόνα της ταλαίπωρης αγροτιάς, με γοπευτικούς αγρότες οι οποίοι διαθέτουν αξιόλογο εξωτερικό -six pack- κόσμο και καλλιγραμμες αγρότισσες με εξίσου πληθωρικό sexiness- χαρακτήρα». «Ζενιά!», ομοφώνησαν οι κυρίες.

«Δεν πρέπει να ξεκνάμε άλλωστε ότι μέσα στη γενικότερη παρόνια, το κεφάλαιο αγροτιά για κάποιο λόγο πουλάει» υπερθεμάτισε η Ιουλία. «Τουτέστιν;» ρώτησε η Θεοπίστη, η οποία εκτός όλων των άλλων είναι και ανενημέρωτη περί τα so-

Το δράμα της υπουργού για μια «εξωστρεφής γεωργία» αγκάλιασε το καρέ, καταθέτοντας, όπως πάντα, δημιουργικές προτάσεις.

cial media. «Τουτέστιν, σας παραπέμπω στο βίντεο του Χρύσανθου Σαββίδη για την εκστρατεία καταπολέμησης της... ποντικής! Ο εξωστρεφής βουλευτής υποστήριξε τον ρόλο του με ασορτί αγροτικό outfit και γλαφυρό λόγο που δεν άφησε κανένα ασυγκίνητο».

Το απόγευμα στο διαμέρισμα της οδού Κωστή Παλαμά κυλούσε ήρεμα, με gin and tonic, αγροτικές αναμνήσεις (έναν γκόμενο που είχε προπολεμικά η Κουλλίτσα από τα Ακουρδάλεια – Άνω ή Κάτω, παραμένει ακόμα επτασφράγιστο μυστικό) και μια «αγροτική εμπειρία» που η Σβετλάνα Αλεξαντροβα μοιράστηκε με το υπέργηρο κοινό της.

Συγκεκριμένα, την εξαιρετική τιμή να ποζάρει στην αφίσα του τελευταίου πενταετούς αγροτικού πλάνου της Σοβιετικής Ένωσης, με σφιγμένη γροθιά και πολλά υποσχόμενο επαναστατικό βλέμμα. Τόσος ήταν δε ο ενθουσιασμός των κυριών, που τσούγκρισαν το τρίτο gin and tonic στην υγεία της οραματίστριας Μαρίας Παναγιώτου και μοιράστηκαν πικάντικες πληροφορίες από τα μαθητικά τους χρόνια για τον δάκο και τη μouxρίτσα.

Κάπως έτσι, χαλαρά και φιλήσυχα, θα ολοκληρωνόταν ένα ακόμα απογευματινό καρέ αν δεν έφταναν τα νέα από το κοντινό γιοφύρι της Ζάχα. Ο λόγος για το συλλαλητήριο

διαμαρτυρίας που διοργάνωσε ο ινφλουένσερ ευρωβουλευτής, στο οποίο προσήλθαν... 36 μαθητές! Ακόμα και με τα μαθηματικά του Γιαννάκη που χρησιμοποίησε ο Φειδίας (μίλησε για προσέλευση 100 μαθητών) η εκδήλωση ήταν αναμφίβολα παταγώδης αποτυχία. «Τα όμορφα likes όμορφα καίγονται» σχολίασε η Ιουλία, αλλά δεν έμεινε ως εκεί. Προχώρησε ένα βήμα παραπέρα, καλώντας το καρέ σε αντιδιαδήλωση την ίδια κιόλας μέρα. «Τουτέστιν;» έπαιξε η κασέτα της Θεοπίστης. «Τουτέστιν, ήρθε η ώρα να μετρήσουμε τα κουκιά μας» απάντησε σιβυλλικά η χήρα.

Δεν χρειάστηκε δα και καμιά μεγά-

λη προσπάθεια. Μερικά τηλεφωνήματα –ένα στο Pralína της Στασικράτους, ένα στο κομμωτήριο του Άγγελου και δυο τρία σε φιланθρωπικές οργανώσεις- είχαν ως αποτέλεσμα την προσέλευση 37 κυριών συν 37 οικιακών βοηθών, το όλον 74 πλάσματα ένωσαν τις φωνές τους στο γιοφύρι της Ζάχα. Η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον στον πύρινο λόγο της ζήτησε την απόσυρση των smartphones τα οποία ευθύνονται για σωρεία εγκεφαλικών με θύματα άτομα της τρίτης ηλικίας. «Νοσταλγούμε τα κινητά –γκουμούτσες κι ας μοιάζαμε με μαρκόνη σε πλοίο. Καλύτερα αυτό, παρά να πάμε από news notification μάνα μου», είπε συγκινημένη.

«Τουτέστιν;» ψέλλισε φοβισμένα η συνήθης ύποπτη. «Έλεος, Θεοπίστη! Τουτέστιν, εκεί που κάθεσαι ανέμελη και ανυποψίαστη να πέφτεις πάνω στο βίντεο της TikTok Νανάς, η οποία καταγγέλλει πολιτική συνωμοσία αποδόμησής της. Ή να βλέπεις τον Απόστολο Γκλέτσο να δηλώνει εντελώς ανερυθρίαστα “ένα τίποτα είναι το Ηρώδειο, ένα ερείπιο που μας φόρτωσαν οι Ρωμαίοι”. Δεν θέλει πολύ να γίνει το κακό, μάνα μου...».

Για να λέμε πάντως και του στραβού το δίκιο οι αδέσποτες πλέον μπορεί να μας έρθουν από παντού. Όπως από το πολιτικό ρεπορτάζ, επί παραδείγματι, όπου η Ιουλία διάβασε (και σοκαρίστηκε – πράγμα σπάνιο) τον διάλογο ανάμεσα σε Χριστοδουλίδη και Τατάρ στο δείπνο της Νέας Υόρκης. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα αποδεχτεί να μπουν δύο κράτη» είπε ο δικός μας. Και τι του απάντησε νομίζετε ο άλλος; «Γιατί; Σήμερα οι άντρες γίνονται γυναίκες και αντίστροφα». Έτοιμο το είχε η Θεοπίστη το τουτέστιν, πλην όμως η Ιουλία την απέτρεψε καθώς η ερμηνεία του Κυπριακού με όρους gender fluidity είναι προχωρημένα μαθηματικά.

Ήταν μια ομολογουμένως γεμάτη ημέρα, η οποία ξεκίνησε με την απόπειρα εκσυγχρονισμού της τιμμήνης αγροτιάς, εξελίχθηκε σε κινηματική δράση (Νόμος Είναι Το Δίκαιο Του Καρέ) και κατέληξε με out of the box Κυπριακό. Τι έλειπε; Η άχρηστη είδηση της ημέρας από το κεφάλαιο «πολιτική λιμπντο». Δήλωσε ο ανεξάντλητος Φειδίας: «Αποφασίσαμε με τη Στυλιάνα να κάνουμε εγκράτεια μέχρι τον γάμο». «Άξιος!» φώναξε η συνταξιούχος Θεολόγος Θεοπίστη Θεοδούλου, καθώς αυτή τη φορά κανένα «τουτέστιν» δεν χρειάστηκε. Αμέσως το έπιασε το υπονοούμενο!

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

27.10.1934

Ναυπήγηση: Αγγέλλεται εκ Ρώμης ότι η Ιταλία, εξασκούσα το δικαίωμα όπερ κατέχει επί τη βάσει της συνθήκης της Ουασινγκτόνς, ήρchiσε σήμερα την ναυπήγηση των δύο νέων πολεμικών της, τα οποία θα φέρουν τα ονόματα «Βιττώριο Βενέτο» και «Λιτόριο». Η Ιταλία δεν είχε προβή εις την ναυπήγηση μεγάλων σκαφών από του 1912. Το υπό ναυπήγηση γαλλικών καταδρομικών «Δουνκέρκη» είχε εκποσίματος 26.500 τόννων και θα φέρεη οκτώ πυροβόλα των 13 δακτύλων. Τα ιταλικά σκάφη θα έχουν το ανώτατον επιτρεπόμενον υπό της συνθήκης εκτόπισμα, δηλαδή 35.000 τόννων, και θα φέρουν πυροβόλα των 16 δακτύλων. Δεν είναι γνωστόν πόσον χρόνον θ' απαιτήση η κατασκευή των δύο ιταλικών πολεμικών, αλλά πιστεύεται ότι αυτή θα επισπευσθή.

Μικρά Αντάντ: Ερωτηθείς ο κ. Τιπουλέσκο [υπουργός Εξωτερικών της Ρουμανίας] επί των φημών περί συγχωνεύσεως της Βαλκανικής Συνεννοήσεως μετά της Μικράς Αντάντ εδήλωσεν ότι δεν πρόκειται περί συγχωνεύσεως αλλά περί συνεργασίας μόνον. Επειδή οι τελικοί σκοποί των δύο αυτών πολιτικών ομάδων είναι οι αυτοί –ετόνισε περαιτέρω ο κ. Τιπουλέσκο– φυσικόν είναι ότι η συνεργασία των επιβάλλεται. Μόνον το πεδίο της δράσεώς των διαφέρει, αλλά το ιδεώδες των είναι πάντοτε το ίδιον.

Μαρτύρια: Ιδού, λοιπόν, ότι ο έρως των Ελλήνων προς τους κινηματογραφικούς αστέρας φθάνει τα όρια της παραφροσύνης. Οποίος έδε την «υποδοχήν» της Μπριγκέττε Χέλμ εις τας Αθήνας, όποιος ήκουσεν από την ιδίαν τι ετράβηξε εις όλο το ταξίδι από Γευγελής μέχρι Θεσσαλονίκης και έηπετα προχθές εις τον σταθμόν της Θεσσαλονίκης δεν μπορεί παρά να θαυμάση την αντοχήν του ανθρώπου. Διότι είνε θαύμα πώς κατώρθωσεν ο γερμανικός αστήρ να διατηρήσῃ την ακεραιότητά του και την λάμπην του ύστερα από τα μαρτύρια που υπέστη.

Όποιος αφήσει ξανά υπονοούμενο ενάντια στη Φιλίππα την Πρώτη σχετικά με τη διαχείριση του Ταμείου του Φορέα Κοινωνικής Στήριξης θα με βρει μπροστά του. Μπορεί ο εθνικός μας αξύριστος να λειτουργήσει λίγο ευνοιοκρατικά όσον αφορά πολλούς από τους διορισμούς του, αλλά θεωρώ πως η Πρώτη Κυρία είναι κυρία και δε θα καταδεχόταν να λειτουργήσει ψηφοθηρικά εις βάρος ενός φιλανθρωπικού φορέα. Κάντε λοιπόν όσους ελέγχους θέλετε, αλλά για όνομα του Θεού, κάτω τα χέρια από τη Φιλίππα Περόν.

Ψες είδα το πιο απίστευτο όνειρο κι αν θέλετε βοηθήστε με να το αποκρυπτογραφήσω: Είδα λέει πως κατέβηκε υποψήφια στις επόμενες εκλογές η Φιλίππα η Πρώτη, την ψήφισα και τις κέρδισε, μετατρέποντας με αυτό τον τρόπο τον νεαρό μας Συνταξινόχο στον Πρώτο Κύριο της Δημοκρατίας, ο οποίος, ως ο πρώτος Πρώτος Κύριος είχε να διαχειριστεί και το ταμείο του Φορέα Κοινωνικής Στήριξης. Και ξαφνικά εμφανίστηκε ο Χατζηγιάννης –ο βουλευτής, όχι ο τραγουδιστής και πρώην υφυπουργός– κατηγορώντας τον πως έδινε επιδόματα μόνο σε φοιτητές που ήταν παιδιά συγγενών του. Ξύπνησα ιδρωμένος. Τι εφιάλτης και αυτός.

Τα βρήκε ο μικρός αξύριστος με την ξανθιά Παναγιά, και έφτιαξαν μέτωπο εναντίον Αναστασιάδη – Αβέρωφ, τους οποίους θεωρούν και τη μεγάλη απειλή για το πολιτικό τους μέλ-

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Η Φιλίππα Περόν και ο Πρώτος Κύριος

Δεν αποφάσισα ακόμη αν θα είμαι υποψήφια.

λον. Ο δε Αβέρωφ θα πήγαινε στην «Πυξίδα» με τον Αναστασιάδη και τη γνωστή παρέα, αλλά ως αλεπού που είναι μυρίστηκε την επικοινωνιακή παιδα και το ακύρωσε την ώρα που οι λοιποί έτρωγαν τη συναγρίδα.

Το ξήλωμα του κράτους Αβέρωφ – Αναστασιάδη από τον μικρό αξύριστο συνεχίζεται με τελευταίο θύμα τον γενικό διευθυντή του υπουργείου Οικονομικών Γιώργο Παντελή, ο οποίος μετατέθηκε από τα σαλόνια του Οικονομικών σε αγροτική υπηρεσία στο Παιδείας. Ο Παντελή είναι το τελευταίο θύμα του χρυσόψαρου που κατασπαράζει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τους καρχαρίες. Προ-

ηγήθηκαν ο Οδυσσέας, η Φιάκου, ο Τσώκος (εδώ έχουμε κάποια ζητήματα ακόμη), ο Κούμας, ο Ηροδότου και τα άλλα παιδιά.

Επιστρατεύονται λέει ινφλουένσερς για αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού προβλήματος. Κατ' αρχάς έχουμε στην Κύπρο ινφλουένσερς –εκτός από τον Φειδία, τον αξύριστο και τη βασίλισσα του ινσταγκραμ– και εγώ δεν το ήξερα; Και πώς ακριβώς θα τους αξιοποιήσουν; Θα βγάλουν στους δρόμους Κωνσταντίνα Ευριπίδου και Χριστιάνα Αριστοτέλους να καθοδηγούν τα αυτοκίνητα; Και αυτό θα βοηθήσει το πρόβλημα ή θα το γιγαντώνει;

Στοιχεία από ένα ξαναζεσταμένο σχέδιο Άτσεσον βλέπουν Τούρκοι αναλυτές πως θα μπορούσαν να εφαρμοστούν σε μια νέα φόρμουλα λύσης στο Κυπριακό. Οι παλαιότεροι βέβαια γνωρίζουν πως το οριτζιναλ σχέδιο, όπως και αρκετά από όσα ακολούθησαν και απορρίψαμε μετά βδελυγμίας, διασφάλιζαν για τους Ελληνοκύπριους πολύ περισσότερα απ' όσα μπορούμε ποτέ να ελπίζουμε στο μέλλον. Ας όψεται ο μακροχρόνιος που τον κάναμε και σημαία.

Ο δρόμος Πάφου – Πόλης Χρυσούχους θα γίνει ό,τι κι αν συμβεί, μας λέει ο Πρόεδρος ο οποίος εξήγγειλε για 15η φορά τα έργα Αναστασιάδη (δρόμος Παλαιχωρίου, δρόμος Σαϊτά, δρόμος Ευρύχου) ως δικά του για την ενίσχυση της υπαίθρου. Το ότι ο εργολάβος του έργου στην Πάφο έφυγε ουσιαστικά εδώ και ένα χρόνο και θυμνήθηκε το έργο μετά που φύτεψαν δέντρα στα τούνελ, είναι κάπως, Πρόεδρε. Πάντως, έχει και ένα καλό η υπόθεση: Με τόσες επανα-εξαγγελίες ξέρουμε για ποια κυβέρνηση θα γράφουμε επειδή δεν θα τελειώσουν στην ώρα τους.

Κάπου είδα ένα δροσερό –έως κρύο– ανέκδοτο και σας το μεταφέρω μήπως και σκάσει ένα χαμόγελο στο προσωπάκι σας: Τι είπε ο μπτροπολίτης Ησαΐας όταν κλήθηκε για κατάθεση; –Δεν ξέρω εγώ από κατάθεσεις, εγώ συνήθως κάνω αναλήψεις. Και όχι μόνο τη μέρα της Αναλήψεως.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Ο **διορισμός** της Επιτροπής των εμπειρογνομόνων αποτελεί την έναρξη μιας σημαντικής προεργασίας που πρέπει να πραγματοποιηθεί το επόμενο διάστημα, προκειμένου να μετουσιωθεί σε πράξη αυτό που έχει ονομασθεί εκσυγχρονισμός της Νομικής και Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Το έργο που θα επιτελέσει η Επιτροπή που διορίσθηκε από τον γενικό εισαγγελέα είναι ένα από τα βήματα που θα γίνουν προκειμένου να ετοιμαστεί το νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο θα περάσει πρώτα από το Υπουργικό Συμβούλιο και στη συνέχεια από την Ολομέλεια της Βουλής. Η Επιτροπή των τριών νομικών –Ευάγγελος Βενιζέλος, νομικός / καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, Πολύβιος Πολυβίου, δικηγόρος / πρώην καθηγητής Πανεπιστημίου, Αχιλλέας Αιμιλιανίδης, δικηγόρος / καθηγητής Πανεπιστημίου– και οι δύο εισαγγελείς της Δημοκρατίας –Έλενα Παπαγεωργίου, Γιάννα Χατζηκάννα– έχουν ενώπόν τους να επεξεργα-

Στην Ελεγκτική Υπηρεσία θα συσταθεί Ελεγκτικό Συμβούλιο στο οποίο θα μετέχουν ο γενικός και ο βοηθός γενικός ελεγκτής και απροσδιόριστος, για την ώρα, αριθμός μελών που θα διορίζονται για μία θητεία, η οποία δεν θα ανανεώνεται.

στούν τις σημαντικότερες συνταγματικές αλλαγές, από ιδρύσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, προκειμένου ο εκσυγχρονισμός των δυο κορυφαίων θεσμών να είναι συμβατός με το Σύνταγμα και να μην επηρεαστεί ο δικονομικός χαρακτήρας του κράτους, όπως σημειώνει ο νομικός Κώστας Βελάρης.

Ένα θέμα που μαζί με την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συναίνεση θεωρούνται κομβικής σημασίας. Με βάση πρώτες εκτιμήσεις, η Επιτροπή υπολογίζεται πως θα ολοκληρώσει την αποστολή της περί τα τέλη του τρέχοντος έτους. Παράλληλα με τα συνταγματικά ζητήματα, σε πολιτικό επίπεδο το υπουργείο Δικαιοσύνης τρέχει ήδη μια παράλληλη διαδικασία που άπτεται των αλλαγών που θα συντελεστούν σε Νομική και Ελεγκτική Υπηρεσία που αφορούν στο νομοθετικό περίγραμμα. Ένα περίγραμμα, στο οποίο καθορίζεται το εύρος των εξουσιών του γενικού εισαγγελέα, της νέας υπηρεσίας στην οποία θα μεταβιβαστεί το ποινικό κομμάτι του γενικού εισαγγελέα, καθώς και το νέο τοπίο στην κορυφή της Ελεγκτικής Υπηρεσίας.

Οι 2 συν 1 αλλαγές σε Νομική και Ελεγκτική

Βαθιές συνταγματικές τομές – Δημιουργείται γενικός και βοηθός γενικός δημόσιος κατήγορος και συστήνεται Ελεγκτικό Συμβούλιο

Οι αλλαγές στη Νομική Υπηρεσία προβλέπουν πως ο γενικός και ο βοηθός γενικός εισαγγελέας θα περιοριστούν στα καθήκοντα συμβούλου του κράτους. Παράλληλα, θα συσταθεί μια νέα Υπηρεσία που θα αναλάβει το ποινικό κομμάτι, με επικεφαλής τον γενικό και βοηθό γενικό δημόσιο κατήγορο.

Ανησυχίες και συστάσεις για τις μεταρρυθμίσεις

Λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις που εκφράζονται εντός και εκτός κυβέρνησης, η προσοχή στρέφεται περισσότερο στο συνταγματικό κομμάτι. Επί του προκειμένου ο νομικός Κώστας Βελάρης θεωρεί πως οι αλλαγές που προωθούνται χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, προκειμένου να μην προκληθεί ζημιά στις κυοφορούμενες συνομιλίες στο Κυπριακό.

Ο ίδιος θεωρεί πως το εύκολο κομμάτι βρίσκεται στην Ελεγκτική Υπηρεσία. «Η Νομική Υπηρεσία παρουσιάζει μεγαλύτερες

δυσκολίες καθώς αφορά έναν βασικό πυλώνα που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη από όποιον επιχειρήσει να εκσυγχρονίσει αυτές τις υπηρεσίες και ο πυλώνας αυτός είναι ο δικονομικός χαρακτήρας του κράτους. Θέλουμε να διατηρήσουμε τον δικονομικό χαρακτήρα μέσα στο πλαίσιο των συνομιλιών που λένε ότι θέλουμε να τις επαναλάβουμε για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος μέσα στο πλαίσιο μιας δικονομικής ομοσπονδίας; Εάν ναι, πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί»,

είπε ο νομικός στη «Διασπορά Ειδήσεων» του ΣΠΟΡ FM 95. Παρόμοιες ανησυχίες φαίνεται να υπάρχουν και εντός της κυβέρνησης.

Το έργο της Επιτροπής, όπως σημείωσε ο υπουργός Δικαιοσύνης στην «Κ», είναι να εξετάσει τα «λεπτά θέματα που άπτονται των δυο νομοθετημάτων, ώστε τα διαγράμματα να μετεξελιχθούν νομικά προκειμένου να φθάσουμε σε αποδεκτό, από πλευράς Συντάγματος, έλεγχο αυτών των νομοθετημάτων».

απόψεις πως το κομμάτι της Νομικής Υπηρεσίας που θα περιοριστεί ως σύμβουλος του κράτους θα πρέπει να αναλάβει και το έργο συντάξης των νομοσχεδίων και να μην περιορίζεται μόνο στον νομοτεχνικό έλεγχο τους.

Οι αλλαγές σε Ελεγκτική Εξίσου σημαντικές κρίνονται και οι προωθούμενες αλλαγές στην Ελεγκτική Υπηρεσία, οι οποίες εφόσον εφαρμοσθούν θα επιφέρουν

περισσότερη συλλογικότητα στο έργο και διοίκηση της Υπηρεσίας. Το σημερινό μοντέλο διοίκησης θα ενισχυθεί και θα μετεξελιχθεί σε Ελεγκτικό Συμβούλιο. Στα διαγράμματα που έχουν ετοιμασθεί παραμένει ο γενικός ελεγκτής και ο βοηθός γενικός ελεγκτής με την προσθήκη νέων μελών, ο αριθμός των οποίων δεν έχει διασαφηνιστεί, οι οποίοι θα απαρτίζουν το Ελεγκτικό Συμβούλιο. Επίσης, από τις σημαντικές νέες πρόνοιες που αφορούν την Ελεγκτική Υπηρεσία είναι πως τα νέα μέλη του Ελεγκτικού Συμβουλίου, εξαιρουμένων του γενικού και βοηθού γενικού ελεγκτή, θα έχουν συγκεκριμένη θητεία η οποία στην ολοκλήρωσή της δεν θα ανανεώνεται.

Τα νομοθετήματα

Στην παρούσα φάση τα νομοθετήματα που αφορούν στις αλλαγές είναι δύο. Ένα για τις αλλαγές στη Νομική και το άλλο για την Ελεγκτική. Ωστόσο, δεν μπορεί να υπολογισθούν οι τροποποιήσεις -αλλαγές που θα προκύψουν σε απροσδιόριστο αριθμό νομοθεσιών που ισχύουν σήμερα. Μια πρώτη γεύση του έργου που αναμένεται να προκύψει έδωσε στην «Κ» ο υπουργός Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, Μάριος Χατζισιώτης. Μόνο για τον διαχωρισμό εξουσιών του γενικού εισαγγελέα θα πρέπει να τροποποιηθούν νομοθετήματα όπως ο Ποινικός Κώδικας, η Ποινική Δικονομία, ο Περί Δικαστηρίων Νόμος. «Σε όποιο νομοθέτημα ποινικού χαρακτήρα αναφέρεται ο ορισμός γενικός ή βοηθός γενικός εισαγγελέας θα πρέπει να τροποποιηθεί».

Ο οδικός χάρτης

Οι εκτιμήσεις που υπάρχουν σε νομικό επίπεδο είναι πως το συνταγματικό κομμάτι των προωθούμενων αλλαγών μπορεί να έχει ολοκληρωθεί μέχρι τέλος του 2024. Από εκεί και πέρα παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη και ένας οδικός χάρτης του υπουργείου Δικαιοσύνης που χωρίζεται σε τρία σημεία. Τη δυνατότητα συναίνεσης πολιτικής και επηρεαζόμενων οντοτήτων, τις συνταγματικές δυσκολίες και τον νομοτεχνικό έλεγχο Υπουργικού και Βουλής.

Στο κομμάτι της συναίνεσης στόχος της κυβέρνησης είναι να εξασφαλίσει τη συγκατάθεση των κοινοβουλευτικών κομμάτων αλλά και των άμεσα εμπλεκόμενων που είναι ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος, ο ΣΕΔΚ (Λογιστές), και το Ανώτατο Δικαστήριο. Προς τούτο το υπουργείο Δικαιοσύνης έχει ετοιμάσει διαγράμματα, όπως ονομάζονται, των νομοσχεδίων τα οποία έχουν προωθηθεί στη Νομική Υπηρεσία για νομοτεχνικό έλεγχο, αλλά και για έκφραση γνώμης. Με βάση τα διαγράμματα έχουν συνταχθεί σημειώματα με τα υπό επεξεργασία νομοσχεδία αλλά και τη φιλοσοφία της κυβέρνησης σε σχέση με τον εκσυγχρονισμό Νομικής και Ελεγκτικής Υπηρεσίας.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

Κυβέρνησεις, τι έμαθες;

Ο **κεντρικός** ομιλητής σε πρόσφατη ημερίδα του ομώνυμου Ιδρύματος Αλέξη Τσίπρα διετέλεσε πρωθυπουργός. Είχε, δηλαδή, εξορισμού, εποπτική αντίληψη και καίρια ευθύνη για τη συνολική λειτουργία της χώρας. Οι απαιτήσεις του πρωθυπουργικού αξιώματος ωθούν τους κατόχους του, κατ' αρχήν, να εστιάζουν στη μεγάλη εικόνα και να βλέπουν τον μακρύ ορίζοντα. Καθότι ελάχιστοι έχουν αντίστοιχες εμπειρίες, ο λόγος πρώην πρωθυπουργών δεν έχει, συνήθως, ιδιαίτερη βαρύτητα. Οι αναλύσεις του αείμνηστου Χέλμουτ Σμιτ ήταν υποδειγματικής διαύγειας. Οι ομιλίες του Τόνι Μπλερ δεν περνούν απαρατήρητες. Η αρθρογραφία του Κώστα Σημίτη χαρακτηριζόταν από οξυδερκεία. Δεν ανήκουν, φυσικά, όλοι οι πρώην πρωθυπουργοί σε αυτή την κατηγορία.

Λίγοι παίρνουν σοβαρά τον κλόουν πρώην ένοικο της Ντάουνινγκ Στρίτ ή τη 49 ημερών ιδεολογική διάδοχο του. Στην Ελλάδα, δεν γίναμε σοφότεροι από τη σκέψη (λέμε τώρα) του διαχειριστή του πρώτου μνημονίου, τενεκεδένιο,

κυρίως, θόρυβο προκαλούν οι δηλώσεις του ανυπότακτου αγωνιστή του Ζαππείου, ο μακροχρόνιος νουκααμρός του πρωθυπουργού της χρεοκοπίας είναι πιο πικρός από τις ευκαιριακές ρητορικές εξάρσεις του.

Όταν ο κ. Τσίπρας, με συνοφρυωμένη σοβαρότητα, ατενίζει το παρελθόν και το μέλλον της χώρας, τι βλέπει; Η πρόσφατη ομιλία του για την οικονομία ήταν κοινότοπη: αρκετές ορθές διαπιστώσεις, ακολουθούμενες από τετριμμένα αληθείς εισηγήσεις. Όλοι γνωρίζουμε ότι, μετά το 2010, η χώρα εισήλθε σε τροχιά φτωχοποίησης, συρρίκνωσης των δημοσίων δαπανών, και απόκλισης από τους εταίρους. Ναι, δίχως σημαντικές επενδύσεις δεν θα υπάρξει αξιόλογη οικονομική μεγέθυνση και το κοινωνικό κράτος θα υποφέρει. Σίγουρα, η υπερ-εξάρτηση της χώρας από τον τουρισμό, την καθιστά ευάλωτη: απαιτείται νέο παραγωγικό πρότυπο. Οι πλείστοι θα συναίνεσουν στην ανάγκη των τεσσάρων Α: Ανάπτυξη, Αναδιανομή, Ανθεκτικότητα, Ασφάλεια. Είναι εύκολο να παρατηρείς αφ'

ψηλού, ιδιαίτερα αν οι σύμβουλοί σου έχουν ετοιμάσει την ομιλία σου. Άλλωστε δεν χρειάζεται να ξέρεις, αλλά να μιλάς σαν να φαίνεται ότι ξέρεις. Το δύσκολο είναι άλλο, χωρίς να απαιτεί εξειδικευμένη γνώση: να αναστοχαστείς τολμηρά τις ευθύνες σου για να εξάγεις γόνιμα συμπεράσματα για το μέλλον. Τι έμαθες από την κυβερνητική εμπειρία σου που σε κάνει τώρα να σκέφτεσαι πιο ώριμα τη διαχείριση των προβλημάτων της χώρας; Αν κυβερνούσες αύριο, τι θα έκανες διαφορετικά;

Ο κ. Τσίπρας μίλησε ως αποστασιοποιημένος παρατηρητής-ανάλυτης, όχι ως στοχαστικός πρώην πρωθυπουργός. Τα τέσσερα Α του Εθνικού Σχέδιου Ανασυγκρότησης έμοιαζαν περισσότερο με εφεύρημα τηλεοπτικής διαφήμισης και λιγότερο με οδηγό για παραγωγή πολιτικής. Είναι ανυπόφορα τετριμμένο να προτείνεις «μεταρρυθμίσεις σε κρίσιμους τομείς της δημόσιας διοίκησης, της δικαιοσύνης, της παιδείας». Το λένε όλοι, εδώ και πενήντα χρόνια. Εσύ τι καινούριο λες;

Δεν περιμένω από έναν πρώην

πρωθυπουργό να αναζητά αναγκαστικά τη ρητορική πρωτοτυπία στις ομιλίες του (αν και όταν υπάρχει εμπνέει). Αναμένω, όμως, να εμβαθύνει και να προσφέρει insights διότι γνωρίζει εκ των έδρων. Αυτό προϋποθέτει τόλημη, (αυτο)κριτική σκέψη, και αίσθημα ευθύνης –στοιχεία του ηγετικού χαρακτήρα που απουσιάζουν όταν η κύρια έγνοια του ηγέτη είναι η επανατοποθέτηση του εαυτού του στην πολιτική αγορά σαν προϊόν –εσκάτως αποκαλείται rebranding.

«Χρειάζεται βαθιά μεταρρύθμιση του κράτους ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες του μεγάλου έργου του παραγωγικού μετασχηματισμού της χώρας», είπε ο κ. Τσίπρας. «Είναι αναγκαίες οι μεταρρυθμίσεις στη δικαιοσύνη», συμπλήρωσε. Πρόκειται για συγκλονιστικές οξυδερκείες διαπιστώσεις – τόσο καίριες που διατυπώνονται με προβλέψιμη κανονικότητα εδώ και πενήντα χρόνια.

Τη χώρα κυβέρνησαν και οι τρεις μεγάλες παρατάξεις – Δεξιά, Κέντρο, Αριστερά. Όλες επαγγέλθηκαν ριζικές αλλαγές στη λειτουργία του κράτους. Μίλησαν για

«εκσυγχρονισμό», «επανάδρυσή», «open gov», «μεταρρύθμιση», «επιτελικό κράτος». Δεν προσέδωσαν, όμως, αυτοτροφοδοτούμενη συνέπεια και ορμή στις όποιες μεταρρυθμιστικές πρακτικές τους. Η τροχιά των αλλαγών συνδιαμορφώθηκε καθοριστικά από την ιστορική παθογένεια της χώρας – πελατειασμός, πατερναλιστικός κρατισμός, ευνοιοκρατία, κομματισμός. Τα κόμματα εξουσίας ξέρουν τι πρέπει να κάνουν αλλά αδυνατούν να το κάνουν – υποφέρουν από την αριστοτελική «ακρασία».

Εχει να πει κάτι επ' αυτού ο κ. Τσίπρας; Πώς υπερβαίνει μια «προοδευτική» κυβέρνηση την «ακρασία»; Γιατί το κομματικό κράτος παρέμεινε ισχυρό και επί των ημερών του; Πώς θα περιορίσει την τάση του κόμματός του να αντιστέκεται σε απόπειρες εξορθολογισμού του κράτους, συντασσόμενο με ποικίλα λαϊκιστικά αιτήματα, ακόμα κι όταν αυτά υπερασπίζονται παράνομες πρακτικές (π.χ. αυθαίρετη δόμηση, φοροδιαφυγή, καταλήψεις); Τι από την κυβερνητική εμπειρία του θα είναι χρήσιμο για να κάνει τις «προοδευτικές» τομές

που πάλι επαγγέλλεται;

Αναζητήσα δείγματα μάθησης και αναστοχασμού στην ομιλία του. Δεν βρήκα τίποτε. Βρήκα, όμως, μια νέα ρητορική πομφόλυγα – το «αναπτυξιακό κράτος». Χάιρομαι από ο κ. Τσίπρας εμπνέεται από σοβαρούς οικονομολόγους, όπως η καθηγήτρια του UCL Μαριάννα Μαζουκάτο, αλλά θα ήταν πολύ πιο διαφωτιστικός αν έμπαινε στον κόπο να σκεφτεί πρωτότυπα στα συμπεραζόμενα της Ελλάδας, όχι της βόρειας Ευρώπης. Ένα κράτος που δεν μπορεί να μαζέψει τα σκουπίδια, να διαχειριστεί με επάρκεια τον καθαρισμό οικισμών και δασών, να επιβάλει τη νομιμότητα στις παραλίες και στη δόμηση, και αδυνατεί να εκδώσει εγκαίρως τις συντάξεις, πώς ακριβώς αυτό το κράτος θα μετατραπεί σε «αναπτυξιακό»; Πώς θα τρέξει αν δεν έχει μάθει να περπατάει;

Ο κ. Χαρίδημος Τσούκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και αντεπιστέλλον μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών.

www.htsoukas.com

Βρυξέλλες, Βερολίνο και Άγκυρα, όπως και η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών-μελών, με μοναδική ίσως εξαίρεση την Κυπριακή Δημοκρατία, συμφωνούν επί της προώθησης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας.

Χαλί στην αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης

Ε.Ε. και Άγκυρα βλέπουν «κέρδη για όλους» – Νέο ρεκόρ 206 δισ. ευρώ στις ευρωπαϊκές συναλλαγές

Τον ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Χαλί στην αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας στρώνουν Βρυξέλλες και Βερολίνο, θεωρώντας ότι θα αποτελέσει τη βάση για εγκαθίδρυση μιας ειδικής σχέσης με την Άγκυρα, ενώ πέραν της πολιτικής της διάστασης, έχει τεράστιο οικονομικό-εμπορικό ενδιαφέρον, καθώς ο ετήσιος όγκος ευρωπαϊκών εμπορικών συναλλαγών εκτοξεύθηκε ήδη στα 206 δισεκατομμύρια ευρώ, το 2023. Με βάση τα στοιχεία της Ε.Ε., η Τουρκία αποτελεί τον πέμπτο μεγαλύτερο εταίρο της Ε.Ε., με ποσοστό 4,1% του συνολικού εμπορικού όγκου της ενωμένης Ευρώπης, σε σύγκριση με 3,3% το 2022, καταγράφοντας ετήσια αύξηση που προσεγγίζει το 25%. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ε.Ε. αλλά και της Άγκυρας, ενδεχόμενη αναβάθμιση (εκμοντερνισμός) της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, θα υπερδιπλασιάσει τον ευρωπαϊκό όγκο εμπορικών συναλλαγών, φτάνοντας σε ποσά μαμούθ, τα οποία θα αποτελέσουν μια σημαντική ένεση για την τουρκική οικονομία, ενώ κερδισμένα εκτιμάται ότι θα είναι και κράτη-μέλη της Ε.Ε., κυρίως αυτά που έχουν σημαντική έκθεση στην τουρκική αγορά, περιλαμβανομένης της Γερμανίας αλλά και της Γαλλίας. Το θέμα, όπως πληροφορείται η «Κ», «ነέφθη με πολιτικούς όρους» στη συνάντηση του Ταγίπ Ερντογάν με τον Όλαφ Σολτς, στο πλαίσιο της πρόσφατης επίσκεψης του καγκελαρίου της Γερμανίας στην Τουρκία, υπό το φως και των επίσημων κοινοτικών στοιχείων, σύμφωνα με τα οποία η Τουρκία εξήγαγε προϊόντα ύψους 95,5 δισ. ευρώ, ενώ τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά προϊόντα που εξήχθησαν στη χώρα, ανήλθαν σε 111 δισ. ευρώ, το 2023.

Όπως ανέφερε κοινοτική πηγή στην «Κ», «εφ'όσον κλείνουν 8 χρόνια από την “εκτίμηση επιπτώσεων” της Κομισιόν για εκμοντερνισμό της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας (σ.σ. 21 Δεκεμβρίου 2016)», θεωρώντας ότι «έφτασε το πλήρωμα του χρόνου για προώθηση του εν λόγω ευρωπαϊκού ντοσιέ, κάτι

“
Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ε.Ε. και της Άγκυρας, ενδεχόμενη αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, θα υπερδιπλασιάσει τον ευρωπαϊκό όγκο εμπορικών συναλλαγών, φτάνοντας σε ποσά μαμούθ.

άλλωστε που προτείνεται και στην κοινή έκθεση Μπορέλ/Κομισιόν, η οποία αποτελεί πλέον το νέο σημείο αναφοράς των ευρωπαϊκών σχέσεων». Σημειώνεται ότι με βάση τις εισηγήσεις των Βρυξελλών, η αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας θα περιλάβει για πρώτη φορά και την εξαγωγή χωρίς δασμούς αγροτικών τουρκικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά (μέχρι τώρα περιλαμβάνονταν μόνο τα μεταποιημένα), δημιουργώντας εκ των πραγμάτων προοπτικές ακόμη μεγαλύτερων οικονομικών οφελών για την Άγκυρα.

Όπως έχει δημοσιεύσει η «Κ», οι δύο πλευρές, Ε.Ε. και Τουρκία, πραγματοποίησαν για πρώτη φορά «Υψηλό Πολιτικό Διάλογο» (8 Ιουλίου) για θέματα Εμπορίου, στο επί-

κεντρο του οποίου ήταν το ζήτημα αναβάθμισης/εκμοντερνισμού της Τελωνειακής Ένωσης-Τουρκίας, ενώ παράλληλα συναντήθηκαν και επιχειρηματίες στο πλαίσιο στρογγυλής τράπεζας, προκειμένου να εξετάσουν τις προοπτικές που διανοούνται.

Σε πολιτικό επίπεδο, σημειώνεται ότι η εισήγηση της Κομισιόν για αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, «είχε φρενάρει» πριν από πολλά χρόνια ενώπιον του Συμβουλίου, ως αποτέλεσμα διαφωνιών που είχαν αρχικά εκφραστεί για το κράτος δικαίου, κυρίως από τη Γερμανία, η οποία όμως στη συνέχεια ήρε τις όποιες επιφυλάξεις της. Το μοναδικό κράτος-μέλος που στην παρούσα χρονική συγκυρία εμφανίζεται να προ-

βάλλει ενστάσεις είναι η Κυπριακή Δημοκρατία. Παρόλα αυτά, επιχειρείται πλέον να δρομολογηθεί η διαδικασία για αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, κάτι που εισηγήθηκαν στην κοινή τους έκθεση ο ύπατος εκπρόσωπος της Ε.Ε., Γιόζεπ Μπορέλ και η Κομισιόν. Την έκθεση αυτή μάλιστα υιοθέτησαν εν πολλοίς τα 27 κράτη-μέλη, προσυπογράφοντας Συμπεράσματα που ζητούν την «προώθηση της εργασίας», τον περασμένο Απρίλιο, παρά τις ενστάσεις που δηλώνει ότι εξακολουθεί να έχει η Κυπριακή Δημοκρατία.

Η ουσιαστική διαφωνία

Βρυξέλλες, Βερολίνο και Άγκυρα, όπως και η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών-μελών, με μοναδική

ίσως εξαίρεση την Κυπριακή Δημοκρατία, συμφωνούν επί της προώθησης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας.

Η μόνη διαφωνία βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο εισπράττεται αυτή η νέα «μακρόπνοη ευρωπαϊκή σχέση» που επιχειρείται να δρομολογηθεί, με εμπορικοοικονομικό υπόβαθρο. Πολλά κράτη-μέλη, θεωρούν ότι η αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας θα πρέπει να σηματοδοτήσει την εγκαθίδρυση μιας «ειδικής σχέσης», τερματίζοντας την ενταξιακή προοπτική της μέχρι τώρα υποψήφιας χώρας. Πρωτεργάτες μάλιστα της θέσης αυτής ήταν οι Χριστιανοδημοκράτες της Γερμανίας, οι οποίοι με βάση τις δημοσκοπικές προβλέψεις, δεν αποκλείεται να ξαναβρεθούν στην εξουσία, μετά τις επικείμενες ομοσπονδιακές εκλογές, το φθινόπωρο του 2025. Δεν είναι προφανώς τυχαίο, ότι ο Μάνφρεντ Βέμπερ, ηγέτης της Ομάδας του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, στην Ευρωπαϊκή, έχει ευθέως διασυνδέσει την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, με τον τερματισμό της ευρωπαϊκής της προοπτικής.

Την ίδια ώρα, πάντως, ο Ταγίπ Ερντογάν που καίγεται για την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της χώρας, καθώς «τα χρήματα είναι πολλά», έχει καταστήσει σαφές ότι δεν πρόκειται να συναινέσει στον τερματισμό της ενταξιακής προοπτικής της Τουρκίας. Τουρκικοί κύκλοι επαναλάμβαναν στις Βρυξέλλες μια γνωστή, διαχρονική θέση της Άγκυρας, «καθιστώντας σαφή την προτίμηση της Τουρκίας στη διατήρηση της ενταξιακής της πορείας εν ζωή, έστω και στον αναπνευστήρα, καθώς θεωρούν ότι μελλοντικά ενδέχεται να δημιουργηθούν νέες συνθήκες που θα επιτρέψουν στην Άγκυρα να την ολοκληρώσει». Με άλλα λόγια, ο Ταγίπ Ερντογάν επιδιώκει και την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας και τη διατήρηση εν ζωή της ενταξιακής πορείας της χώρας του, προσβλέποντας σε αλλαγή σκηνικού στο μέλλον και στην υλοποίηση όλων των τουρκικών στόχων.

Η οξύμωρη στάση της Λευκωσίας

Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει κάθε λόγο να ενίσταται στην αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, καθώς η Άγκυρα διατηρεί κλειστά τα λιμάνια της σε πλοία με αφετηρία την Κύπρο, προκαλώντας αρρυθμίες στην υφιστάμενη, βασική μορφή της Τελωνειακής Ένωσης. Μέχρι πρόσφάτως, η Λευκωσία έλεγε στους εταίρους της ότι δεν είναι δυνατόν να της ζητούν να επιβραβεύσει την Άγκυρα, διά της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης, ενόσω η ίδια η Τουρκία αρνείται να την εφαρμόσει στη βασική της μορφή έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας. Υπενθυμίζεται ότι η άρνηση της Τουρκίας να εφαρμόσει τη βασική μορφή της Τελωνειακής Ένωσης έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας, οδήγησε την Ε.Ε. να επιβάλει κυρώσεις κατά της Άγκυρας, οι οποίες ισχύουν από το 2006, παγώνοντας 8 διαπραγματευτικά κεφάλαια (από σύνολο 35) και επιβάλλοντας απαγόρευση για το κλείσιμο όλων των εναπομεινάντων διαπραγματευτικών κεφαλαίων.

Ωστόσο, τον Νοέμβριο του 2023, ο ύπατος εκπρόσωπος της Ε.Ε. Γιόζεπ Μπορέλ και η Κομισιόν υπέβαλαν από κοινού έκθεση, προτείνοντας, μεταξύ άλλων, την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, στο πλαίσιο μιας νέας «μακρόπνοης ευρωπαϊκής σχέσης». Η έκθεση Μπορέλ / Κομισιόν παραπέμφθηκε

Υπενθυμίζεται ότι η άρνηση της Τουρκίας να εφαρμόσει τη βασική μορφή της Τελωνειακής Ένωσης έναντι της Κ.Δ. οδήγησε την Ε.Ε. να επιβάλει κυρώσεις κατά της Άγκυρας, οι οποίες ισχύουν από το 2006

προς συζήτηση στη Σύνοδο Κορυφής, στις 17-18 Απριλίου 2024, όπου ομόφωνα, όλα τα κράτη-μέλη, περιλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας προσυπέγραψαν Συμπεράσματα για «προώθηση της εργασίας», του κοινού εγγράφου Μπορέλ / Κομισιόν, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Με άλλα λόγια, η Λευκωσία, διά του προέδρου Χριστοδουλίδη, συναινέσει «να προωθηθεί η εργασία» της κοινής έκθεσης Μπορέλ/Κομισιόν, περιλαμβανομένων και

των εισηγήσεών της, προκαλώντας εύλογα ερωτηματικά.

Την ίδια μάλιστα ώρα, η κυπριακή κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι θα φρενάρει την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, όταν το ζήτημα τεθεί προς συζήτηση στο Συμβούλιο και ότι θα διασυνδέσει με την επίλυση του Κυπριακού. Κάτι που είχε την ευκαιρία να κάνει στο ανώτατο επίπεδο της Συνόδου Κορυφής και όχι μόνο δεν το έπραξε, αλλά άναψε πράσινο φως, για την «προώθηση των εργασιών» επί όλων των ευρωπαϊκών ντοσιέ, περιλαμβανομένου και αυτού που ισχυρίζεται ότι θα μπλοκάρει και θα διασυνδέσει με το Κυπριακό σε κάποιο μεταγενέστερο στάδιο. Ως αποτέλεσμα του πράσινου φωτός που ομόφωνα άναψαν οι «27» τον περασμένο Απρίλιο, η Ε.Ε. και η Τουρκία πραγματοποίησαν τον περασμένο Ιούλιο τον πρώτο Υψηλό Πολιτικό Διάλογο τους, για θέματα Εμπορίου, εν μέσω των εμπόρων που συνεχίζει να επιβάλλει η Άγκυρα στο κυπριακό εμπόριο και στα μέσα μεταφοράς με αφετηρία κυπριακά λιμάνια. Και ο Τούρκος ΥΠΕΞ βρέθηκε στις Βρυξέλλες, όπου συμμετείχε σε άτυπο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων της Ε.Ε., χωρίς καμιά χειρονομία στο ζήτημα των ανεκπλήρωτων κυπριγενών υποχρεώσεων της Τουρκίας, πόσο μάλλον στο Κυπριακό.

Συνέντευξη στον
ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ

«Μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας δεν υπάρχει μέση λύση. Δεν συζητούμε οτιδήποτε εκτός του συμφωνημένου πλαισίου», τονίζει σε συνέντευξη στην «Κ» ο υπουργός Εξωτερικών Κωνσταντίνος Κομπούς, κληθείς να σχολιάσει την ερμηνεία που δόθηκε στην απουσία αναφοράς στη συμφωνημένη βάση λύσης του Κυπριακού από την ανακοίνωση των Ηνωμένων Εθνών μετά το δείπνο στη Νέα Υόρκη. Επισημαίνει ότι είναι θετικό το γεγονός ότι ο γ.γ. ενεργοποιήθηκε ξανά σε μια συγκυρία με δύο πολέμους σε εξέλιξη και ότι θα υπάρξει και συνέχεια. Αναφέρει ότι ο κ. Γκουτέρες σε μια πρώτη αντίδραση βρήκε θετική την πρόταση της ε/κ πλευράς για παράλληλη διαπραγμάτευση πτυχών του Κυπριακού σε τρία τραπέζια, σημειώνοντας ότι απομένει να διαφανεί αν ο γ.γ. θα την υποστηρίξει, εάν φυσικά φτάσουμε στο σημείο επανεκκίνησης των συνομιλιών. **–Γιατί η κυβέρνηση δηλώνει ικανοποιημένη από το αποτέλεσμα του δείπνου στη Νέα Υόρκη;**
–Πρέπει να έχουμε υπόψη ότι αρχίσαμε από μια παρατεταμένη αδράνεια και μια σταθερά αρνητική ρητορική από την άλλη πλευρά. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Πρόεδρος, από την πρώτη μέρα ανάληψης των καθηκόντων του, άρχισε μια προσπάθεια αναζωπύρωσης του ενδιαφέροντος σε επίπεδο Ε.Ε. και γ.γ. ΟΗΕ. Συνεπώς, είναι θετική εξέλιξη ότι ο γ.γ. ενεργοποιήθηκε ξανά σε μια συγκυρία με δύο πολέμους σε εξέλιξη και ότι θα υπάρξει και συνέχεια. **–Το γεγονός ότι ο κ. Γκουτέρες καλεί τους δύο ηγέτες να γεφυρώσουν τις διαφορές τους ερμηνεύθηκε ότι είναι ωσαν να έχουμε ξεπεράσει πλέον το πλαίσιο της ΔΔΟ.**

–Αυτό είναι ένα αφήγημα που ακούμε από την πρώτη ημέρα που αναλάβαμε, είτε ως κίνδυνο είτε ως προτροπή. Εμείς το απορρίπτουμε. Μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας δεν υπάρχει μέση λύση. Η παρανομία δεν μπορεί να είναι η ζώνη προσγείωσης. Δεν συζητούμε οτιδήποτε εκτός του συμφωνημένου πλαισίου.

–Μπορούσε ο γ.γ. να κάνει σαφή αναφορά στη συμφωνημένη βάση λύσης και στα ψηφίσματα του Σ.Α. και με αυτό τον τρόπο να σταλεί και ένα μήνυμα στον κ. Τατάρ ότι δεν μπορεί να συνεχίσει να κινείται εκτός πλαισίου;

–Ρεαλιστικά ομιλούντες, σε αυτή τη συγκυρία, δεν επρόκειτο ο γ.γ. σε μια ανακοίνωση μετά από ένα δείπνο που έγινε μετά από μακρά περίοδο αδράνειας, να μπει σε διαδικασία τοποθέτησης επί της συμβατότητας των θέσεων της μιας ή της άλλης πλευράς με τα ψηφίσματα του Σ.Α. ΟΗΕ. Αυτό δεν σημαίνει σε καμία απολύτως περίπτωση ότι περιορίζουμε τις δικές μας θέσεις και επιχειρήματα ως προς το θέμα αυτό.

–Οι όροι εντολής του όμως είναι συγκεκριμένοι.

–Οι όροι εντολής του γ.γ. είναι σαφέστατοι και προέρχονται από το Σ.Α. Σε αυτή τη χρονική συγκυρία και με τα δεδομένα όπως είναι, κρατάμε το θετικό και προχωράμε. Έγινε ένα μικρό πρώτο βήμα και έπονται τα άλλα βήματα που ο γ.γ. έχει καθορίσει.

–Τι εννοεί ότι το αφήγημα «εκτός πλαισίου» το ακούτε είτε ως προτροπή ή ως κίνδυνο;

–Αρκετοί τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό καλλιεργούν ένα τέτοιο αφήγημα, είτε επιχειρηματολογώντας υπέρ της παροχής κινήτρων προς την τ/κ κοινότητα στο πλαίσιο των λεγόμενων τριών «Α» (απευθείας εμπόριο, επαφές και πτήσεις) ή κάνοντας κάποια ανοίγματα, που όμως κατά την άποψή μας επηρεάζουν την ουσία, γιατί είναι ωσαν να μπαίνεις σε μια λογική εξεύρεσης της χρυσής τομής. Αυτά έχουν απαντηθεί επανειλημμένα και η θέση μας είναι πολύ συγκεκριμένη, καθώς ζητούμε επανέναρξη των διαπραγματεύσεων από το σημείο που αυτές διακόπηκαν στο Κραν Μοντανά με διατήρηση του κεκτημένου των συνομιλιών. Εμείς είμαστε αγκυροβολημένοι στο συμφωνημένο πλαίσιο και η λεγόμενη μέση λύση απορρίπτεται διότι είναι εκτός αυτού του πλαισίου.

–Τελευταία, ο Πρόεδρος δηλώνει ότι επιθυμούμε διατήρηση του διαπραγματευτικού κεκτημένου κάνοντας ξεκάθαρη αναφορά στα έξι σημεία Γκουτέρες χωρίς να λέει ότι θέλει να επαναδιαπραγματευτεί 2-3 από αυτά. Αποδέχεται ή όχι ο Πρόεδρος το πλαίσιο Γκουτέρες ως έχει;

“

Τα έξι σημεία Γκουτέρες είναι μέρος του κεκτημένου των συνομιλιών.

Πριν από τη Νέα Υόρκη ήμασταν στο Λονδίνο και είναι σαφές ότι η βρετανική πλευρά θεωρεί τη συμμετοχή της σε διασκέψεις για το Κυπριακό ως αυτονόητη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΜΠΟΥΣ, υπουργός Εξωτερικών

Μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας δεν υπάρχει μέση λύση

Είμαστε αγκυροβολημένοι στο συμφωνημένο πλαίσιο.

Η παρανομία δεν μπορεί να είναι η ζώνη προσγείωσης

Ρεαλιστικά ομιλούντες, σε αυτή τη συγκυρία δεν επρόκειτο ο γ.γ. να μπει σε διαδικασία τοποθέτησης επί της συμβατότητας των θέσεων της μιας ή της άλλης πλευράς με τα ψηφίσματα του Σ.Α. ΟΗΕ.

–Η θέση μας είναι πολύ σαφής. Τα έξι σημεία Γκουτέρες είναι μέρος του κεκτημένου των συνομιλιών. Είναι το σημείο που σταμάτησε η διαπραγμάτευση, με τη δική μας πλευρά να έχει υποβάλει προτάσεις επί των έξι σημείων και με την άλλη πλευρά να μην έχει υποβάλει προτάσεις. Το λογικά αναμενόμενο είναι ότι αρχίζει από εκείνο το σημείο για να δεις πώς προχωράς παρακάτω. Όμως, δεν είμαστε ακόμη εκεί. Να ξεκαθαρίσουμε και κάτι άλλο. Υπήρχε το επιχείρημα ότι δεν πείθουμε τον γ.γ., διότι δεν είναι ξεκάθαρη η στάση μας για τα έξι σημεία. Θεωρώ ότι πλέον έχει απαντηθεί αυτό το ζήτημα από το αποτέλεσμα, διότι αυτά που έχει ακούσει από εμάς επί αυτού του ζητήματος λογικά είναι αρκετά ώστε ο γ.γ. να επανεμπλακεί. Συνεπώς, το αποτέλεσμα απαντά στην κριτική που ασκήθηκε προηγουμένως και πρέπει κάποιος να επανέρχεται και να σχολιάζει ότι αυτή η κριτική δεν επιβεβαιώθηκε, αλλά αντιθέτως διαψεύστηκε, και όχι απλώς να συνεχίζουμε ωσαν να μη συνέβη τίποτα. **–Άρρισαν οι επαφές για διευθέτηση της άτυπης διευρυμένης συνάντησης;**

–Πρέπει πρώτα να διοριστεί το άτομο που θα αναλάβει την προετοιμασία των επόμενων βημάτων. **–Αναλαμβάνει τελικά η κ. Ροζμαρί Ντι Κάρλο;**

–Ο γ.γ. ήταν έτοιμος να προβεί σε σχετική ανακοίνωση για την κα Ολγκίν, όμως δεν δέχθηκε ο κ. Τατάρ. Φαίνεται πως αναλαμβάνει πλέον η κα Ροζμαρί Ντι Κάρλο. **–Γιατί ο κ. Τατάρ δεν θέλει την κα Ολγκίν;**
–Η εκπροσώπηση που έδωσε δεν πείθει ούτε εμάς, ούτε θέλω να πιστεύω οποιονδήποτε άλλο. **–Έχουμε πληροφορίες για το περιεχόμενο της έκθεσης της κας Ολγκίν;**

–Όχι. **–Υπάρχουν ενδείξεις για το πότε και πού θα γίνει η διευρυμένη;**

–Αυτή τη στιγμή δεν έχουμε ευκρίνεια ως προς το πού θα γίνει. Σχετικά με το πότε, θέση μας είναι να προχωρήσουμε το συντομότερο στα επόμενα βήματα.

–Ποιο θα είναι το αντικείμενο της διευρυμένης;

–Θεωρώ ότι ο γ.γ. θα τη συγκαλέσει για να δούμε το επόμενο βήμα. Για να καταλήξεις, όμως, σε αυτό υπάρχει σοβαρό ενδεχόμενο να συζητηθούν και κάποια θέματα ουσίας.

–Στο δείπνο συμφώνησαν ότι θα γίνει διευρυμένη συνάντηση. Γίνεται να μην συμφώνησαν τη συνθεσή της; Εμείς λέμε ότι θα είναι πενταμερής, ενώ οι Τούρκοι ότι θα είναι τετραμερής.

–Ο γ.γ. πρότεινε μια διευρυμένη συνάντηση την οποία εμείς έχουμε αποδεχθεί και θεωρούμε ότι θα είναι πενταμερής. Αυτή τη θέση ασπάζεται και η Βρετανία.

–Έχουμε λάβει διαβεβαίωση από τον Βρετανό πρωθυπουργό ότι η Βρετανία θα είναι στη διευρυμένη συνάντηση;

–Πριν από τη Νέα Υόρκη ήμασταν στο Λονδίνο και είναι σαφές ότι η βρετανική πλευρά θεωρεί τη συμμετοχή της σε διασκέψεις για το Κυπριακό ως αυτονόητη.

–Αναβαθμίζεται πλέον ο ρόλος Ελλάδας και Τουρκίας; Μπαίνει το Κυπριακό στο πακέτο των ελληνοτουρκικών;

–Ο ελληνοτουρκικός διάλογος έχει τη σημασία του και στο σκεπτικό του γ.γ. Όμως, δεν μπορεί κάποιος να περιμένει ότι θα εκχωρηθεί η αρμοδιότητα διαπραγμάτευσης με τη λογική ότι απλώς εμείς θα είμαστε ο αποδέκτης του τι θα συμφωνηθεί από οποιουσδήποτε άλλους. Δεν πρέπει επίσης να ξεχνάμε ποια πλευρά έχει τον καθοριστικό ρόλο στη σχέση τ/κ ηγεσίας και Τουρκίας.

–Και τι σημαίνει άτυπες επαφές;

–Από το Κραν Μοντανά μέχρι σήμερα δεν υπάρχει θεομοθετημένη διαδικασία επίσημων διαπραγματεύσεων υπό την αιγίδα του γ.γ. Συνεπώς, ό,τι έχει γίνει από τότε θεωρείται ως προεργασία που θα μπορούσε να οδηγήσει σε διαπραγματευτική διαδικασία.

–Έχουν ξεκινήσει οι επαφές για το πότε θα γίνει η συνάντηση των δύο ηγετών για το θέμα των οδοφραγμάτων;

–Όχι, μέχρι στιγμής δεν έχουμε κάτι. Θέλουμε να γίνει το συντομότερο.

–Πώς θα προχωρήσουμε όταν ο Τατάρ δεν αποδέχεται ούτε τα Κύκκινα ούτε το Πυρό; Είπε κάτι διαφορετικό στο δείπνο;

–Όχι, επανέλαβε τα ίδια. Όμως αυτό θα είναι το αντικείμενο της συνάντησης και πρέπει να αναμένουμε τα αποτελέσματα. Είναι θετικό ότι θα γίνει διάλογος πρόσωπο με πρόσωπο. **–Μπορεί να προχωρήσει η διαδικασία με τον Τατάρ στην εξίσωση ή είναι ένα σενάριο να αναμένουμε τις εκλογές στην τ/κ κοινότητα, όποτε κι αν γίνουν είτε στην ώρα τους ή νωρίτερα;**

–Δεν μπορείς να διαλέξεις τον συνομιλητή σου, όμως έχουμε απαντήσει επί της ουσίας αυτό το πολύ εύλογο ερώτημα καθώς ζητούμε να προχωρήσουμε το συντομότερο στα επόμενα δύο βήματα που καθόρισε ο γ.γ.

–Ο Πρόεδρος προανήγγειλε συγκεκριμένες αποφάσεις από την Ε.Ε. Θα είναι ο διορισμός Ευρωπαίου απεσταλμένου;

–Η ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. είναι αναγκαία, όμως πρέπει πρώτα να ολοκληρωθεί η διαδικασία σχηματισμού της νέας Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ακολούθως να δούμε ποιες θα είναι οι αποφάσεις της Ε.Ε.

–Ζητήσαμε να είναι στη διευρυμένη συνάντηση η Ε.Ε.;

–Όταν αρχίσει η ουσιαστική διαπραγμάτευση υπάρχουν πτυχές για τις οποίες δεν γίνεται να απουσιάζει η Ε.Ε.

Θετική πρώτη αντίδραση Γκουτέρες στα τρία τραπέζια διαπραγμάτευσης

–Ο Πρόεδρος δήλωσε ότι ο γ.γ. έκανε κάποιες εισηγήσεις αλλά τις απέρριψε ο κ. Τατάρ. Τι προτάσεις έκανε ο κ. Γκουτέρες;

–Ο γ.γ. έθεσε τα δύο επόμενα βήματα. Πρώτα η συνάντηση των δύο ηγετών για το θέμα των οδοφραγμάτων και ακολούθως η διευρυμένη συνάντηση. Από εκεί και πέρα, η δική μας πλευρά έκανε συγκεκριμένες προτάσεις για κάθε θέμα, δείχνοντας έτσι ότι η θετική μας προσέγγιση υπερβαίνει τη ρητορική διατύπωση. Δυστυχώς, απορρίφθηκαν από τον κ. Τατάρ. **–Μπορείτε να γίνετε πιο συγκεκριμένοι για τις προτάσεις της δικής μας πλευράς;**

–Υποβάλαμε προτάσεις για τα οδοφράγματα, την Αμμόχωστο, για τη μεθοδολογία των διαπραγματεύσεων όταν θα αρχίσουν και για το

πώς οι δύο κοινότητες μπορούν να έρθουν πιο κοντά.

–Για την Αμμόχωστο τι εισηγήθηκαν;

–Αναφέραμε ότι θα μπορούσε να είναι ένα μεγάλο βήμα προς τα μπρος εάν υπάρχει εξέλιξη προς την κατεύθυνση της επιστροφής της στους νόμιμους κατοίκους της. **–Τι προτείνουμε για τη μεθοδολογία των διαπραγματεύσεων;**

–Προτείνουμε τρία τραπέζια παράλληλης διαπραγμάτευσης πτυχών του Κυπριακού. Σε μια πρώτη αντίδραση ο γ.γ. το βρήκε ιδιαίτερα θετικό. Απομένει να δούμε, αν φτάσουμε στο σημείο επανεκκίνησης των συνομιλιών, αν ο γ.γ. θα το υιοθετήσει.

–Δόθηκε κάποιο έγγραφο από τον γ.γ. στη συνάντηση;

–Όχι.

Διάφορες εξελίξεις ανέδειξαν τη χρησιμότητα που μπορεί να υπάρξει για Κύπρο και ΗΠΑ από την εμπάθυνση των μεταξύ τους σχέσεων και αυτό δεν μπορεί να αλλάξει τόσο εύκολα από ένα εκλογικό αποτέλεσμα.

–Έθεσε κάποιο θέμα επί της ουσίας πτυχών του Κυπριακού;

–Όχι.

–Ο κ. Τατάρ υπέβαλε κάποια πρόταση;

–Τίποτα πέραν όσων λέει και δημόσια.

–Άρα έδωσε περισσότερη έμφαση στο να διαμρτρεται για τα μέτρα που λαμβάνει η πλευρά μας κατά του σφετερισμού ε/κ περιουσιών στα κατεχόμενα;

–Όταν ο κ. Τατάρ πάει σε ένα τέτοιο δείπνο και αναλώνει ένα μεγάλο μέρος του χρόνου που του αναλογεί στο θέμα του σφετερισμού, αυτό δείχνει πόση επίδραση έχουν αυτά που γίνονται σε αυτό το ζήτημα. Η θέση μας είναι σαφής, ότι η Δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητη και δεν παρεμβαίνουμε. Όμως, να σημειώσω ότι η πολιτική μας βούληση είναι δεδομένη και το θέμα αυτό δεν θα αφεθεί ανέλεγκτο. Από εκεί και πέρα η Δικαιοσύνη θα αποφανθεί.

–Όντως το Ισραήλ ζήτησε να γίνει παρέμβαση υπέρ συγκεκριμένου επιχειρηματία;

–Η Δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητη και δεν παρεμβαίνουμε.

–Ποια είναι η σημασία για την Κύπρο του στρατηγικού διαλόγου με τις ΗΠΑ;

–Είναι πολύ σημαντική εξέλιξη διότι η Κυπριακή Δημοκρατία ανήκει πλέον σε μια μικρή ομάδα κρατών με τα οποία έχουν διάλογο στρατηγικής φύσεως οι ΗΠΑ. Πέραν της πολιτικής πτυχής αναμένουμε αποτελέσματα που θα επδράσουν θετικά και στην καθημερινότητα των πολιτών.

–Υπάρχουν αιτήματα από τις ΗΠΑ προς την Κύπρο στο πλαίσιο αυτού του διαλόγου;

–Τα όποια αιτήματα υπάρχουν έχουν να κάνουν με συνεργασία σε διάφορα θέματα, όπως στον αμυντικό τομέα και σε ζητήματα ανθρωπιστικής φύσεως που συν-

δέονται με την περιοχή μας. Δεν είναι ένα πάρε-δώσε, αλλά μια συζήτηση στο πλαίσιο της μετεξέλιξης της διμερούς μας σχέσης.

–Πлποιάζουν οι εκλογές στις ΗΠΑ. Το αποτέλεσμα μπορεί να επηρεάσει τις σχέσεις μεταξύ των δύο πλευρών;

–Η εξωτερική πολιτική κάθε κράτους σαφέστατα μπορεί να επηρεαστεί από οποιοδήποτε εκλογικό αποτέλεσμα. Από την άλλη, όμως, κράτη όπως οι ΗΠΑ, όταν αρχίσουν μια θεσμικής φύσεως διαδικασία, δεν το κάνουν ευκαιριακά. Διάφορες εξελίξεις το τελευταίο διάστημα ανέδειξαν τη χρησιμότητα που μπορεί να υπάρξει και για τις δύο πλευρές από την εμπάθυνση των σχέσεων. Συνεπώς, αυτό δεν μπορεί να αλλάξει τόσο εύκολα από ένα εκλογικό αποτέλεσμα.

Δεν ξεκινά μία νέα συμμαχία ως αντίβαρο στην υποτιθέμενη συμφιλίωση Αναστασιάδη-Αβέρωφ, όμως από τη συνάντησή τους αναδεικνύεται η ανασφάλεια Προέδρου-προέδρου του ΔΗΣΥ για το ποιοι είναι οι σύμμαχοί τους και κυρίως οι αντίπαλοί τους.

Το χαρτί των συμμάχων

Μπορεί όμως αυτή η περίεργη σχέση με την κυβέρνηση να ευνοήσει τόσο τον ΔΗΣΥ, όσο και την ίδια την Αννίτα Δημητρίου; Η πρόεδρος του ΔΗΣΥ έχει ένα δυνατό χαρτί που ονομάζεται δημοφιλία. Το είχε μέχρι να εκλεγεί ο Νίκος Χριστοδουλίδης και το αποζητούσε πάντα ο Αβέρωφ Νεοφύτου. Αυτό το χαρτί, βεβαίως, δεν περιορίζεται στο τι δείχνουν οι δημοσκοπήσεις. Στο άρμα της δημοφιλίας της κας Δημητρίου φαίνεται να στηρίζονται πολλά στελέχη, τα οποία θεωρούν πως το ενδεχόμενο εκλογής της βοηθά τις δικές τους επόμενες επιδιώξεις. Ένας από αυτούς, είναι σίγουρα ο Ευθύμιος Δίπλαρος ο οποίος –βάσει περιορισμού των θητειών δεν επανοδικεική εκλογή– βλέπει τον εαυτό του να διεκδικεί την ηγεσία του κόμματος σε ένα επόμενο διάστημα. Αν και οι σχέσεις των δύο θεωρούνται κακές, τα συμφέροντά τους συγκλίνουν και μπορεί να οδηγήσουν σε μία συμμαχία ενόψει του 2028. Αυτό θεωρητικά ισχύει και για άλλα στελέχη που βλέπουν ότι με την εκλογή της θα ανεληθούν πολιτικά πιο γρήγορα από όσο αναμενόταν. Συνεπώς, αν και η Αννίτα Δημητρίου δεν έχει αποκτήσει φανατικούς υποστηρικτές για το πολιτικό της έργο, δεν ελέγχει πλήρως το κόμμα, η δημοφιλία της ίσως αποτελεί το κύριο εισιτήριο για τις επόμενες επιδιώξεις. Ιδιαίτερα τη στιγμή που η εικόνα του Νίκου Χριστοδουλίδη καταρρέει και το ΑΚΕΛ φαίνεται να πιέζεται ιδιαίτερα. Η ίδια, ωστόσο, δεν παύει να ανησυχεί από τις κινήσεις Αβέρωφ Νεοφύτου. Δεν είναι λίγα τα στελέχη που είναι υπό συνεχή πίεση. Οι κινήσεις Αβέρωφ Νεοφύτου δεν φαίνεται να περιορίζονται στο αν ελέγχει τον ΔΗΣΥ – έχει ισχυρούς σύμμαχους επί του παρόντος. Ο ίδιος φαίνεται να εκτιμά πως το φαινόμενο της εικόνας θα κάνει τον κύκλο του, φθείροντας όχι μόνο τον Νίκο Χριστοδουλίδη –του οποίου η εικόνα έχει ήδη πρόβλημα– αλλά και την Αννίτα Δημητρίου, καθιστώντας τον ίδιο τελικά ως την επιλογή του ΔΗΣΥ.

Πίσω από μία άτυπη εκχειρίδια

Η σχέση Νίκου Χριστοδουλίδη και Αννίτας Δημητρίου ανοίγει το ζήτημα των εσωκομματικών διεργασιών και συμμαχιών για το 2028

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η είδηση της συνάντησης του προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη με την πρόεδρο της Βουλής Αννίτα Δημητρίου και η δήλωση της τελευταίας, αποχωρώντας από το Προεδρικό, ότι οι θεσμοί οφείλουν να συναντιούνται και να ανταλλάζουν απόψεις, άνοιξε έναν νέο κύκλο συζητήσεων. Ήταν άραγε η αρχή μιας νέας συμμαχίας απέναντι στην υποτιθέμενη σύμπραξη Νίκου Αναστασιάδη και Αβέρωφ Νεοφύτου; Ήταν μία καθαρά τυπική συνάντηση για ενημέρωση γύρω από τρέχουσες και σοβαρές εξελίξεις, μία προσπάθεια να διορθωθεί η άσχημη εικόνα ότι δύο θεσμοί δεν μιλιούνται ενόψει 2028 ή ένας συνδυασμός καταστάσεων; Το μόνο σίγουρο είναι πως δεν μιλάμε για μία συμμαχία σε βάθος χρόνου, καθώς οι πολιτικές φιλοδοξίες των δύο είναι πολύ καλά γνωστό πως συγκρούονται. Θέλησαν όμως να διορθώσουν την παιδιάστικη εικόνα που επικράτησε με αφορμή τις απειλές Κουλίας τον περασμένο Σεπτέμβριο, ότι οι δύο θεσμοί όχι μόνο δεν συνεννοούνται αλλά συμπεριφέρονται ανταγωνιστικά. Τις επόμενες μέρες αναμένεται μία νέα συνάντηση των δύο μερών και αυτό που επιχειρείται να περάσει είναι πως θα υπάρξει μία άτυπη και σίγουρα παροδική ανακωχή. Ρόλο παίζει το Κυπριακό, αλλά και μία σειρά εσωτερικών τακτικισμών και ισορροπιών που απασχολούν τους δύο για την επιβίωση και τις μετέπειτα πολιτικές τους επιδιώξεις.

Η αφορμή το Κυπριακό

Η πλήρης στήριξη της Αννίτας Δημητρίου στον πρόεδρο Νίκο Χριστοδουλίδη μετά τη συνάντηση στη Νέα Υόρκη ήταν αναμενόμενη, όπως λέγεται στα συναγερμικά πηγάδια, καθώς οτιδήποτε άλλο θα την άφηνε πολιτικά εκτεθειμένη. Ήταν η ίδια άλλωστε που επέμενε σε δηλώσεις της για επανέναξη των συνομιλιών, στέλνοντας μάλιστα το καλοκαίρι που πέρασε επιστολές για το πώς θα αρθεί το αδιέξοδο. Και όπως λένε με νόημα συναγερμικά στελέχη, ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει υποθετήσει πλήρως τις θέσεις της. Πέραν τούτου και της γενικής αρχής του ΔΗΣΥ να στηρίζει τη διαδικασία, αυτό που σημειώνεται από κομματικούς κύκλους είναι πως η Πινδάρου έχει

συχνή επικοινωνία με το Μαξίμου, με τον Κυριάκο Μητσοτάκη να επιθυμεί θετική εξέλιξη και αυτό ενισχύει την υποστηρικτική αυτή διαδικασία. Η κατάσταση αυτή σίγουρα βολεύει τον Νίκο Χριστοδουλίδη, καθώς τη δεδομένη στιγμή χρειάζεται συμμαχούς. Αν θα υπάρξουν εξελίξεις στο Κυπριακό, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν μπορεί να το χειριστεί μόνος του και η όποια στήριξη από τον ΔΗΣΥ, ακόμα και από το ΑΚΕΛ, θεωρείται πολύ χρήσιμη. Θεωρητικά μπορεί να συγκρατήσει με αυτό τον τρόπο κοντά κάποια από τα μέλη της συγκυβέρνησης, τουλάχιστον παρωδικά. Και αυτό είναι κάτι που ο ίδιος σίγουρα δεν υποτιμά σε μία περίοδο που πιέζεται πολιτικά.

Το σπασμένο τηλεφώνο

Τι πυροδότησε, ωστόσο, τη συνάντηση; Ο Νίκος Χριστοδουλίδης εννοκλήθηκε όπως όλα δείχνουν από την κριτική που δέχτηκε ότι οι δύο θεσμοί δεν μιλούν μεταξύ τους. Όχι μόνο γιατί κάτι τέτοιο πλήττει την εικόνα των θεσμών αλλά και γιατί από το Προεδρικό τουλάχιστον απορρίπτουν την απουσία επικοινωνίας με την πρόεδρο της Βουλής. Λένε με έμφαση για παράδειγμα πως η τελευταία, ενημερώθηκε εγκαίρως για τον διορισμό νέου ελεγκτή και πως αντίθετα η ίδια δεν ενημερώσε –όπως θα όφειλε– τον Πρόεδρο για τη σκέψη της να ακυρώσει το ταξίδι της στη Μάλτα ούτως ώστε να αποφευχθεί το μπερδέμα. Λένε μάλιστα σκαμπτικά πως, ενώ ο πρόεδρος της Δημοκρατίας την ενέπλεξε πολλές φορές σε διαδικασίες, όπως στην περίπτωση της δόλωσης που ετοίμασε για να τύχει στήριξης για το Κυπριακό από το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα ή πρόσφατα όταν της τηλεφώνησε για να την ενημερώσει για το Κυπριακό, η ίδια επιχειρεί να οικειοποιηθεί καταστάσεις και πρωτοβουλίες του Προέδρου ως δικές της. Δεν είναι η πρώτη φορά βεβαίως που η κα Δημητρίου δέχεται την επίκριση ότι οικειοποιείται είτε προτάσεις νόμων άλλων βουλευτών, είτε πολιτικές κινήσεις που αποτελούν πρωτοβουλία άλλων. Όπως όλα δείχνουν η ίδια αναμένεται πάντως να είναι υποστηρικτική στο Κυπριακό –όσο ο Πρόεδρος επιδιώκει εξελίξεις– και θα ασκεί κριτική εκεί όπου νιώθει ότι χρειάζεται.

Συνάντηση τπάνων

Υπάρχει όμως και κάτι άλλο που ενώνει τους δύο πολιτικούς αξιωματούχους και ξεπερνά τις εξελίξεις στο Κυπριακό. Αφορά στην ανασφάλεια για το ποιοι βρίσκονται κοντά τους και ποιοι απέναντί τους. Η συνάντηση Νίκου Αναστασιάδη

Αντίπαλος της Αννίτας Δημητρίου δεν θεωρείται πλέον ο Νίκος Χριστοδουλίδης, δεδομένου ότι τα ποσοστά δημοτικότητάς του πέφτουν, αλλά ο Αβέρωφ Νεοφύτου.

Αβέρωφ Νεοφύτου και Αννίτα Δημητρίου έχουν από μόνοι τους ανοίξει τη συζήτηση των προεδρικών εκλογών του 2028, και έναν νέο κύκλο συζητήσεων, διεργασιών εντός του ΔΗΣΥ.

και Αβέρωφ Νεοφύτου ερμηνεύθηκε από κύκλους ως μία νέα ανιερη συμμαχία που στόχο είχε να εκδικηθεί τα πούλν και να καθορίσει γραμμή για το 2028. Η αλήθεια είναι πως όσο κι αν ωφελεί τον τώος πρόεδρο της Δημοκρατίας να πα-

ρουσιαστεί ότι έλυσε τα θέματά του με τον Αβέρωφ Νεοφύτου, κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Μπήκε απλώς μία τελεία στον δημόσιο αλληλοσπαραγμό, μετά από πρωτοβουλίες συναγερμικών όπως ο Φρίξος Κουλέμος και προσφάτως ο Βασίλης Ρολόγης, στο σπίτι του οποίου είχε πραγματοποιηθεί η περιβόητη συνάντηση. Ο τώος πρόεδρος του ΔΗΣΥ όχι μόνο δεν επιθυμεί μία τέτοια συμμαχία λόγω των όσων προηγήθηκαν, αλλά θα πρέπει να αντιλαμβάνεται πως κάτι τέτοιο θα τον καταστήσει πλήρως αναξιόπιστο, αν ληφθούν υπόψη οι τελευταίες παρεμβάσεις του αλλά και οι επικρίσεις του για το Κυπριακό και το τι έγινε στο Κραν Μοντανά.

Αν υπάρχει κάτι που ενώνει τους δύο άνδρες είναι σίγουρα η απογοήτευση για τους πολιτικούς τους επιγόνους. Ο Νίκος Αναστασιάδης έχει εκφράσει δημοσίως τη δυσφορία του για τον τρόπο που τον φέρεται ο Νίκος Χριστοδουλίδης, σε ό,τι αφορά την οικειοποίηση του έργου του, αλλά και την όχι συχνή επικοινωνία τους. Είχε εκφράσει δυσφορία για το ότι δεν είχε πρόσκληση στη συνάντηση με την Ούρσουλα, ή σε διάφορα έργα που ξεκίνησαν επί θητείας του. Το Προεδρικό, από την άλλη, σημειώνει πως δεν τίθεται ζήτημα παραγών του έργου Αναστασιάδη, θέτοντας ως παράδειγμα την πρόσκληση-παρουσία του στο Εθνικό Συμβούλιο. Το τελευταίο διάστημα εκφράζει την ενόχλησή του και για την πρόεδρο του ΔΗΣΥ Αννίτα Δημητρίου, γιατί όπως υποστήριξε και σε πρόσφατο τραπέζι –στο οποίο αντιθέτως με το τι γράφτηκε δεν παρευρίσκονταν ο Αβέρωφ Νεοφύτου– ο ΔΗΣΥ δεν στηρίζει καθόλου το έργο της δεκαετίας, αλλά κρατά ασφαλείς αποστάσεις. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, από την άλλη, παρακολουθεί προσεκτικά τον τρόπο που η πρόεδρος του ΔΗΣΥ τον αδειάζει καθημερινά και δημοσίως. Ξεκίνησε με διαρροές γύρω από την κακή οικονομική κατάσταση που άφησε στο κόμμα, συνέχισε με το συνεχές αφήγημα ότι «οι δύο δεινόσαυροι» δεν αφήνουν την ίδια να ενώσει το κόμμα και να το πάρει μπροστά και κορυφώθηκε με την τελευταία της κίνηση ότι η ίδια έχει τον πρώτο λόγο για το 2028 και πως ο Αβέρωφ Νεοφύτου δοκιμάστηκε.

Βεβαίως, η κατάσταση δεν είναι εύκολη για την πρόεδρο του ΔΗΣΥ, καθώς νιώθει ότι ο Αβέρωφ Νεοφύτου λειτουργεί λίγο πολύ ως ένα

εσωτερικό παράλληλο κόμμα και πως πολλές φορές την παρακάμπτει. Ότι δηλαδή, δεν βγαίνει δημοσίως να εκφράσει τη θέση του κόμματος και να την ενισχύει, αλλά παρουνισιάζει τις δικές του διαπιστώσεις, προβάλλει τις δικές του ενέργειες γύρω από το Κυπριακό, που κάποιες φορές έρχονται σε σύγκρουση με τα όσα λέει το κόμμα και φέρνουν σε δύσκολη θέση την ίδια. Δεν πέρασε απαραίτητη για την ίδια η κίνηση του Αβέρωφ Νεοφύτου να εξηγήσει σε συνέντευξή του στο SIGMA το καταστατικό του κόμματος, όταν ρωτήθηκε για τη θέση της Αννίτας Δημητρίου για το 2028. Αυτό που είπε, ήταν ότι το κάθε μέλος έχει τη δυνατότητα να διεκδικήσει μέσω εσωκομματικών εκλογών να είναι υποψήφιος για την προεδρία. Έγινε επί Κληρίδη-Μάτση, επαναλήφθηκε το 2012 μεταξύ Αναστασιάδη-Θεοχάρους, ενώ επί Αβέρωφ Νεοφύτου το 2022, όταν δηλαδή ακουγόταν το όνομα του Νίκου Χριστοδουλίδη, τον καλούσε να αναμετρηθούν ακόμα και αν ο ίδιος το επιθυμούσε σε εσωκομματικές εκλογές όπου θα ψήφισε η βάση του κόμματος.

Κάποια κομματικά στελέχη εκτιμούν πως θα αποτελεί ένα από τα χαρτιά του Αβέρωφ Νεοφύτου για να διεκδικήσει το 2028 και αναποφεύκτα ανησυχεί την Αννίτα Δημητρίου. Σε αυτό το πλαίσιο το ενδιαφέρον στρέφεται στο παιχνίδι δυνάμεων που εκτυλίσσεται στο εσωτερικό του ΔΗΣΥ και η διαμόρφωση συμμαχιών. Θα διαπιστωθεί αν η ίδια θα καταφέρει να ελέγξει το κόμμα, ή αν ο Αβέρωφ Νεοφύτου εξακολουθεί να αποτελεί τον σκιάδη πρόεδρο, που στην κρίσιμη εκλογική αναμέτρηση για τις προεδρικές εκλογές θα επικρατήσει.

Με δεδομένα τα παραπάνω, μία αρμονική σχέση, όχι ωστόσο συμμαχία Νίκου Χριστοδουλίδη και Αννίτας Δημητρίου, ίσως να ευνοεί παροδικά και τους δύο. Τον πρόεδρο της Δημοκρατίας για να έχει στηρίγματα στο εσωτερικό –η Πινδάρου απέφυγε να ασκήσει επίσημα κριτική στο Προεδρικό για το περιβόητο ταμείο του Φορέα– και στο ενδεχόμενο εξελίξεων και την Αννίτα Δημητρίου ως αντίβαρο στις επιδιώξεις Αβέρωφ Νεοφύτου. Την ίδια στιγμή, μία εικόνα ότι οι δύο θεσμοί μπορούν να συνεργαστούν βοηθά το προεδρικό προφίλ που θέλει να κτίσει η Αννίτα Δημητρίου. Θα κάνει συνεπώς τις υπερβάσεις της εκεί που θα κρίνει και παράλληλα αλλού θα ασκεί κριτική.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Καθοριστικό για την επόμενη μέρα στα κόμματα κρίνεται το ποσοστό που θα λάβουν στις βουλευτικές εκλογές του 2026. Άλλωστε μετά το κακό αποτέλεσμα των διπλών εκλογών του Ιουνίου, για τα πλείστα κόμματα, έγιναν βαρύγδουπες δηλώσεις για όσα θα αλλάζουν ώστε να κερδίσουν την ψήφο των πολιτών και κατ' επέκταση να ανεβάσουν τα ποσοστά τους. Βέβαια, κά-ποιοι άρχισαν ήδη να εργάζονται για τις Προεδρικές του 2028, γνωρίζοντας όμως πως ο δρόμος περνάει μέσα από τις βουλευτικές σε σχέση με την ισχύ και την επιρροή που θα μπορούν να ασκήσουν την επόμενη μέρα.

Η απειλή της καθόδου νέων κομμάτων, που θα διεκδικούν έδρες εντός του κοινοβουλίου είναι ορατή, ενώ για ακόμη μία φορά η αποχή θα διαδραματίσει τον ρόλο της σε σχέση με τα ποσοστά, μιας και σε αυτή την περίπτωση δεν φαίνεται να προχωρούν με δράσεις για αντιμετώπισή της παρά μόνο σε δηλώσεις για το φαινόμενο, μετά από κάθε εκλογική αναμέτρηση. Στον ΔΗΣΥ, πάντως, δεν φαίνεται να υπάρχει μεγάλη κινητικότητα σε κεντρικό επίπεδο, σε αντίθεση με τις ενέργειες ανά επαρχία και τα κομματικά πηγαδάκια που παροτρύνουν στελέχη για να κατέβουν υποψήφιοι.

Οι ανησυχίες ΔΗΣΥ

Στην Πινδάρου παραμένει κενή η μία εκ των τριών θέσεων του αντιπροέδρου και παρά το ενδιαφέρον που υπάρχει από στελέχη πρώτης γραμμής, φαίνεται η ηγεσία του κόμματος να έχει σκέψεις για υπο-

Υπάρχουν σκέψεις το τακτικό συνέδριο του ΑΚΕΛ να γίνει ένα χρόνο νωρίτερα, το καλοκαίρι του 2025, ώστε το κόμμα να προχωρήσει στις βουλευτικές χωρίς βαρίδια.

ψήφιο που στήριξε την υποψηφιότητα Κωνσταντίνου Πετρίδη στις ευρωεκλογές και η παρουσία του στο κόμμα πιθανώς να φέρει κοντά στελέχη που απομακρύνθηκαν. Στο παζλ και η απουσία από το ψηφοδέλτιο νυν βουλευτών, εξαιτίας της καταστατικής αλλαγής που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2018 και θα ισχύει από τις βουλευτικές του 2026 για όριο τριών θητειών. Ηγετικά στελέχη σημειώνουν πως θα πρέπει να γίνουν εκείνες οι επιλογές που θα προσελκύσουν ψηφοφόρους και θα καλύψουν το κενό που δημιουργείται. Στη Λευκωσία, ήδη έγιναν οι πρώτες κρούσεις σε άτομα πέραν του στενού κομματικού κύκλου, χω-

ρίς ωστόσο να ευοδωθούν οι προσπάθειες. Ανησυχία υπάρχει για την επαρχία Αμμοχώστου, μιας και όπως διαμνύεται, στελέχη του ΔΗΣΥ φαίνεται να δηλώνουν πλέον ξεκάθαρα την υποστήριξή τους προς το ΕΛΑΜ, ενώ δεν αποκλείεται να ενταχθούν και στο ψηφοδέλτιο του εθνικιστικού κόμματος, μιας και δεν βρίσκουν στέγη στον ΔΗΣΥ.

Ανησυχιακές διαρροές προς το ΕΛΑΜ φαίνεται να παρατηρούνται και στη Λεμεσό, με στελέχη του ΔΗΣΥ να εργάζονται προς αυτή την κατεύθυνση, το μαρτυρούν άλλωστε και οι φωτογραφίες από πρόσφατες εκδηλώσεις, ενώ ανησυχία υπάρχει και σε σχέση με την απο-

σία από το ψηφοδέλτιο του πρώτου σε σταυρούς προτίμησης στην επαρχία, του αναπληρωτή προέδρου Ευθύμιου Δίπλαρου. Ερωτηματικό, μάλιστα, είναι και η στάση που θα κρατήσει ο ίδιος στον προεκλογικό αγώνα, μιας και πιθανώς να εξετάζει τα επόμενα βήματα και την επαγγελματική αποκατάστασή του αλλά και για το πού θα δώσει τη στήριξή του, αν μάλιστα εντός ψηφοδελτίου ενταχθούν και δικοί του άνθρωποι όπως ο Λουκάς Σπαθάρης και ο Γιώργος Καραϊσκάκης.

Πάντως, στελέχη του κόμματος εκφράζουν προβληματισμό και σε σχέση με τη μη λήψη απόφασης

για στελέχη τους που είναι μέλη της κυβέρνησης Νίκου Χριστοδουλίδη και το ενδεχόμενο να εκφράσουν επιθυμία να κατέλθουν ως υποψήφιοι.

Από του χρόνου

Στο ΑΚΕΛ αναμένεται να εμβαθύνουν στο θέμα βουλευτικές εκλογές με τον νέο χρόνο. Ωστόσο, αυτό που συζητείται είναι πως θα πρέπει να επαναληφθεί η τακτική επιλογής προσώπων που ακολουθήθηκε στις πρόσφατες δημοτικές εκλογές, δηλαδή νέα και άφθαρτα πρόσωπα από την ευρύτερη κοινωνία. Βέβαια, αυτό δύσκολα μπορεί να επιτευχθεί αν αναλογιστεί κανείς πως οι πλεί-

στες θέσεις είναι κατελημμένες. Στη Λευκωσία όπως όλα δείχνουν, θα λάβουν εξαίρεση και θα επαναδιεκδικήσουν Γιώργος Λουκαΐδης και Άριςτος Δαμιανού, ενώ θέση στο ψηφοδέλτιο έχει ο βουλευτής Χρίστος Χριστοφίδης και φυσικά ο γ.γ. του κόμματος Στέφανος Στεφάνου. Η απουσία της Ειρήνης Χαράλαμπίδου, αν μάλιστα η ίδια ενταχθεί τελικά σε νεοσύστατο κομματικό σχηματισμό, ίσως επιφέρει περαιτέρω πίεση, ενώ και στην επαρχία Λεμεσού τίθεται ζήτημα μιας και από το παζλ φεύγει, λόγω θητειών, ο Άντρος Καυκαλιάς. Πάντως, ενόψει εκλογών και σε μία προσπάθεια να δημιουργηθεί νέα

δυναμική υπάρχουν σκέψεις το τακτικό συνέδριο του κόμματος, που πραγματοποιείται κάθε πέντε χρόνια, να γίνει ένα χρόνο νωρίτερα, το καλοκαίρι του 2025 ώστε το κόμμα να προχωρήσει στις βουλευτικές του 2026 χωρίς βαρίδια με τη νέα σύνθεση της Κ.Ε. και όλες τις καταστατικές αλλαγές σε ισχύ.

Θέμα θητειών

Στο ΔΗΚΟ φαίνεται ότι θα αναμένουν το Πολιτικό και Καταστατικό Συνέδριο στις 9 Φεβρουαρίου, όπου πιθανώς να συζητηθεί και θέμα θητειών, και μετά να ανοίξουν το κεφάλαιο βουλευτικές εκλογές. Δεν θα θεωρηθεί έκπληξη, αν εντός των υποψηφίων συμπεριληφθεί η Ελένη Θεοχάρους, ενώ φαίνεται να υπάρχουν σκέψεις να γίνει πρόταση εκ νέου, λόγω και των καλών ποσοστών που έλαβε, στον Λεόντιο Κωστήρικη για την επαρχία Αμμοχώστου. Στη Λευκωσία επαναδιεκδικούν οι Νικόλας Παπαδόπουλος, Χριστιάννα Ερωτοκρίτου και Χρύσης Παντελίδης, ενώ δεν έχει ξεκαθαρίσει ακόμη αν θα διεκδικήσει και ο γ.γ. του κόμματος Γιώργος Σολωμού. Στη Λάρνακα, στο ψηφοδέλτιο αναμένεται να ενταχθούν ο νυν βουλευτής Χρήστος Ορφανίδης, ο πρόεδρος της επαρχιακής επιτροπής Κωνσταντίνος Σκεπαρινίδης και πιθανώς ο εκπρόσωπος Τύπου του κόμματος Θεόδωρος Μανιταράς.

Το καλό του κόμματος

Σε ό,τι αφορά την ΕΔΕΚ, ο Μαρίνος Σιζόπουλος αναφέρει ότι με γνώμονα το καλό του κόμματος θα αξιολογήσει τότε ο ίδιος θα αποχωρήσει από το κόμμα χωρίς να ξεκαθαρίζεται αν τελικά θα το οδηγήσει στις βουλευτικές εκλογές του

Ανησυχία υπάρχει για την επαρχία Αμμοχώστου, μιας και στελέχη του ΔΗΣΥ φαίνεται να δηλώνουν πλέον ξεκάθαρα την υποστήριξή τους προς το ΕΛΑΜ.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ**

Γιατί ο Πρόεδρος έξω πάει καλά, αλλά μέσα δυσκολεύεται

Η εβδομάδα που πέρασε ήταν μία ακόμη υπενθύμιση ότι στην εξωτερική πολιτική η διακυβέρνηση Χριστοδουλίδης καταγράφει αξιόλογες επιδόσεις και επί της ουσίας και επικοινωνιακά. Πριν από δύο βδομάδες η Κύπρος φιλοξένησε την 11η σύνοδο κορυφής μεσογειακών κρατών μελών της Ε.Ε. Τις προάλλες ολοκληρώθηκε ο πρώτος στρατηγικός διάλογος Κύπρου-ΗΠΑ, με σημαντικές διμερείς συμφωνίες. Στις μεγάλες προκλήσεις της εποχής, η Λευκωσία εγκατέλειψε την ανούσια, αντιδυτική ουδετερότητα που χαρακτήριζε τη διπλωματία μας από το 1960 μέχρι και τις αρχές του 2000 και συντάχθηκε ανεπιφύλακτα και έμπρακτα με το δυτικό στρατόπεδο. Ο Χριστοδουλίδης ήταν από τους πρώτους που έσπευσαν στο Ισραήλ να εκφράσουν τη στήριξή τους στον πόλεμο με τη Χαμάς. Ταυτόχρονα, ανέλαβε τη σημαντική πρωτοβουλία Αμάλθειας υπέρ των άμαχων Παλαιστινίων, των μεγάλων θυμάτων του πολέμου. Στον άλλο πόλεμο, εξίσου σαφή θέση συνεχίζει να τηρεί η Λευκωσία υπέρ της Ουκρανίας και κατά της Ρωσίας.

Το πρόβλημα για έναν πολιτικό

Οι πόντοι που κερδίζει ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης στο εξωτερικό δεν εξαργυρώνονται στο εσωτερικό, όπου η αξιολόγηση που του κάνουν οι πολίτες είναι αρνητική.

που έξω πάει καλά, είναι ότι μέσα λίγους τους νοιάζει. Καμία διπλωματική επιτυχία δεν θα αποσπάσει τους πολίτες από την ακρίβεια, το μεταναστευτικό, τη δημόσια υγεία ή τη παιδεία. Κι αυτό δεν είναι κυπριακό φαινόμενο. Τα διπλωματικά επιτεύγματα μένουν εκεί όπου γίνονται, εκτός συνόρων. Η συνεισφορά τους στο εσωτερικό πολιτικό κεφάλαιο ενός προέδρου είναι από ελάχιστη μέχρι περιορισμένη, ακόμα και αν κερδίσει έναν παγκόσμιο πόλεμο.

Στις αρχές Μαΐου του 1945, στο τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου, ο Ουίνστον Τσώρτσιλ θεωρείτο ο πιο επιφανής πολιτικός παγκοσμίως. Τον Ιούλιο της ίδιας χρονιάς έπεσε από τα σύννεφα, όταν συνετρίβη

Ο Πρόεδρος έχει απογοητεύσει όχι απλώς την πλειοψηφία, αλλά μια σημαντική μερίδα όσων τον ψήφισαν.

στις γενικές εκλογές στη χώρα του. Οι Βρετανοί ψήφισαν με έγνοια το μέλλον τους και όχι για να ανταμείψουν τον νικητή του πολέμου. Το 1992, ο πατέρας Τζορτζ Μπους οδήγησε τις ΗΠΑ και τη δυτική συμμαχία στην επικράτηση επί του σοβιετικού μπλοκ, κερδίζοντας τον Ψυχρό Πόλεμο. Τον Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς έχασε τις εκλογές από τον Μπιλ Κλίντον, διότι ο μέσος Αμερικανός είχε την αίσθηση ότι

ο πρόεδρός του ενδιαφερόταν λιγότερο για εκείνον και περισσότερο για τους ξένους. Σχετικό, αν και με κάποιες διαφορές, είναι το παράδειγμα του Τάσσου Παπαδόπουλου. Το 2004 κέρδισε με συντριπτική πλειοψηφία το δημοψήφισμα και υπέγραψε την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Την 1η Ιανουαρίου του 2008 έβαλε την Κύπρο στην Ευρωζώνη και ενάμιση μήνα μετά έχασε τις προεδρικές εκλογές.

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης δύσκολα θα γίνει η εξαίρεση του κανόνα. Οι πόντοι που κερδίζει στο εξωτερικό δεν εξαργυρώνονται στο εσωτερικό, όπου η αξιολόγηση που του κάνουν οι πολίτες είναι αρνητική. Η αξιόπιστη δημοσκοπηση των προηγούμενων ημερών (της εταιρείας Symmetron) επιβεβαίωσε ότι 18 μήνες μετά την εκλογή του, ο Πρόεδρος δεν κατόρθωσε να ανατρέψει την αντίληψη ότι η χώρα οδεύει προς τη λάθος κατεύθυνση. Ο ίδιος έχει απογοητεύσει όχι απλώς την πλειοψηφία, αλλά μια σημαντική μερίδα όσων τον ψήφισαν. Μόλις το 27% εγκρίνει την προεδρία του, ενώ τον Φεβρουάριο του 2023 είχε λάβει 32% των ψήφων στον πρώτο γύρο και 52% στον δεύτερο.

Η εξωτερική πολιτική μπορεί να μην εξαργυρώνεται εντός, αλλά προσφέρει χρήσιμα διδάγματα. Αρκεί ο Πρόεδρος να θέλει να διαγνώσει τους λόγους γιατί έξω πάει καλά. Πρώτα απ' όλα διότι δείχνει συνέχεια και συνέπεια. Δεν συνεχίζει απλώς την εξωτερική πολιτική Αναστασιάδη. Έχει αυξήσει την ένταση και άδραξε τις ευκαιρίες για να βελτιώσει την αξιοπιστία της χώρας. Οι διακηρύξεις και οι

πράξεις μας ως κράτος συνάδουν. Συνταχθήκαμε πλήρως με τη Δύση, όχι μόνο φραστικά. Επί του εδάφους παρέχουμε κρίσιμες διευκολύνσεις σε Αμερικανούς, Ευρωπαίους και άλλους. Ο Πρόεδρος έχει ξεκάθαρη στρατηγική και την υπηρετεί με συνέπεια.

Στο εσωτερικό ποια είναι η αντίστοιχη στρατηγική του; Πού θέλει να δει την Κύπρο στο τέλος της θητείας του; Τι θέλει να πετύχει για τους συμπολίτες του; Πώς θέλει να τον σκέφτονται, να τον θυμούνται; Με άλλα λόγια, τι αποτύπωμα θέλει ν' αφήσει;

Σ' αντίθεση με το εξωτερικό, στο εσωτερικό δεν υπάρχει ευκρίνεια για τον προσανατολισμό της διακυβέρνησης. Υπάρχει μια άχρωμη εικόνα διαχείρισης της εξουσίας, απουσία κατευθύνσεων και απόσταση μεταξύ λόγων και έργων. Αν ο Πρόεδρος μπορεί να απαντήσει αυτές τις ερωτήσεις με σαφήνεια και όχι με ευκολόγια και γενικόλογους, αν πείσει ότι έχει σχέδιο και οδικό χάρτη (άρα ξέρει πού θέλει να μας πάει) και ότι οι επικριτές του έχουν λάθος, τότε ίσως μετακινήσουν προς τα πάνω και οι δείκτες των δημοσκοπήσεων.

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Η μέχρι στιγμής ανάλυση του «φαινομένου Φειδίας», μετά την εκλογή του Φειδία Παναγιώτου στις Ευρωεκλογές με σχεδόν 73.000 ψήφους, εστίασε κατ' εξοχήν στην εξέταση της μεθοδολογίας (κρήση των ΜΚΔ μιας και πρόκειται για δημιουργό περιεχομένου), στο αν η ψήφος προς το πρόσωπό του αποτέλεσε ψήφο διαμαρτυρίας ή «ελαφριά» ψήφο (αυτοί που κυριολεκτικά ψηφίζουν «για πλάκα») και στο ετεροπροσδιοριστικό κριτήριο του πόσο χειρότερος του ισχύοντος πολιτικού προσωπικού μπορεί να είναι ο εν λόγω ευρωβουλευτής – ένα whataboutism που ορίζοντα υπερίσχυσε μεταξύ υπερασπιστών του κάθε φορά που η προσέγγιση της πολιτικής κριτικής στον τρόπο που ο ίδιος κινείται μετά την εκλογή, στη δημόσια σφαίρα, προβληματίζει. Ωστόσο, το «προηγούμενο Φειδίας» έναντι του φαινομένου που η εκλογή του έφερε στα πολιτικά δρώμενα στην Κύπρο αποκτά ξεχωριστό ενδιαφέρον – ιδίως τώρα που η ενσωμάτωση της πολιτικής δραστηριότητας του κ. Παναγιώτου αλλά και η παραγωγή περιεχομένου από τον ίδιο (content creation) ξεδιπλώνονται σε πλήρη ισχύ και καταδεικνύουν ενδιαφέρουσες, πολιτικές και μη, συμπεριφορές.

Η αναλυτική προσέγγιση ως προς το ποιοι είναι και πώς ψηφίζουν οι 10.000 συμπολίτες μας που προ εβδομάδων έβλεπαν σε ζωντανή μετάδοση (live stream) στο TikTok στο οποίο ο κ. Παναγιώτου τσακωνόνταν, σε υψηλούς τόνους, με τον Χριστόφορο Τอร์ναρίτη, αποκτά υπό το βάρος του προηγούμενου της εκλογής Φειδία και σε σχέση με τις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές του 2026 όχι μόνο ενδιαφέρον για την εξέταση της εκλογικής συμπεριφοράς αλλά και για την –προσεγγιστικά– κατανόηση των ποιοτικών τους χαρακτηριστικών.

Νέα πρόσωπα για το 2026

Ήδη, πρόσωπα που είναι εξαιρετικά δημοφιλή ως παραγωγοί περιεχομένου στα ΜΚΔ (TikTokers, YouTubers), που λαμβάνουν μαζί της στήριξης στα ΜΚΔ από οργανωμένα γκρουπ ή πολιτικοί που η στάση τους –συχνά μεταπολιτική ως προς το περιεχόμενο– κυνηγάει το αμφιλεγόμενο και το, με νέα γλώσσα πλέον, virality δείχνουν να ενδιαφέρονται να κατέλθουν ανεξάρτητα ή μέσω νέων πολιτικών σχηματισμών ως υποψήφιοι βουλευτές στις εκλογές του 2026. Χαρακτηριστικά παραδείγματα –που το 2026 θα μας απασχολούσαν δυνητικά ως υποψήφιοι– είναι ο Χριστόφορος Τอร์ναρίτης, που αναφέρεται συχνά στη δημιουργία κόμματος, η TikTok Nana, που έχει δηλώσει δημόσια σε τηλεοπτικές εκπομπές πως θα μπορούσε να κατέλθει ως ανεξάρτητη υποψήφια βουλευτής στην επαρχία Λάρνακας, ο τέως γενικός ελεγκτής, Οδυσσέας Μιχαηλίδης, που δεν απέκλεισε την ενασχόλησή του με τα κοινά μετά την παύση του και ο γνωστός βουλευτής (ανεξάρτητος πλέον) Λεμεσού, Ανδρέας Θεμιστοκλέους που, επίσης, αναφέρθηκε στη δημιουργία κόμματος.

Τους βλέπουν όλοι

Ποιοι είναι αυτοί που τους βλέπουν; Η απάντηση είναι, κυριολεκτικά, όλοι. Ωστόσο, μια προσεκτικότερη ματιά στο viewership ως προς το προφίλ των εν λόγω προσώπων –όπως αυτό ξεκίνησε, στην Κύπρο, από διάφορες ομάδες στην πλατφόρμα του Facebook και στα δυναμικότερα κοινά πλέον ηλικιακά

Ηδη εξαιρετικά δημοφιλή πρόσωπα των ΜΚΔ (TikTokers, YouTubers) ή πολιτικοί που η στάση τους κυνηγάει το αμφιλεγόμενο δείχνουν να ενδιαφέρονται να κατέλθουν ανεξάρτητα ή μέσω νέων πολιτικών σχηματισμών ως υποψήφιοι βουλευτές στις εκλογές του 2026.

Εχουμε ψηφοφόρους ή απλώς viewers;

Το εκλογικό σώμα βρίσκεται υπό διαμόρφωση – Πώς ψηφίζουν όσοι παρακολουθούν TikTok και ποιοι είναι οι επόμενοι Φειδίες

μεταφέρθηκε στο TikTok– καταδεικνύει κάποια επιμέρους ποιοτικά χαρακτηριστικά:

- Υπάρχει μια μεγάλη μάζα ανθρώπων που ενημερώνεται, διαβάζει και διαμορφώνει άποψη κατ' εξοχήν από τα ΜΚΔ (ούτε καν από ειδησεογραφικές ενημερωτικές σελίδες), συνεπώς είναι επιρρεπής στην παραπληροφόρηση και τα fake news και δεν έχει γενική ή εξειδικευμένη πολιτική παιδεία/ γραμματισμό.

Ενδιαφέρον έχει πώς το κυπριακό εκλογικό σώμα, που τελεί υπό ολική αναδιαμόρφωση, θα κινηθεί σε επίπεδο εκλογικής συμπεριφοράς το 2026.

- Σημαντικός αριθμός της ως άνω μάζας ρέπει συχνά προς θεωρίες συνωμοσίας – κάτι που διαφάνηκε κατά κόρον κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19 και ακολούθως είχε συνέχεια σε διάφορες δημοφιλείς τέτοιες θεωρίες.
- Διακρίνει κανείς έναν οριζόντιο συντηρητισμό, ο οποίος εκδηλώνεται είτε με χαρακτηριστικά δεξιάς συντήρησης (π.χ. ξενοφοβία, ομοφοβία, κοινά αισθήματα θρησκο-

ληψίας) είτε με χαρακτηριστικά απολιτίκ λούμπεν μάζας (π.χ. καθολική «καταδίκη» των κομμάτων, ένας δικαιωματισμός χωρίς πολιτικό ή ιδεολογικό υπόβαθρο, κοκ.).

- Συμπεριλαμβάνει μεγάλο αριθμό ανήλικων (κυρίως μαθητών ή των ανήλικων που «βλέπουν ό,τι οι γονείς») που όπως αποδείχτηκε και από την περιπτώσιολογία της εκλογής Φειδία ενσωματώθηκαν ηλικιακά ως νόμιμοι ψηφοφόροι στις περασμένες εκλογές σε ένα νέο εκλογικό σώμα όπου ένα σημαντικό μέρος, εξ αυτών, ψήφισε για πρώτη φορά «τον αγαπημένο του YouTuber».

Την πιο χαρακτηριστική περίπτωση ψηφοφόρων που τελούν υπό διαμόρφωση ως προς τις επερχόμενες εκλογές αποτελούν αυτοί που καθημερινά αλληλεπιδρούν στις εν λόγω σελίδες στο Facebook (χαρακτηριστική η πρόσφατη διαδήλωση ενάντια στην απομάκρυνση του γενικού ελεγκτή) ή που συμμετέχουν στα live streams του Φειδία (σχεδόν 10 κιλ. παρακολούθησαν τη διαδήλωση που οργάνωσε για τους μαθητές λόγω της απαγόρευσης του κινητού κι άλλοι τόσοι το melt down του κ. Τอร์ναρίτη στο TikTok της Νανάς).

Πώς ψηφίζουν

Πώς το εκλογικό σώμα που τελεί υπό διαμόρφωση θα κινηθεί σε επίπεδο εκλογικής συμπεριφοράς το 2026, παραμένει μια πολύ ενδιαφέρουσα δυναμική που θα καταδείξει, μεταξύ άλλων, και το πώς κινείται το πολιτικό σύστημα στην Κύπρο για τα επόμενα χρόνια με δεδομένες και τις προεδρικές εκλογές του 2028. Μεταξύ άλλων, το εν λόγω σώμα θα μπορούσε δυνητικά, α) να βάλει στη Βουλή των Αντιπροσώπων ένα νεοφανές πολιτικό κόμμα «δεξιότερα» του ΔΗΣΥ και «πιο αντισυστημικά» από το ΕΛΑΜ, β) να εκλέξει κάποιον στα πρότυπα της εκλογής Φειδία στις Ευρωεκλογές –χωρίς ιδιαίτερες πολιτικές θέσεις ή πρόγραμμα, γ) να απέχει μαζικά, δ) να επαναπατριστεί, με κάποιον τρόπο, εντός των παραδοσιακών κομμάτων και ε) να καθιερώσει το ΕΛΑΜ στην τρίτη θέση, κάτι που διαφάνηκε στις Ευρωεκλογές αλλά λόγω Φειδία τελικά δεν κατέστη εφικτό.

Πολιτικές εκπλήξεις

Τόσο η ξεδιπλώση του φαινομένου Φειδία –με όσα ενδιαφέρονται γίνονται μετά την εκλογή του– όσο και η επικράτηση ενός μεταπολιτικού σκηνικού στην Κύπρο, όπου τόσο ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης όσο και οι πολιτικοί αρχηγοί εστιάζουν τόσο πολύ στην εικόνα τους και χρησιμοποιούν εκτενώς τα νέα Μέσα, δείχνει σαφώς προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης ενός πολιτικού σκηνικού τα επόμενα χρόνια, το οποίο ως προς την εκλογική συμπεριφορά θα δοκιμαστεί κατεξοχήν το 2026 και στις βουλευτικές. Οι υπό διαμόρφωση μάζες –κάπως λούμπεν και μη σταθερές ως προς την εκλογική τους συνέπεια– θα αποτελέσουν αναπόφευκτα τη βάση για τυχόν πολιτικές εκπλήξεις το 2026, ενώ παράλληλα δείχνουν και προς μια κατεύθυνση –μεταμοντέρνα αλλά παράλληλα και άλογη– μετασχηματισμού του πολιτικού συστήματος στην Κύπρο όπως το γνωρίσαμε ιστορικά μετά το 1977. Αν αυτό θα οδηγήσει στην περαιτέρω συρρίκνωση των παραδοσιακών κομμάτων, σε μια προσαρμολή τους αλλά μεταπολιτική αντί ουσιαστική και –τελικά– στην αποθώωση του content έναντι της πολιτικής πράξης και της ιδεολογίας, μένει να φανεί.

MPC MEDOCHEMIE

Ξέχνα τον πόνο γρήγορα

με το ULTIMAX ALTER

ΑΝΑΛΓΗΤΙΚΟ - ΑΝΤΙΦΛΕΓΜΟΝΩΔΕΣ

KORANTINA HOMES

📍 32 Trikomou Str., Pegeia - Pafos, Cyprus 📞 +357 8000 70 30, +357 2662 35 36
✉️ info@korantinahomes.com 🌐 www.korantinahomes.com

Η Korantina Homes αναδείχθηκε στην πρώτη θέση -σε πέντε (5) κατηγορίες- για τα έργα της SOHO RESORT και ROYAL BAY, στα υψηλού κύρους καταξιωμένα European Property Awards, που διοργανώθηκαν από τον Οργανισμό IPAX Europe & Africa, στο Λονδίνο, στις 17 Οκτωβρίου 2024. Με μεγάλη περηφάνεια υποδεχόμαστε αυτά τα νέα Ευρωπαϊκά βραβεία, που εμπλουτίζουν τη σειρά διακρίσεων του Ομίλου Korantina Homes. Διακρίσεις δέσμευσης και ευθύνης για έργα ζωής, κορυφαίων προδιαγραφών ποιότητας και αξιοπιστίας.

Οι Ισπανοί επέλεξαν έναν χώρο στην επαρχία Λευκωσίας, ο οποίος κρίθηκε ως ο καταλληλότερος για να γίνει πιλοτικά η εφαρμογή της πρακτικής γύρω στον Φεβρουάριο, με επίδειξη σε ενδιαφερόμενους.

Δασική πυρκαγιά με συνταγή... δασονόμου

Ισπανοί ειδικοί παρουσίασαν σε υπηρεσίες την πρακτική της ελεγχόμενης καύσης και υπέδειξαν το σημείο πιλοτικής εφαρμογής

Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Όσο οξύμωρο κι αν μπορεί να εκληφθεί, στον τομέα της πρόληψης των πυρκαγιών, η ίδια η φωτιά, ως ένα από τα στοιχεία της φύσης, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο στη φάρετρα ενός κρατικού μηχανισμού απέναντι σε αυτού του είδους τις κρίσεις, των οποίων η σημερινή έξαρση έχει συνδεθεί με την κλιματική αλλαγή. Η πρακτική, η οποία σήμερα εφαρμόζεται σε άλλες χώρες και στηρίζεται σε έρευνες και εκτενή βιβλιογραφία, ονομάζεται ελεγχόμενη ή συνταγογραφούμενη καύση (prescribed burning). Είναι η καύση αγροτικών ή δασικής βλάστησης, από ομάδα ειδικών ή εκπαιδευμένων ομάδων, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και σε καθορισμένες περιοχές. Στην Κύπρο και ευρύτερα σε χώρες της Μεσογείου δεν είναι άγνωστο κεφάλαιο, καθώς απαντάται δεκαετίες πίσω. Σήμερα ενδεχομένως να αποτελεί μακρινή ανάμνηση για τους μεγαλύτερους σε ηλικία, όταν ελεγχόμενη καύση εφαρμόζονταν εκτεταμένα από επαγγελματίες του πρωτογενούς τομέα, όπως κτηνοτρόφοι και αγρότες, αλλά και δασονόμοι. Σταδιακά εγκαταλείφθηκε, ως αποτέλεσμα της έλλειψης σαφούς νομικού πλαισίου και διακριτών διαχειριστικών στόχων.

Όπως πληροφορείται η «Κ», αυτό το δόγμα το υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος εξετάζει σοβαρά το ενδεχόμενο εισαγωγής της πρακτικής, πλέον σε επιστημονικό και ερευνητικό πλαίσιο, και στην Κύπρο, μετά από εκπαίδευση λειτουργών του Τμήματος Δασών και του Τμήματος Περιβάλλοντος στο εξωτερικό, όπου η συνταγογραφούμενη καύση εφαρμόζεται με απτά αποτελέσματα. Αφορμή στάθηκε η διοργάνωση την προηγούμενη εβδομάδα τριήμερου συμμετοχικού εργαστηρίου στη Λευκωσία υπό τον συντονισμό του Ερευνητικού Κέντρου Επιστημών Κινδύνου και Αποφάσεων CERIDES του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου. Από τις 14 μέχρι τις 16 Οκτωβρίου φιλοξενήθηκε η επιστημονική ομάδα του «PAU Costa Foundation» της Ισπανίας με έδρα την Καταλονία, στο πλαίσιο του έργου «SEMEDFIRE», το οποίο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω του Προγράμματος «ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΕΥΡΩΠΗ». Στο πλαίσιο του εργαστηρίου, με θέμα την Ολιστική Διαχείριση Πυρκαγιών στην Κύπρο, οι Ισπανοί ερευνητές παρουσίασαν το έργο που επιτελούν σε χώρες της Ευρώπης και της Νότιας Αμερικής, ειδικά σε σχέση με τη μεθοδολογία προστασίας των δασών από πυρκαγιές μέσω της ελεγχόμενης καύσης. Συμμετείχαν εμπλε-

Εξετάζεται το ενδεχόμενο για μετάβαση λειτουργιών των Τμημάτων Δασών και Περιβάλλοντος στην Ισπανία, για να εκπαιδευτούν στη συνταγογραφούμενη καύση. Οι φωτογραφίες είναι από εκπαίδευση που παρέχει τον περασμένο Ιούνιο το «PAU Costa Foundation» στην Πολωνία.

Χρήσιμο εργαλείο για τη διαχείριση και τη διατήρηση της υγείας των δασών και των οικοσυστημάτων, όταν χρησιμοποιείται προσχεδιασμένα, προγραμματισμένα, και με ακρίβεια προβλέψεων και λίστας ελέγχου.

κόμενοι και ενδιαφερόμενοι, όπως το Τμήμα Δασών, η Πολιτική Άμυνα, οι αρχές των Βρετανικών Βάσεων και εθελοντικές ομάδες πυρόσβεσης. Μάλιστα τη δεύτερη μέρα, αφού οι Ισπανοί ειδικοί περιηγήθηκαν μαζί με λειτουργούς του Τμήματος Δασών σε περιοχές της Κύπρου, οι οποίες έχουν ανάγκη καθαρισμού, κυρίως λόγω της εγκατάλειψης της υπαίθρου, επέλεξαν έναν χώρο στην επαρχία Λευκωσίας, ο οποίος κρίθηκε ως ο καταλληλότερος για να γίνει πιλοτικά η εφαρμογή της πρακτικής γύρω στον Φεβρουάριο, με επίδειξη σε ενδιαφερόμενους.

Ευαίσθητο θέμα

Ωστόσο, καθώς η ελεγχόμενη καύση είναι ένα ευαίσθητο θέμα και επειδή υπάρχει σοβαρή ανησυχία από το Τμήμα Δασών, για αντιδράσεις που ενδεχομένως να δημιουργηθούν, κρίθηκε αναγκαία να γίνει το προηγούμενο διάστημα διάλογος με ενδιαφερόμενους φο-

ρείς και οργανώσεις, ώστε να τους γίνει ενημέρωση, να διασκεδαστούν οι προβληματισμοί και να γίνει καταγραφή των σχολίων τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι την τρίτη ημέρα της παρουσίας της ομάδας του Μν Κυβερνητικού Οργανισμού «PAU Costa», η υπουργός Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Μαρία Παναγιώτου, ζήτησε να εξεταστεί το ενδεχόμενο για αποστολή μιας ομάδας λειτουργών του Τμήματος Δασών και του Τμήματος Περιβάλλοντος στην Ισπανία, για να εκπαιδευτούν από τον «PAU Costa» και να αρχίσει σιγά-σιγά η εφαρμογή της ελεγχόμενης καύσης στην Κύπρο. Όμως, οι τελικές αποφάσεις θα προκύψουν μετά από την τετράμηνη περίοδο ενημέρωσης φορέων και οργανώσεων, ώστε να «ωριμάσει το έδαφος» για αυτό το νέο βήμα στον τομέα της πρόληψης των πυρκαγιών στο νησί.

Ογκοί καύσιμης ύλης

Το πρόβλημα που δημιουργούν τα τελευταία χρόνια οι μεγάλες ποσότητες καύσιμης ύλης στο κυπριακό έδαφος, ώστε να αποτελούν σημαντικό παράγοντα πρόκλησης και επέκτασης πυρκαγιών, είναι γνωστό και επαναλαμβανόμενο το νησί από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, χωρίς να αντιμετωπίζεται δραστικά. «Ένα από τα μεγάλα ζητήματα που ταλαιπωρούν τις υπηρεσίες και τα αρμόδια τμήματά μας, είναι οι όγκοι της καύσιμης ύλης που παραμένουν στο έδαφος, προϊόν τόσο της εν γένει εγκατά-

λειψης του αγρο-δασικού χώρου, όσο και των ακραία ακανόνιστων καιρικών συνθηκών, οι οποίες μπορεί από τη μια να δώσουν βροχόπτωση τέτοια που να προκύψει εύκολα και γρήγορα οργήδης βλάστηση, αλλά από την άλλη να δώσουν απότομη -ακόμη και «εν μια νυκτί»- αύξηση θερμοκρασίας τέτοια, που να μετατρέψει τη βλάστηση σε υπέρξηρη καύσιμη ύλη, που είναι απειλητικά διευκολυντική για την έκρηξη και επέκταση πυρκαγιών», εξήγησε στην «Κ» η Κλέλια Βασιλείου, εκ μέρους του Ερευνητικού Κέντρου CERIDES του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η μεθοδολογία

Σημείωσε ότι στην Ισπανία κυρίως, αλλά και αλλού, το «PAU Costa» υλοποιεί την ελεγχόμενη καύση με προσχεδιασμένη και προγραμματισμένη μεθοδολογία, αποδίδοντας στη φωτιά την ουσιαστική της ιδιότητα ως ένα από τα στοιχεία της φύσης, δηλαδή φωτιά, νερό, αέρας και γη. «Η μέθοδος χρησιμοποιείται αυστηρά, με προσεκτικά σχεδιασμένο και ελεγχόμενο τρόπο. Στόχο αποτελεί η απομάκρυνση νεκρής και ξηρής βιομάζας, όπως φύλλα, κλαδιά και ξερά χόρτα, και συμβάλει στην πρόληψη καταστροφικών ανεξέλεγκτων πυρκαγιών, αλλά και στη διαχείριση της υγείας του οικοσυστήματος», πρόσθεσε. Η καύση γίνεται προγραμματισμένα, όχι ημερολογιακά, αλλά βάσει λίστας ελέγχου που φέρει ακριβή μετεωρολογικά χαρακτηριστικά, έκταση, τύπο βλάστησης, ειδική ομάδα διαχειρί-

Καθώς είναι ένα ευαίσθητο θέμα, κρίθηκε αναγκαίο να προηγηθεί της πιλοτικής εφαρμογής ο διάλογος με φορείς και οργανώσεις, ώστε να διασκεδαστούν οι προβληματισμοί και να γίνει καταγραφή σχολίων.

σης, όρια καύσης, και όρια έντασης της πυρκαγιάς, η οποία ελέγχεται σε απόλυτο βαθμό. Παράλληλα, τονισε ότι είναι κοινώς αποδεκτό πως η χρήση της φωτιάς αποτελεί μέρος της φυσικής αναγέννησης των οικοσυστημάτων σε πολλές περιοχές του κόσμου, κυρίως σε μεσογειακού τύπου οικοσυστήματα, όπως αυτά στην Κύπρο.

Οι στόχοι

Ειδικότερα, σύμφωνα με όσα ανέφεραν οι Ισπανοί ειδικοί στους συμμετέχοντες στο εργαστήρι, οι κύριοι στόχοι της ελεγχόμενης καύσης είναι τέσσερις: Πρόληψη δασικών πυρκαγιών: Με την απομάκρυνση του ξηρού υλικού που μπορεί να αποτελέσει καύσιμο για ανεξέλεγκτες πυρκαγιές, μειώνεται σημαντικά ο κίνδυνος μεγάλης κλίμακας πυρκαγιών. Διαχείριση οικοσυστημάτων: Πολλά δασικά οικοσυστήματα, όπως τα πευκοδάση, έχουν προσαρμοστεί στο να επιβιώνουν και να αναπτύσσονται κα-

λύτερα μετά από μια φωτιά. Με την ελεγχόμενη καύση, τα δάση διατηρούν τη βιοποικιλότητά τους και τις φυσικές τους λειτουργίες. Η απομάκρυνση ξενικών ειδών: Η ελεγχόμενη καύση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την εξάλειψη ξενικών φυτικών ειδών που επιβαρύνουν τα οικοσυστήματα, επιτρέποντας την ανάπτυξη της τοπικής βλάστησης. Η αναγέννηση τους: Η αναγέννηση τους εδάφους και της βλάστησης: Μετά από μια φωτιά, το έδαφος εμπλουτίζεται με θρεπτικά συστατικά από την καύση της οργανικής ύλης, βοηθώντας την ανανέωση της βλάστησης.

Οι παράγοντες

Η επιτυχής εφαρμογή της ελεγχόμενης καύσης απαιτεί λεπτομερή σχεδιασμό και προετοιμασία. Ως εκ τούτου, η διαδικασία και οι παράγοντες που εξετάζονται από τους διαχειριστές που εφαρμόζουν τη μεθοδολογία είναι οι καιρικές συνθήκες (οι κατάλληλες συνθήκες, όπως η υγρασία, η θερμοκρασία και η κατεύθυνση του ανέμου, είναι απαραίτητες για να διασφαλιστεί ότι η καύση θα παραμείνει ελεγχόμενη), ο τύπος βλάστησης (η ποσότητα και η σύνθεση της βλάστησης που θα καεί είναι επίσης σημαντικές, καθώς διαφορετικά είδη φυτών αντιδρούν διαφορετικά στη φωτιά) και η ασφάλεια (πριν ξεκινήσει η καύση, λαμβάνονται μέτρα για να διασφαλιστεί ότι οι γειτονικές κοινότητες, η άγρια ζωή και οι υδάτινοι πόροι δεν θα επηρεαστούν αρνητικά).

Υπάρχουν κίνδυνοι;

Απαντώντας σε σχετικό ερώτημα, η κα Βασιλείου σημείωσε ότι βεβαίως δεν είναι πανάκεια, ούτε έρχεται χωρίς κινδύνους η συνταγογραφούμενη καύση. «Κάποια οικοσυστήματα (τροπικά δάση, τα εύκρατα και βόρεια δάση, οι υγρότοποι και τα αλπικά οικοσυστήματα) δεν προσαρμόζονται εύκολα στην πυρκαγιά ούτε και ανακάμπτουν εύκολα, ενώ κάποια άλλα όπως τα πυρόφιλα ή πυριγενή, όχι μόνο ανακάμπτουν, αλλά έχουν ανάγκη τη φωτιά για την αναγέννηση των σπόρων τους. Γεγονός παραμένει ότι αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διαχείριση και τη διατήρηση της υγείας των δασών και των οικοσυστημάτων, όταν χρησιμοποιείται προσχεδιασμένα, προγραμματισμένα, και με ακρίβεια προβλέψεων και λίστας ελέγχου. Βοηθά στην πρόληψη καταστροφικών πυρκαγιών, ενισχύει τη βιοποικιλότητα και προστατεύει την άγρια ζωή. Ωστόσο, απαιτεί εξειδικευμένη γνώση και προσεκτικό σχεδιασμό για να αποφευχθούν οι κίνδυνοι και να επιτευχθούν τα μέγιστα οφέλη», ανέφερε.

SMART FORWARD.

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΝΟΜΕΑΣ

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
Καντάρας 54, Καϊμακλί, 1037 Λευκωσία - Κύπρος
sales@chrkapodistriass.com, T. 22348600

Διαρκείς κρίσεις στις Στέγες Ανηλίκων

Αναπάντητα ερωτήματα για τις εξαφανίσεις παιδιών από τις δομές και τις θεσμικές ελλείψεις που παρατηρούνται σε αυτές

Του ΕΚΤΟΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Το φαινόμενο των εξαφανίσεων ανηλίκων από Στέγες Ανηλίκων στην Κύπρο αποτελεί διαχρονικό πρόβλημα της προνοιακής πολιτικής του κράτους. Αυτό φαίνεται να επιβεβαιώνεται και από τους αριθμούς, αφού συγκριτικά με το 2021 οι καταγγελίες για εξαφανίσεις τέσσερα χρόνια μετά, το 2024, έχουν διπλασιαστεί. Το ζήτημα των δομών φιλοξενίας ανηλίκων που έχουν προσωρινά μετακινηθεί από την οικογένειά τους πρέπει να απασχολήσει σοβαρά την Πολιτεία, μιας και για όσο καιρό φιλοξενούνται στις δομές το κράτος είναι και ο επίσημος κηδεμόνας τους. Ο βουλευτής του ΑΚΕΛ και πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Άντρος Καυκαλιάς και η βουλευτριά του Δημοκρατικού Συναγερμού Φωτεινή Τσιρίδου τοποθετούνται στην «Κ» και τονίζουν την αναγκαιότητα λήψης μέτρων, θίγοντας και την υποστελέχωση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ), ζήτημα που έθιξε και η Άντρια Ματθαίου, πρόεδρος του κλάδου Λειτουργιών Κοινωνικών Υπηρεσιών της συντεχνίας «Ισότητα», τονίζοντας τις απαρχαιωμένες νομοθεσίες που εμποδίζουν τη σωστή λειτουργία των προγραμμάτων των ΥΚΕ.

Ζητεί απαντήσεις η Βουλή

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Στέγες Ανηλίκων και τρόποι αντιμετώπισής τους συζητήθηκαν εκτενώς στις 8 Οκτωβρίου στην Επιτροπή Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στην παρουσία της υφυπουργού Πρόνοιας Μαριλένας Ευαγγέλου. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», έχει ζητηθεί από την Επιτροπή χαρτογράφηση των δομών από το Υφυπουργείο, χωρίς ωστόσο οι υπηρεσίες του να έχουν ανταποκριθεί, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ξεκάθαρη εικόνα για τις στέγες και τα θέματά τους. Ακόμη, κατά τη διάρκεια της συνεδρίας τονίστηκε από τους βουλευτές της Επιτροπής η υποστελέχωση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ), πράγμα που σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» απασχολεί έντονα και τους λειτουργούς των ΥΚΕ, οι οποίοι όπως χαρακτηριστικά μας ειπώθηκε πολλές φορές νέοι λειτουργοί παραιτούνται μετά από λίγους μήνες στην υπηρεσία, ενώ παρατηρείται έντονα και το φαινόμενο της επαγγελματικής εξουθένωσης (Burn Out). Αντικείμενο συζήτησης στην Επιτροπή, μεταξύ άλλων, ήταν και ο εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου, με βουλευτές να ζητούν να ενημερωθούν πού βρίσκεται ο εκσυγχρονισμός, με την υφυπουργό να απαντά ότι εντός Οκτωβρίου αναμένεται να φτάσει στη Βουλή ο Περί Παιδιών Νόμος.

Επίσης, στην επιτροπή εγέρθηκαν ερωτήματα για το αν υπάρχουν προγράμματα όταν τα παιδιά συμπληρώσουν το 18ο έτος της ηλικίας τους, ενώ διευκρινίστηκε ότι υπάρχει πρόγραμμα στο οποίο σε συνεργασία με ένα σύνδεσμο πληρώνονται διδάκτρα πανεπιστημίων για όσα παιδιά θέλουν να σπουδάσουν. Άλλο ένα σοβαρό θέμα που συζητήθηκε είναι το αν γίνεται εξατομικευση προγραμμάτων στους ανήλικους, κάτι που αναφέρθηκε πως σε κάποιες περιπτώσεις γίνεται, ωστόσο υπάρχουν περιπτώσεις που δεν επιτυγχάνει καμία μέθοδος, όπως για παράδειγμα στους ανήλικους χρήστες. Μεταξύ άλλων, αναφέρθηκε και το ζήτημα των περιστατικών βίας κατά του προσωπικού.

Μιλώντας στην «Κ», ο βουλευτής του ΑΚΕΛ Αντρέας Καυκαλιάς και πρόεδρος της Επιτροπής, επισήμανε ότι το θέμα των Στεγών Ανηλίκων είναι κρίσιμο ζήτημα και είναι φανερό ότι η Πολιτεία δεν κάνει ό,τι θα έπρεπε να κάνει, προσθέτοντας ότι το ζήτημα θα εξεταστεί εκ νέου στην Επιτροπή με τη νέα χρονιά, αφού προηγούνται οι προϋπολογισμοί. Από πλευράς

της, η βουλευτριά του Δημοκρατικού Συναγερμού και μέλος της Επιτροπής, Φωτεινή Τσιρίδου, ανέφερε στην «Κ» ότι η ιδρυματοποίηση των παιδιών θα πρέπει να είναι τελευταία λύση από πλευράς κράτους. «Υπάρχουν αρκετές οικογένειες που θα ήθελαν να γίνουν ανάδοχοι, ωστόσο το ζήτημα παραμένει κολλημένο στο απαρχαιωμένο νομοθετικό πλαίσιο». Επιπρόσθετα, επισήμανε για ακόμα μια φορά ότι θα πρέπει να υπάρχει καλύτερη συνεργασία μεταξύ των υπουργείων που εμπλέκονται στο ζήτημα των παιδικών στεγών, καθώς δεν είναι μόνο αρμοδιότητα του υφυπουργείου Πρόνοιας.

Ελλείψεις και εξειδίκευση

Οι Στέγες Ανηλίκων, οι οποίες υποτίθεται πως θα έπρεπε να παρέχουν

Απαρχαιωμένες νομοθεσίες, έλλειψη προσωπικού και απουσία οργανωμένου πλάνου διαχείρισης των Στεγών Ανηλίκων, ταλανίζουν την ευάλωτη προσώπων.

ένα ασφαλές περιβάλλον για παιδιά που προέρχονται από προβληματικές ή ευάλωτες οικογένειες, φαίνεται πως αδυνατούν να ανταποκριθούν πλήρως σε αυτό τον ρόλο. Το πρόβλημα εντείνεται και από την έλλειψη κοινωνικών λειτουργών, θέμα το οποίο συζητήθηκε και στη Βουλή. Η Άντρια Ματθαίου, πρόεδρος του κλάδου Λειτουργιών Κοινωνικών Υπηρεσιών της συν-

Τα πρωτόκολλα για τις εξαφανίσεις

Με αναθεωρημένα πρωτόκολλα για τα ελλείποντα πρόσωπα από πλευράς Αστυνομίας, μετά και την πολύκροτη υπόθεση Νίκου Μεταξά, όταν ένας ανήλικος δεν επιστρέψει στον χώρο διαμονής του, στην προκειμένη κάποια στέγη, οι κοινωνικοί λειτουργοί όντας κηδεμόνες ενημερώνουν την Αστυνομία, η οποία με τη σειρά της ενεργοποιεί συγκεκριμένες διαδικασίες. Όπως μας λέχθηκε από την Αστυνομία, αρχικά αξιολογείται ο βαθμός επικινδυνότητας της κάθε υπόθεσης αναλόγως με το κάθε παιδί, στη συνέχεια μέλη της δύναμης απευθύνονται στους οικείους των ανήλικων προσώπων καθώς αρκετές φορές εντοπίζονται στον χώρο τους ή είχαν πρόσφατη επικοινωνία μαζί τους, ενώ παράλληλα δίνεται στη δημοσιότητα η φωτογραφία του ανήλικου. Σε δεύτερο στάδιο πραγματοποιούνται έλεγχοι σε πιθανά σημεία που μπορεί να βρίσκεται ένα παιδί. Όταν εντοπιστεί, αρχίζει η διερεύνηση για το πού πιθανώς βρισκόταν και αν η απουσία του σχετίζεται με κάποια παράνομη πράξη και στην περίπτωση που εμπλέκεται σε κάποιο έγκλημα αρχίζει η διερεύνηση εναντίον του.

τεχνίας «Ισότητα», μιλώντας στην «Κ» έκανε λόγο για απαρχαιωμένες νομοθεσίες που εμποδίζουν τη σωστή λειτουργία των προγραμμάτων, επισημαίνοντας χαρακτηριστικά: «Αντιμετωπίζουμε τα προβλήματα εκ των υστέρων, αντί να τα προλαμβάνουμε». Παράλληλα, επισήμανε ότι θα πρέπει εντός των στεγών να υπάρχουν κοινωνικοί λειτουργοί, οι οποίοι θα μπορούν να αναπτύξουν την κατάλληλη σχέση με τα παιδιά.

Σχετικά με τη στελέχωση των στεγών, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», στη Λευκωσία υπάρχουν μόνο τέσσερις λειτουργοί των κοινωνικών υπηρεσιών αρμόδιοι για τα παιδιά που βρίσκονται υπό φροντίδα του κράτους, με τους δύο από αυτούς να έχουν περίπου 40 παιδιά υπό τη φροντίδα τους, ανάδοχοι οικογένειες που χρήζουν εξετάσεων, καθώς και περιστατικά βίας στην οικογένεια. Στην περίπτωση

των δύο άλλων λειτουργών, έχουν υπό την επίβλεψή τους ιδρύματα αλλά και περιστατικά που εμπíπτουν στις αρμοδιότητές τους από άλλες επαρχίες. Όσον αφορά την πόλη της Λεμεσού, απασχολούνται τρεις λειτουργοί αρμόδιοι για τα παιδιά, ενώ στη Λάρνακα δύο. Όσον αφορά τις πόλεις της Πάφου και της Αμμοχώστου δεν υπάρχει εξειδικευμένο προσωπικό. Όπως γίνεται αντιληπτό ο φόρτος εργασίας των λειτουργών είναι μεγάλος, με αποτέλεσμα να μη δίνεται η απαραίτητη βαρύτητα στα παιδιά, κάτι που θα έπρεπε να είναι ο κύριος σκοπός.

Η φωτιά που έφερε αποκαλύψεις

Μια πυρκαγιά που ξέσπασε στα μέσα του μήνα σε δομή φιλοξενίας στην Πάφο, έφερε στην επιφάνεια βαρύτατες καταγγελίες από τον δήμαρχο Πάφου, Φαίδωνα Φαίδωνος, κάνοντας λόγο για γεγονότα εμπροχίας ναρκωτικών, πορνείας, και πληροφορίες για πορνεία ανδρών και χρήση ανηλίκων σε ομόφυλες σχέσεις. Πάντως, με ανακοίνωση το υφυπουργείο Πρόνοιας ανέφερε ότι πρόκειται για αναφορές στις οποίες ο δήμαρχος Πάφου είχε προβεί και στο παρελθόν, και που διερευνήθηκαν από την Αστυνομία, χωρίς ωστόσο να εντοπιστεί το σι- δήποτε. Όπως τονίζεται, «δεν μπορούμε παρά να ζητούμε τη διερεύνησή τους κάθε φορά που αυτές επαναλαμβάνονται». Ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι ανήλικοι/ες ενδέχεται να έχουν πέσει θύματα κυκλωμάτων σωματεμπορίας. Πληροφορίες, αν και ανεπιβεβαίωτες, που ωστόσο εγείρουν σοβαρά ερωτήματα για την προστασία των παιδιών σε δομές φροντίδας.

Χρονίζουν τα προβλήματα

Μιλώντας στην «Κ» το 2022, η τότε υφυπουργός Πρόνοιας, Αναστασία Ανθούση, σε συνέντευξή της στον δημοσιογράφο Απόστολο Κουρουπάκη είχε κάνει λόγο για αγορά υπηρεσιών από ψυχολόγους και παιδοψυχιάτρους υπό το υπουργείο Εργασίας πριν από τη σύσταση του Υφυπουργείου, προσθέτοντας ότι «πλέον επικεντρωνόμαστε στην παρουσία των ειδικοτήτων αυτών στις Στέγες για να μπορούν να γνωρίζουν τα παιδιά ότι θα έχουν ένα όραμα για την επόμενη ημέρα, γιατί είμαστε διπλά υποχρεωμένοι να τα στηρίξουμε». Ζήτημα που μέχρι και σήμερα παραμένει άλυτο, καθώς ανώνυμες πηγές δηλώνουν στην «Κ» ότι είναι ανεπίτρεπτο να ερείδονται άτομα ως ψυχολόγοι χωρίς τα απαραίτητα προσόντα, διευκρινίζοντας ότι πρόσωπα που μπορεί να κατέχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα στην ψυχολογία ερείδονται με καθήκοντα ψυχολόγων, κάτι που και αντιδροντολογικά είναι, αλλά δεν έχουν και την κατάλληλη κατάρτιση ούτως ώστε να φέρουν εις πέρας τη δύσκολη αποστολή που αναλαμβάνουν. Στην ίδια συνέντευξή της η Ανθούση είχε απαντήσει στην ερώτηση, «από το ένα ως το δέκα τι βαθμό βάζετε στις Παιδικές Στέγες», η απάντησή της ήταν: «θα πούμε ότι κάναμε καλή δουλειά αν δούμε ότι έχουν μειωθεί οι φυγές από τις Στέγες και αν την επόμενη ημέρα το παιδί που φιλοξενείται σε αυτές, πλέον ως ενήλικας, δεν θα είναι εξυπηρετούμενος από τις ΥΚΕ». Δύο χρόνια μετά οι φυγές όχι μόνο δεν μειώθηκαν, αλλά βαι- νουν αυξανόμενες.

Η αύξηση των περιστατικών εξαφανίσεων ανήλικων παιδιών εγείρει σοβαρά ερωτήματα όχι μόνο για την αποτελεσματικότητα των παιδικών στεγών, αλλά και τις συνθήκες διαβίωσης των παιδιών. Είναι πλέον επιτακτική η ανάγκη να διερευνηθούν τα αίτια πίσω από αυτή τη συμπεριφορά και να δοθούν λύσεις. Η «Κ» προσπάθησε να επικοινωνήσει με το υφυπουργείο Πρόνοιας, ωστόσο δεν λάβαμε κάποια απάντηση.

Καταγγελίες για εξαφανίσεις ανηλίκων

2021

35

2022

89

2023

94

2024

85

(Μέχρι τον Οκτώβριο)

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που κατέχει η «Κ», οι εξαφανίσεις όχι μόνο δεν μειώνονται χρόνο με τον χρόνο, αλλά παρουσιάζουν σχεδόν διπλασιασμό τα τελευταία τέσσερα χρόνια.

Η «δύναμη της φύσης» απέναντι στο «σύστημα»

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Όταν κλείνουν οι πόρτες και κανείς δεν ακούει, ακόμη και οι πιο φιλελεύθεροι ή και κεντρο-αριστεροί Αμερικανοί συναδελφοί μου προβλέπουν ότι ο Τραμπ θα κερδίσει τις επόμενες εκλογές. Προφανώς, δεν το θέλουν. Βλέπουν, όμως, πως ο Τραμπ λειτουργεί σαν «δύναμη της φύσης», καθώς συσπειρώνει γύρω του ένα μασίφ κοινό, που τον αντιμετωπίζει περίπου όπως τα μέλη μιας σέκτας τον αρχηγό τους. Δεν τους ενοχλεί αν έχει καταδικαστεί από οποιοδήποτε δικαστήριο, αν μιλάει για τα γεννητικά όργανα κάποιου αθλητή ή αν συμπεριφέρεται κάπως παρανοϊκά επάνω στη σκηνή. Είναι ο ήρωάς τους, ο άνθρωπος που εγγυάται ότι δεν θα χαθεί μια «παλιά Αμερική», την οποία νοσταλγούν. Ο ηγέτης που θα τελειώσει με ένα τηλεφώνημα τους πολέμους στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή. Δεν τους απασχολεί επίσης αν μιλάει με τον Πούτιν ή αν αναφέρεται πού και πού κολακευτικά στον Χίτλερ. Στα παλιά τους τα παπούτσια όλα αυτά, καθώς τα αποδίδουν στο «σύστημα» που προσπαθεί να τον εξοντώσει.

Η αλήθεια είναι ότι το «σύστημα» δεν τα πάει και πολύ καλά στην προσπάθειά του να στήσει, για δεύτερη φορά, αναχώματα απέναντι στον Τραμπ. Σε πρώτη φάση έχασε εντελώς τον έλεγχο στο Ρεπουμπλικανικό Κόμμα, που δεν έχει καμία σχέση με το κόμμα του Ρέιγκαν ή των Μπους. Είναι το κόμμα του Τραμπ, ο οποίος με ένα σχόλιο στο Χ (Twitter) μπορεί να εξοντώσει όποιον υποψήφιο πάει κόντρα σε αυτόν. Εν συνεχεία, έχασαν τη μάχη της ενημέρωσης, με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης να έχουν πάρει το πάνω χέρι σε σχέση με όλα τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης. Και ανθρώπους σαν τον Μασκ να έχουν μετατραπεί σε ροκ σταρ ευαγγελιστές του τραμπισμού.

Γιατί δεν αφορά μόνο τη Μόσχα

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Η ελληνική κοινή γνώμη δεν πολυέδωσε μάλλον σημασία σε μια είδηση του διεθνούς ρεπορτάζ που κυκλοφόρησε πριν από λίγες ημέρες. Λογικό είναι διότι η ελληνική κοινωνία έχει τα δικά της θέματα που την απασχολούν, με κυρίαρχο το οικονομικό.

Η είδηση, όμως, στην οποία αναφερόμαστε είναι ανησυχητική και ενδέχεται να σημαίνει πολλά για το μέλλον του πλανήτη: η Βόρεια Κορέα απέστειλε χιλιάδες στρατιώτες αλλά και πολεμικό υλικό στη Ρωσία, προς ενίσχυση της τελευταίας στον πόλεμο κατά της Ουκρανίας. Μολονότι αρχικά το Κρεμλίνο απέρριψε τις πρώτες σχετικές αναφορές ως ψευδείς, ο ίδιος ο Βλαντιμίρ Πούτιν δεν αρνείται πλέον ότι Βορειοκορεατικοί πεζικό εκπαιδεύεται στη συνοριακή περιοχή του Κουρσκ, δηλαδή εκεί όπου οι Ουκρανοί προέλασαν μέσα στην Ρωσία το καλοκαίρι. Ο Ρώσος ηγέτης δηλώνει απλώς ότι πρόκειται για συμφωνία με την Πιονγιάνγκ η οποία «αφορά τη Μόσχα» και κανέναν άλλο. Μιλάμε για περίπου 12.000 Βορειοκορεάτες στρατιώτες, που αναμένεται να ενισχύσουν τα καταπονημένα ρωσικά στρατεύματα στον πόλεμο με την Ουκρανία. Γιατί είναι ανησυχητικό αυτό και γιατί δεν αφορά μόνο τη Μόσχα; Διότι, όπως λένε και αξιωματούχοι της Νότιας Κορέας, ο Κιμ Γιονγκ Ουν προφανώς και προχώρησε σε αυτή την κίνηση έναντι ανταλλαγμάτων. Ποια μπορεί να είναι αυτά; Σίγουρα στον τομέα της ενέργειας, εκτιμούν, που είναι η τερзаία ακίλλιος πτέρνα της Βόρειας Κορέας. Αν αυτό μοιάζει κάπως «αθώο», δεν προεξοφλεί ότι η Ρωσία του Πούτιν δεν θα υποστηρίξει, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, τυχόν επιθετικές πρωτοβουλίες της Πιον-

Φταίει προφανώς και το «σύστημα» για το φαινόμενο αυτό. Η ανόητη και υπερβολική πολιτική του ορθότητας έχει αποξενώσει παραδοσιακούς φιλελεύθερους ψηφοφόρους. Η ανεξήγητη χαλάρωση στα σύνορα των ΗΠΑ έχει κοστίσει, ακόμη και σε ψήφους μαύρων ή Λατινών ψηφοφόρων. Η ακρίβεια δεν παλεύεται, όπως και η αίσθηση πως είναι πολύ δύσκολο για τους σημερινούς νέους να αποκτήσουν ένα αξιοπρεπές σπίτι όπως οι γονείς τους.

Είναι σαφές ότι όσοι δίνουν τη μάχη της υπερδόσισης του μεταπολεμικού αμερικανικού μοντέλου αξιών και φιλελευθερισμού βρίσκονται σε απελπισία.

Οι παρουσιαστές των βασικών καναλιών (πλιν Fox) βρίσκονται στα όρια της υστερίας. Παλαιμάχοι στρατηγού, Ρεπουμπλικανοί πολιτικοί, διανοούμενοι, ροκ σταρ δίνουν τη μάχη εναντίον του Τραμπ. Το κάνουν με πείσμα και με κάθε τρόπο. Μου θυμίζουν, όμως, τους δικούς μας αντίστοιχους παλαιμάχους που ανέβηκαν στη σκηνή την καταραμένη εκείνη εβδομάδα πριν από το δημοψήφισμα του 2015 και έσπρωξαν σύσσωμο το οργισμένο πλήθος στο «Οχι».

Οι δημοσκόποι μάς λένε ότι η εκλογική μάχη θα είναι πολύ αμφίροπη, ότι είναι αδύνατον να μαντέψεις το αποτέλεσμα με τα σημερινά δεδομένα. Το momentum μοιάζει, πάντως, να ανήκει στον Τραμπ, ο οποίος, το ξαναλέμε, λειτουργεί σαν «δύναμη της φύσης» απέναντι σε μια ενγκεφαλική και χωρίς ιδιαίτερη πυγμή Χάρις. Σε λίγες ημέρες θα ξέρουμε αν οι δημοσιογράφοι και αναλυτές έκαναν το λάθος να υπερεκτιμήσουν τη δύναμη του Τραμπ, ίσως γιατί φοβούνται πολύ να ξανακάνουν το λάθος του 2016, όταν δεν τον είδαν να έρχεται με φόρα. Ή αν, για μια φορά, διάβασαν σωστά την αμερικανική κοινωνία.

Πόσοι οδοί «Ηρώων Πολυτεχνείου» υπάρχουν σ' όλη τη χώρα; Χωρίς να ξέρω τον αριθμό, έχω την εντύπωση πως κάθε δήμος έχει και τη δική του. Πόσοι δρόμοι, πλατείες και δεν ξέρω τι άλλο έχουν αφιερωθεί στους ήρωες του Βαλκανικού μετώπου; Προσωπικά δεν ξέρω κανέναν. Μπορεί να κάνω και λάθος. Φοβάμαι όμως ότι δεν κάνω. Στο Πεδίον του Αρεως υπάρχει ένα μνημείο αφιερωμένο στον Ιερό Λόχο. Οχι αυτόν του Υψηλάντη, του οποίου το κενοτάφιο είναι στον περίβολο του ναού των Ταξιαρχών. Είναι ο Ιερός Λόχος, ο οποίος με επικεφαλής τον συνταγματάρχη Τσιγάντε πολέμησε στο πλευρό των συμμάχων στον Β' Παγκόσμιο. Συμμετείχε στις σιμαχικές επιχειρήσεις κατά του Αξονα στη Βόρειο Αφρική υπό τη διοίκηση του Γάλλου στρατηγού Λεκλέρ. Ξέρετε κανέναν δρόμο, πλατεία, ή έστω αδιέξοδο σοκάκι αφιερωμένο στη μνήμη αυτών των ανθρώπων; Προσωπικά δεν ξέρω. Χθες στο μνημείο του είδα δύο στεφάνια κατατεθειμένα, λόγω της επετείου, από δύο δημοτικά σχολεία της περιοχής. Προς τιμήν των δασκάλων τους. Ξέρετε κάποιο τοπωνύμιο αφιερωμένο στη μνήμη της Ταξιαρχίας Ρίμινι; Υπάρχει οδός Κατσιμιτρου στην πρωτεύουσα;

Υποτιμάμε την 28η Οκτωβρίου;

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Μπορεί. Εδώ θα μου πείτε η οδός Πλάτωνος, αν δεν κάνω λάθος, είναι πάροδος στη Λένορμαν.

Δεν είναι τυχαίο ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στην Ευρώπη που γιορτάζει την αρχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και όχι το τέλος του. Το τέλος του υπήρξε τραυματικό. Ήταν η αρχή ενός εμφυλίου πολέμου που σημάδεψε τη μεταπολεμική Ελλάδα, επηρεάζοντας, εκτός των άλλων, και τη συλλογική αντίληψή μας για την αρχή του. Εκεί, στα γεγονότα του καιρού εκείνου πρέπει να αναζητήσουμε τη λυδία λίθο που μετέτρεψε την ήττα των κομμουνιστών στον εμφύλιο σε χρυσό. Χρυσό ιδεολογικό. Άλλοι, «ίστορες», έχουν αναφερθεί σ' αυτά. Εγώ θα αρκεστώ σε όσα, ακόμη και σήμερα, διαμορφώνουν την αντίληψή μας.

Το «πθικό πλεονέκτημα» της Αριστεράς που επικαλέσθηκε για να κυβερνήσει ξεκινάει από τα χρόνια εκείνα. Οπου, κατά τον μύθο που κατασκεύασε, οι μόνοι που αντιστάθηκαν στον Αξονα ήσαν οι κομμουνιστές. Οι υπόλοιποι ήσαν συνεργάτες ή δωσίλογοι. Εξ ου και η ιστορική λογοκρισία που επέβαλαν απέναντι στον Ιερό Λόχο, πέρα από την εξόντωση των αντιστασιακών οργανώσεων του Ψαρρού ή του Ζέρβα.

Μύθος; Δεν εννοώ παραμύθι. Αναφέρομαι σε μια συγκροτημένη αφήγηση η οποία έχει εσωτερική συνέπεια και ερμηνεύει την πραγματικότητα. Ο αγώνας των Ελλήνων κατά του Ιταλού εισβολέα ήταν αντιφασιστικός; Θέλουν δηλαδή να μας πουν ότι αν ο εισβολέας δεν ήταν ο Μουσολίνι αλλά ο Στάλιν, οι Έλληνες θα τον είχαν υποδεχθεί ως απελευθερωτή; Να παραπέμψω στα τραγούδια της Βέμπο, αλλά και το Αξιον Εστί, ή το «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας». Δεν υπάρχει πουθενά η λέξη φασισμός. Ακόμη και αν επιτίθονταν οι Γάλλοι, η αντίδραση θα ήταν η ίδια. Πατριωτισμός και μόνον πατριωτισμός.

Ποιος είπε το «Οχι»; Μα ο λαός είπε το «όχι», σου λένε. Οχι, ο Ιωάννης Μεταξάς είπε το όχι, ακόμη και αν δεν το είπε έτσι ακριβώς. Αυτός κήρυξε την αντίσταση του ελληνικού έθνους στον Ιταλό εισβολέα. Και οφείλουμε να παραδεχθούμε ότι τη νύχτα εκείνη, στο καθιστικό της οδού Στρατηγού Δαγκλή στην Κηφισιά, ο Μεταξάς άγγιξε το αίσθημα όλων των Ελλήνων. Είχε επιβάλει τέσσερα χρόνια πριν δικτατορία, όμως με μια του φράση, μέσα σε μια νύχτα κατάφερε να κινητοποιήσει το αίσθημα ενός ολόκληρου λαού.

Δεν ξέρω πώς διδάσκεται η Ιστορία του καιρού εκείνου στα παιδιά σήμερα. Αναλαμβάνω την υποχρέωση να δω τα βιβλία της Ιστορίας και να σας μεταφέρω τις απόψεις μου. Ξέρω όμως τον τρόπο που την αντιμετωπίζουμε. Μια μεγάλη στιγμή της Ιστορίας του Έθνους μας. Παραλείπει και εθνική ανάταση. Εχουμε όμως την ψυχική εντιμότητα να τιμήσουμε όσους, με τη ζωή τους, μας επιτρέπουν να αισθανόμαστε αυτή την εθνική ανάταση; «Οδός πρώων του Βαλκανικού μετώπου», «Οδός Ιερολοχιτών». Υπάρχει κάποια οδός «Ιωάννου Μεταξά»; Δεν ξέρω. Μπορεί να ήταν δικτάτορας, όμως αυτός κινητοποιήσε το Έθνος κατά της εισβολής των Ιταλών κι αυτός μας οδήγησε στο πλευρό των Συμμάχων.

Υποτιμάμε την 28η Οκτωβρίου; Οσο κι αν την τιμούμε, τόσο την υποτιμούμε. Σκεφθείτε μόνον τη σημασία που έχουν, στον φαντασιακό ορίζοντα ενός νέου παιδιού σήμερα, τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, σε σχέση με το αλβανικό έπος. Και το ένα και το άλλο είναι γεγονότα μακρινά, ενδεχομένως με ελάχιστη συναισθηματική αξία. Πλιν όμως. Εχουμε καταφέρει να μην αντιλαμβάνονται τη διαφορά. Κι αυτό είναι ένα μέτρο για τη ρηχή μας μνήμη.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Μεσίστια η επέτειος, τσουρούτικη η γιορτή

Του **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΝΤΟΥΛΑ**

Κάθε φορά που κοντοζυγώνει η επέτειος της 28ης Οκτωβρίου με ζώνουν τα φίδια. Σκέφτομαι το οπτικοακουστικό υλικό που θα κυκλοφορήσει στα «μέσα κοινωνικής δικτύωσης», στο οποίο οι μαθητές θα απαντούν άλλα αντί άλλων σχετικά με τον εορτασμό, και... διαμονίζομαι. Παλιότερα τους έκανα χάζι τους νεολαίους, υποθέτοντας ότι παίρνουν στο ψιλό τους ρεπόρτερ. Μετά βρεβαίθηκαν ότι είναι τωόντι άγευστοι της γιορτής και ανυποψίαστοι του περιεχομένου της.

Και κοντά στα σχολιαρούδια πολλοί νταβραντισμένοι ενήλικοι που, έχοντας δυσανεξία σε στιδήποτε ούτως ειπείν εθνικό, στρογγυλεύουν με δικολαβισμούς την αποστροφή τους βρίσκοντας παρωχημένες τις παρελάσεις (τις συγκριμένες) ή θεωρώντας καλύτερο να γιορτάζουμε τη λήξη του πολέμου και όχι το ξεκίνημά του!

Έχουν τα δικά τους οι άνθρωποι. Οι πόλεμοι είναι, πράγματι, αγριευτικές καταστάσεις και οι παλαιοί ήσαν ακάτεχοι από τις σημερινές μετωνυμίες των «ανθρωπιστικών επιχειρήσεων», χώρα ότι δεν είχαν και κουμπιά να πατήσουν. Εφ' όπλου λόγχη, δηλαδή με σώμα με σώμα, έγγραφον ιδίαις χερσί και εκ του σύγγενγς τις εποποιίες τους. Μολαταύτα οι κοινωνίες που σέβονται τον εαυτό τους και τη δια-

δρομή τους στον χρόνο τιμούν όσους αγωνίστηκαν – πάντως όχι για να απλύνουμε εμείς μερακλίδικα τις αρίδες μας. Θέλω να πω ότι η απόδοση τιμών δεν είναι μια επετειακή ρητορεία. Είναι μια ανανε-

Η απόδοση τιμών δεν είναι μια επετειακή ρητορεία. Είναι μια ανανεούμενη δέσμευση των επιγόνων ότι θα πουν κι αυτοί, σαν έρθει η δική τους ώρα, τα δικά τους «όχι».

ούμενη δέσμευση των επιγόνων ότι θα σταθούν ισούψεις με τους προγόνους. Είναι δέσμευση ότι θα πουν κι αυτοί, σαν έρθει η δική τους ώρα, τα δικά τους «όχι».

Δεν είναι προφανέστατα η δική μας περίπτωση αυτή. Εμείς ως πολιτεία παριστάμεθα αγγαρεμένοι από το πρωτόκολλο σε ξέπνοες εκπλώσεις κι ως κοινωνία οι περισσότεροι ανησυχούμε αν βγαίνει τριημεράκι με την αργία κολλητή για να εκδράμουμε στις ανά την επικράτεια εξοχικές ταβέρνες.

Αυτές οι συμπεριφορές, που δεν θεωρώ ότι έχει κάτι υπερβολικό η

λιγόλογη περιγραφή τους, μπορεί να είναι κάπως στενάχωρες για ορισμένους, αλλά κατά την κρίση μου είναι καθ' όλα δικαιολογημένες και συγγνωστές. Οι Έλληνες του 1940 δεν παλαντζήρισαν. Νέτα σκέτα είπαν «όχι». Είπαν «όχι» σε μια υπέρτερη δύναμη και με αψηφισιά χαμογελώντας, ναι χαμογελώντας, όπως βλέπουμε στα επίκαιρα της εποχής, πήραν τα βουνά και έδειξαν μες στη σκοτεινιά πως «απελψίζοντας την απελπισία» περπατιέται ο δρόμος της τιμής και της ελευθερίας. Κάποιοι από αυτούς, περισσότερο ή λιγότερο σακατεμένοι, επέστρεψαν νικημένοι νικητές από τα καταράχια και κάποιοι άλλοι έμειναν για πάντα αδιάβαστοι, αλλά όχι άκλαυτοι, στα βουνά της βορείου Ηπείρου. Οι δικοί τους – γονείς, αδέρφια και παιδιά, αρραβωνιάρες και σύζυγοι— έκτοτε βαθιανασαίνουν κι είχαν να διαχειριστούν τη χηρεία, την ορφάνια και τη διά βίου αναπηρία να σου λείπει ο άνθρωπός σου. Εντούτοις δεν βλαστήμησαν ούτε τη ζωή ούτε την κακή τους τύχη. Βάλανε πλάτη και φρόντισαν να μη μαγαριστεί το ψωμί που τάζαν τα παιδιά τους. Οι αγέρωχοι αυτοί αρχοντάνθρωποι που, ασχέτως ηλικίας και φύλου, ανδραποτούσαν ήσαν δικοί μας άνθρωποι. Κοντινοί μας. Ήσαν οι παππούδες και οι γιαγιάδες μας. Ήσαν οι συγγενείς κι οι φίλοι τους.

Εμείς πάλι είμαστε φτερά στον άνεμο. Τα φερσίματά τους αυτά μας φαίνονται exotique και ακατανόητα. Οχι απλώς επειδή δεν βρίσκουμε λόγους να εγκαταλείψουμε τη βολή μας, αλλά επειδή λέμε σε όλα «ναι» πριν καν διατυπωθεί κάποιο ερώτημα για την περιστολή της. Ξεσκολίασα για να γίνουμε μανατζεραίοι μιας δανειοδότης ανάπτυξης κι όχι καντπλανάρφτες μιας μνήμης ιερής. Με όλα τα προηγούμενα θέλω να πω ότι η ευθύνη για τον πλημμελή εορτασμό δεν βαρύνει ούτε την ιστορικά απαίδευτη πιτσιρικαρία ούτε τους συναισθηματικά σπαγοκραμένους εθνοφοβικούς, αλλά όλους εμάς τους επιλήσμονες. Κι αφού εμείς λησμονήσαμε πως «είμαστε από καλή γενιά», ποια περπατάνια καταγωγής να έχουν οι υπόλοιποι για τους προμάχους της ελευθερίας;

Το ερώτημα κατά πού πάει μια κοινωνία που δεν ξέρει πούθε έρχεται δεν είναι καθόλου ρητορικό. Αλλά πολύ φοβούμαι ότι και φέτος θα προσπεραστεί ως τέτοιο. Ας είναι. «Ο καθεὶς και τα ὄπλα του», έλεγε ο ποιητής. Εμείς παντελώς παροπλισμένοι δεν ανακατευόμαστε με αυτά. Σταθερή και αδιαπραγμάτευτη προτεραιότητά μας παραμένει να μας βάλουν καλό βαθμό οι «οίκοι αξιολόγησης». Ο κ. Θεόδωρος Παντούλας είναι συγγραφέας.

Οι εκπλήξεις του 2026

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Καθώς το πολιτικό σκηνικό –δύο σχεδόν χρόνια μετά την εκλογή Χριστοδουλίδη– διαμορφώνεται ενόψει των προεδρικών εκλογών του 2028 και ενδιάμεσα για τις – κρίσιμες– βουλευτικές εκλογές του 2026, η αίσθηση που αποκομίζει κανείς είναι πως εντός της κινούμενης άμμου της κρίσιμης μάζας ψηφοφόρων, που παραδοσιακά κινούνται εντός ή εκτός των παραδοσιακών κομμάτων, διαμορφώνεται ένα μέρος τα ποιοτικά στοιχεία του οποίου ακόμη δεν έχουν κατηγοριοποιηθεί πολιτικά.

Η εκλογή του Φειδία Παναγιώτου υπερανάλυθηκε ως «φαινόμενο» και σε σχέση με τα ΜΚΔ, ωστόσο δεν ξέφυγε, στην πορεία, από την ανάλυση της ψήφου διαμαρτυρίας, της απολιτικής ψήφου και φυσικά εκείνων των νεαρών ψηφοφόρων που ελκύονται από content creators και περιπτωσιολογικά ψήφισαν μαζικά, για πρώτη φορά, στις Ευρωεκλογές τον κατ' εξοχήν πετυχημένο Κύπριο youtuber.

Τι συμβαίνει, ωστόσο, με τους υπόλοιπους συμπολίτες μας που κατά δεκάδες χιλιάδες βρίσκονται πίσω από τα likes σελίδων όπως αυτή του τέως γενικού ελεγκτή στο Facebook; Που σπεύδουν, μαζικά, στα live streams της TikTokker Νανάς και που βρίσκονται στο WhatsApp γκρουπ του κ. Χριστόφορου Τορνάρη; Και που αν προσπαθήσει κανείς να δει τα stories τους και τις αναρτήσεις τους στα ΜΚΔ, από περιέργεια, θα βρει πως ενημερώνονται από αμφιβόλου ποιότητας σελίδες στο Διαδίκτυο, είναι επιρρεπείς στα fake news και αποάζονται θεωρίες συνωμοσίας. Κι αν ψάξει, βαθύτερα, θα αντιληφθεί πως εκτός από προβλήματα πολιτικής αγωγής και βασικού πολιτικού γραμματισμού, η πολιτική τους πρόσληψη εδράζεται και στη βαθιά απογοήτευση των παραδοσιακών κομμάτων – συνήθως διότι δεν τους ικανοποίησαν ως προς την πάγια πολιτική τους πρακτική, αυτή των πελατειακών σχέσεων.

Το 2026, σε επίπεδο βουλευτικών εκλογών, κρύβει δύο εκπλήξεις: Θα δικαιώσει εκείνα από τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα που θα αναγνώσουν, γρηγορότερα και πιο αποτελεσματικά, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτής της μάζας, θα απαντήσουν στις ανησυχίες τους και με κάποιο τρόπο θα επαναπατρίσουν αυτή την ψήφο ή θα την υποδεχτούν, για πρώτη φορά. Και θα ενισχύσει νεοφανή κόμματα ή πρωτοβουλίες στο επίπεδο –πολιτικής πρακτικής– του Φειδία, ενισχύοντας περισσότερο τη μεταπολιτική, το viewership ως πολιτική ατζέντα και την εικόνα έναντι της ουσίας, κάτι που το βλέπουμε κατά κόρον και στην mainstream πολιτική αλλά και στην τρέχουσα κυβέρνηση. Η δεύτερη εξέλιξη εννοείται πως θα συνδιαμορφώσει –ενόψει 2028– ένα νέο πολιτικό σύστημα στο οποίο η έλλειψη σοβαρότητας, ο λαϊκισμός (σε άκρατη μορφή) αλλά και πιο επικίνδυνα, για τη Δημοκρατία, στοιχεία θα ενισχυθούν.

Το 2026, όπως επισημάναμε ξανά, θα αποτελέσει την απαρχή της δημιουργίας ενός νέου πολιτικού σκηνικού και στη Κύπρο, που όλα έρχονται με σχετική χρονοκαθυστέρηση, δεν αποκλείεται να βιώσουμε και την αρχή της συρρίκνωσης των ιστορικών κομμάτων της Κύπρου, συμπεριλαμβανομένων τόσο των δύο μεγάλων κομμάτων (ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ) όσο και των κομμάτων του ενδιάμεσου χώρου – που εξ ορισμού δέχονται πίεση λόγω της συμμετοχής τους στη συγκυβέρνηση.

Οι επόμενες εκλογές, το ξεδίπλωμα –καθημερινά πλέον– του πολιτικού κεφαλαίου του Φειδία Παναγιώτου και οι τάσεις που καταγράφονται καθημερινά σε επίπεδο πολιτικών και κοινωνικών μετασχηματισμών στην Ευρώπη, αλλά και στην Κύπρο, δείχνουν πως και στη χώρα μας το πολιτικό σύστημα βαδίζει, αναπόφευκτα, προς το ιστορικό κλείσιμο –ίσως– του τρόπου που το γνωρίσαμε ως παραδοσιακό με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την εκλογική συμπεριφορά των ψηφοφόρων, αλλά και για τη διάδρασή τους με τα κόμματα. Ας ελπίσουμε πως αρχής γενομένης από το 2026 οι εκπλήξεις που θα δούμε δεν θα είναι δυσάρεστες και η Δημοκρατία –στην Κύπρο με τα καλά και τα κακά της– δεν θα επηρεαστεί ως προς την ποιότητά της με τρόπο που να αμφισβητηθεί η ανθεκτικότητά της ή θα απειληθεί ευθέως ως προς τις κατακτήσεις της, ιστορικά, μετά το 1974.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Φορτηγό με προμήθειες από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα κατά την άφιξή του στο λιμάνι της Βηρυτού. Η αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας αποτελείται από 1.000 τόνους τροφίμων και 1.000 τόνους άλλων προμηθειών.

Γκάλοπ με μέλλον

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Η βασική εισαγωγή των ευρημάτων της έρευνας: «Σχεδόν το 70% των πολιτών δεν είναι ικανοποιημένοι από τον τρόπο που ο Ν. Χριστοδουλίδης διακυβερνά τη χώρα – από το 60% του περασμένου Αυγούστου (έρευνα από τη RetailZoom για τον «Πολίτη», 19/10). Η κύρια ερώτηση με τις σχετικές απαντήσεις: «Πιστεύετε ότι ο ΠΤΔ έχει τις ικανότητες να κυβερνήσει αποτελεσματικά την Κύπρο». Ένα εντυπωσιακό 78% λέει όχι, ενώ η απάντηση ναι, κινείται στο 18% και το ΔΕ-ΔΑ στο 4%. Το 18% έχει ειδικότερη σημασία καθώς περίοδος χάριτος δεν υφίσταται, κυβερνά από τον Φεβρουάριο του 2023. Στην ικανότητα διαχείρισης της εξουσίας και το επόμενο σημείο: Οι πολίτες σε ποσοστό 84% «θεωρούν πως ο Πρόεδρος δεν έχει ικανούς συμβούλους δίπλα του οι οποίοι μπορούν να τον βοηθήσουν στη διακυβέρνηση της χώρας», ενώ μόνο το 11% απάντησε «ναι, έχει ικανούς συμβούλους δίπλα του».

Οι αριθμοί μιλούν από μόνοι τους: η μεγάλη πλειοψηφία αμφισβητεί/αμφιβάλλει για τη διαχειριστική του επάρκεια. Η διαπίστωση αυτή γίνεται ακόμα πιο έντονη, καθώς συνδέεται με το επόμενο εύρημα: απουσία συμβούλων, ικανών να τον στηρίξουν στο έργο του. Και τα δύο αυτά στοιχεία δείχνουν ότι η εικόνα που προεκλογικά εμφάνισε (νέος, υποσχόμενος, μεταρρυθμιστής), με τις επιδόσεις του στην άσκηση της εξουσίας, σχετικά γρήγορα, έχει υποχωρήσει ουσιαστικά. Στις δύο μεγάλες παρατάξεις

της ευρείας αντιπολίτευσης, ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ, οι αριθμοί είναι πέραν από σαφείς. Περίπου ίδιοι αριθμοί και στις προηγούμενες δημοσκοπήσεις, άρα οι απορίες και τα ερωτήματα για «ποια και τι αντιπολίτευση ασκούν», δεν έχουν απαντηθεί επαρκώς,

ΔΗΣΥ: Η ερώτηση: «Κατά τη γνώμη σας μετά το 2013, πού κινείται πολιτικά ο ΔΗΣΥ;». Η απάντηση: «Στην αντιπολίτευση 17%, στη συμπολίτευση 17%, και τα δύο 61%. ΔΕ, ΔΑ, 5%». Δεν υπάρχει πιο καθαρή ανάλυση ότι η στρατηγική «ποιος ΔΗΣΥ» δεν έχει απαντηθεί, αντίθετα ο δικός τους κόσμος βρίσκεται σε σύγχυση, 61%, απореί και διερωτάται.

ΑΚΕΛ: Η ερώτηση: «Τι είδους αντιπολίτευση κατά την άποψή σας ασκεί το ΑΚΕΛ;». Η απάντηση: «Δυναμική 8%, Εποικοδομητική 14%, Υποτονική 58%, Δεν ασκεί αντιπολίτευση 16%, ΔΕ, ΔΑ 4%». Σχηματικά το 22% μοιάζει να είναι ικανοποιημένο, αλλά το 74% («υποτονική», συν, «δεν ασκεί») ζητάει περισσότερη, ή άλλου τύπου αντιπολίτευση.

Η αντίληψη που έχει σχηματίσει η κοινή γνώμη για την ικανότητα Ν. Χριστοδουλίδη να κυβερνήσει αποτελεσματικά, η κρίση στρατηγικής του ΔΗΣΥ, συν η «υποτονική» αντιπολίτευση ΑΚΕΛ, δημιουργούν ορισμένα νέα δεδομένα. Σε ένα επίπεδο δημιουργούν φυγόκεντρες δυνάμεις (όπως εκδηλώθηκε στις Ευρωεκλογές λ.χ. με το εντυπωσιακό σκωρ Φειδία), σε άλλο επίπεδο, συζητήσεις για νέα κόμματα (κόμμα προσκείμενο στον Χριστοδουλίδη, κόμμα διαφόρων ανεξάρτητων κοκ.). Αλλά, κόμματα δεν

δημιουργούνται σε ρεπορτάζ σε ΜΜΕ, που πράγματι αντανακλούν φήμες ή αναζητήσεις. Ούτε ο Χριστοδουλίδης θα κάνει κόμμα, ούτε ο Οδ. Μιχαηλίδης, ούτε οι τέως δημαρχοί. Άλλο η κινητικότητα, άλλο η πραγματικότητα.

Ίδιο γκάλοπ, άλλο ερώτημα: «Ποιος από τους Προέδρους της Δημοκρατίας ήταν ο πιο τίμιος από όλους;». Στις απαντήσεις, ξεχωρίζουν δύο ονόματα για διαφορετικούς, βέβαια, λόγους: «Το μεγαλύτερο μερίδιο θεωρεί πως ήταν ο Γλαύκος Κληρίδης, ο πιο τίμιος από όλους, αφού τον ψήφισε το 52%». Κυριολεκτικά στον πάτο βρίσκεται ο Νίκος Αναστασιάδης με «μόλις το 1% να θεωρεί ότι υπήρξε ο πιο τίμιος Πρόεδρος της Κύπρου». Ο πρώτος, κατά τη φράση του Θουκυδίδη, «χρημάτων αδωρότατος». Ο δε, δεύτερος, συνοπτικά: Οδήγησε την Κύπρο στον πάτο στους διεθνείς δείκτες για τη διαφθορά και τον ίδιο στα εξής βήματα: έρευνα της Επιτροπής Νικολάτου, 52% από τα χρυσά διαβατήρια εκτός νομικού πλαισίου. Έρευνα ενώπιον της Αρχής κατά της Διαφθοράς, η υπόθεση με τα χρυσά διαβατήρια αφορά και τον Νίκο Αναστασιάδη. Ονομαστική αναφορά του στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα Pandora Papers. Σεξέλλες. Σαουδάρabas πρίγκιπας με κιά από διαβατήρια μετά την επιστροφή του από το εξωτικό νησί. Τα διαβατήρια που έκανε το δικαστικό του γραφείο.

Οι «παρενέργειες» συνδέονται με την αδιαφορία της δικής του παρατάξης, πρώτα, να κρατήσει αποστάσεις από τις πρακτικές του τέως ΠΤΔ

και, μετά να συμβάλει στην προσπάθεια για να ερευνηθούν οι μεγάλες υποθέσεις γύρω από τα χρυσά διαβατήρια και τα παράγωγά τους, βλ. Σεϊχέλλες, Σαουδάρabas πρίγκιπας κ.λπ. Στις παρατάξεις η μάχη για να αλλάξει μια κατάσταση δεν σημαίνει αποχώρηση, αντίθετα, σημαίνει συμμετοχή για να αντικατασταθεί ένας ηγέτης που δεν συμβαδίζει με τις εξαγγελίες της, αντικατάστασή του ως πράξη που ενώνει ένα κόμμα και το καθιστά ισχυρότερο.

Στη νήσο των αγίων όλα πάνε όπως την coca cola και ο Ν. Αναστασιάδης δεν έχει ακούσει μία ανακίνωση από τη δική του παράταξη που να αποδοκιμάζει λ.χ. τη δήλωσή του πως «έγιναν 7.200 πολιτογραφίες, οι 67 από αυτές αφορούν το πρώην δικηγορικό μου γραφείο, ή το δικηγορικό γραφείο που έφερε το όνομά μου» (πηγή: ΡΙΚ 6/6/22). Αντίθετα, η δική του παράταξη ακούει τον Ν. Αναστασιάδη να υμνεί «τους οραματιστές του Γλαύκου Κληρίδη, του πολιτικού μου μέντορα, του καλού караβοκύρη της Κύπρου... που άφησε ανεξίτηλη τη σφραγίδα του παραδειγματός του στην πολιτική ζωή του τόπου, μέσα από το ήθος του» (ομιλία ΝΑ, Γερμασόγεια (2/7/22).

Αναμφίβολα το δημοσκοπικό ρεκόρ του Γ. Κληρίδη είναι εντυπωσιακό και αντανάκλα στο ατομικό του ήθος. Εξίσου εντυπωσιακό και το ανάποδο: Η σιωπή απέναντι στο δημοσκοπικό ρεκόρ Αναστασιάδη, που αντανάκλα στο ατομικό διεφθαρμένο του ήθος.

www.larkoslarkou.org.cy

Ανέβα στο τρίτο τραπέζι μου

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Τα τρία τραπέζια μπήκαν στο τραπέζι από την πλευρά μας, λέει ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, δεν τα δέχθηκε είπε δημόσια ο Τ/κ ηγέτης πέρνοντας ξανά αδέξια στην παγίδα, και κλωτσώντας το τραπέζι με τα τρία τραπέζια, αλλά προσθέτοντας «ίσως το Η.Β. θα μπορούσε να συμμετάσχει ως παρατηρητής σε υποσυγκό επίπεδο. Το συζητήσαμε και με την Τουρκία. Θα δούμε».

Η δήλωση έγινε την Τετάρτη, μετά που ο ΠΤΔ διευκρίνισε πως η ιδέα για τα τρία τραπέζια ήταν δική του, ο κ. Τατάρ απάντησε μέσω τηλεοράσεως την ίδια ημέρα, και η δήλωσή του ήρθε να κλωτσήσει τα τραπέζια την Πέμπτη, αφού τυπώθηκε στον τ/κ έντυπο Τύπο. Αν μη τι άλλο, ο κύκλος του ειδοσιογραφικού πάρε δώσε μεταξύ των παράλληλων κόσμων ποδά και ποτζει

είναι σήμερα γρηγορότερος από ό,τι ήταν πριν από δέκα χρόνια. Αν υπήρχε άλλη δήλωση την Παρασκευή ίσως το μάθουμε από το ενημερωτικό δελτίο του ΓΤΠ τη Δευτέρα, καθώς θα τυπωθεί σε τ/κ εφημερίδα το Σάββατο.

Τα τραπέζια, για να εξηγήμαστε, αφορούν ένα τραπέζι για τις εγγυήσεις με τις πλευρές και τις εγγυήτριες (5+1, όπου 1 είναι τα Η.Ε.), ένα για τα στρατεύματα με τις πλευρές, την Ελλάδα και την Τουρκία (4+1) και ένα πιο μικρό, λιτό και cozy για τη διακυβέρνηση μόνο με τους δύο ηγέτες (2+1).

Να είναι καλά όμως ο κ. Τατάρ, η ιδέα των τριών τραπέζιών για την άτυπη διευρυμένη συνάντηση, όταν και εφόσον γίνει, από παράγοντας ενδεχόμενης αησυχίας από τα ελληνοκυπριακά κόμματα (καθώς η μη συμμετοχή του Ηνωμένου Βασιλείου σε ένα από τα τραπέζια θα ήταν για πολλούς ακόμα

Εκ των πραγμάτων η σύγκληση μιας άτυπης διευρυμένης συνάντησης στην οποία να συμμετάσχει με κάποιον τρόπο και το Ην. Βασίλειο δύσκολα μπορεί να γίνει μέχρι το τέλος του χρόνου, όπως έχει κάθε λόγο να θέλει η ε/κ πλευρά.

μια υποβάθμιση της Κυπριακής Δημοκρατίας), έχει γίνει τώρα κάτι που η ε/κ κοινή γνώμη προοιδοδεύεται να δει θετικά γιατί απορρίφθηκε.

Δεν είναι μια καθόλου κακή ιδέα, γιατί δίνει τη δυνατότητα σε όλους να είναι ευχαριστημένοι, και αιτιολογείται από το ότι η παρουσία ή μη στρατευμάτων της Ελλάδας

και της Τουρκίας δεν ρυθμίζεται από τη Συνθήκη Εγγυήσεως, που αφορά Αθήνα, Άγκυρα και Λονδίνο, αλλά από τη Συνθήκη Συμμαχίας που συνομολογήθηκε μεταξύ Κύπρου, Ελλάδας και Τουρκίας.

Εκ των πραγμάτων η σύγκληση μιας άτυπης διευρυμένης συνάντησης στην οποία να συμμετάσχει με κάποιον τρόπο και το Ηνωμένο Βασίλειο δύσκολα μπορεί να γίνει μέχρι το τέλος του χρόνου, όπως έχει κάθε λόγο να θέλει η ε/κ πλευρά. Και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι μετά την Πενταμερή της Γενεύης τον Απρίλιο του 2021 ο γ.γ. του ΟΗΕ είχε πει πως είχε στόχο να ζητήσει νέα Πενταμερή σε δύο με τρεις μήνες... που τελικά έγινε άτυπη συνάντηση με τους δύο ηγέτες τρία χρόνια μετά.

Μέχρι να καταστεί δυνατόν να συνεχιστεί η προσπάθεια για προσπάθεια επανέναρξης, τα τρία τραπέζια μένουν στο τραπέζι, είτε τα

έχει κλωτσήσει ο κ. Τατάρ είτε όχι. Που σημαίνει πως μετά από μια άνετη περίοδο συζητήσεων με τον Τ/κ ηγέτη για το πού θα ξεκινά και πού θα τελειώνει το πεζοδρόμιο στο οδόφραγμα της Μίας Μηνιάς, ο κ. Χριστοδουλίδης θα πρέπει να είναι έτοιμος να υπερασπιστεί την ιδέα απέναντι σε όσους θα αρχίσουν να μιλούν ενδεχομένως για υποβάθμιση της Κυπριακής Δημοκρατίας, διάλογο με τους κατακτητές και τα λοιπά. Θα πρέπει όμως και να μην αντιμετωπίσει ως διαπραγματευτικά «νεκρό χρόνο» το διάστημα από τώρα μέχρι να γίνει η νέα άτυπη συνάντηση, ή μέχρι οι Τ/κ ψηφοφόροι να διώξουν τον κ. Τατάρ και να τον αντικαταστήσουν με τον Τσουφάν Ερχιουρμάν (με το ΟΚ ενδεχομένως και της Άγκυρας, η οποία όπως και να έχει δεν ορίζει τις ψήφους στα Κατεχόμενα όσο νομίζουμε).

Η επόμενη περίοδος είναι αυτή

κατά την οποία ο κ. Χριστοδουλίδης, αν εννοεί αυτά που λέει, πρέπει να κινηθεί μονομερώς για να κερδίσει όχι μόνο τις εντυπώσεις, αλλά και για να εξαγναγκάσει το διακοινοτικό κλίμα προς μια καλύτερη κατεύθυνση. Αναπόφευκτα και διαχρονικά, απέναντι σε έναν πιο ευέλικτο Τ/κ ηγέτη, ή στην περίπτωση που η Τουρκία χαλαρώσει τη θέση της για να βελτιώσει και τις σχέσεις με την Ε.Ε., ένας Ε/κ ηγέτης έχει δύο επιλογές: να πάρει αποφάσεις τις οποίες να εξηγήσει στους ψηφοφόρους του, ή να ρίξει την ευθύνη στον διεθνή παράγοντα και τους πολίτες, δακρύζοντας.

Ή, όπως στην περίπτωση του Νίκου Αναστασιάδη, να αφήσει τη διαδικασία στη μέση, θεωρώντας πως οι πολίτες δεν είναι έτοιμοι να δεχθούν αυτά για τα οποία ουδέποτε τους είχε προετοιμάσει.

ykakouris@gmail.com

Ο ζήλος Χριστοδουλίδη

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Σημείο αντιλεγόμενο κατέστη ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, όχι μόνο στις τηλεοράσεις, στις εφημερίδες και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά και στις καφετέριες. Εκεί όπου ανοίγονται οι ψυχές και λέγονται πικρές αλήθειες, χωρίς τον φόβο των νόμων και των δικαστηρίων. Σε καφετέρια της Λευκωσίας, ασπρομάλλης Πάφιος, φανατικός υποστηρικτής του Νίκου Χριστοδουλίδη, αδυνατώντας να κατανόησει τα ευρήματα των δημοσκοπήσεων, άρχισε να απαριθμεί στους καλούς του φίλους, οι οποίοι γκρίνιαζαν για τον Πρόεδρο, τα κατορθώματα του ανδρός, 19 μήνες μετά την ανάληψη της εξουσίας. Κατάφερε να επανεκκινήσουν οι διαδικασίες επίλυσης του Κυπριακού ύστερα από επτά χρόνια απραξίας. Γυρίζει τον κόσμο προωθώντας τα συμφέροντα της Κύπρου. Προεδρεύει σε ατέλειωτες συνεδριάσεις για αντιμετώπιση καταστάσεων. Τερμάτισε πολλές σκανδαλώδεις συμβάσεις της προηγούμενης κυβέρνησης. Οργώνει το νησί επιλύοντας προβλήματα των πολιτών. Παρευρίσκεται καθημερινώς σε πολλές εκδηλώσεις. Και προχώρησε λέγοντας ότι ο Πρόεδρος μας, βρίσκεται δίπλα στον λαό. Είναι νέος, μπορεί και έδωσε νέα πνοή στην Προεδρία της Δημοκρατίας.

Οι καλοί του φίλοι, πέρασαν στην αντεπίθεση, ξεκινώντας από τη ρήση του Αποστόλου Παύλου, στην Προς Ρωμαίους Επιστολή, ότι «Ζήλον Θεού έχουνσιν, αλλ’ ου κατ’ επιγνώσιν», δηλαδή πιο απλά, τρέχει, τρέχει, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Τρέχει στα βουνά για παροχές, τρέχει σε εκδηλώσεις, τρέχει σε όλο τον κόσμο, αλλά ποτέ του δεν έτρεξε στους «αμαρτωλούς» δρόμους των πόλεων, ποτέ δεν είδε τα «αμαρτωλά» φώτα των καμερών φωτοεπισημάτων που κόβουν 300άρια και ποτέ δεν έσπασαν τα νεύρα του, στα ατέλειωτα διπλά φώτα τροχαίας. Ο πονηρός της παράξ θυμήθηκε την έκρηξη στο Μαρί και τον θάνατο των 13 παλικαριών, την αρχή του τέλους του αείμνηστου Προέδρου Δημήτρη Χριστόφια. Το μεγαλύτερο κακό, η απαξίωση Χριστόφια, δεν προκλήθηκε μόνο από τον θάνατο των ανθρώπων, ούτε από την ακατανόητη διαχείριση της τραγωδίας, αλλά ούτε και από τις ζημιές εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ. Η μεγαλύτερη «ζημιά» προήλθε από τις συνεχόμενες διακοπές ηλεκτρικού ρεύματος, οι οποίες ταλαιπώρησαν κατακαλόκαιρα και για μήνες, όλους του πολίτες. Καταστρέφοντας προϊόντα στα ψυγεία, χαλούσαν τηλεοράσεις και ηλεκτρικές συσκευές, υπήρχαν διακοπές στο διαδίκτυο και η ταλαιπωρία δεν είχε τελειωμό. Ο θάνατος και η έκρηξη ήταν στιγμιαία γεγονότα, τα οποία εύκολα ξεχνιούνται, αφού «η φωτιά εκεί που πέφτει καίει»

όπως λέει και η παροιμία. Η συνεχόμενη ταλαιπωρία ήταν αυτή η οποία προκάλεσε ουσιαστικά και τις διαδηλώσεις έξω από το Προεδρικό και τα άλλα πατραργούδα.

Καλά και ο Νίκος Χριστοδουλίδης, τι σχέση έχει με όλα αυτά, όταν προσπαθεί να μειώσει τα δυστυχήματα, όταν επιχειρεί να βάλει μια τάξη στους δρόμους και να προωθήσει και τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα, υπέδειξε ο Πάφιος. Η απάντησή του πονηρού της παράξ ήταν έντονη, λέγοντας ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης έπεσε στην «παγίδα» με τις ακατανόητες κάμερες φωτοεπισημάτωνς, κυρίως στα φώτα τροχαίας, τα εξωφρενικά πρόστιμα και τα ατέλειωτα διπλά φώτα τροχαίας, τα οποία ολημερίς και καθημερινώς, προκαλούν φόβο και τρόμο. Η οργή και τα «μπι-νελικά» στρέφονται πρώτα στον Πρόεδρο, ακολούθως στους αρμόδιους υπουργούς και τελικά καταγράφονται στις αρνητικές για την κυβέρνηση δημοσκοπήσεις. Άσε που όλα αυτά γίνονται σε περίοδο οικονομικής κρίσης και φτώχειας, σε ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Ένα 300άρι από τις «αμαρτωλές» κάμερες για έναν μεροκαματιάρη σημαίνει δάκρυ και πόνος και πολλές στερήσεις. Δεν είναι καθόλου ασήμαντο γεγονός, ένα εξοντωτικό πρόστιμο, για ένα «ασήμαντο» αδικημα, για το πάτημα μιας γραμμής.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης χαρακτηρίστηκε από τον μακαριστό αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο Β΄, ως ο νέος Μακάριος. Άραγε ο «πονηρός» μακαριστός προκαθήμενος της Εκκλησίας, τι ήθελε να μας πει; Η εμπειρία των 19 μινών εξουσίας του Νίκου Χριστοδουλίδη, δεικνύει ότι άλλα περίμενε ο κόσμος και άλλα αντιμετώπιζει. Ο Μακάριος είχε αποδοχή 96% στις τότε εκλογές, οι οποίες αμφισβητήθηκαν από μερικούς. Ωστόσο, το τελικό αποτέλεσμα, το πραγματικόπημα, η εισβολή και η κατοχή, δεν τον άφησαν χωρίς ευθύνες, έστω και αν αυτές άρχισαν να καταγράφονται δεκαετίες μετά τον θάνατο του ιδίου και των φανατικών υποστηρικτών του. Σήμερα, με τον κατακλυσμό των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, οι ειδήσεις διαρκούν από μερικά λεπτά, έως και μερικές ώρες. Ωστόσο, όπως εύκολα κάποιος ηγέτης «απογειώνεται», έτσι και πολύ ευκολότερα «προσγειώνεται». Ο πολιτικός χρόνος είναι πλέον θέμα στιγμών. «Εδώ είναι οι παράδεισοι και η κόλαση εδώ...» τραγουδούσε η μέγιστη Βίκυ Μοσχολιού, σε στίχους και μουσική του Γιώργου Χατζηνάσιου και του Γιώργου Κανελλόπουλου. Ο δρόμος για τον παράδεισο δεν είναι σίγουρα στρωμένος με απαγορεύσεις και αστυνομικά μέτρα. Οι εξουσίες έρχονται και φεύγουν, όπως έρχονται και φεύγουν και όλοι οι αναντικατάστατοι στα νεκροταφεία. Και ο Θεός βοηθός...

kaparispan@yahoo.gr

Ο ρατσισμός και ο σεξισμός στις κάλπες

Του **ΘΟΔΩΡΗ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Το 1982 οι δημοσκοπήσεις στην Καλιφόρνια ήταν ομόφωνες: ο θρυλικός δήμαρχος του Λος Άντζελες Τομ Μπράντλεϊ κατέβαινε υποψήφιος για το αξίωμα του κυβερνήτη της πολιτείας και θεωρείτο βέβαιο ότι θα κερδίσει με μεγάλη διαφορά. Στις κάλπες, ωστόσο, ήρθε η έκπληξη: ο αντίπαλός του κέρδισε. Τι είχε συμβεί; Όλες οι αναλύσεις που ακολούθησαν κατέληξαν στο ίδιο συμπέρασμα: ο Τομ Μπράντλεϊ ήταν ένας μαύρος άνδρας. Κάποιοι λευκοί ψηφοφόροι ντρέπονταν να πουν ότι δεν θα τον ψηφίσουν στις τηλεφωνικές δημοσκοπήσεις. Στις κάλπες, όμως, όντως ψήφισαν τον (λευκό) αντίπαλό του. Το φαινόμενο ήταν τόσο έντονο που απέκτησε όνομα: «Bradley effect». Εκτοτε έχει εμφανιστεί σε πληθώρα εκλογικών αναμετρήσεων, όπου οι μαύροι υποψήφιοι πετυχαίνουν πολύ χαμηλότερες επιδόσεις στις κάλπες από αυτές που προέβλεπαν οι δημοσκοπήσεις.

Το φαινόμενο πολιτών που λένε ψέματα στις δημοσκοπήσεις είναι ένα καλά μελετημένο και πολύ σημαντικό πρόβλημα παγκοσμίως. Στις ΗΠΑ, όμως, συνδυάζεται και με ένα από τα εντονότερα ενδημικά κοινωνικά φαινόμενα: τον ρατσισμό. Δεν είναι μικρό πράγμα, δεν είναι παραξενιά ή κουσούρι που φέρουν κάποιοι – είναι ένα διαχρονικό σαράκι στον πυρήνα της αμερικανικής κοινωνίας, που ξεκινά από την εποχή της δουλείας και τον εμφύλιο πόλεμο και εξακολουθεί μέχρι σήμερα να αφήνει ένα κολοσσιαίο αποτύπωμα στην κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας. Μετά την εκλογή Ομπάμα, οι αναζητήσεις στο Google για τη λέξη nigger αυξήθηκαν ραγδαία. Κάθε χρόνο την ημέρα που γιορτάζεται η μνήμη του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, οι αντίστοιχες αναζητήσεις αυξάνονται κατά 30%. Το ίδιο συμβαίνει όποτε μαύροι Αμερικανοί εμφανίζονται στις ειδήσεις, όπως για παράδειγμα μετά τον τυφώνα «Κατρίνα» που έπληξε

τη Νέα Ορλεάνη. Καθώς ο κόσμος παρακολουθούσε σοκαρισμένους τις εικόνες φτωχών μαύρων πολιτών να υποφέρουν, οι αναζητήσεις για τη λέξη nigger πολλαπλασιάζονταν σε πρωτοφανείς βαθμούς. Η 5η Νοεμβρίου του 2008, δε, η επομένη της εκλογής του Ομπάμα στην προεδρία, ήταν η ημέρα στην οποία καταγράφηκαν οι περισσότερες εγγραφές στο νεοναζιστικό site κοινωνικής δικτύωσης Stormfront.

Ο αναλυτής Σεθ Στίβενς-Νταγιουνίντογους ανέλυσε δεδομένα από τις αναζητήσεις των πολιτών στο Google (όπου κανείς δεν θα βλάτει και δεν ντρέπονται) και έφτιαξε έναν «δείκτη ρατσιστικών συναισθημάτων», αξιολογώντας τη συχνότητα αναζητήσεων με ρατσιστικό περιεχόμενο και έντονα ρατσιστικό λόγο ανά την επικράτεια. Είδε, λοιπόν, ότι υπάρχουν γεωγραφικές περιοχές όπου οι ρατσιστικές αναζητήσεις (και, θα συμπέρανε κανείς με σχετική ασφάλεια, ο ρατσισμός εν γένει) είναι πολύ συχνότερες από ό,τι στις υπόλοιπες ΗΠΑ – κι αυτές οι περιοχές περιλάμβαναν τις αναμενόμενες νότιες πολιτείες που τον 19ο αιώνα πήραν τα όπλα για να υπερασπιστούν το δικαίωμά τους να υποδουλώνουν μαύρους, αλλά περιλαμβάνει και θύλακες και σε αναπάντεχα μέρη, όπως σε κατά κανόνα πιο φιλελεύθερες και «Δημοκρατικές» επαρχίες των βορειοδυτικών ΗΠΑ. Η ανάλυση αυτών των δεδομένων έδειξε κάτι ενδιαφέρον: σε αυτές τις περιοχές ο Μπαράκ Ομπάμα το 2008 τα πήγε πολύ χειρότερα από ό,τι στις υπόλοιπες ΗΠΑ. Ο αναλυτής υπολόγισε πως στις εκλογές στις οποίες έλαβε μέρος ο Ομπάμα έχασε συνολικά 3-5 ποσοστιαίες μονάδες από λευκούς Δημοκρατικούς που δεν τον ψήφισαν επειδή ήταν μαύρος. Μια άλλη ανάλυση έδειξε ότι το 2016, το χαρακτηριστικό που εξηγούσε την επικράτηση του Τραμπ σε αναπάντεχα πολλές περιοχές δεν ήταν καθόλου η οικονομική κατάσταση των κατοίκων ή το αν

είχαν κλείσει βιομηχανίες εκεί, αλλά πολύ περισσότερο, πιο έντονα από οποιονδήποτε άλλο παράγοντα, το αν σε αυτές τις περιοχές υπήρχαν περισσότερες ρατσιστικές αναζητήσεις στο Google. Παρεμπιπτόντως, η εκλογή του Τραμπ το 2016 δεν είχε καμία επίπτωση στις εγγραφές στο Stormfront.

Το 2016, δε, είχαμε ένα άλλο φαινόμενο: πολλοί ψηφοφόροι ντρέπονταν να πουν στις έρευνες ότι θα ψηφίσουν Τραμπ –έχει υπολογιστεί ότι αυτή η ντροπή του κόστιζε δύο ποσοστιαίες μονάδες στις δημοσκοπήσεις– και όχι μόνο επειδή ήταν ένας κυδαίος, λούμπεν υποψήφιος. Κάποιοι υποστηρίζουν (αν και η άποψη αυτή δεν είναι ομόφωνη), ότι τις κρίσιμες αυτές μονάδες τις τσίμπωσε τελικά στις κάλπες επειδή κάποιοι ψηφοφόροι ποτέ δεν θα ψήφιζαν γυναίκα. Γιατί εκτός από τον ρατσισμό υπάρχει και ένα άλλο, πολύ διαδεδομένο και διαχρονικό κοινωνικό φαινόμενο: ο σεξισμός. «Από τα δύο μου “ελαττώματα”, το ότι είμαι γυναίκα μου προκάλεσε πολύ περισσότερα εμπόδια από το ότι είμαι μαύρη», έγραψε στα απομνημονεύματά της η Σίρλεϊ Τσίζκολμ, η πρώτη γυναίκα που έθεσε υποψηφιότητα για το χρίσμα πολιτικού κόμματος για την προεδρία στις ΗΠΑ, το μακρινό 1972.

Το 2024, ασφαλώς, δεν είναι 1972 ούτε 2016. Ο κόσμος μας δεν είναι ο ίδιος – πολίτες που ήταν παιδάκια το 2016 σήμερα ψηφίζουν, ο κόσμος έχει πάει παρακάτω από διάφορες απόψεις. Σύμφωνοι, οπισθοχωρεί από διάφορες άλλες. Αλλά γενικά, δεν είμαστε το ίδιο. Ακόμα και η δημογραφική σύσταση αυτής της χώρας έχει αλλάξει. Πόσο έχει αλλάξει; Σε λίγες ημέρες οι Αμερικανοί πολίτες θα έχουν μια καλή ευκαιρία να μας το δείξουν. Γιατί σε εκείνη τη χώρα, με αυτές τις κοινωνικές ιδιαιτερότητες, κατεβαίνει υποψήφια για την προεδρία, απέναντι σε εκείνο το ίδιο, ακόμα πιο γνράλέο και ακατάληπτο κυδαίο πλάσμα, μια μαύρη γυναίκα.

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Η εποχή των αυτοκρατοριών

Η αδυναμία να βρεθούν λύσεις για μια δικαιότερη εθνική κοινωνία αποτελεί κοινό προβληματισμό πολλών στοχαστών. Οι ευρωπαϊκές εθνικές κυβερνήσεις αισθάνονται την κοινωνική ανησυχία, νιώθουν το μαχαίρι της μείωσης της αγοραστικής δύναμης των πολιτών, βλέπουν την κοινωνική ανισότητα να μεγαλώνει, αντιλαμβάνονται ήδη την πτώση στην ποιότητας ζωής της νέας γενιάς. Την ίδια στιγμή, οι πολιτικοί και κοινωνικοί στοχαστές παρατηρούν φαινόμενα ιδιαίτερα στην εποχή μας, όπως η αύξηση της αβεβαιότητας και η μείωση της προβλεψιμότητας για όσες και όσους δεν έχουν ακόμη κατασταλάξει σε ένα σταθερό κοινωνικοεπαγγελματικό καθεστώς. Ωστόσο, παρά τη σχετική σταθερότητα που έχει αποκτήσει η καθημερινότητα κάποιων, είναι διαρκώς αισθητή η απειλή μιας επί τα χείρω αλλαγής. Ένα άλλο φαινόμενο που έχει παρατηρηθεί και αναλυθεί αρκετά ωρίς από τον Κορνήλιο Καστοριάδη, είναι η «άνοδος της ασημαντότητας». Ο πολίτης νιώθει ασήμαντος, αδύναμος, ανίκανος

να ελέγξει την πολιτική του κατάσταση, παρόλη την ισχύ που του δίνουν σήμερα τόσο οι φιλελεύθερες δημοκρατικές διαδικασίες όσο και οι νέες διαδικτυακές μορφές παρέμβασης στον δημόσιο χώρο. Η γενικευμένη αυτή κατάσταση οδηγεί σε παραίτηση από τα κοινά και ενασχόληση με ασήμαντα καθημερινά πράγματα που γίνονται συνήθειες και αντικαθιστούν τις παλιές δημοκρατικές συνήθειες και ήθη. Έτσι, για παράδειγμα, το «πρωινόδικο» έχει υποκαταστήσει την πρωινή ανάγνωση της εφημερίδας, η οποία υπήρξε κάτι σαν προσευχή για τον αστό, σύμφωνα με τον Hegel.

Ο φιλοσοφικός στοχασμός έχει εντοπίσει αναλυτικά στοιχεία ερμηνείας της σημερινής κατάστασης, εστιάζοντας κυρίως στην απώλεια ισχύος των εθνών κρατών στο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον. Χρειάζεται όμως τολμηρές υποθέσεις εργασίας για να διερυνηθούν σε βάθος οι αιτίες αυτής της αλλαγής. Χρειάζεται ένα μοντέλο λειτουργίας του πολυκεντρικού παγκόσμιου συστήματος. Αυτό το μοντέλο μπορεί εύκολα να συσταθεί αν θεωρήσουμε τη βασική σύγκρουση που λαμβάνει σήμερα χώρα στο πλανητικό οικο-

νομικό, πολιτικό και στρατιωτικό παιχνίδι. Από τη μία πλευρά βλέπουμε να συντάσσεται η δυτική οικονομική αυτοκρατορία, στη βάση του δίπολου Ευρώπης-ΗΠΑ. Η φιλελεύθερη αυτή αυτοκρατορία αντιμάχεται σε όλους τους τομείς τις ανατολικές πολιτικο-στρατιωτικές αυτοκρατορίες. Αυταρχικές, αντιφιλελεύθερες και αντιδυτικές, οι αυτοκρατορίες αυτές αδυνατούν προς τον παρόν να σχηματίσουν μια ενιαία δύναμη κρούσης, τόσο λόγω του διαφορετικού χαρακτήρα των λαών τους, όσο και λόγω της αμοιβαίας έλλειψης εμπιστοσύνης των ηγετών τους. Θεοκρατίες, δυναστικά πολιτεύματα, στυγνές δικτατορίες αποτελούν λύκους που επιτίθενται σε λιοντάρι. Η δυτική οικονομική αυτοκρατορία έχει καταφέρει να επιβάλει τους όρους του παιχνιδιού, την παγκοσμιοποίηση του οικονομικού παιχνιδιού της, μέσω της γενικεύσης των κανόνων χρήσης της κυκλοφορίας του χρήματος. Τράπεζες, εταιρείες και χρηματοπιστήρια αποτελούν πλέον έναν παγκόσμιο χρηματοοικονομικό όλο, στον οποίο έχουν εμπλακεί όλες οι πλανητικές δυνάμεις χωρίς δυνατότητα διαφυγής.

Σε αυτό το δυναμικό πεδίο των

πλανητικών σχέσεων, τα ευρωπαϊκά έθνη κράτη είναι πολλαπλώς αποδυναμωμένα. Δεν έχουν απολέσει μόνο τον έλεγχο συστατικών στοιχείων της ίδιας τους της πολιτικής οντότητας, όπως την ισοτιμία του νομιςματός τους και τη δυνατότητα άσκησης νομιςματικής πολιτικής, αλλά και τη δυνατότητα λήψης πολιτικών αποφάσεων για την άμυνα και τις στρατιωτικές τους επιχειρήσεις. Αποτελούν συνιστώσες με μερική κυριαρχία εντός των επί μερους αυτοκρατοριών, οντότητες εντός της Δυτικής αυτοκρατορίας και, τέλος, αδύναμες μονάδες μπροστά στις επιπτώσεις του παγκόσμιου οικονομικού και στρατιωτικο-πολιτικού σχεδιασμού. Στο αυτοκρατορικό αυτό μοντέλο, η ασημαντότητα τους αποτελεί δομικό στοιχείο της πολιτικής τους ταυτότητας. Οι κανόνες κοινωνικής τους συνύπαρξης και συμβίωσης δεν γράφονται από τα νομοθετικά τους σώματα, αλλά από τον καταρράκτη των παγκόσμιων εξελίξεων σε όλα τα επίπεδα. Το ερώτημα που τίθεται τώρα είναι αν και με ποιον τρόπο η κατάσταση αυτή μπορεί να γίνει ωφέλιμη για τους λαούς της Ευρώπης. Όσο διαρκεί ο παγκόσμιος πόλεμος, όσο δηλαδή η αντιπαλότητα

ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή επιβάλλει τους δικούς της κανόνες στον πλανήτη, είναι μάλλον απίθανο να φανούν θεαματικά θετικά αποτελέσματα για την καθημερινότητα των Ευρωπαίων πολιτών. Ενεργά μέτωπα, όπως οι πόλεμοι Ρωσίας-Ουκρανίας και Ισραήλ-Ιράν, πόλεμοι διά αντιπροσώπων στα ακανά–και ασαφή–σύνορα των αυτοκρατοριών επηρεάζουν πολλαπλά τα υλικά δεδομένα, δημιουργώντας παράλληλα νητικές τριβές στους εμπόλεμους και ιδιαίτερα στη φιλελεύθερη Δύση. Και είναι μάλλον αβέβαιο ότι το αστικό όνειρο της Δύσης για μια πλανητική ειρήνη μέσω μιας μόνιμης και διαρκούς συμμαχίας φιλελεύθερων καθεστώτων θα γίνει κάποτε πραγματικότητα. Αυτό όμως που δεν βλέπουν οι πολίτες των εθνών κρατών της Ευρώπης είναι η άορατη ασπίδα της Δυτικής αυτοκρατορίας από δεινά τα οποία συνοδεύουν τους ολοκληρωτικούς πολέμους. Σταθερότητα του νομιςματος, σταθερότητα της αλυσίδας προμήθειας και κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών, κανονικότητα στις μετακινήσεις σε όλο τον πλανήτη, αίσθημα ασφάλειας παρόλη την αβεβαιότητα: αυτά είναι λίγα παραδείγματα του τι καθίσταται

εφικτό λόγω της πλανητικής αυτοκρατορικής πολιτικής.

Το κυριότερο δε αγαθό που απολαμβάνουν άνδρες, γυναίκες ή όπως κι αν αυτοπροσδιορίζεται κανείς ως προς το κοινωνικό του φύλο, μειονότητες θρησκευτικές, φυλετικές, κοινωνικές ή άλλες και στο σύνολό της η σιωπηρή πλειοψηφία των Δυτικών λαών ήταν και παραμένει η ελευθερία. Η εγγύηση και η περαιτέρω διεύρυνση των ατομικών δικαιωμάτων είναι μια δυναμική που δύσκολα θα αλλάξει στη Δύση. Αποτελεί δε το σημαντικότερο ηθικό όπλο της ενάντια στις Ανατολικές τυραννίες. Η δυναμική αυτή είναι το αποτέλεσμα της αστικοποίησης της Ευρώπης από τον 18ο αιώνα και ύστερα. Και όπως χαρακτηριστικά έγραφε ο Μπενζαμίν Κονστάν, η ελευθερία των Αρχαίων, ελευθερία για ουσιαστική πολιτική συμμετοχή και ανάμειξη στη ζωή του συνόλου, υποκαθίσταται από την ελευθερία του ατόμου να απολαμβάνει ανενόχλητο τον ιδιωτικό του βίο.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Το 2025 η συζήτηση για ασφαλείς επιστροφές

Οι «δημιουργικές» λύσεις, που έχει χαιρετίσει η Κομισιόν, φέρνουν νομικές επιπλοκές και δεν είναι τόσο απλές όσο φαίνονται

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Με τον νέο χρόνο αναμένεται να προχωρήσει η συζήτηση μεταξύ των κρατών-μελών για μια κοινή λίστα ασφαλών τρίτων χωρών για επιστροφή αιτούντων άσυλο, κάτι που βρίσκεται μεταξύ των στόχων της Κύπρου, αλλά και άλλων χωρών όπως της Ιταλίας που έχουν ζητήσει μεταξύ άλλων να εξεταστεί το ενδεχόμενο μέρος της Συρίας να θεωρηθεί ασφαλές για επιστροφή προσφύγων από τη χώρα. Από την πρώτη στιγμή που άρχισε να προωθείται η εν λόγω ιδέα πριν από αρκετούς μήνες, αρμόδιες πηγές από την Κύπρο έλεγαν πως η Κύπρος θα μπορούσε θεωρητικά να ορίσει περιοχές της Συρίας ως ασφαλείς, όμως δεν το κάνει γιατί προτιμά να υπάρχει πανευρωπαϊκή συμφωνία για κάτι τέτοιο, καθώς και πως δεν θα ήταν καθαρό σε συνεννόηση με ποιον θα γίνονταν οι επιστροφές εφόσον η Ε.Ε. έχει διακόψει τις σχέσεις με το καθεστώς Άσαντ.

Το ρίσκο που θα ενείχε μια τέτοια μονομερής ενέργεια διαφάνηκε στις ακτές Οκτωβρίου, όταν το Δικαστήριο της Ε.Ε. αποφάνθηκε, σχετικά με υπόθεση αιτούντα άσυλο από τη Μολδαβία στην Τσεχία, πως ο χαρακτηρισμός μιας τρίτης χώρας ως ασφαλούς πρέπει να αφορά ολόκληρη την επικράτεια της χώρας και όχι μόνο μέρος της, βάσει πάντα της ισχύουσας νομοθεσίας της Ε.Ε. Μιλώντας στην «Κ», η εκπρόσωπος της Κομισιόν για θέματα μετανάστευσης, Ανίτα Χίπερ, εξήγησε πως κράτη-μέλη και ευρωβουλευτές έχουν ήδη συμφωνήσει να «εξορθολογήσουν» τα κριτήρια για το πώς ορίζεται ως ασφαλής για επιστροφές μια τρίτη χώρα, δίνοντας τη δυνατότητα στα κράτη-μέλη να συνεχίσουν να έχουν το καθένα τους δικούς τους καταλόγους «πα-

ράλληλα με πιθανούς μελλοντικούς καταλόγους της Ε.Ε.».

Πάντως, αυτό που ανέφεραν πρόσφατα κυπριακές πηγές είναι πως οι όποιες σκέψεις για επιστροφές αφορούν αποκλειστικά τις εθελοντικές επιστροφές και περιπτώσεις Σύρων πολιτών που μπορεί να αποδειχθεί πως έχουν επιστρέψει από την Κύπρο στη Συρία μέσω κατεχομένων πριν αιτηθούν άσυλο εκ νέου. Την πιο πάνω συζήτηση περιπλέκουν οι εξελίξεις σε σχέση με τη διμερή συμφωνία Ιταλίας - Αλβανίας για επεξεργασία αιτήσεων ασύλου στην Ε.Ε. σε αλβανικό έδαφος, μετά την απόφαση ιταλικού

Στο πλαίσιο της συνολικής αναθεώρησης της πολιτικής για τις επιστροφές θα γίνει η συζήτηση για τις «ασφαλείς τρίτες χώρες» σε επίπεδο Ε.Ε., λέει η Κομισιόν.

δικαστηρίου πως τα 12 πρώτα άτομα που κρίθηκε πως θα έπρεπε να απελαθούν απ' ευθείας από την Αλβανία στο Μπαγκλαντές και την Αίγυπτο δεν μπορούσαν να επιστραφούν, γιατί αυτές οι χώρες δεν θεωρούνται ασφαλείς. Αν και η ιταλική κυβέρνηση με διάταγμά της περιόρισε τις χώρες που θεωρούνται ασφαλείς, ώστε να μπορεί να εφαρμόσει τη συμφωνία, το περιστατικό θυμίζει πως τέτοιες «δημιουργικές» λύσεις, τις οποίες έχει χαιρετίσει η Κομισιόν, φέρνουν μαζί τους νομικές επιπλοκές και δεν είναι τόσο απλές όσο φαίνονται.

Παράλληλα, η Κύπρος έχει εγείρει στο τελευταίο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ακόμα ένα θέμα, αυτό της ανάγκης να γίνουν κρούσεις σε αεροπορικές

Όσον αφορά πάντως τα θέματα που αφορούν ευθέως την Κύπρο, η κα Φον ντερ Λάιεν είχε αναφέρει στην επιστολή της πως «εξερευνούμε με την UNHCR τις συνθήκες και επιλογές» για ασφαλή και εθελοντική επιστροφή προσφύγων.

εταιρείες που προσφέρουν εισιτήρια χωρίς επιστροφή προς την Τουρκία ή τα Κατεχόμενα και τα οποία τυγχάνουν εκμετάλλευσης από διακινητές. Πρακτική η οποία αξιοποιήθηκε το 2021 από την Κομισιόν με επαφές του αντιπροέδρου Σχοινά με χώρες όπως το Ιράκ, ο Λίβανος, και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, ώστε εταιρείες εκεί να σταματήσουν να συμβάλλουν στις ροές μεταναστών και προσφύγων στο Μίνσκ τις οποίες εργαλειοποίησε η Λευκορωσία για να ασκήσει πιέσεις στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε.

Ορίζοντας ο Ιούνιος

Η ιδέα των ασφαλών τρίτων χωρών δεν είναι κάτι καινούργιο και «έχει ήδη καθιερωθεί στο δίκαιο

της Ε.Ε.», επεσήμανε η αρμόδια εκπρόσωπος της Κομισιόν, Ανίτα Χίπερ, σε γραπτές δηλώσεις στην «Κ», σημειώνοντας πως βασίζεται στο ότι «κράτη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται εκτός της Ε.Ε., συνεργάζονται για να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους έναντι των προσφύγων».

Η κα Χίπερ πρόσθεσε πως, όπως ανέφερε η πρόεδρος Φον ντερ Λάιεν στην επιστολή της στους ηγέτες των κρατών-μελών πριν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 17ης Οκτωβρίου, «η Επιτροπή δεσμεύεται να επανεξετάσει, έως τον προσεχή Ιούνιο, την έννοια των καθορισμένων ασφαλών τρίτων χωρών» ως συνέχεια της συμφωνίας μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και

του Συμβουλίου της Ε.Ε. για το Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, στο πλαίσιο όσων προβλέπει ο Κανονισμός για τη Διαδικασία Ασύλου.

Οι συννομοθέτες, δηλαδή το Συμβούλιο της Ε.Ε. και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «συμφώνησαν να εξορθολογήσουν τα κριτήρια για τον χαρακτηρισμό μιας τρίτης χώρας ως ασφαλούς, να διατηρήσουν την απαίτηση 'σύνδεση' μεταξύ του αιτούντος και της εν λόγω τρίτης χώρας και να διατηρήσουν τους εθνικούς καταλόγους, παράλληλα με πιθανούς μελλοντικούς καταλόγους της Ε.Ε.», επεσήμανε, προσθέτοντας πως η Κομισιόν θα επανεξετάσει την εφαρμογή αυτών των στοιχείων.

«Καινοτόμοι» τρόποι

Οι επιστροφές σε ασφαλείς τρίτες χώρες είναι μόνο ένας από τους «καινοτόμους τρόπους» στους οποίους αναφέρθηκε στην επιστολή της στους ηγέτες πριν από το τελευταίο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, σημειώνοντας πως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης «είναι έτοιμοι να εργαστούν με την Ε.Ε. σε μια προσέγγιση που να καλύπτει το σύνολο του (μεταναστευτικού) διαδρόμου» (whole-of-route approach).

Ακόμα μια νέα ιδέα αφορά τα κέντρα, ή κόμβους, επιστροφών εκτός της Ε.Ε., ειδικά εν όψει της πρόταψς για μια νέα νομοθεσία για τις επιστροφές που πρέπει να καταθέσει το επόμενο διάστημα η Επιτροπή. Και στο πλαίσιο αυτής της επεξεργασίας, η Κομισιόν να αντλήσει διδάγματα από τη λειτουργία της συμφωνίας Ιταλίας - Αλβανίας, όπως έγραψε. Όσον αφορά πάντως τα θέματα που αφορούν ευθέως την Κύπρο, η κα Φον ντερ Λάιεν είχε αναφέρει στην επιστολή της πως «εξερευνούμε με την UNHCR τις συνθήκες και επιλογές» για ασφαλή και εθελοντική επιστροφή προσφύγων, ενώ σε σχέση με τον Λίβανο τονίζει πως βρίσκεται σε εξέλιξη η προσπάθεια οικονομικής και άλλης στήριξης της χώρας. Πάντως, σύμφωνα με στοιχεία της Frontex που επικαλείται η πρόεδρος της Επιτροπής σε παράρτημα της επιστολής, αν και οι παράτυπες αφίξεις στον διάδρομο της Ανατολικής Μεσογείου (Ελλάδα και Κύπρο μέσω Τουρκίας) αυξήθηκαν κατά 39% το πρώτο οκτάμηνο του 2024 σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι, ο αριθμός παράτυπων αφίξεων στην Κύπρο μέσω Κατεχομένων που καταλήγουν στην Πράσινη Γραμμή μειώθηκε κατά 60%.

THE SHOWS

Pinko Boutique
Alexander College
Vasiliki Charitonos
Frederick University
Andreas Zannetidis

THE CHARITY FASHION SHOW

14 NOVEMBER 2024
ROYAL HALL,
NICOSIA

TICKET PRICE
€25
DOORS OPEN
7:30 PM
GET YOUR TICKETS FROM
www.ticketmaster.cy

SUPPORTERS

PINKO

L'ORÉAL PROFESSIONNEL
PARIS

TRENDS
— BEAUTY SHOP —

Συντονισμός και επιμέλεια
Fashion Show:
Γιώτα Κουφαλίδου

must

ORGANISED BY

SPP MEDIA
EVENTS

All ticket proceeds
will go to the

Το ραντεβού και ο χαρτοπόλεμος

Οι NAVTEX για το Β. Αιγαίο δεν επηρεάζουν τις επαφές που αρχίζουν με τη συνάντηση της 8ης Νοεμβρίου

Του ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ

Το βασικό χρονοδιάγραμμα εντός του οποίου θα προκύψει αν υφίσταται πραγματικό περιθώριο συσπαστικών συζητήσεων για την επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών παραμένει σταθερό, διαμνύουν στην «Κ» καλά πληροφορημένες πηγές. Η Αθήνα, σημειώναν, δεν υποχωρεί από τις γνωστές και διατυπωμένες επανειλημμένως και δημόσια θέσεις της περί συζήτησης για οριοθέτηση Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) και υφαλοκρηπίδας. Επιπλέον, για την κυβέρνηση η συνάντηση στην Αθήνα μεταξύ των υπουργών Εξωτερικών Γιώργου Γεραπετρίτη και Χακάν Φιντάν στις 8 Νοεμβρίου παραμένει κομβικό σημείο για τα επόμενα βήματα, όπως αυτά θα εξελιχθούν έως τα τέλη Ιανουαρίου, όταν σχεδιάζεται να πραγματοποιηθεί το επόμενο Ανώτατο Συμβούλιο Συνεργασίας (ΑΣΣ) υπό τους Κυριάκο Μητσοτάκη και Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στην Αγκυρα.

Στην Αθήνα, οι πρόσφατες αντιδράσεις των τουρκικών αρχών στις έρευνες που έγιναν και συνεχίζονται από το ερευνητικό πλοίο «Αιγαίο» για λογαριασμό του ΑΔΜΗΕ, με απώτερο σκοπό την ηλεκτρική σύνδεση Λέσβου, Χίου και Σάμου με υποβρύχια καλώδια, δεν αξιολογούνται με τρόπο διαφορετικό από το παρελθόν. Στις NAVTEX που εκδόθηκαν από τον Σταθμό της Υδρογραφικής Υπηρεσίας Σμύρνης, οι έρευνες του πλοίου περιγράφονται ως εξελισσόμενες σε περιοχή «μη οριοθετημένη από τα παράκτια κράτη», αλλά και επί τουρκικής υφαλοκρηπίδας. Πάντως, μέχρι

Οι συναντήσεις κορυφής και ο άνθρωπος-κλειδί

Κυριάκος Μητσοτάκης και Ταγίπ Ερντογάν στο περιθώριο της συνόδου για τα 75 χρόνια του ΝΑΤΟ, στην Ουάσινγκτον, τον Ιούλιο. Η επόμενη συνάντηση των δύο ηγετών αναμένεται -εκτός απρόοπτου- στα τέλη Ιανουαρίου, στο Ανώτατο Συμβούλιο Συνεργασίας Ελλάδας και Τουρκίας. Άνθρωπος-κλειδί στις μέχρι σήμερα επαφές που διενεργήθηκαν σε κορυφαίο επίπεδο, ο Ιωάννης-Μιλτιάδης Νικολαΐδης (κάτω), ο οποίος πρόκειται να τοποθετηθεί στη θέση του νέου διπλωματικού συμβούλου του πρωθυπουργού.

θίδρυσης μόνιμης σταθερότητας και ειρήνης στη Μεσόγειο και το Αιγαίο πέλαγος και τονίζεται ότι η καλύτερη επιλογή είναι η δράση με κοινή λογική».

Εν ολίγοις, οι δύο πλευρές οδεύουν προς τη συνάντηση της 8ης Νοεμβρίου, δίχως να έχουν υποχωρήσει κατ' ελάχιστον από τις βασικές θέσεις τους, κάτι που περιγράφεται ως απολύτως λογικό και αναμενόμενο. Όπως αναφέρουν καλά πληροφορημένες πηγές, παρά το γεγονός ότι η συνάντηση της 8ης Νοεμβρίου είναι κομβική, θα πρέπει να θεωρείται περίπου δεδομένο ότι οι συζητήσεις για την πιθανότητα εξεύρεσης σημείων συνεννόησης ανάμεσα στις δύο πλευρές θα συνεχιστεί. Υπενθυμίζεται ότι οι Γεραπετρίτης και Φιντάν έχουν την πολιτική ευθύνη για τις επαφές, ωστόσο αυτές θα πρέπει στην πορεία να εισέλθουν και σε τροχιά τεχνική, κάτι που αυτή τη στιγμή μοιάζει μάλλον ως ένα μακρινό ενδεχόμενο.

Οι ασκήσεις

Υπάρχουν, παράλληλα, πεδία στα οποία συνεχίζονται οι συνεννοήσεις, όπως για παράδειγμα σε εκείνο των ασκήσεων. Αθήνα και Αγκυρα ματαιώσαν, αμοιβαία, από μια άσκηση μεσαίας κλίμακας που επρόκειτο να διεξαχθεί τον Νοέμβριο από ελληνικές πλευρές και τον Δεκέμβριο από τουρκικές. Πρόκειται για κίνηση κυρίως συμβολικής σημασίας, καθώς πρόκειται για περιοχή που βρίσκεται εκτός των ορίων που είχαν τεθεί με το μνημόνιο Παπούλια - Γιλμάζ (δηλαδή μεταξύ 15 Ιουνίου και 15 Σεπτεμβρίου).

αυτή τη στιγμή η παρουσία του Πολεμικού Ναυτικού και του τουρκικού ναυτικού (με μονάδες όχι μεγαλύτερες από κανονιοφόρο ή πυραυλάκατο), είναι διακριτική και από απόσταση. Το «Αιγαίο» έχει ολοκληρώσει τις έρευνες βυθού από τη Λέσβο μέχρι τη Χίο και πλέον εξελίσσεται το σκέλος τους προς τη Σάμο, με βάση οδηγία προς ναυτιλλομένους (NAVTEX) της Υδρογραφικής Υπηρεσίας του

Π.Ν., που έχει ισχύ έως την Τετάρτη 30 Οκτωβρίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι το έργο του ΑΔΜΗΕ έχει ορίζοντα το 2030 και αφορά τη διασύνδεση των νησιών του Βορειοανατολικού Αιγαίου σε δύο φάσεις. Η τρέχουσα φάση αφορά το σκέλος προς νότο (Λέσβος, Χίος, Σάμος, Κως). Έχουν προηγηθεί έρευνες και προς βορρά, από τη Λέσβο προς Αήμνο και Θράκη. Πρόκειται, όπως είναι σαφές, για

ένα πρόγραμμα ηλεκτρικής διασύνδεσης του Βορειοανατολικού Αιγαίου που είναι σε εξέλιξη και, σε κάθε περίπτωση, γνωστό και στην Αγκυρα η οποία παρακολουθεί κατά κανόνα από πολύ κοντά οποιαδήποτε κίνηση στο αρχιπέλαγος.

«Δράση με κοινή λογική»

Σύμφωνα με πηγές της «Κ», ούτε στην τουρκική πλευρά υπάρχει

αλλαγή στάσης στη συνολικότερη προσέγγιση. Από τη γείτονα υπενθυμίζουν και σε αυτή την περίπτωση την πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας της Τουρκίας (3 Οκτωβρίου) όπου αναφέρονται τα εξής: «Η Τουρκία δεν θα επιτρέψει να γίνει κατάχρηση της ειλικρινούς προσέγγισης και των προσπαθειών της για την καλλιέργεια εδαφούς συνεργασίας μέσω της εγκα-

Κουρδικός εφιάλτης για τον Ερντογάν

Το τρομοκρατικό χτύπημα του ΡΚΚ προκαλεί αναζωπύρωση του μετώπου της Αγκυρας κατά της Ουάσινγκτον

Τον ανταποκριτή μας στην Κωνσταντινούπολη ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Σε θραυαλλίδα αναζωπύρωσης της έντασης με τις ΗΠΑ εξελίσσεται η τρομοκρατική επίθεση στην Αεροδιαστημική Βιομηχανία της Τουρκίας (TUSAŞ) στην Αγκυρα την Τετάρτη, με 7 νεκρούς και 22 τραυματίες, ανάμεσά τους και οι δύο τρομοκράτες, που ήταν μέλη του ΡΚΚ. Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν επέλεξε να ενοχοποιήσει για το χτύπημα την Αμερική, κατηγορώντας την ότι στηρίζει τρομοκρατικές οργανώσεις και διατυπώνοντας τον ισχυρισμό ότι το ΡΚΚ χρησιμοποίησε ως έδαφος προετοιμασίας της επίθεσης τη Συρία. Η συνεργασία των ΗΠΑ με τις δυνάμεις των Κούρδων στη βόρεια Συρία YPG/PYD, που θεωρούνται παρακλάδια του ΡΚΚ, αποτελεί κόκκινο πανί για την Αγκυρα.

Λίγες ώρες πριν από το τρομοκρατικό χτύπημα, ο πρόεδρος του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης Ντεβλέτ Μπακτσέλι, ο οποίος είναι κυβερνητικός εταίρος του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, πρότεινε την αποφυλάκιση του ηγέτη του ΡΚΚ Αμπντούλάχ Οτσαλάν, που παραμένει φυλακισμένος στη νήσο Ιμραλί. Ο όρος θα ήταν να πάει ο Κούρδος ηγέτης στην κοινοβουλευτική ομάδα του φιλοκουρδικού κόμματος DEM για να αποκηρύξει τη δράση του ΡΚΚ και να ζητήσει από όλα τα μέλη να αφήσουν τα όπλα.

Ο προσεισμός

Η πρόταση του κ. Μπακτσέλι προκάλεσε πολιτικό σεισμό, αφού ο ίδιος πριν από λίγους μήνες κατηγορούσε το κόμμα για σχέσεις με την τρομοκρατία, είχε προτείνει την απαγόρευση του και στο παρελθόν είχε προτείνει στον Ερντογάν τον απαχρονισμό του Οτσαλάν.

Η μεταστροφή Μπακτσέλι

Τιμητικό άγημα συνοδεύει τη Ζαχιντέ Γκουκλού Εκπιζί, ένα από τα θύματα της επίθεσης του ΡΚΚ στην τουρκική Αεροδιαστημική Βιομηχανία, στο τέμενος Κορσίγιακα της Αγκυρας για τη νεκρώσιμη ακολουθία. Η αναζωπύρωση του κουρδικού ζητήματος έβαλε φωτιά στο πολιτικό σκηνικό της γειτονικής χώρας.

προς τη συμφιλίωση θεωρείται βέβαιο ότι δεν έγινε χωρίς την έγκριση του Ερντογάν, καθώς τις ίδιες ώρες το υπουργείο Δικαιοσύνης της Τουρκίας, για πρώτη φορά έπειτα από 43 μήνες, τερμάτισε την απομόνωση του φυλακισμένου ηγέτη του ΡΚΚ, Αμπντούλάχ Οτσαλάν, και έδωσε άδεια να δεχτεί επίσκεψη στο νησί Ιμραλί, όπου κρατείται τα τελευταία 25 χρόνια. Τον Οτσαλάν επισκέφθηκε ο αντιπρόεδρος του Ομέρ Οτσαλάν, βουλευτής του φιλοκουρδικού Κόμματος Ισότητας των Λαών και Δημοκρατίας (DEM), την ίδια ημέρα που πραγματοποιήθηκε η φωνική ένοπλη επίθεση κατά της τουρκικής Αεροδιαστημικής Βιομηχανίας (TUSAŞ).

Μέσα σε αυτό το κλίμα, ο ηγέτης του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος, Οζγκιούρ Οζέλ, έκανε σημαντικό άνοιγμα στους

Ο πρόεδρος της Τουρκίας συνέδεσε την τρομοκρατική επίθεση στην Αεροδιαστημική Βιομηχανία με τη στήριξη που παρέχουν οι ΗΠΑ στις οργανώσεις YPG/PYD, οι οποίες θεωρούνται παρακλάδια του ΡΚΚ στη Συρία.

Κούρδους και υποσχέθηκε «στους Κούρδους ένα κράτος». «Προτείνω σε όλους τους Κούρδους που δεν αισθάνονται ότι ανήκουν πλήρως, να γίνουν ιδιοκτήτες της Δημοκρατίας της Τουρκίας. Ας κάνουμε όλους τους Κούρδους ιδιοκτήτες

της Δημοκρατίας της Τουρκίας. Σας προκαλώ, κ. Μπακτσέλι. Εμείς προσφέρουμε δημοκρατία, προσφέρουμε αδελφοσύνη». Ουσιαστικά, κυβέρνηση και αντιπολίτευση στην Τουρκία επιχειρούν να αλλάξουν δεδομένα δεκαετιών. Η πρόταση αποφυλάκισης του ηγέτη μιας οργάνωσης που έχει καταδικαστεί ως τρομοκρατική ερμηνεύεται ως άνοιγμα του Ερντογάν, που κατηγορείται από μερίδα του Τύπου πως επιχειρεί έτσι να αποσπάσει τη στήριξη των Κούρδων στο τουρκικό Κοινοβούλιο, για να πετύχει την απαραίτητη πλειοψηφία και να φέρει το νέο σύνταγμα στην Τουρκία, ώστε να ανοίξει τον δρόμο για την επανεκλογή του.

Αυτή την περίοδο, ως ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα απειλής για την εθνική ασφάλεια της Τουρκίας αξιολογείται η συνεργα-

σία των ΗΠΑ στη βόρεια Συρία και η πιθανότητα δημιουργίας ενός αυτόνομου κουρδικού κράτους στην περιοχή. Αυτός είναι και ο λόγος που μετά την έκτακτη σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε υπό την προεδρία του κ. Ερντογάν, η Αγκυρα ξεκαθάρισε ότι δεν θα επιτρέψει ποτέ τη δημιουργία ενός «τρομοκρατικού κράτους πέρα από τα σύνορα».

Ο πρόεδρος της Τουρκίας επιτέθηκε στις ΗΠΑ και τις κατηγορήσε για στήριξη τρομοκρατικών οργάνωσης. Στο ταξίδι επιστροφής από το Καζάν της Ρωσίας δήλωσε ότι «το PYD/YPG, η παρακλάδι της τρομοκρατικής οργάνωσης ΡΚΚ στη Συρία, είναι καταδικασμένο να εγκαταλειφθεί και να μείνει μόνο του. Η Αμερική κρατάει αυτή την τρομοκρατική οργάνωση στα χέρια της για λίγο, αλλά όταν λήξει αυτός ο

χρόνος, πρέπει να τους εγκαταλείψει. Είναι πλέον γνωστό ότι η Αμερική χρησιμοποιεί τρομοκρατικές οργανώσεις στην περιοχή για τα δικά της συμφέροντα και την ασφάλεια του Ισραήλ. Παρέχει η Αμερική κάθε είδους εργαλεία, εξοπλισμό, πυρομαχικά και κάθε υποστήριξη στο Ισραήλ στην περιοχή. Δίνει λεφτά».

Στην Αγκυρα τώρα, πολλοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι όλες οι πλευρές τρέχουν να προλάβουν τις εξελίξεις για το κουρδικό ζήτημα. Η ανάλυση της ευθύνης της επίθεσης όμως από το ΡΚΚ, όπως τουλάχιστον μετέδωσε το Γαλλικό Πρακτορείο Ειδήσεων, ερμηνεύεται σαν μήνυμα μέρους της οργάνωσης ότι δεν υπακούει στις εντολές του Οτσαλάν, γεγονός που εμπνέει ανησυχία πως το χτύπημα της Τετάρτης ίσως έχει συνέχεια.

Ο πολιτικός αναλυτής Μουράτ Γετκίν σε ανάλυσή του υποστηρίζει πως το τρομοκρατικό χτύπημα είναι ένα δείγμα ότι το ΡΚΚ έχει κάποιους πυρήνες έτοιμους για δράση και τους ενεργοποιεί όταν το κρίνει απαραίτητο.

Η ομιλία του Οζγκιούρ Οζέλ στην περιοχή του στη νοτιοανατολική Τουρκία ίσως είναι ενδεικτική για το πώς διαβάζουν στην Αγκυρα τις επερχόμενες εξελίξεις και τη σημερινή κρατική πολιτική της Τουρκίας. Ο πρόεδρος του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος απευθύνθηκε στον κ. Μπακτσέλι που είχε δηλώσει πως δεν υπάρχει «κουρδικό πρόβλημα» και τόνισε: «Υπάρχει κουρδικό πρόβλημα και θα τελειώσει όταν κάποιος μιλήσει για αυτό. Αγνοείτε τα προβλήματα 26 εκατομμυρίων Κούρδων στην Τουρκία. Υπάρχει ένα κουρδικό πρόβλημα και το κουρδικό είναι εδώ. Οι Κούρδοι αποφασίζουν αν οι Κούρδοι έχουν πρόβλημα ή όχι. Το κράτος δεν μπορεί να αποφασίσει. Είναι αυταρχικό το να λες σε κάποιον «δεν έχεις πρόβλημα»».

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η στροφή έγινε αμέσως αισθητή. Την περασμένη Τετάρτη ο πρωθυπουργός εγκατέλειψε τη μόνιμη επωδό πως «δεν απαντάμε στους πρώην πρωθυπουργούς». Απάντησε στον Αντώνη Σαμαρά και μάλιστα σε τόνο οξύ. Μια συνεδρίαση με θέμα την αντιπυρική περίοδο έβαλε φωτιά στο εσωκομματικό τοπίο της Νέας Δημοκρατίας, με τον κ. Μητσοτάκη «να μην αναγνωρίζει τον πολιτικό Νίκο Παππά», με τον οποίο ο κ. Σαμαράς είχε πριν από λίγες ημέρες σύντομη μεν, αλλά θερμή συνομιλία που συνοδεύτηκε από χαμόγελα που απαθανατίστηκαν από τον φωτογραφικό φακό. Ο πρωθυπουργός δεν έχασε την ευκαιρία να «αδειάσει» τον Μεσσήνιο πολιτικό που τελευταία έχει σκώσει τη «γαλανόλευκη» παντιέρα με φόντο τα νερά του Αιγαίου και «πυροβολεί» διαρκώς το Μαξίμου. «Δεν θα συνομιλήσω και δεν θα χαριεντιστώ με τον κ. Παππά», ήταν η ακριβής αποστροφή του κ. Μητσοτάκη. Το καρφί ήταν συσπλεγμένο αλλά όχι ονομαστικό, κάτι που έδινε τη δυνατότητα στον κ. Σαμαρά να το αγνοήσει. Και όμως, όχι απλώς απάντησε, αλλά το έκανε πιο επιθετικά από ποτέ καταγράφοντας τον κ. Μητσοτάκη πως ο πραγματικός λόγος της επίθεσής του «βρίσκεται στα “ήρεμα νερά” με την Τουρκία, που διαταράσσονται πλέον καθημερινά μέσα από αλληπάλληλες προκλήσεις». Οι «συνεργάτες Σαμαρά», που «υπέγραφαν» την ανακοίνωση, κατέληξαν με προσωπική επίθεση στον πρωθυπουργό: «As ασχοληθούμε λοιπόν με τα σοβαρά, στα σύνορά μας. Χωρίς άλλους επικίνδυνους πραγματικά χαριεντισμούς, βραχύβια “σύμφωνα φίλιας” και υποκλίσεις».

Τα «μαγειρέματα»

Η νέα «ναυμαχία» μεταξύ των δύο πολιτικών γεννά το αυτονόητο ερώτημα: Τι οδήγησε τον πρωθυπουργό να σκώσει αυτή τη φορά το γάντι και να επιχειρήσει να κοντύνει τον προκάτοχό του, έστω μέσω Νίκου Παππά; Η απάντηση κρύβεται στη Λευκωσία. Οι αιχμές που είχε αφήσει ο πρώην πρωθυπουργός για την εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης στην Κύπρο, παραβίασαν τις κόκκινες γραμμές του Μαξίμου. «Μπορεί να έχει όποια άποψη θέλει για τον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών, την οικονομία και τη δημόσια διοίκηση, αλλά δεν μπορεί να διαστρεβλώνει την εικόνα στα εθνικά θέματα», έλεγε κυβερνητικό στέλεχος ερμηνεύοντας την αλλαγή στάσης του κ. Μητσοτάκη. Αυτό που ενόχλησε πολύ το Μαξίμου είναι πως ο Μεσσήνιος όχι μόνο άφησε αιχμές για το Κυπριακό –την ώρα που η ελληνική κυβέρνηση «δεν έχει υποχωρήσει ούτε χιλιοστό από τις εθνικές θέσεις για την Κύπρο» και είναι «σε πλήρη ευθυγράμμιση με τη Λευκωσία»–, αλλά κινδυνολόγησε και για το Αιγαίο, προβλέποντας «διαμελισμό» εάν περάσουν «τα τετελεσμένα της Τουρκίας». Η ίδια πηγή έλεγε πως «δεν μπορεί πρώην πρωθυπουργός να μιλά για “μαγειρέματα” που “ακούγονται” για την Κύπρο και το Αιγαίο, διαχέοντας συνωμοσίες με ανεύθυνο τρόπο».

Εκτροχιασμός

Η πόρτα που άνοιξε την περασμένη Τετάρτη στη Βουλή είναι μόνο η αρχή; Αυτό δεν μπορεί κανείς να το απαντήσει, καθώς

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης απευθύνεται στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την πρόσφατη συζήτηση για τον απολογισμό της φρενιτής αντιπυρικής περιόδου. Ο πρωθυπουργός εκμεταλλεύθηκε την ευκαιρία για να απαντήσει –ευθέως, αν και δίχως να τον κατονομάζει– στον Αντώνη Σαμαρά, ο οποίος το τελευταίο διάστημα σε κάθε ευκαιρία «πυροβολεί» προς το Μαξίμου.

Το «μαγειρέμα» και το ατύχημα στα γαλάζια νερά

Η φράση Σαμαρά που πυροδότησε την αντίδραση Μητσοτάκη και το μήνυμα του Μαξίμου ότι «η κινδυνολογία για τα εθνικά θέματα δεν θα μείνει αναπάντητη»

οι σχέσεις Σαμαρά - Μητσοτάκη όσο περνάει ο καιρός διορθώνονται όλο και περισσότερο. Η απόφαση της Οικονομικής Εισαγγελίας για άρση του καθεστώτος προστασίας των προστατευόμενων μαρτύρων της υπόθεσης Novartis ικανοποιεί ένα πάγιο αίτημα του κ. Σαμαρά, αλλά κανείς δεν διακινδυνεύει την πρόβλεψη πως θα βάλει ξανά σε ράγες τις σχέσεις των δύο πλευρών. Η απόφαση ωστόσο του Μαξίμου να θυμίσει στον κ. Σαμαρά, με ανακοίνωση του κυβερνητικού

«Μπορεί να έχει όποια άποψη θέλει για τον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών, την οικονομία και τη δημόσια διοίκηση, αλλά δεν μπορεί να διασπείρει συνωμοσίες στα εθνικά θέματα».

εκπροσώπου, πως μέσω πρωτοβουλίας της κυβέρνησης (τροποποίηση του άρθρου 218 για το καθεστώς της προστασίας μαρτύρων) οδηγηθήκαμε στην απόφαση να βγουν οι κουκούλες, ερμηνεύεται ως μια κίνηση προς τον πρώην πρωθυπουργό προκειμένου να αντιληφθεί πως η κυβέρνηση δεν είναι αντίπαλός του. Η ανακοίνωση του κ. Μαρινάκη έλεγε ουσιαστικά σε ελεύθερη μετάφραση «Αντώνη, ηρέμισε».

Αν ο κ. Σαμαράς το εκλάβει

έτσι είναι άγνωστο, πάντως από πλευράς κυβέρνησης δεν υπάρχει διάθεση να συντηρηθεί μια κόντρα με τον πρώην πρωθυπουργό. «Αν ωστόσο οι βολές συνεχιστούν, θα υπάρξουν και νέες απαντήσεις», αναφέρει αρμόδια πηγή, υπογραμμίζοντας πως η κυβέρνηση δεν έχει μέτωπο με τον πρώην πρωθυπουργό, «αλλά με τον παραλογισμό» και τη συνωμοσιολογία. Η υπενθύμιση άλλωστε από πλευράς του κ. Μητσοτάκη της γνωστής ρήσης του Σάμιουελ Τζόνσον πως «ο πατριωτισμός είναι το τελευταίο καταφύγιο των απατεώνων» απευθυνόταν σε όλο τον χώρο δεξιά της Ν.Δ. Ο κ. Σαμαράς «θα επιλέξει εάν ταυτίζεται ή όχι με τα άκρα», λένε.

Το «ατύχημα»

Τελευταία πολλοί έχουν αρχίσει να αναρωτιούνται εάν ο πρώην πρωθυπουργός με την τακτική της συνεχούς κλιμάκωσης επιδιώκει ακόμα και τη διαγραφή του από την Κοινοβουλευτική Ομάδα της Ν.Δ. για «να απελευθερωθεί». Ακόμη κι αν αυτή η εικασία ευστοθεί, το Μαξίμου δεν έχει τέτοιες προθέσεις, εξ ου και την Παρασκευή, όταν ερωτήθηκε ο κ. Μαρινάκης για την αιχμηρή απάντηση του κ. Σαμαρά στον πρωθυπουργό, επέλεξε να μη ρίξει άλλο λάδι στη φωτιά. Εμπειρικό ωστόσο κοινοβουλευτικό πηγή, στην οποία έθεσε η «Κ» το ερώτημα για το αν υπάρχει περίπτωση να φτάσει η σχέση Μητσοτάκη - Σαμαρά στη διαγραφή, απάντησε πως «αυτά πολλές φορές προκύπτουν και από ατύχημα». Δηλαδή, σε κάποια επόμενη τοποθέτησή του ο πρώην πρωθυπουργός να υπερβεί τα εσκαμμένα, η υπομονή του Μαξίμου να εξαντληθεί και μέσω συνεχών αντεγκλήσεων να φτάσουμε ακόμα και σε αυτό το έσχατο σημείο. Άλλη περίπτωση είναι ο επικείμενος προϋπολογισμός, που έχει πάντα χαρακτήρα ψήφου εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση. Βουλευτής που καταψηφίζει τον προϋπολογισμό τίθεται αυτομάτως εκτός Κ.Ο. Είναι πολύ πιθανόν το ίδιο να ισχύσει και για τον πρώην πρωθυπουργό στην περίπτωση που επιλέξει να τραβήξει το τετωμένο σκοινί και τελικά αυτό να σπάσει. Στη σχέση των δύο ανδρών, συμπληρώνει άλλη πηγή που τους γνωρίζει καλά, δεν πρέπει να λησμονούνται δύο ακόμα στοιχεία: πρώτον, το παρελθόν, καθώς ο πρωθυπουργός μεγάλωσε σε μια οικογένεια (στην οποία ο Αντώνης λογιζόταν επιεικώς ως αποστάτης)· δεύτερον και σημαντικότερο, το μέλλον, καθώς η εκλεγμένη κυβέρνηση του 41% δεν μπορεί να κυβερνά τρία χρόνια στη σκιά μιας διαρκούς εσωτερικής αμφισβήτησης. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, στο Μαξίμου θεωρούν πως η τακτική Σαμαρά, όπου και αν οδηγήσει, δεν μπορεί να προκαλέσει πλήγμα στην κυβέρνηση, καθώς ούτως ή άλλως στις επόμενες εκλογές «δικόι του βουλευτές» θα είναι στις λίστες όλης της χώρας, κυνηγώντας τον σταυρό και συλλέγοντας ψήφους για λογαριασμό της κυβέρνησης. Ήδη μια τέτοια κτηρή περίπτωση είναι ο Κώστας Καραγκούνης που είναι και υφυπουργός, ενώ πλην του Μίχου Χρυσομάλλη, που θεωρείται με διαφορά ο πιο σκληρός «σαμαρικός», εικάζεται πως κανένας άλλος βουλευτής δεν θα επιχειρήσει άλμα στο κενό.

Τι ακούν οι τοίχοι του Μαξίμου στα τετ α τετ με βουλευτές

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης συνάντησε τις τελευταίες εβδομάδες κατά μόνας τον Μάξιμο Χαράκο-πουλο, τον Γιάννη Οικονόμου, τον Ευριπίδη Στυλιανίδη. Όπως λένε οι πληροφορίες, οι επισκέψεις βουλευτών στο νεοκλασικό της Ηρώδους Αττικού είναι πλέον πολύ τακτικές. Ανάλογα με το πρόγραμμα του κ. Μητσοτάκη μπορεί να φτάνουν ακόμα και τις δύο την ημέρα, χωρίς πάντα να βλέπουν το φως της δημοσιότητας. Το κατώφλι του πρωθυπουργικού γραφείου έχουν περάσει τον τελευταίο μήνα ο βουλευτής Μεσσηνίας Γιάννης

Λαμπρόπουλος, ο βουλευτής Β' Πειραιώς Γιώργος Βρεττάκος, της Αχαΐας Χριστίνα Αλεξοπούλου, της Πρέβεζας Σπύρος Κυριάκης, της Δωδεκανήσου Μάνος Κόνσολας, ενώ είχαν προηγηθεί πολλοί ακόμα, όπως ο Στέλιος Πέτσας και ο Χρήστος Μπουκώρος, ενώ το πρόγραμμα του επόμενου διαστήματος είναι επίσης γεμάτο με επισκέψεις βουλευτών. «Οποιοι βουλευτές ζητάει να δει τον πρωθυπουργό γίνεται δεκτός άμεσα», λέει κυβερνητική πηγή, προσθέτοντας πως «ο κ. Μητσοτάκης πάντα έβλεπε βουλευτές, δεν έχει αλλάξει κά-

τι», παραβλέποντας ωστόσο πως η συχνότητα συναντήσεων έχει σαφώς πυκνώσει σε σχέση με παλαιότερα. Και για αυτό υπάρχουν λόγους.

Ο πρωθυπουργός δείχνει σε αυτή τη φάση πως δίνει μια προτεραιότητα σε βουλευτές που είτε έχουν πρωτοστατήσει το τελευταίο διάστημα στις κοινοβουλευτικές ερωτήσεις, είτε σε βουλευτές που, παρότι δεν εκπληρώνονται «αντιπολιτευτικά», φέρονται δυσареσνημένοι λόγω της μη αξιοποίησής τους στο κυβερνητικό σχήμα. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που προκρίνεται

το μοντέλο των κατ' ιδίαν συναντήσεων, στις οποίες μπορούν να συζητηθούν και ζητήματα που απασχολούν τους βουλευτές προσωπικά.

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ο κ. Μητσοτάκης «περισσότερο ακούει» τους βουλευτές «παρά μιλάει», εστιάζοντας στα παράπονα που έχουν αλλά και στα προβλήματα των περιοχών που εκπροσωπούν. Πάντα μάλιστα σημειώνει τις παρατηρήσεις που θέλει να εντάξει στις κυβερνητικές πρωτοβουλίες, ενώ παράλληλα περνάει το μήνυμα σε όλους πως η πόρτα του είναι

ανοιχτή και θέλει να ενημερώνουν το γραφείο του για τα θέματα που τους απασχολούν.

Ο πρωθυπουργός μεταφέρει την πάγια θέση του πως άπαντες στην κυβέρνηση αξιολογούνται, συνεπώς η αξιοποίηση όλων είναι «εντός προγράμματος».

«Οι βουλευτές, διανύοντας τη δεύτερη τετραετία, το μόνο που έχουν στο μυαλό τους είναι η επανεκλογή τους. Αυτό αποτελεί ένα ισχυρό χαρτί στα χέρια του Κυριάκου Μητσοτάκη, ο οποίος φύσει και θέσει μπορεί να μας βοηθήσει», λέει βουλευτής στην «Κ» που συναντήθηκε

προσφάτως με τον πρωθυπουργό και εισέπραξε το «είλικρινές ενδιαφέρον του» για την εκλογική του περιφέρεια. Άλλος βουλευτής τονίζει πως «ακόμα και η φωτογραφία που βγαίνει πολλές φορές μετά τη συνάντηση αποτελεί για πολλούς βουλευτές δέλεαρ και ικανή συνθήκη να πείσουν οι τόνοι». Ο πρωθυπουργός δεν μένει μόνο στα τοπικά και προσωπικά θέματα, αλλά αναλύει και το κυβερνητικό έργο, ιδιαίτερα τους τομείς που ενδιαφέρουν τους βουλευτές, περνάει το μήνυμα πως «πάμε καλά», όπως αναφέρει άλλη πηγή.

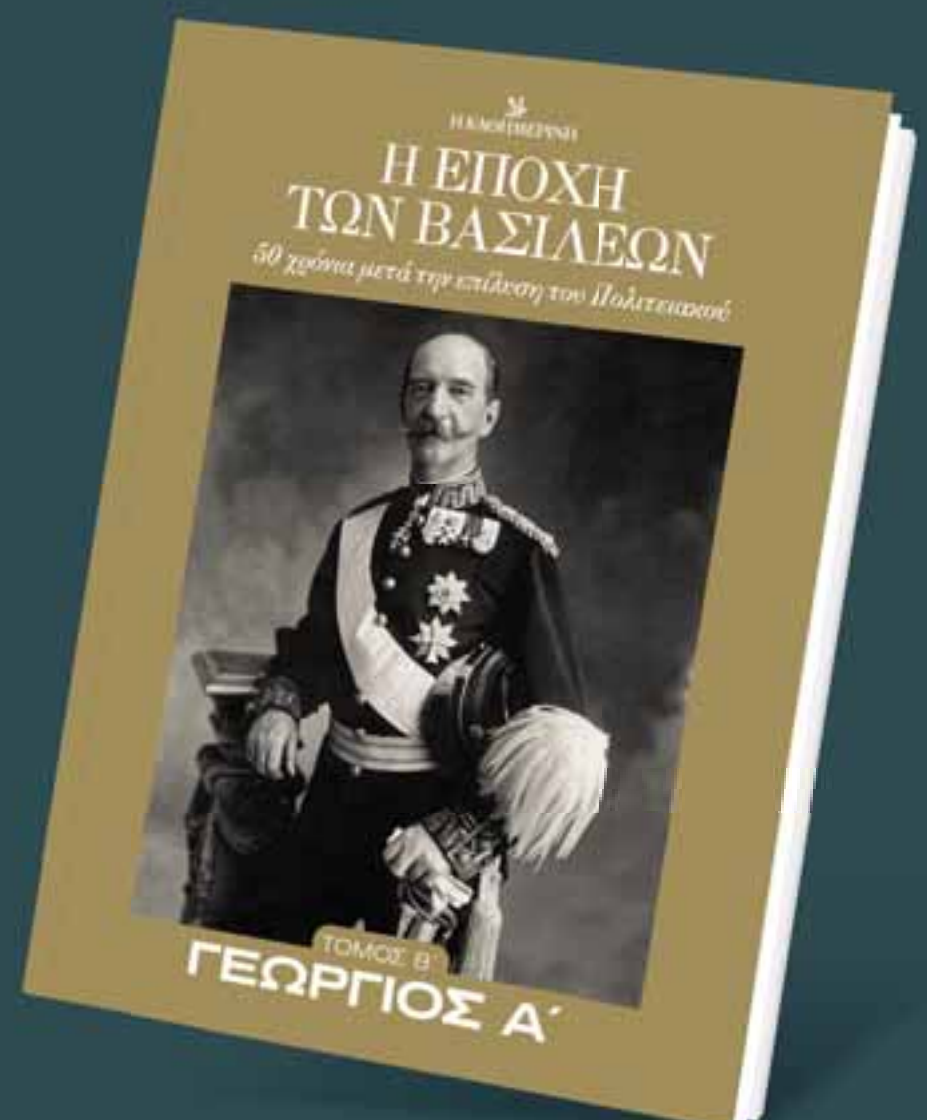
50 ΧΡΟΝΙΑ ΧΩΡΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

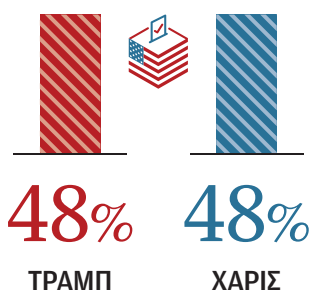

Από το σύνταγμα του 1864 και τον εκσυγχρονισμό της χώρας στη χρεοκοπία και στον «ατυχή» πόλεμο του 1897, κι από το Κίνημα στον Γουδή το 1909 στον θρίαμβο των Βαλκανικών Πολέμων. Τα πεπραγμένα και οι αντιφάσεις μισού αιώνα βασιλείας. Η οικογένεια, το Τατόι, η Αυλή, οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες, η δολοφονία, τα κειμήλια.

ΤΟΜΟΣ Β΄
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄

ΚΥΡΙΑΚΗ
3 / 11

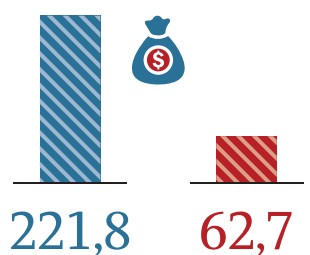
Η ΑΜΕΡΙΚΗ
ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Σύμφωνα με την τελευταία δημοσκόπηση των New York Times

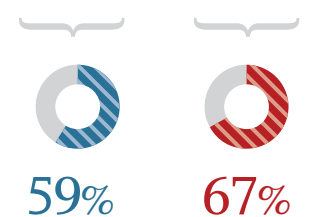

44%

των ψηφοφόρων τον εμπιστεύεται περισσότερο να χειριστεί την οικονομία σε σχέση με την Χάρις (43%), σύμφωνα με έρευνα των Financial Times

Εκστ. δολάρια συγκέντρωσε τον Σεπτέμβριο η καμπάνια της Χάρις

των δωρεών στο δίκτυο της Χάρις προήλθε από μεγάλους δωρητές ως το τέλος Σεπτεμβρίου

Πιθανή εκλογική νίκη της Κάμαλα Χάρις σίγουρα θα ανακουφίσει τις Βρυξέλλες, ωστόσο, ζητήματα όπως η προώθηση της πολιτικής του «προστατευτισμού» ενδέχεται να ανακύψουν και με την υποψηφία των Δημοκρατικών στο «τιμόνι» του Λευκού Οίκου.

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Τηγανίζει πατάτες σε ένα κλειστό McDonald's και η φωτογραφία του κυριαρχεί στα διεθνή ΜΜΕ. Κουνάει τα χέρια του στον ρυθμό της μουσικής επί 40 λεπτά αντί να απαντάει σε ερωτήσεις και τα πλήθη παραληρούν. Βρίζει την αντίπαλό του και οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι προηγείται οριακά, τουλάχιστον όσον αφορά τους τομείς της οικονομίας και της μετανάστευσης. Ο πρώην πρωθυπουργός του τον αποκηρύσσει ως θαυμαστή του Χίτλερ με σαφείς αυταρχικές τάσεις και σοβάρτοι δημοσιογράφοι στήνουν ντιμπέιτ για το κατά πόσον είναι δόκιμος ο χαρακτηρισμός «φασίστας» εις βάρος του Ντόναλντ Τραμπ. Η Κάμαλα Χάρις εγκαταλείπει τη στρατηγική του γέλιου και της ανωτερότητας και υιοθετεί τον όρο. Και πάλι, όμως, ο τέως πρόεδρος είναι εκείνος που βγαίνει κερδισμένος. Η τελευταία συγκυριότητα της Wall Street Journal τον εμφανίζει να προηγείται σε ομοιοπονδιακό επίπεδο 47% έναντι 45% για την αντιπρόεδρο των ΗΠΑ, ενώ σύμφωνα με έρευνα των Financial Times το 44% των ψηφοφόρων τον εμπιστεύεται περισσότερο να χειριστεί την οικονομία σε σχέση με τη Χάρις (43%). Τέλος, προχθεσινή δημοσκόπηση των New York Times εμφανίζει τους δύο μονομάχους απολύτως ισοπαλούς, ενώ έως τώρα έδινε οριακό προβάδισμα στη Χάρις.

Η ψυχαγωγική έλξη του Τραμπ φαντάζει ακαταμάχητη. Η αυθάδειά του, η έλλειψη αναστολών, το γεγονός ότι μιλάει συνειρμικά και αναφέρεται σε ό,τι του κατεβαίνει στο κεφάλι (από τα ανατομικά προσόντα ενός γκόλφερ και τις ειρωνικές αιχμές ότι ο υποψήφιος αντιπρόεδρος της Χάρις, Τιμ Γουόλς, «έχει περίοδο», έως τις απειλές πως θα χρησιμοποιήσει τον στρατό για να αντιμετωπίσει τον «εσωτερικό εκθρόνο»), τίποτα δεν είναι ικανό να πληξεί τη σαγήνη του στην κοινή γνώμη, εκθρική και μη. Οι επικριτές του πιστεύουν ότι ένας από τους λόγους της ανόδου του στην εξουσία είναι η διαρκής δημοσιότητα που απολαμβάνει.

Ο φιλελεύθερος Τύπος πασχίζει να βρει τρόπους να αναλύσει το φαινόμενο. «Κάτι που έμαθα καθώς μεγαλώνω είναι πως τα ισχυρά χαρτιά κάθε ανθρώπου είναι και οι αδυναμίες τους. Η έλλειψη αναστολών είναι η κινητήρια δύναμη της επιτυχίας του Τραμπ. Είναι ένα είδος ισχύος. Είναι αυτό που τον κάνει γοητευτικό πάνω στη σκηνή. Του επιτρέπει να λέει πράγματα που άλλοι δεν θα έλεγαν, να αναπτύσσει επιχειρήματα που άλλοι θα απέφρευαν, να δοκιμάζει στρατηγικές που δεν θα αποτολμούσαν», ανέφερε ο δημοσιογράφος των New York Times Εζρά Κλάιν. Το πρόβλημα είναι ότι στην πρώτη του θητεία υπήρχαν άνθρωποι γύ-

ρω του και θεσμικά αντίβαρα που φρόντισαν η παιδίαστικη συμπεριφορά του να μην έχει σοβαρές επιπτώσεις στην πολιτική των ΗΠΑ, στο εσωτερικό αλλά και διεθνώς. Μια ενδεχόμενη δεύτερη θητεία, όμως, δεν θα είναι εξίσου αναίμακτη, αφού έχουν απομείνει μόνο οι σκληροπυρηνικοί οπαδοί του στο πλευρό του, ενώ οι θεσμοί, όπως π.χ. το Ανώτατο Δικαστήριο, έχουν αλωθεί από ημετέρους ή έχουν διαλυθεί. Η εκδίωξη ανεπιθύμητων δημόσιων λειτουργών θα συνεχι-

Τρόμος για τη «μαύρη μαγεία» του Τραμπ

Οι Δημοκρατικοί βλέπουν τη διαφορά να εκμηδενίζεται, παρά τις εξάρσεις του αντιπάλου τους – ή ίσως και λόγω αυτών

Ο Ντόναλντ Τραμπ σε προεκλογική συγκέντρωση στο Γκρίνβιλ της Βόρειας Καρολίνας. Ο υποψήφιος των Ρεπουμπλικανών δείχνει θαυμαστή δημοσκοπική αντοχή, με τους οπαδούς του να οραματίζονται «σαρωτική» επιστροφή του στην εξουσία, όπως ο πρώην δημοσιογράφος του Fox News Τάκερ Κάρλσον, ο οποίος πρόσφατα δήλωσε: «Όταν ο μπαμπάς γυρίσει σπίτι, θα δώσει στη χώρα ένα γερό χέρι ξύλο».

Οι δισεκατομμυριούχοι που χρηματοδοτούν την καμπάνια του τέως προέδρου δεν φιλοδοξούν να εξασφαλίσουν μόνο επιρροή, αλλά άμεση πρόσβαση στον Λευκό Οίκο.

στεί σε περίπτωση επανεκλογής του. Αυτήν την εβδομάδα διεμήνυσε ότι αν βγει πρόεδρος θα απολύσει τον ειδικό εισαγγελέα Τζακ Σμιθ, που ερευνά κατά πόσον ο Τραμπ προσπάθησε να ανατρέψει το αποτέλεσμα των εκλογών του 2020, «σε δύο λεπτά».

Είναι φασισμός;

Η συζήτηση τις τελευταίες μέρες επικεντρώνεται στο κατά πόσον είναι ο Τραμπ «φασίστας» αν έχει νόημα η χρήση του όρου

ή απλώς συσπειρώνει τους υποστηρικτές του, οι οποίοι επίσης θεωρούν «φασίστες» τους αντιπάλους τους. Ο 92χρονος ιστορικός Ρόμπερτ Πάξτον, ειδικός στο θέμα του φασισμού, που έχει γράψει για το καθεστώς του Βισί, είχε επιστήσει κατά την πρώτη θητεία Τραμπ την προσοχή στην πληθωριστική χρήση της «τοξικής ταμπέλας». Αν και παραδεχόταν τότε ότι ο τέως πρόεδρος έχει πολλά μουςολινικά στοιχεία, προειδοποιούσε ότι η έννοια του φασίστα έχει χάσει πλέον τη δύναμή της και περισσότερο συσκοτίζει παρά φωτίζει ένα φαινόμενο. Μετά την 6η Ιανουαρίου 2021, όμως, όταν ο Τραμπ υπόκρινε την εισβολή του πλήθους των υποστηρικτών του στο Καπιτώλιο, ο ίδιος ο Πάξτον αναγνώρισε ότι έχει διαβεί την κόκκινη γραμμή και εμπίπτει ανοικτά στο πεδίο της φασιστικής σκέψης και δράσης, κυρίως λόγω της χρήσης βίας. «Η ταμπέλα αυτή μοιάζει σήμερα όχι μόνον αποδεκτή, αλλά απαραίτητη».

Παρόλο που η Κάμαλα Χάρις προηγείται κατά πολύ σε επίπεδο δωρεών (τον Σεπτέμβριο συγκέντρωσε τριπλάσια χρήματα, 221,8 εκατ. έναντι 62,7 εκατ. δολαρίων), οι δισεκατομμυριούχοι επιστρέφουν στις αγκάλες του Τραμπ. Όπως γράφει η δημοσιογράφος Σούζαν Γκλάσερ στο τελευταίο τεύχος του περιοδικού New Yorker: «Οι Δημοκρατικοί έχουν διατηρήσει ένα πλεονέκτημα στις μικρές online δωρεές, ενώ οι Ρεπουμπλικανοί εξαρτώνται από ένα υψηλό ποσοστό μεγάλων συνδρομών. Εως τα τέλη Σεπτεμβρίου το 67% των δωρεών στο δίκτυο του Τραμπ προήλθε από μεγάλους δωρητές, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους Δημοκρατικούς ήταν 59%. Με άλλα λόγια, ο Τραμπ έχει ανάγκη τους δισεκατομμυριούχους του περισσότερο από την άλλη πλευρά. Η συγκέντρωση χρημάτων από λιγότερους δωρητές είναι η στρατηγική του κόμματός του». Σύμφωνα με την Γκλάσερ, οι μεγιστάνες που χρηματοδοτούν την καμπάνια του δεν φιλοδοξούν να εξασφαλίσουν μόνο επιρροή, αλλά άμεση πρόσβαση στον Λευκό Οίκο, ενδεχομένως και συγκεκριμένα πόστα στην επόμενη κυβέρνηση.

«Ένα χέρι ξύλο»

«Κάποια στιγμή ο μπαμπάς πρέπει να γυρίσει σπίτι. Και είναι τσιτισμένος... Δεν είναι εκδικητικός. Αγαπάει τα παιδιά του. Μπορεί να ήταν άτακτα, αλλά τα αγαπάει. Γιατί είναι παιδιά του. Ζουν στο σπίτι του. Είναι όμως πολύ απογοητευμένος από τη συμπεριφορά τους. Και θα τους το δείξει», προανήγγειλε σε ομιλία του αυτήν την εβδομάδα ο πρώην δημοσιογράφος του Fox News Τάκερ Κάρλσον, ο οποίος έχει γίνει τραμπικότερος του Τραμπ. «Όταν ο μπαμπάς γυρίσει σπίτι, θα δώσει στη χώρα ένα γερό χέρι ξύλο».

Τις άμυνές της ετοιμάζει η Ευρώπη

Σενάρια εμπορικού πολέμου με τις ΗΠΑ επεξεργάζεται ήδη ειδική ομάδα τεχνοκρατών της Ε.Ε.

Της **ανταποκρίτριας μας στις ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ**
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

«**Quod nocet, saepe docet**» (αυτό που βλάπτει, διδάσκει). Με αυτό το λατινικό γνωμικό περιγράφει Ευρωπαίος διπλωμάτης την εμπειρία για την Ευρώπη της πρώτης προεδρίας των ΗΠΑ υπό τον Ντόναλντ Τραμπ. Οκτώ χρόνια μετά το «σοκ» που προκάλεσε η εκλογή του, δεν υπάρχει καμία δικαιολογία στις Βρυξέλλες ότι δεν γνωρίζουν πώς να αντιμετωπίσουν τον Τραμπ σε περίπτωση επανεκλογής του.

Οι ανησυχίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνοψίζονται σε δύο βασικά «σημεία», όπως τα περιγράφουν στην «Κ» Ευρωπαίοι διπλωμάτες: τη γεωπολιτική ασφάλεια (κυρίως σε ό,τι αφορά την Ουκρανία) αλλά και την οικονομική, εν μέσω ξεκαθάρων απειλών του υποψηφίου προέδρου για καθολικό δασμό έως και 20% σε όλα τα εισαγόμενα προϊόντα. Σε συγκέντρωσή του στη Βόρεια Καρολίνα, την περασμένη Δευτέρα, μάλιστα είπε ότι «εκτός από την αγάπη και τη θρη-

σκεία, είναι η πιο όμορφη λέξη που υπάρχει: δασμός».

Η προώθηση της πολιτικής του «προστατευτισμού» –που δεν έλειψε, πάντως, ούτε υπό την προεδρία Μπάιντεν– είναι καλά εμπεδωμένη στις Βρυξέλλες, με την Κομισιόν να έχει προετοιμάσει εδώ και μήνες διπλή στρατηγική αντιμετώπισής της σε περίπτωση επανεκλογής του: είτε θα προσφέρει στον Ρεπουμπλικανό μια συμφωνία είτε θα προχωρήσει σε στοχευμένα αντίμετρα.

Ευρωπαίοι διπλωμάτες επιβεβαιώνουν στην «Κ» την ύπαρξη «ειδικής ομάδας» (Task Force), όπως αποκάλυψε το Politico, όπου τις κατευθυντήριες γραμμές της γενικής γραμματείας της Κομισιόν, που προετοιμάζει πιθανά «σενάρια» απάντησης της Ε.Ε. είτε με επανεκλογή Τραμπ είτε με νίκη της Δημοκρατικής υποψηφίας Κάμαλα Χάρις. Αν και θεωρούν «περφοβλή» τον τρόπο που περιγράφεται η εν λόγω ομάδα («ειδική ομάδα Τραμπ») στο εν λόγω δημοσίευμα, ωστόσο, Ευρωπαίος διπλωμάτης αναφέρει «το ότι υπάρχει είναι de facto ορθή επιλογή».

Διαπραγματευτές εκ μέρους της Κομισιόν αναμένεται, μάλιστα, να προσεγγίσουν την ομάδα Τραμπ εάν κερδίσει τις εκλογές της 4ης Νοεμβρίου –προτού αναλάβει επισήμως την προεδρία– για να συζητήσουν ποια αμερικανικά προϊόντα θα μπορούσε η Ε.Ε. να αγοράσει σε μεγάλες ποσότητες. Εάν οι συνομιλίες για βελτίωση των εμπορικών σχέσεων αποτύχουν και ο Τραμπ τελικά επιβάλει μέτρα, η Κομισιόν έχει ήδη έτοιμη λίστα με εισαγόμενα προϊόντα, στα οποία θα μπορούσε να επιβάλει δασμούς έως 50%, επιβεβαιώνουν Ευρωπαίοι διπλωμάτες.

Για τον Ιαν Λέσερ, επικεφαλής του German Marshall Fund των ΗΠΑ στις Βρυξέλλες, ωστόσο, ενδεχόμενο εμπορικού «πολέμου» θα επιφέρει μακροπρόθεσμα «ζημία» και στους δύο εταίρους σε επίπεδο ασφάλειας. «Είναι αλήθεια ότι ο οικονομικός εθνικισμός αυξάνεται παγκοσμίως και η Ευρώπη μπορεί να ανιχνεύσει πιτυχές του ακόμη και στην πολιτική του Τζο Μπάιντεν, αλλά σίγουρα δεν συγκρίνεται με εκείνη που θα ασκήσει ο Τραμπ. Είναι ξεκάθα-

ρος, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τον προστατευτισμό. Θα αποτελέσει πρόβλημα για την ανάπτυξη και ευμερία και των δύο πλευρών του Ατλαντικού», τονίζει και προσθέτει: «Το βασικό όμως αφορά την ασφάλεια». «Πώς, για παράδειγμα, να πείσει ένας Αμερικανός πρόεδρος τους συμμάχους να αντιμετωπίσουν μαζί μια κοινή πρόκληση, όταν τους απειλεί ταυτόχρονα με εμπορικό πόλεμο;» αναρωτιέται.

Αλλωστε, κοινή «πρόκληση» αποτελεί πάντα η Κίνα, αναφέρει ο Λουίτζι Σκατζιέρι από το Center for European Reform, στις Βρυξέλλες. «Ο επόμενος Αμερικανός πρόεδρος θα επιδιώξει οι Ευρωπαίοι να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της Κίνας, για παράδειγμα, με την ενίσχυση των ελέγχων των εξαγωγών τους και τον έλεγχο των εισερχόμενων επενδύσεων», υπογραμμίζει. Με αυτό συμφωνεί ο Ιαν Λέσερ, ο οποίος υπενθυμίζει ότι «τα τελευταία χρόνια υπήρξε περαιτέρω πίεση από τον Ουάσινγκτον για ευθυγράμμιση της Ε.Ε. με την πολιτική της έναντι της Κίνας. Η Ευρώπη όμως δεν ευ-

θυγραμμίστηκε πλήρως. Δηλαδή, ως προς τις οικονομικές σχέσεις υπήρξε πράγματι σκληρότητα του «μπλοκ», αλλά ως προς τη στρατηγική ανταγωνισμού, οι ΗΠΑ είναι σε άλλη, «σκληρότερη» γραμμή έναντι του Πεκίνου. Και εν μέσω πολωμένου κλίματος είναι και το μόνο ζήτημα που συμφωνούν Ρεπουμπλικανοί και Δημοκρατικοί».

Πάντως, ακόμη και εάν η Κομισιόν προετοιμάζεται για κάθε μετεκλογικό σενάριο, εκείνο που δεν μπορεί να ελέγξει είναι μια συντονισμένη κοινή στάση της Ε.Ε. έναντι του Τραμπ. Διόλου τυχαία, το ζήτημα των επιπτώσεων των αμερικανικών εκλογών στην Ε.Ε. δεν συζητήθηκε στο τελευταίο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ενώ επικρατεί ανησυχία για το πώς θα εξελιχθεί η άτυπη συνάντηση κορυφής των «27» στη Βουδαπέστη, στις 8 Νοεμβρίου, αναφέρει Ευρωπαίος αξιωματούχος. Εάν, μάλιστα, ο «οικοδεσπότης» Βίκτορ Ορμπαν υλοποιήσει βιντεοσυνδέσεις, όπως υποσχεται, με τον Ντόναλντ Τραμπ ενώπιον των «27», θα προκληθεί τεράστια αμηχανία, προβλέπει η ίδια πηγή.

ERIN SCHAEFF/THE NEW YORK TIMES

Φαρίντ Ζακάρια, δημοσιογράφος, συγγραφέας

Νέος, μετα-αμερικανικός κόσμος

Πώς οι προεδρικές εκλογές στις ΗΠΑ μπορεί να επηρεάσουν τη γεωπολιτική αν-ισορροπία

Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Συνέντευξη στον **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Στην εκπομπή του στο CNN έχει φιλοξενήσει τον Μπάιντεν, τον Ομπάμα, τον Νετανιάχου, ακόμη και τον Βλαντιμίρ Πούτιν. Τα βιβλία του γίνονται μπεστ σέλερ. Και η στήλη του στην Washington Post αποτελεί ένα από τα σημεία αναφοράς του αμερικανικού Τύπου. Ο Φαρίντ Ζακάρια είναι μια από τις πιο αναγνωρίσιμες φυσιογνωμίες της διεθνούς δημοσιογραφίας. Η «Κ» μίλησε μαζί του μέσω τηλεδιάσκεψης λίγες ημέρες πριν από τις προεδρικές εκλογές στις ΗΠΑ.

— Φαίνεται ότι σας απασχολούν ιδιαίτερα ο φυλετισμός και η πόλωση στις ΗΠΑ. Πόσο σοβαρή είναι η κατάσταση;

— Πολιτικοί επιστήμονες και μελετητές έχουν ασχοληθεί με το θέμα και έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, βάσει αντικειμενικών μετρήσεων, η πόλωση στις ΗΠΑ δεν ήταν ποτέ τόσο έντονη μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο. Η κατάσταση είναι αρκετά σοβαρή και παραλύει τη διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων. Στο παρελθόν, οι πολιτικοί ξεχώριζαν επιτυχώντας στόχους, συνήθως μέσω διακομματικής συνεργασίας. Γίνονται γνωστές για τα νομοσχέδια που έφερνες, τα οποία συνήθως απαιτούσαν την υποστήριξη και των δύο πλευρών. Σήμερα, σε μεγάλο βαθμό λόγω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οι πολιτικοί αποκτούν φήμη με διαφορετικούς τρόπους. Πρωτοεμφανιζόμενοι βουλευτές, όπως η Μάρτζορι Τέιλορ Γκριν ή η Αλεξάντρια Οκάσιο-Κορτέζ, με ελάχιστη εμπειρία και χωρίς νομοθετικά επιτεύγματα, γίνονται γνωστοί αρνούμενοι να συμβιβαστούν. Αυτό τους προσφέρει προβολή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τους βοηθάει να συγκεντρώνουν χρήματα για το κόμμα τους. Επειδή, λοιπόν, η πόλωση είναι τόσο έντονη, τα κίνητρα πλέον ευνοούν τη μη συνεργασία με την άλλη πλευρά.

— Αν το εκλογικό αποτέλεσμα είναι οριακό, ανησυχείτε ότι θα μπορούσαμε να δούμε ξανά γεγονότα όπως αυτά της 6ης Ιανουαρίου 2021 ή ακόμη και το ενδεχόμενο κάποιας εμφύλιας σύρραξης;

— Δεν ανησυχώ τόσο πολύ για τη βία που συζητείται — πιστεύω ότι είναι υπερβολή και ειλικρινά, οι ΗΠΑ μπορούν να διαχειριστούν καλά τέτοιες καταστάσεις. Ωστόσο, αν ο Τραμπ χάσει και δεν αποδεχθεί το αποτέλεσμα, φοβάμαι ότι θα δούμε μια σειρά από αγωγές, με κρατικούς αξιωματούχους να ισχυρίζονται ότι έγινε νοθεία. Μπορεί ακόμη και να προτείνουν εναλλακτικούς αντιπροσώπους, και αυτοί θα πάνε στο Κογκρέσο. Και μην ξεχνάμε ότι θα είναι το νεοεκλεγμένο Κογκρέσο. Εάν τόσο η Βουλή όσο και η Γερουσία ελέγχονται από τους Ρεπουμπλικανούς, τι θα συμβεί τότε; Αυτό είναι που με ανησυχεί, διότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε πλήρη παράλυση της λειτουργίας της κυβέρνησης των ΗΠΑ και να υπονομεύσει τη νομιμότητα του συστήματος. Στο τέλος, πιθανόν τα δικαστήρια να δώσουν τη λύση, αλλά αυτό θα γίνει με βαρύ κόστος για την αξιοπιστία του συστήματος, τόσο για τους Αμερικανούς όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, δημιουργώντας ένα ανησυχητικό θέμα.

— Τι σημαίνει αυτό για τη θέση των ΗΠΑ στον κόσμο; Κάποτε αποτελούσαν φάρο θεσμικής ακεραιότητας και δημοκρατίας.

— Είναι λυπηρό γιατί αυτό συμβαίνει σε μια εποχή που οι ΗΠΑ είναι οικονομικά ισχυρότερες

«Εάν τόσο η Βουλή όσο και η Γερουσία ελέγχονται από τους Ρεπουμπλικανούς, τι θα συμβεί τότε;», αναρωτιέται ο Φαρίντ Ζακάρια για το ενδεχόμενο ο Τραμπ να χάσει τις εκλογές, αλλά να μην αποδεχθεί το αποτέλεσμα. «Αυτό είναι που με ανησυχεί, διότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε πλήρη παράλυση της λειτουργίας της κυβέρνησης των ΗΠΑ και να υπονομεύσει τη νομιμότητα του συστήματος.»

από ποτέ. Σε τομείς όπως η τεχνολογία, η τεχνητή νοημοσύνη, η κβαντική πληροφορική, η βιοτεχνολογία και η εξερεύνηση του Διαστήματος, οι ΗΠΑ βρίσκονται πολύ μπροστά από τον υπόλοιπο κόσμο. Δείτε εταιρείες όπως η Nvidia, η Microsoft ή η Apple — η χρηματιστηριακή αξία της Apple, για παράδειγμα, είναι μεγαλύτερη από ολόκληρο το γερμανικό χρηματιστήριο. Και όμως, παρά την οικονομική και τεχνολογική υπεροχή, το πολιτικό σύστημα εμφανίζεται δυσλειτουργικό και ανίκανο να επιλύσει διαφορές. Πιστεύω πως αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον τρόπο που ο Ντόναλντ Τραμπ έχει εργαλειοποιήσει αυτά τα ζητήματα. Είναι θεμιτό να υπάρχουν ισχυρές διαφορές, αλλά ο Τραμπ επιτίθεται στους θεσμούς —δικαστήρια, εκλογικές επιτροπές—, κάτι που υπονομεύει την εμπιστοσύνη στο σύστημα συνολικά.

— Από γεωπολιτικής άποψης, μιλάτε συχνά για το τέλος της Pax Americana. Πιστεύετε ότι βρισκόμαστε πλέον σε αυτό το σημείο, ανεξάρτητα από το ποιος θα κερδίσει;

— Ναι, αλλά επιτρέψτε μου να το εξηγήσω. Οι ΗΠΑ παραμένουν κυρίαρχες, τόσο οικονομικά όσο και στρατιωτικά. Αλλά η ισχύς πρέπει να μεταφράζεται σε επιρροή — να μπορείτε να διαμορφώνετε τα γεγονότα επί τόπου και να οδηγείτε τις άλλες χώρες να δρουν σύμφωνα με τους στόχους σου. Εκεί ακριβώς οι ΗΠΑ έχουν χάσει έδαφος. Όταν μιλάω για έναν μετα-αμερικανικό κόσμο, δεν αναφέρομαι στην παρακμή της αμερικανικής ισχύος, αλλά περισσότερο στην άνοδο των υπολοίπων.

Δείτε χώρες όπως η Κίνα και η Ρωσία, αλλά και μεσαίες δυνάμεις όπως η Ινδία, η Βραζιλία, η Ινδονησία, η Τουρκία, η Σαουδι-

κή Αραβία και η Ελλάδα. Αυτά τα έθνη έχουν πλέον μεγαλύτερη δύναμη και ικανότητα και διεκδικούν μεγαλύτερο ρόλο στη διεθνή σκηνή. Η Ελλάδα είναι μέρος της Ευρώπης και γενικά φιλοαμερικανική, αλλά κοιτάζετε την Τουρκία. Πριν από τριάντα χρόνια, ήταν μια στρατιωτική δικτατορία με προβληματική οικονομία, την οποία οι ΗΠΑ στήριζαν συνεχώς. Τώρα, υπό τον Ερντογάν, η Τουρκία έχει αποκτήσει πολιτική αυτοπεποίθηση και ισχύ, αφηρώντας συστηματικά τόσο τις ΗΠΑ όσο και την Ευρώπη. Και αυτό δεν είναι μεμονωμένο φαινόμενο — η Σαουδική Αραβία επιδιώκει τα δικά της συμφέροντα και η Βραζιλία χαράσσει τη δική της πορεία.

Ζούμε πλέον αυτό που αποκαλώ «άνοδο των υπολοίπων». Επί 400 χρόνια, είχαμε την άνοδο της Δύσης (Rise of the West), τώρα έχουμε την άνοδο των υπολοίπων (Rise of the rest). Αυτό κάνει τον κόσμο πολύ πιο περίπλοκο, πολυπολικό.

— Αν ο Πούτιν κερδίσει στην Ουκρανία ή αν ο Νετανιάχου συνεχίσει κάποιες από τις τρέχουσες πολιτικές του Ισραήλ, μήπως αυτό σηματοδοτεί την κατάρρευση της παγκόσμιας τάξης, με τις ΗΠΑ να μην είναι πλέον σε θέση να επιβάλουν οποιαδήποτε τάξη, όπως έκαναν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο;

— Νομίζω ότι αυτό είναι σε μεγάλο βαθμό σωστό, αλλά θα ήθελα να κάνω κάποιες επισημάνσεις. Πρώτον, πολλοί αναπολούν μια εποχή αμερικανικής επιρροής που στην πραγματικότητα δεν ήταν τόσο ισχυρή όσο θυμούνται. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι ΗΠΑ είχαν σημαντική επιρροή και συνέβαλαν στη δημιουργία θεσμών όπως ο ΟΗΕ, το Σύστημα του Μπρέτον Γουντς, το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα. Ωστόσο,

η Σοβιετική Ένωση γρήγορα διαμαρτυρήθηκε, αυτομόλησε και εμπόδισε πολλούς από αυτούς τους θεσμούς να λειτουργήσουν αποτελεσματικά για σχεδόν μισό αιώνα. Ο ΟΗΕ, για παράδειγμα, παρέλυσε σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, επειδή η Σοβιετική Ένωση και η κομμουνιστική Κίνα ασκούσαν βέτο στα πάντα. Επομένως, δεν πρέπει να θυμόμαστε έναν κόσμο που δεν υπήρχε στην πραγματικότητα. Μετά την πτώση του κομμουνισμού το 1989, τα πράγματα βελτιώθηκαν σημαντικά. Όμως, τώρα απομακρυνόμαστε από αυτή τη χρυσή εποχή της διεθνούς συνεργασίας.

Η Ελλάδα, ως κεντρικός παίκτης, πρέπει να κατανοήσει πλήρως την πρόκληση που αντιμετωπίζουμε. Ο συνασπισμός που αντιτίθεται στη ρωσική επιθετικότητα στην Ουκρανία —οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ευρώπη, η Ιαπωνία, η Αυστραλία, η Σιγκαπούρη— αντιπροσωπεί το 65% του παγκόσμιου ΑΕΠ και το 80% των παγκόσμιων στρατιωτικών δαπανών. Μπορεί όμως αυτός ο συνασπισμός να παραμείνει ενωμένος; Μπορεί να δράσει με αποφασιστικότητα και υπομονή; Ο Πούτιν στοιχηματίζει ότι, ενώ αυτές οι χώρες είναι πλουσιότερες και ισχυρότερες, ο ίδιος έχει μεγαλύτερη αντοχή. Ετσι, η πρόκληση δεν αφορά μόνο την Αμερική. Η πραγματική πρόκληση είναι αν ο ελεύθερος κόσμος μπορεί να παραμείνει ενωμένος.

— Τι θα συμβεί αν επανεκλεγεί ο Τραμπ; Θα ισχύουν όλες αυτές οι υποθέσεις; Πόσο διαφορετική θα είναι η εξωτερική του πολιτική, για παράδειγμα, όσον αφορά την Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή;

— Ο Τραμπ είναι απρόβλεπτος. Είναι ένας απόλυτος ναρκισσι-

στής. Οι αποφάσεις του βασίζονται στο τι τον ωφελεί προσωπικά. Για παράδειγμα, στην πρώτη του θητεία, ποιος θα μπορούσε να προβλέψει ότι ο Τραμπ, ένας σκληροπυρηνικός Ρεπουμπλικανός απομονωτιστής, θα ανέπτυσσε μια τόσο φιλική σχέση με τον Κιμ Γιονγκ Ουν και θα προσπαθούσε να μεσολαβήσει για μια συμφωνία μαζί του; Κανείς. Γιατί όμως συνέβη αυτό; Πιθανότατα επειδή κάποιος τον έπεισε ότι θα μπορούσε να κερδίσει το Νομπελ Ειρήνης αν συνήπτε συμφωνία με τη Βόρεια Κορέα. Αν ήμουν στη θέση του Ζελένσκι, θα προσπαθούσα να πείσω τον Τραμπ ότι θα μπορούσε να κερδίσει το Νομπελ Ειρήνης με μια έντιμη ειρηνευτική συμφωνία που θα διασφάλιζε την Ουκρανία ως δημοκρατική χώρα ευθυγραμμισμένη με τη Δύση.

— Εάν η Κάμαλα Χάρις κερδίσει τις εκλογές, θα συνεχίσει απλώς την εξωτερική πολιτική του Μπάιντεν ή θα υπάρξουν σημαντικές αλλαγές;

— Θεωρώ πιθανό η Χάρις να ακολουθήσει την πολιτική του Μπάιντεν και να συνεργαστεί με την ίδια ομάδα. Η Χάρις είναι κάπως ιδιαίτερη, καθώς δεν έχει ισχυρό υπόβαθρο στην εξωτερική πολιτική, ούτε σαφώς διαμορφωμένες απόψεις σε αυτόν τον τομέα. Γι' αυτόν τον λόγο, είναι λογικό να βασιστεί στους ανθρώπους που ήδη γνωρίζει. Αναμένω, λοιπόν, ότι η κυβέρνηση της θα ακολουθήσει σε μεγάλο βαθμό την προσέγγιση του Μπάιντεν, εκτός από περιπτώσεις κρίσεων. Εκεί είναι που αναδεικνύεται το ένστικτο ενός προέδρου.

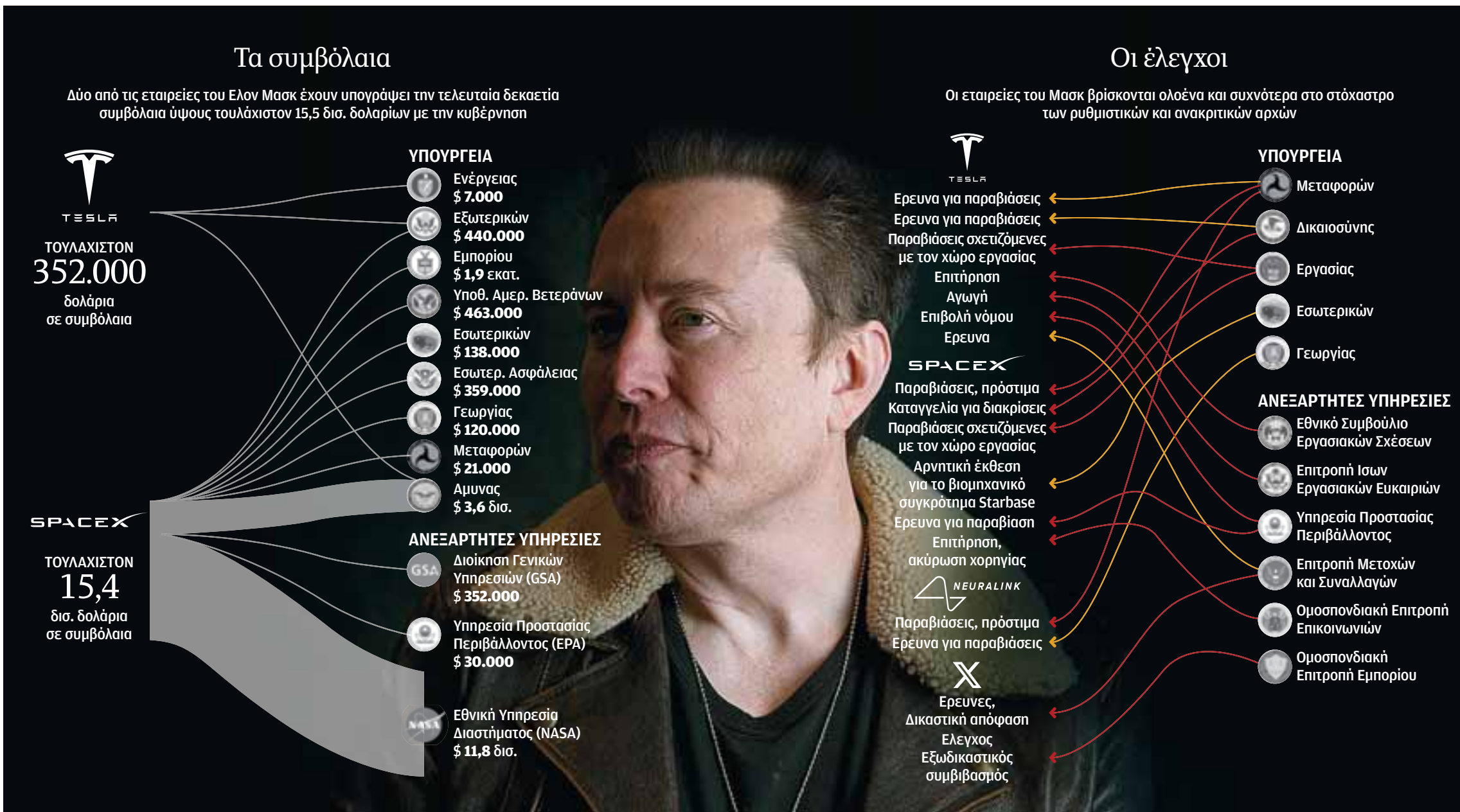
Θα μπορούσε το ένστικτό της να διαφέρει από αυτό του Μπάιντεν, ειδικά σε θέματα όπως η Μέση Ανατολή; Υποψιάζομαι πως ναι. Ο Μπάιντεν είναι βαθιά συνδεδεμένος με το Ισραήλ — αυτό είναι πολύ ισχυρό μέσα του. Δεν είμαι σίγουρος ότι η Χάρις έχει την ίδια ενστικτώδη σύνδεση. Σε γενικές γραμμές, όμως, πιστεύω ότι η Χάρις είναι αρκετά εξοικειωμένη με το ανοικτό εμπόριο και την παγκοσμιοποίηση. Ας μην ξεχνάμε ότι προέρχεται από την Καλιφόρνια, μια πολιτεία που εκπροσωπεί παγκόσμιες βιομηχανίες όπως η τεχνολογία και η ψυχαγωγία, οι οποίες είναι από τη φύση τους άκρως διεθνείς.

— Το μέγα ερώτημα: Ποιος θα κερδίσει και γιατί;

— Εχουμε μια στατιστική ισοπαλία. Η κούρσα δεν ήταν ποτέ τόσο αμφίροπη. Στο ίδιο στάδιο της προεκλογικής περιόδου, η Χίλαρι Κλίντον προηγείτο με περίπου τεσεερισίμισι μονάδες σε εθνικό επίπεδο και τελικά κέρδισε τη λαϊκή ψήφο με τρεισήμισι μονάδες, αν και έχασε το Σώμα Εκλεκτόρων. Η Κάμαλα Χάρις προηγείται αυτή τη στιγμή με τρεις μονάδες, λιγότερο από ό,τι η Χίλαρι τότε. Αν δούμε τις επτά λεγόμενες «swing states», η Χάρις προηγείται σε κάποιες και ο Τραμπ σε άλλες, αλλά σε καμία η διαφορά δεν ξεπερνάει τις δύο μονάδες — δηλαδή είναι ξεκάθαρα εντός του στατιστικού λάθους. Οποιος λέει ότι μπορεί να προβλέψει το αποτέλεσμα, απλώς ψεύδεται.

Αυτή τη στιγμή, αν κοιτάξετε τις δημοσκοπήσεις, είτε των New York Times είτε του Νέιτ Σίλβερ, φαίνεται πως η Χάρις έχει ένα μικρό προβάδισμα. Όμως, αν λάβετε υπόψη τις δύο τελευταίες εκλογικές αναμετρήσεις, ο Τραμπ πάντα απέδιδε καλύτερα από ό,τι έδειχναν οι δημοσκοπήσεις, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στις «swing states». Ο Τραμπ, όμως, τα πηγαίνει καλύτερα από τις προβλέψεις των δημοσκοπήσεων. Αν συνυπολογίσουμε και την πιθανότητα κρυφών ψηφοφόρων του Τραμπ, τότε μπορεί να έχει προβάδισμα. Καλύτερα να το παίξουμε κορώνα-γράμματα.

Πριν από τριάντα χρόνια, η Τουρκία ήταν μια στρατιωτική δικτατορία με προβληματική οικονομία, την οποία οι ΗΠΑ στήριζαν συνεχώς. Τώρα, υπό τον Ερντογάν, έχει αποκτήσει πολιτική αυτοπεποίθηση και ισχύ, αφηρώντας συστηματικά τόσο τις ΗΠΑ όσο και την Ευρώπη. Και αυτό δεν είναι μεμονωμένο φαινόμενο — η Σαουδική Αραβία επιδιώκει τα δικά της συμφέροντα και η Βραζιλία χαράσσει τη δική της πορεία.

The New York Times

Γιατί ο Μασκ επενδύει στον Τραμπ

Οι μπιζνες δισεκατομμυρίων με το αμερικανικό δημόσιο και η αξίωσή του να αποκτήσει εποπτικό ρόλο στη διοίκηση

Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Των **ΕΡΙΚ ΛΙΠΤΟΝ, ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΦΑΡΕΝΤΧΟΛΑΝΤ, ΑΡΟΝ ΚΡΟΛΙΚ** και **ΚΡΙΣΤΕΝ ΓΚΡΙΝ**

Η επιρροή που έχει καταφέρει να ασκεί ο Ελον Μασκ στην αμερικανική κυβέρνηση δεν είναι μόνον εντυπωσιακή αλλά και εξαιρετικά επικερδής.

Η εταιρεία πυραύλων ιδιοκτησίας του ίδιου, SpaceX, είναι εκείνη που ουσιαστικά υπαγορεύει εδώ και καιρό στη NASA το πυραυλικό της πρόγραμμα. Το υπουργείο Αμυνας βασίζεται σε αυτόν για να θέσει σε τροχιά τους περισσότερους δορυφόρους του. Οι εταιρείες του αναμένεται να λάβουν περίπου 3 δισ. δολάρια από σχεδόν 100 διαφορετικά συμβόλαια που υπέγραψε πέρυσι με 17 ομοσπονδιακές υπηρεσίες.

Η σχέση του με ομοσπονδιακούς ρυθμιστικούς φορείς έχει

την (government efficiency commission), θέση από την οποία θα μπορεί να προτείνει περικοπές προς ομοσπονδιακές υπηρεσίες, καθώς και αλλαγές σε σειρά από κανονισμούς.

Με άλλα λόγια, αυτό θα δώσει στον πλουσιότερο άνθρωπο του κόσμου (και σε έναν από τους μεγαλύτερους οικονομικούς εταίρους της κυβέρνησης) την εξουσία να ελέγχει τις ρυθμιστικές αρχές που επιπρεάζουν τις επιχειρήσεις του, κάτι που, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, μπορεί να οδηγήσει σε τεράστια σύγκρουση συμφερόντων.

Ήδη, ο Μασκ έχει δώσει μερικά δείγματα για το πώς προτίθεται να χρησιμοποιήσει τη νέα του θέση για να βοηθήσει τις δικές του εταιρείες.

«Η ζωή πέρα από τη Γη»

Πριν από μερικούς μήνες, αμφισβήτησε δημοσίως μία απόφαση που απαιτούσε από τη SpaceX να λάβει άδεια για την απόρριψη μεγάλων ποσοτήτων δυνητικά μολυσμένου νερού από την εξέδρα εκτόξευσης που χρησιμοποιεί στο Τέξας. Μάλιστα, σχολίασε ότι η παράκαμψη αυτής της απόφασης θα μπορούσε να βοηθήσει τη SpaceX να φτάσει στον Άρη νωρίτερα, «αρκεί να μην πνίγεται από τη γραφειοκρατία», όπως έγραψε στο X, την πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης ιδιοκτησίας του. «Η επιτροπή κυβερνητικής αποτελεσματικότητας είναι ο μόνος δρόμος για την επέκταση της ζωής πέρα από τη Γη».

Στις αρχές του μήνα, επιτέθηκε στην Ομοσπονδιακή Επιτροπή Επικοινωνιών (FCC), η οποία επιβλέπει τους δορυφόρους παροχής Διαδικτύου που εκτοξεύει η SpaceX. Υποστήριξε πως αν η FCC δεν είχε «ανακαλέσει παράνομα» μια ομοσπονδιακή χρηματοδότηση ύψους περίπου 886 εκατ. δολαρίων, την οποία είχε ζητήσει η εταιρεία για να παρέχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο σε αγροτικές περιοχές, «τα δορυφορικά κιτ θα είχαν πιθανότητα σώσει ζωές στη Βόρεια Καρολίνα» κατά τη διάρκεια του τυφώνα «Έλεν» που κατέστρεψε εκτεταμένα τμήματα της πολιτείας. Εκπρόσωπος της επιτροπής απάντησε ότι τα χρήματα δεν

χορηγήθηκαν επειδή η εταιρεία πρότεινε να παρέχει υπηρεσίες σε ορισμένες περιοχές που δεν ήταν στην πραγματικότητα αγροτικές, συμπεριλαμβανομένου του διεθνούς αεροδρομίου Νιούαρκ.

Ο Μπράιαν Χιουγκς, εκπρόσωπος του Τραμπ, αρνήθηκε επιπλέον να απαντήσει σε ερωτήσεις σχετικά με το ενδεχόμενο σύγκρουσης συμφερόντων εάν ο Μασκ αναλάβει τελικά θεσμικό ρόλο. «Ο Ελον Μασκ είναι μια ιδιοφυΐα, ένας καινοτόμος άνθρωπος και έχει κυριολεκτικά γράψει Ιστορία με την κατασκευή πρωτότυπων, σύγχρονων και αποτελεσματικών συστημάτων», τόνισε ο Χιουγκς σε δήλωσή του.

Ανεξάρτητα από το ποιος θα εκλεγεί πρόεδρος, οι στενοί δεσμοί μεταξύ του Μασκ και της αμερικανικής δημοκρατίας είναι απίθανο να αλλάξουν σύντομα, με τις υπηρεσίες να εξαρτώνται όλο και περισσότερο από τα οχήματα, τους πυραύλους, το Διαδίκτυο και άλλες υπηρεσίες που παρέχουν οι εταιρείες του.

Η ιδέα για μια επιτροπή αποτελεσματικότητας προήλθε από τον ίδιο τον Μασκ. Σε συνέντευξη που πήρε τον Αύγουστο από τον Ντόναλντ Τραμπ, ο επιχειρηματίας έφερε τρεις φορές την επιτροπή στη συζήτηση, επαναφέροντας μάλιστα με επιμονή το ζήτημα όταν ο Τραμπ παρεξέκλινε σε άλλα θέματα.

«Νομίζω ότι θα ήταν σπουδαίο να έχουμε μια κυβερνητική επιτροπή που θα ρίχνει μια ματιά σε αυτά τα πράγματα και θα διασφαλίζει ότι τα χρήματα των φορολογουμένων – τα χρήματα που με κόπο κερδίζουν οι φορολογούμενοι – ξοδεύονται με καλό τρόπο», είπε ο Μασκ την τρίτη φορά που ανέφερε την ιδέα του. «Και θα ήμουν ευτυχής να βοηθήσω σε μια τέτοια επιτροπή».

«Θα το ήθελα πολύ», απάντησε τελικά ο Τραμπ. «Είσαι πραγματικά σπουδαίος. Τους βλέπεις να κατεβαίνουν σε απεργία και λες: “Εντάξει, λοιπόν. Έχετε φύγει όλοι. Μόλις φύγετε ένας προς έναν”. Είσαι πολύ καλός, πιστεύω ότι θα έκανες πολύ καλή δουλειά», του είχε πει, για να εισπράξει ένα μάλλον ταπεινό «τι να πω, θα ήταν χαρά μου να βοηθήσω».

Η Μάγια ΜακΓκίνεας, πρόεδρος της μη κομματικής επιτροπής για έναν υπεύθυνο ομοσπονδιακό προϋπολογισμό, επικρότησε επίσης την ιδέα μιας επιτροπής αποτελεσματικότητας και δήλωσε ότι η εμπειρία του Μασκ στις επιχειρήσεις αποτελεί πολύ καλή προϋπηρεσία για να αναλάβει την ηγεσία. Είπε ακόμη ότι η επίσημη εξουσία του Μασκ θα είναι πιθανότατα περιορισμένη. Προηγούμενοι πρόεδροι, από τον Θιοντορ Ρούζβελτ μέχρι σήμερα, έχουν προσπαθήσει να χρησιμοποιήσουν επιτροπές από ανθρώπους εκτός της πολιτικής, προσανατολισμένους στον κόσμο των επιχειρήσεων, για να αξιολογήσουν το κυβερνητικό έργο. Αλλωστε, όπως εξήγησε η ΜακΓκίνεας, προκειμένου να γίνουν οι ιδέες τους νόμος, απαιτείται να συμφωνήσει το Κογκρέσο. Συνήθως, είπε, δεν το κάνει.

«Εμπλοκές με τις Αρχές»

Νομικοί που έχουν μελετήσει τους ομοσπονδιακούς κανόνες δεοντολογίας σχετικά με την πρόσληψη «εξωτερικών» στελεχών επιχειρήσεων σε θέση κυβερνητικών συμβούλων δήλωσαν ότι οι ταραγμένες σχέσεις του Μασκ με την κυβέρνηση είναι τόσο ευρείες, που ίσως να είναι νομικά αδύνατο να υπηρετήσει ως υψηλόβαθμος σύμβουλος του προέδρου χωρίς να δημιουργηθούν σοβαρά νομικά κωλύματα.

Ο Μασκ «έχει μια σειρά από αμφιλεγόμενες αλληλεπιδράσεις και εμπλοκές με τις ρυθμιστικές αρχές», εξήγησε η Κέθλιν Κλαρκ, δικηγόρος με ειδίκευση σε θέματα δεοντολογίας, που έχει διατελέσει σύμβουλος στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα της περιφέρειας της Κολούμπια (Ουάσιγκτον). «Είναι απολύτως λογικό να πιστεύουμε ότι αυτό που θα φέρει σε αυτόν τον ομοσπονδιακό θεσμό είναι το δικό του πλέγμα προκαταλήψεων, μνησικακίας και οικονομικών συμφερόντων», πρόσθεσε.

Είναι γνωστό ότι ο Μασκ και οι εταιρείες του συχνά αμφισβητούν τους ομοσπονδιακούς κανονισμούς, ιδίως όταν απειλούν να επιβραδύνουν τα σχέδια για περαιτέρω επέκταση των δραστηριοτήτων του.

Ενα τέτοιο παράδειγμα ήταν η

δοκιμαστική εκτόξευση αυτό του μήνα του Starship, του νεότερου πυραύλου της SpaceX. Η NASA έχει συμφωνήσει να πληρώσει στην εταιρεία έως και 4,4 δισ. δολάρια για να μεταφέρει αστροναύτες στην επιφάνεια της Σελήνης σε δύο μελλοντικές αποστολές – αν και οι ημερομηνίες θα εξαρτηθούν από το πότε θα είναι έτοιμος όλος ο εξοπλισμός.

Η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, όμως, εμπόδιζε αυτή τη δοκιμαστική εκτόξευση για εβδομάδες, εν μέρει λόγω ερευνών σχετικά με την καταστροφή που έχει προκαλέσει η SpaceX στην άγρια κλωρίδα και πανίδα κοντά στον χώρο εκτόξευσης στο Τέξας, μια καθυστέρηση που εξόργισε τον Μασκ.

«Συνεχίζουμε να είμαστε δέσμιοι σε μια πραγματικότητα όπου χρειάζεται περισσότερος χρόνος για να προσπελάσουμε την κυβερνητική γραφειοκρατία που απαιτείται ώστε να αδειοδοτήσουμε μια εκτόξευση πυραύλου από ό,τι χρειάζεται για να σχεδιάσουμε και

«Χρειάζεται περισσότερος χρόνος για να προσπελάσουμε τη γραφειοκρατία και να αδειοδοτήσουμε μια εκτόξευση πυραύλου από ό,τι για να κατασκευάσουμε τον πύραυλο», έχει αναφέρει ειρωνικά η SpaceX.

να κατασκευάσουμε τον πύραυλο», είχε αναφέρει ειρωνικά η SpaceX σε ανακοίνωσή της.

Ο Ρίτσαρντ Μπρίφολντ, καθηγητής Νομικής του Πανεπιστημίου Κολούμπια, δήλωσε πάντως ότι θα μπορούσε να υπάρχει ένα πλεονέκτημα στο να διοριστεί ο Μασκ υψηλόβαθμος σύμβουλος της κυβέρνησης Τραμπ. Και αυτό είναι το γεγονός πως η αμερικανική δημόσια ζωή θα μπορεί να έχει ανά πάσα στιγμή γνώση των άμεσων συμφερόντων του κροίσου της τεχνολογίας.

«Δεν είναι καλύτερο να γνωρίζουμε τις επιθυμίες του Μασκ αντί να τηλεφωνεί στον Λευκό Οίκο και να λέει: “Εί, αυτή η υπηρεσία με αντιμετωπίζει σκληρά. Ζήτα τους να κάνουν πίσω”». Αυτό παραμένει ένα ανοικτό ερώτημα».

Ο Αδάμος Μαρνέρος, κυβερνήτης του αεροσκάφους των Κυπριακών Αερογραμμών που προσγειώθηκε τελευταία στη Λευκωσία την 20ή Ιουλίου 1974, φωτογραφημένος στο αεροδρόμιο-φάντασμα.

Είδα τον «Αττίλα» από ψηλά

Ηταν ο κυβερνήτης του τελευταίου αεροσκάφους που προσγειώθηκε στη Λευκωσία. Πενήντα χρόνια μετά, θυμάται την ιστορική πτήση, με αφορμή το φωτογραφικό πρότζεκτ του Αντρου Ευσταθίου

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Την Παρασκευή 19 Ιουλίου του 1974 ο 30χρονος πιλότος Αδάμος Μαρνέρος είναι κολλημένος μπροστά από την τηλεόρασή του στο Λονδίνο. Τα βρετανικά δίκτυα, με πρώτο και καλύτερο το BBC, αναμεταδίζουν διαρκώς πληροφορίες για επικείμενη εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο, τέσσερις μόλις ημέρες μετά το πραξικόπημα της ελληνικής χούντας κατά του Μακαρίου.

Ο νεαρός πιλότος πηγαίνει να κοιμηθεί στο δωμάτιο νευρικός. Δεν ανησυχεί μόνο για τους δικούς του, το σπίτι του, την πατρίδα του. Το βράδυ της ίδιας ημέρας είναι προγραμματισμένη μια πτήση των Κυπριακών Αερογραμμών από Λονδίνο για Λευκωσία και ενδιάμεσο σταθμό τη Ρώμη και με τον ίδιο κυβερνήτη. Το διεθνές αεροδρόμιο της κυπριακής πρωτεύουσας, που έκλεισε μετά το πραξικόπημα, είχε ανοίξει ξανά ύστερα από ισχυρές πιέσεις ξένων διπλωματικών αρχών προς τον εκλεκτό της Αθήνας Νίκο Σαμπών προκειμένου να απομακρυνθούν από το νησί ξένοι υπήκοοι ενόψει «εξελίξεων».

Έμελλε να είναι ένα από τα πιο αντιεμπορικά δρομολόγια στην ιστορία των Κυπριακών Αερογραμμών: μόλις επτά επιβάτες καταχωρισμένοι από το Λονδίνο (μια οικογένεια τεσσάρων Ελλήνων κυπρίων και μια οικογένεια τριών Τουρκοκυπρίων) και κανένας από τη Ρώμη. Αλλά η Ρώμη ήταν χρήσιμη στον Αδάμο Μαρνέρο, που δεν ήθελε επ' ουδενί να ρισκάρει μια προσγείωση την ώρα πιθανής τουρκικής εισβολής. «Στη Ρώμη θα μπορούσα να επικαλεστώ κάποια τεχνική βλάβη για να μην πετάξουμε εκείνο το βράδυ στην Κύπρο και να κερδίσω λίγο χρόνο», λέει στην «Κ».

Δυστυχώς οι Ιταλοί δεν του έκαναν τη χάρη και του έδωσαν το πράσινο φως για να συνεχίσει το ταξίδι του για τη Λευκωσία. Υπήρχαν δύο βασικοί λόγοι που τον έκαναν να επιμένει ότι έπαιρναν ένα αχρείαστο ρίσκο: ο πρώτος ήταν οι ζωές των επι-

βατών και του πληρώματος (δύο συγκυβερνήτες, δύο ιπτάμενοι φροντιστές και μία αεροσυνοδός) και, δεύτερον, το γεγονός ότι το αεροσκάφος του ήταν το μοναδικό από τον ούτως ή άλλως λιλιπούτειο στόλο των Κυπριακών Αερογραμμών (μόλις 4) που βρισκόταν εκτός Κύπρου και σε περίπτωση μείζονος πολεμικού επεισοδίου θα μπορούσε να διασωθεί για το μέλλον.

Όμως η πτήση με τον κωδικό CY317 θα συνέχιζε κανονικά για τον τελικό προορισμό της. Τι κι αν μέχρι τότε ο νεαρός πιλότος είχε ήδη επικοινωνήσει δύο φορές με τον γενικό διευθυντή της εταιρείας για να τον πείσει να ματαιώσει την πτήση; Το θρήλερ ξεκινάει μισή ώρα μετά τα μεσάνυχτα, στο γύρισμα της ημέρας. Είχαμε μπει για τα καλά στο Σάββατο 20 Ιουλίου, ημερομηνία που έμελλε να γράψει, δυστυχώς, Ιστορία... Και ο σκοτεινός, νυχτερινός θόλος της Ρώμης δεν προμήνυε τίποτα το καλό. Η πτήση θα διαρκούσε 3,5 βασανιστικές ώρες. Πάνω από την Αθήνα ο Αδάμος Μαρνέρος επικοινωνεί με τον πύργο ελέγχου του Ελληνικού και

ρωτάει αν υπάρχει κάποιο νεότερο από Κύπρο. Δεν ξέρει τι να ευχηθεί. Αλλά η απάντηση είναι αρνητική. Ελευθερη συχνότητα για απευθείας συνομιλία με τη Λευκωσία αναζητείται χωρίς αποτέλεσμα, αλλά το πιλοτήριο λαμβάνει ενημέρωση ότι το διεθνές αεροδρόμιο της πόλης έχει καταληφθεί από μαχητές της ΕΟΚΑ Β', της ένοπλης, παραστρατιωτικής, εθνικιστικής οργάνωσης των Ελληνοκυπρίων με πρωταγωνιστικό ρόλο στο πραξικόπημα.

Ο Αδάμος Μαρνέρος θυμάται τη μοναξιά εκείνης της νύχτας. «Δεν πετούσε τίποτα στην περιοχή εκείνο το βράδυ, τόσο λόγω των γεγονότων όσο και λόγω της ώρας. Όλα έδειχναν τόσο ήσυχα, αλλά μετά τη Ρόδο, παίρνοντας τη στροφή νότια για την Κύπρο, προσανατολίσια τα ραντάρ του αεροσκάφους και προς τις τουρκικές ακτές για καλό και για κακό. Και τότε το ραντάρ εντόπισε μια μεγάλη κουκκίδα έξω από την Αττάλεια και άλλες τρεις μικρότερες με σαφή κατεύθυνση προς την Κύπρο. Ενημέρωσα αμέσως το κέντρο ελέγχου της Λευκωσίας, αλλά μου είπαν να συνεχίσω κανονικά.

Έξω από τις ακτές της Πάφου το ραντάρ «έπιασε» έξι ακόμα μεγάλες κουκκίδες που δεν είχα παρατηρήσει ποτέ ξανά. Ζήτησα από τον πύργο ελέγχου να μείνω στα 15.000 πόδια και να κάνω έναν γύρο της Κύπρου. Μου έδωσαν το Ο.Κ. Και συνέχιζα να μην πιστεύω αυτά που έβλεπα στο ραντάρ: στη στροφή προς Κερύνεια παρατήρησα πλοία ενωμένα στην ακτή του Αγίου Γεωργίου, εκεί ακριβώς που έγινε η απόβαση, και άλλα έξι από Μερσίνα με κατεύθυνση τις ακτές μας, και στην περιοχή της Αμμοχώστου πέσαμε πάνω σε μια τεράστια κουκκίδα και δύο μικρότερες, και τότε ήμουν πατρομοκρατημένος. Το νησί μου, η πατρίδα μου περιτριγυρισμένη από 21 τουρκικά πλοία, τόσα είχα μετρήσει πρόχειρα. Δεν ήξερα ακόμα ότι τα μεν πλοία στην Πάφο ήταν του αμερικανικού στόλου και στην Αμμόχωστο βρισκόταν το βρετανικό ελικοφόρο "Ερμής" για την περισυλλογή 1.500 ομοεθνών τους. Όμως όλα τα άλλα ήταν τουρκικά...». Πάντως όλα ήταν σημειωμένα από τον κυβερνήτη σε έναν χάρτη, που παραδόθηκε αμέσως μετά την προσγεί-

ωση στην κυπριακή αστυνομία. Ο ίδιος δίνει σήμα να ειδοποιηθεί άμεσα η στρατιωτική διοίκηση Κερύνειας, αλλά από παντού λαμβάνει καθυστερημένες διαβεβαιώσεις πως είναι όλα υπό έλεγχο... Ως εκ τούτου πολλές επιλογές δεν υπάρχουν.

Ο Μαρνέρος προσγείωσε το αεροσκάφος στις 4.10 τα ξημερώματα με ασφάλεια και άπαντες, πλήρωμα και επιβάτες, μπήκαν σε αυτοκίνητα και χάθηκαν μέσα στη νύχτα. Πρέπει να ήταν οι μόνοι που κυκλοφορούσαν τέτοια ώρα και τέτοιο βράδυ σε ολόκληρο το νησί.

«Μόλις μπήκα στο αυτοκίνητό μου άκουσα έναν δυνατό και παράξενο θόρυβο, είχε αρχίσει να χαράζει. Εσβησα τη μηχανή για να ακούσω καλύτερα και βλέπω εκπληκτος πάνω από τον διάδρομο που είχα προσγειώσει το δικό μας αεροπλάνο πριν από μόλις 50 λεπτά να πετούν 10 έως 12 τουρκικά μεταγωγικά συνοδεία μαχητικών F-104 και δεκάδες αλεξιπτωτιστές να πλημμυρίζουν τον ορίζοντα. Μετά το σοκ σκέφτηκα τι πρέπει να κάνω: ή μένω ή φεύγω. Αποφάσισα να φύγω. Το σπίτι μου απέχει 20 λεπτά, θα το αποτολμούσα. Τα F-104 άρχισαν να βομβαρδίζουν και μία βόμβα έπεσε πολύ κοντά μου, αλλά ευτυχώς δεν έσκασε».

Εφθασε στο κέντρο της Λευκωσίας σώος και αβλαβής. Εμαθε ποτέ τι απέγινε το αεροσκάφος «του»; «Κάποιοι δικοί μας μετά την προσγείωση το μετέφεραν στο κέντρο του διαδρόμου για να εμποδίσουν τα τουρκικά αεροπλάνα να προσγειωθούν. Αλλά οι Τούρκοι δεν είχαν ανάγκη το αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Έκαναν τη "δουλειά" τους και επέστρεφαν απέναντι για ανεφοδιασμό. Τελικά το βομβάρδισαν δύο ώρες μετά και σήμερα κομμάτια του βρίσκονται ακόμα εκεί». Πενήντα χρόνια μετά, τι σκέφτεται για εκείνο το τρομερό ξημέρωμα της 20ής Ιουλίου του 1974; «Σκέφτομαι ότι αν αργούσαμε έστω και μία ώρα, δεν ξέρω πού θα βρίσκόμασταν σήμερα».

“

Στη στροφή προς Κερύνεια παρατήρησα πλοία ενωμένα στην ακτή του Αγίου Γεωργίου, εκεί ακριβώς όπου έγινε η απόβαση, και άλλα έξι από Μερσίνα με κατεύθυνση τις ακτές μας, και στην περιοχή της Αμμοχώστου πέσαμε πάνω σε μια τεράστια κουκκίδα και δύο μικρότερες, και τότε ήμουν πατρομοκρατημένος. Το νησί μου, η πατρίδα μου περιτριγυρισμένη από 21 τουρκικά πλοία, τόσα είχα μετρήσει πρόχειρα.

“

Μόλις μπήκα στο αυτοκίνητό μου άκουσα έναν δυνατό και παράξενο θόρυβο, είχε αρχίσει να χαράζει. Εσβησα τη μηχανή για να ακούσω καλύτερα και βλέπω εκπληκτος πάνω από τον διάδρομο όπου είχα προσγειώσει το δικό μας αεροπλάνο πριν από μόλις 50 λεπτά να πετούν 10 έως 12 τουρκικά μεταγωγικά συνοδεία μαχητικών F-104 και δεκάδες αλεξιπτωτιστές να πλημμυρίζουν τον ορίζοντα.

Δύο από τους πρώτους υπαλλήλους των Κυπριακών Αερογραμμών, η αεροσυνοδός, τότε, Ανδρούλα Μιχαηλίδου και ο ιπτάμενος φροντιστής Σίμος Ασημάκης, φωτογραφημένοι με τις στολές που φορούσαν στην εργασία τους πριν από την τουρκική εισβολή.

Φωτογραφίζοντας το κουφάρι του αεροδρομίου

Ο Αντρου Ευσταθίου γεννήθηκε τη χρονιά της εισβολής: δεν έχει μνήμες από το τραυματικό γεγονός, η οικογένειά του δεν ήταν πρόσφυγες. Ακόμα αναρωτιέται τι τον έσπρωξε και αφιέρωσε πέντε χρόνια από τη ζωή του στο πρότζεκτ της φωτογράφισης της «τελευταίας πτήσης» στο κουφάρι του εγκαταλελειμμένου Διεθνούς Αερολιμένα Λευκωσίας, που βρίσκεται στη δικαιοδοσία του ΟΗΕ και

εμπήπει στα όρια της νεκρής ζωής. Η ιστορία πηγαίνει πίσω στο 2006, όταν ο Ευσταθίου κλήθηκε να φωτογραφίσει διακοινοτικές συνομιλίες σε βοηθητικά κτίρια του αεροδρομίου.

«Επειδή αγαπώ πολύ τον μοντερνισμό, ερωτεύτηκα το κτίριο και από το 2007 άρχισα να το φωτογραφίζω στα κρυφά, αφού απαγορευόταν αυστηρά η είσοδος. Εκμεταλλεύομαι τον γεγονός

ότι οι φύλακες με αναγνώριζαν και τρύπωνα χωρίς να το πάρει είδηση κανένας. Ήταν λίγο περίεργο και αρκετά ριψοκίνδυνο, αλλά ήμουν αποφασισμένος. Τον τέταρτο χρόνο έπεσα πάνω σε έναν πρώην ιπτάμενο φροντιστή των Κυπριακών Αερογραμμών από την εποχή πριν από την εισβολή. Τρελάθηκα. Τον ρώτησα αν θα μπορούσε να βρει συναδέλφους του από εκείνα τα χρόνια. Τελικά βρέθηκαν αρκε-

τοί κι έτσι έφτασα και στον κυβερνήτη και στην αεροσυνοδό της τελευταίας πτήσης. Το καταπληκτικό είναι ότι όλοι είχαν φυλάξει τις στολές τους. Ζήτησα επίσημη άδεια για να τους φωτογραφίσω μέσα και έξω από το αεροδρόμιο. Μου έδωσαν μόνο μία ημέρα κι έτσι προέκυψε μια σειρά φωτογραφιών με πρωταγωνιστές το ίδιο το κτίριο αλλά και τους παλιούς εργαζομένους που δούλεψαν μέχρι

την τελευταία ημέρα λειτουργίας του αεροδρομίου».

Το πρότζεκτ έχει διανύσει μεγάλη εκθεσιακή πορεία και στην Κύπρο και στο εξωτερικό, τμήμα του έχει αγοραστεί από το Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης και τον Δεκέμβριο θα παρουσιαστεί στην γκαλερί της Λευκωσίας isnotgallery, στο πλαίσιο επετειακών εκδηλώσεων για τα 50 χρόνια από την τουρκική εισβολή.

Αφού κατέκτησαν την Ευρώπη με την ομάδα νέων του Ολυμπιακού, οι 17χρονοι Χρήστος Μουζακίτης και ο Μπάμπης Κωστούλας χρησιμοποιούνται από τον προπονητή της πρώτης ομάδας Χοσέ Λουίς Μεντίλμπαρ ακόμα και σε σημαντικούς αγώνες όπως το πρόσφατο εκτός έδρας ντέρμπι με τον Παναθηναϊκό. Την ίδια στιγμή, ο 21χρονος Γιάννης Κωνσταντίνις είναι βασικό στέλεχος του πρωταθλητή ΠΑΟΚ, ενώ ο Κωνσταντίνος Κουλιεράκης στα 20 του είχε ήδη καθιερωθεί στον «Δικέφαλο του Βορρά» και το καλοκαίρι πήρε μεταγραφή στη γερμανική Βόλφσμπουργκ έναντι περίπου 15 εκατ. ευρώ.

Τα ελληνικά «φυτώρια» αρχίζουν να ανθίζουν

Πώς οι σύλλογοι προσπερνούν τα ηλικιακά ταμπού και εμπιστεύονται νεαρούς

Του **ΚΩΣΤΑ ΚΟΥΚΟΥΛΑ**

Στο πρόσφατο ντέρμπι μεταξύ Παναθηναϊκού και Ολυμπιακού, οι δύο παίκτες που συζητήθηκαν περισσότερο από όλους ήταν ο Χρήστος Μουζακίτης και ο Μπάμπης Κωστούλας.

Δύο νεαρά παιδιά που στα 17 τους χρόνια πραγματοποίησαν το ντεμπούτο τους σε μια κόντρα «αιωνίων», ο πρώτος στο αρχικό σχήμα και ο δεύτερος ως αλλαγή, σε ματς όπου πολλές φορές «λυγίζουν» πολύ πιο έμπειροι και «μπαρουτοκαπνισμένοι» ποδοσφαιριστές, είτε ξένοι είτε Έλληνες. Μάλιστα την επιλογή του Χοσέ Λουίς Μεντίλμπαρ να πάρει το ρίσκο και να ρίξει στα βαθιά τους συγκεκριμένους παίκτες επιδοκίμασε δημόσια και ο ομοσπονδιακός τεχνικός Ιβάν Γιοβάνοβιτς.

Όμως δεν είναι οι μόνοι. Εδώ και δύο χρόνια ο Γιάννης Κωνσταντίνις κλέβει την παράσταση με τον ΠΑΟΚ, ενώ το ίδιο είχε κάνει και ο Κωνσταντίνος Κουλιεράκης, πριν μετακομίσει πρόσφατα, στα 20 του χρόνια, στη Βόλφσμπουργκ έναντι περίπου 15 εκατ. ευρώ. Είχε προηγηθεί ο Χρήστος Τζόλης που το 2021, σε ηλικία 19 ετών, μετακόμισε από την Τούμπα στη Νόριτς, με την αγγλική ομάδα να καταβάλλει το ποσό των 13 εκατ. ευρώ, ως αποτέλεσμα των πολύ καλών εμφανίσεων με τη φανέλα του Δικεφάλου.

Το κοινό όλων είναι το γεγονός ότι προέρχονται από τις ακαδημίες των ομάδων τους, που όπως φαίνεται πλέον γεύονται τους καρπούς των επενδύσεων που έχουν κάνει εδώ και αρκετά χρόνια.

Από την Παιανία

Η υπόθεση «ακαδημίες» δεν είναι νέα στο ελληνικό ποδόσφαιρο. Ήδη από το ξεκίνημα του 2000 οι περισσότερες από τις μεγάλες ομάδες προσπάθησαν να οργανώσουν ένα πεδίο που στην Ελλάδα βρισκόταν πολλά χρόνια πίσω σε σχέση με το εξωτερικό. Τις βάσεις βέβαια είχε βάλει από τα μέσα του 1980 ο Παναθηναϊκός, όταν και δημιούργησε το προπονητικό κέντρο της Παιανίας, το οποίο προοριζόταν για τις εποχές του και έδωσε την ευκαιρία να προπονηθούν και να φιλοξενηθούν σε αυτό παιδιά που στην πορεία άφησαν ανεξίτηλο το στίγμα τους στο ελληνικό ποδόσφαιρο, όπως για παράδειγμα ο Γιώργος Καραγκούνης και ο Αγγελος Μπασινάς.

Όμως το πλάνο των «πρασίνων» ήταν η εξαίρεση που επιβεβαίωνε τον κανόνα που ήθελε τις ελληνικές ομάδες να αγοράζουν παίκτες αντί να δημιουργούν από την αρχή. Η κατάσταση έγινε ακόμα χειρότερη από την υπόθεση Μπισομάν και μετά, όταν στην ποδοσφαιρική ορολογία προστέθηκε η λέξη «κοινοτικός». Οι ελληνικές ομάδες στράφηκαν στην ευρωπαϊκή αγορά φέρνοντας ποδοσφαιριστές με το... κίλο και αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τα δικά τους παιδιά που έπαιζαν στις ομάδες των ακαδημιών τους.

Ένας από τους πρώτους «πιτσιρικάδες» που αποτέλεσε προϊόν ακαδημιών ήταν ο Σωτήρης Νίνης, ο οποίος υπό τις οδηγίες του Βίκτορ Μουνιόθ έκανε το ντεμπούτο του σε επίσημο αγώνα του Παναθηναϊκού στις 7 Ιανουαρίου 2007, στη νίκη εναντίον του Αιγάλεω με σκορ 1-0, σε ηλικία 16 ετών και 9 μηνών, προκαλώντας τον θαυμασμό των φίλων του «τριφυλλιού» και όχι μόνο, ενώ στην πορεία βρέθηκε στο στόχαστρο μεγάλων ευρωπαϊκών ομάδων. Παρά πάντως την πολύ καλή παρουσία του στον Παναθηναϊκό και τη μεταγραφή του στην Πάρμα το 2012, η συνέχεια δεν ήταν ανάλογη, ίσως και γιατί ούτε ο ίδιος ούτε όμως και ο Παναθηναϊκός μπορούσαν να διαχειριστούν την απότομη επιτυχία.

Σε αντίθεση με την περίπτωση Νίνη, τα παιδιά που κερδίζουν τα τελευταία χρόνια θέση στις ενδεκάδες των ομάδων έχουν προετοιμαστεί πολύ πιο κατάλληλα για αυτό από τα πρώτα τους βήματα, κάτι που οφείλεται στο ότι πλέον οι σύλλογοι δίνουν και μεγαλύτερη προσοχή και σαφώς περισσότερα χρήματα για τα τμήματα υποδομής.

Αλλαγή δεδομένων

Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο οι ομάδες Κ19 των μεγάλων ΠΑΕ μπορεί να έχουν μπάτζετ το οποίο ξεπερνά τα 2 ή και τα 3 εκατ. ευρώ τον χρόνο και ισοδυναμεί με αντίστοιχο μικρομεσαίας ΠΑΕ της Super League 1. Επίσης, οι ομάδες του Big 4 δημιούργησαν, με πρώτο τον Ολυμπιακό, δίκτυα σχολών σε όλη τη χώρα, αλλά και στο εξωτερικό, όπου υπάρχουν κυρίως ομογενείς, έχοντας πλέον μεγαλύτερη και πιο άμεση πρόσβαση σε παιδιά-μελλοντικούς παίκτες ακόμα και από ηλικίες 5 ή 6 χρόνων, κάτι που δεν

γινόταν στο παρελθόν. Επίσης, η βελτίωση των προπονητικών εγκαταστάσεων των ομάδων και η παρουσία καλύτερα καταρτισμένων προπονητών στα τμήματα υποδομής έδωσαν τη δυνατότητα για ακόμα καλύτερη εκμετάλλευση των παιδιών που «ανακαλύπτονταν» στην επαρχία, αφού πλέον υπάρχουν οι προϋποθέσεις φιλοξενίας και εκπαίδευσης.

Αυτό που άλλαξε ριζικά τα τελευταία χρόνια είναι ότι οι ΠΑΕ δεν βλέπουν τις ακαδημίες ως ένα επιπλέον έξοδο, αλλά ως μια επένδυση. Ο Δικέφαλος του Βορρά από τις πωλήσεις των Κουλιεράκη και Τζόλη έβαλε στα ταμεία του σχεδόν 30 εκατ. ευρώ, η Κ19 του Ολυμπιακού έφτασε μέχρι την κορυφή της Ευ-

Αυτό που άλλαξε ριζικά τα τελευταία χρόνια στον ελληνικό χώρο είναι ότι οι ΠΑΕ δεν βλέπουν τις ακαδημίες ως ένα έξοδο, αλλά ως μια επένδυση που θα αποδώσει καρπούς.

ρώπης, δίνοντας υπεραξία στα παιδιά που έπαιζαν σε αυτά. Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι ομάδες στράφηκαν στους παίκτες που προέρχονται από τις ακαδημίες γιατί δεν ήθελαν να ξοδέψουν χρήματα για μεταγραφές ή έχουν κενά στο ρόστερ, αλλά αυτό διαψεύδεται από τις ίδιες τις κινήσεις τους.

Για παράδειγμα, ο Μουζακίτης και ο Κωστούλας βρέθηκαν στο ντέρμπι αλλά και σε προηγούμενα παιχνίδια, αφήνοντας εκτός παίκτες που ήρθαν φέτος στο μεγάλο λιμάνι, όπως ο Ντάνι Γκαρθία και ο Ολιβέιρα, ενώ κάτι ανάλογο είχε συμβεί στον ΠΑΟΚ όταν στην ενδεκάδα καθιερώθηκαν ο Κουλιεράκης και ο Κωνσταντίνις. Για να παίξουν όλοι αυτοί, βέβαια, έπρεπε να βρεθούν στους πάγκους και οι κατάλληλοι προπονητές.

Όπως ο Μουνιόθ ήταν αυτός που πίεσε τους ανθρώπους του Παναθηναϊκού για τον Νίνη, έτσι και ο Λουτσέσκου, σε μια μάλιστα δύσκολη χρονιά για τον ΠΑΟΚ, έδωσε το χρίσμα στους δικούς του μικρούς, ενώ στον Ολυμπιακό έπρε-

πε να έρθει ο Μεντίλμπαρ για να εμπιστευθεί παιδιά από την ομάδα που πριν από μερικούς μήνες κατέκτησε το UEFA Youth League. Πρόκειται λοιπόν για έναν συνδυασμό αποφάσεων, ίσως και συγκυριών, για να ανοίξει η πόρτα της πρώτης ομάδας για έναν παίκτη που προέρχεται από τα φυτώρια, σαφώς όμως πλέον η δεξαμενή είναι πιο μεγάλη και αυτό είναι κάτι που κατάφεραν να δημιουργήσουν οι ίδιοι οι σύλλογοι.

Ταλέντο... μονίμως

Το τελευταίο «ταμπού» που έπρεπε να ξεπεράσουν οι ομάδες και οι οπαδοί ήταν η ηλικία. Δεν είναι πολύ μακρινές οι εποχές, το αντίθετο μάλιστα, που για το ελληνικό ποδόσφαιρο ένας 22χρονος ή 23χρονος θεωρούνταν ακόμα... ταλέντο, όταν στην υπόλοιπη Ευρώπη ήταν έτοιμος παίκτης. Κάτι που με τα δεδομένα που υπήρχαν ήταν και φυσικό, αφού σε διαφορετική ηλικία έμπαιναν σε επαγγελματικούς ρυθμούς τα παιδιά στη χώρα μας σε σχέση με αυτά που γαλουχήθηκαν στις ακαδημίες των ευρωπαϊκών συλλόγων, που τις πρώτες προσλαμβάνουσες τις είχαν πολύ νωρίτερα.

Πλέον αυτή η ψαλίδα αρχίζει και κλείνει, αν και βέβαια δύσκολα θα δούμε έναν 17χρονο στην εθνική ομάδα, όπως έγινε με τον Γιαμάλ στην Ισπανία, όμως τουλάχιστον αρχίζουμε και βλέπουμε ορισμένους στις ενδεκάδες των μεγάλων ομάδων και σιγά σιγά δεν θα το θεωρούμε πρώτη είδηση, όπως συνέβαινε σχεδόν μέχρι τώρα.

Νέα εποχή

Φαίνεται πως το ελληνικό ποδόσφαιρο μπαίνει σε μια νέα εποχή, βγάζοντας στην επιφάνεια ξανά δικά του παιδιά, τα οποία δεν αποτελούν μόνο το μέλλον των ομάδων που αγωνίζονται αλλά και της Εθνικής, που τα έχει ακόμα μεγαλύτερη ανάγκη για τη δική της διάκριση. Είναι δεδομένο ότι χρειάζονται και άλλοι «Κουλιεράκηδες» και «Μουζακίτηδες», τα βήματα προόδου όμως έχουν γίνει, αρκεί να μη θυσιαστούν στον βωμό των γρήγορων και πρόσκαιρων αποτελεσμάτων, όπως έχει συμβεί πολλές φορές στο παρελθόν, κάτι που είχε στεράσει από νεαρούς παίκτες με ανάλογο ταλέντο να βρεθούν και αυτοί στην πρώτη γραμμή παρότι πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις.

ΑΠΟΦΕΙΣ

Αποτέλεσμα, άγνοια, συμπίερασμα, αποτέλεσμα

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Στην Κύπρο, η σκέψη και η προσέγγιση περί ποδοσφαίρου, ξεκινά και σταματά στο αποτέλεσμα. Είναι αποκλειστικά επικεντρωμένη στην επιφάνεια και σπανίως κανείς επικεντρώνει τη διεύθυνση. Έτσι αντιλαμβανόμαστε το ρημάδι και επ' αυτού κανείς δεν διαφοροποιείται. Το αποτέλεσμα ενός αγώνα, είναι η βάση πάνω στην οποία κρίνονται οι πάντες.

Ομάδες ξηλώνονται γιατί δεν πέτυχαν τον στόχο—στην Κύπρο καμιά φορά ξηλώνονται ακόμη και αν πέτυχαν—παίκτες λαμβάνουν τη σφραγίδα του αποτυχημένου, προπονητές πάνε και έρχονται, ενώ και οι διοικούντες κρύβονται ή χαριεντίζονται, ανάλογα των αποτελεσμάτων της ομάδας. Τι και αν το σύνολο διαθέτει ένα σούπερ ρόστερ με μεγάλες προοπτικές, τι και αν είναι μια εντελώς καινούργια ομάδα που χρειάζεται χρόνο, τι και αν βρίσκεται σε κακή φόρμα και περίοδο, τι και αν ένας παίκτης τραβά τα δικά του ζόρια, τι και αν ένας αποδεδειγμένα ικανός προπονητής προσπαθεί να δεν τον βγαίνει... τα πάντα μπορεί να καταρρεύσουν, απλώς και μόνο γιατί ήρθαν δύο, τρία ή και τέσσερα ανεπιτυχή αποτελέσματα.

Η επιφανειακή προσέγγιση, σε συνδυασμό με την πλήρη άγνοια που χαρακτηρίζει μεγάλο μέρος της ποδοσφαιρικής κοινής γνώμης, αποτελούν τα βασικά συστατικά της επικρατούσας αντίληψης ενός μέσου ατόμου που ασχολείται με το ποδόσφαιρο στην Κύπρο. Ένας τέτοιος οπαδός θέλει πρωτάθλημα, χωρίς να γνωρίζει την αξία άλλων ανταγωνιστών, επιθυμεί να μπει εξάδα, αποφεύγοντας να τοποθετήσει την ομάδα του, μες στο ποδοσφαιρικό γίγνεσθαι ή απαιτεί τη νίκη, χωρίς να έχει ιδέα περί των δυνατοτήτων του αντιπάλου.

Επ' αυτού το συμπίερασμα που πηγάζει μέσα από τον συνδυασμό της επιδερμικής σκέψης και άγνοιας, είναι κυρίως ακραίο, καθότι ακολουθεί το ακραίο συναισθήματος. Πώς αλήθεια να σκεφτεί κάποιος, όταν νιώθει ατρόμητος, να τελικώς χάνει η ομάδα του, από έναν θεωρητικά πιο αδύναμο αντίπαλο; Πώς να διαχειριστεί κάποιος την ήττα, όταν εκτιμά ότι η ομάδα του είναι ανίκητη;

Αρχικά θα πέσει από τα σύννεφα. Αφού ολοκληρωθεί η ελεύθερη πτώση, θα ακολουθήσει το ξέσπασμα. Και το ξέσπασμα θα αγγίξει, όσους κατά το μυαλό του κρίνονται ως υπαίτιοι. Σ' αυτούς που τον έριξαν από ψηλά, ο' αυτούς που ευθύνονται που γκεμίστηκε όλο του το είναι. Επί τούτου θα πρέπει να το πληρώσουν. Άσχετοι γι' αυτόν προπονητές, κακοί παίκτες, ομάδες μπουρδέλο ή άβουλοι διοικούντες.

Η διαδικασία μοιάζει με φαύλο κύκλο. Πώς αλλιώς ν' αλλάξει όταν η συντριπτική πλειονότητα υιοθετεί τούτη την πραγματικότητα; Από τις ίδιες τις διοικήσεις, έως και πολλούς προπονητές κυρίως Κύπριους, έως τους εκπροσώπους τύπου και των πλειονοτήτων των δημοσιογράφων, η διαδικασία τρέφεται και στηρίζεται απ' όλους. Με αυτά και με αυτά, ζούμε και ξαναζούμε, το ίδιο πράγμα.

Το αποτέλεσμα αναδεικνύει τον συνδυασμό αδύναμων σκέψης και άγνοιας, από εκεί προκύπτει το συμπίερασμα και ακολουθεί ξανά μανά καταλήγουμε και ξαναξεκινούμε στο αποτέλεσμα. Μέχρι τότε;

Πίστωση χρόνου, τι δύσκολο πράγμα!

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΤΗ**

Δεν αποτελούν πάντα, όλες οι γρήγορες αλλαγές προπονητών, βεβαισμένες κινήσεις. Δεν είναι πάντα λανθασμένες οι εκτιμήσεις για την ευθύνη ενός προπονητή σε μια σειρά αρνητικών αποτελεσμάτων. Δύσκολο, ωστόσο, αν όχι αδύνατο, να αποδεχθεί κάποιος ως φυσιολογική εξέλιξη, πως μέσα Οκτώβριο πέντε ομάδες έχουν ήδη προβεί σε αλλαγή προπονητή και με ξεχωριστή αναφορά στην περίπτωση της περσινης πρωταθλήτριας ομάδας του ΑΠΟΕΛ, με τον Μανώλο Χιμένεθ να είναι ο τρίτος προπονητής της φετινής αγωνιστικής περιόδου!

Λίγες ή πολλές οι μέριμνες αλλαγές και σε σύγκριση με ανάλογο χρονικό διάστημα σε προηγούμενα χρόνια, υπάρχει κανείς που αμφιβάλλει πως είμαστε ήδη κοντά και σε άλλες απολύσεις προπονητών; Ποια άλλη λύση θα μπορούσε να υπάρξει, ίσως διερωτηθεί κάποιος, σε περιπτώσεις που η αγωνιστική εικόνα και πολύ περισσότερο τα αποτελέσματα μιας ομάδας δεν είναι τα αναμενόμενα; Κλασικό και χλιοειπωμένο και σε μεγάλο βαθμό ισχύει, πως όταν κάτι πάει στραβά, φικτή είναι η αλλαγή ενός προπονητή και όχι των ποδοσφαιριστών. Για όλα όμως υπάρχει το μέτρο. Και ένα χρονικό διάστημα μερικών μόνο εβδομάδων ή αγωνιστικών, δεν μπορεί να εκτιμηθεί ως αξιόπιστο δείγμα για τη δουλειά ενός προπονητή. Όπως και μια άποψη που αλλάζει από ένα ή δύο το πολύ αποτελέσματα και από... προπονητάρη ή «καθηγητή» του ποδοσφαίρου, υποβαθμίζει έναν τεχνικό σε... λίγο, ανικανο και αφού μιλάμε για το κυριακό ποδόσφαιρο σε... αχάπαρο.

Το θέμα παίρνει ακόμη μεγαλύτερες και κάποτε επικίνδυνες διαστάσεις, αν αναλογιστεί κάποιος, ποιος κρίνει, ποιοι αξιολογούν και ποιοι αποφασίζουν στο τέλος για τις ικανότητες ενός προπονητή, τόσο κατά την πρόσληψη και πολύ περισσότερο τη στιγμή της απόλυσής του. Έχουν τις κατάλληλες ποδοσφαιρικές γνώσεις, προκειμένου να κρίνουν σωστά; Γιατί στην άλλη όψη του ίδιου νομίσματος, είναι το γεγονός πως οι ίδιοι που ενδεχομένως σήμερα να κρίνουν ακατάλληλο έναν προπονητή, είναι αυτοί που λίγες εβδομάδες ή κάποιος μήνες νωρίτερα είχαν αποφασίσει για την πρόσληψή του!

Σημαντικό στοιχείο και οι... προπονητές της κερκίδας ή και του καναπέ, ειδικότερα βέβαια στις ομάδες με κόσμο. Και αφού η σχέση διοικήσεων—φίλαθλων θα πρέπει να διατηρείται σε αρμονικά επίπεδα και επειδή μια αλλαγή προπονητή πολλές φορές αποπροσανατολίζει και κάποτε απαλλάσσει από την ανάγκη ανάληψης της ευθύνης για λάθη σε σημαντικές άλλες αποφάσεις, προετοιμαστείτε για τους επόμενες αλλαγές προπονητών που έρχονται! Χρονικά ορόσημα παρελάσεων, βασιλοπτάς ή φλαούντας, δεν έχουν και τόσο μεγάλη σημασία...

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΔΑΤ	Πετρέλαιο	€/ \$
	Χ.Α.Κ. 1,32%								
		-2,26%	0,82%	-2,90%	-0,72%	-1,38%	Ο «πόλεμος» δασμών θέτει σε κίνδυνο την οικονομία Σελ. 10	1,66%	-0,40%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΦΥΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Η Ελβετία δεν αποτελεί το καταφύγιο πλουσίων

Η **Ελβετία** χάνει σταδιακά την πρωτοκαθεδρία ως τραπεζικός προορισμός του μεγάλου πλούτου μετά την κατάρρευση της Credit Suisse και την απορρόφησή της από τη UBS. Το προβάδισμά της έναντι άλλων κέντρων έχει διαβρωθεί και παρατηρούνται μαζικές αναλήψεις και φυγή του πλούτου. **Σελ. 11**

ΒΑΡΙΔΙΑ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

Τα αγκάθια στον δρόμο για μεγάλες αναπτύξεις

Πολλά προβλήματα εντοπίζονται στην ανάπτυξη μεγάλων έργων, στον τόπο μας. Στα βαρίδια του επιχειρείν αναφέρεται ο πρόεδρος του Συνδέσμου Μεγάλων Αναπτύξεων Α. Δημητριάδης, τονίζοντας την ανάγκη να ψηφισθεί ο νόμος για διευκόλυνση των επενδύσεων και να μειωθεί η γραφειοκρατία. **Σελ. 6**

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Αγοράζουν ακριβότερα παλαιότερες κατοικίες

Σήμερα στην Ελλάδα αγοράζουν ακριβότερα παλαιότερες κατοικίες σε σχέση με το 2008. Οι τιμές πώλησης στην Αττική είναι κατά 4% υψηλότερες σήμερα, μετά την αύξηση που έχει σημειωθεί από το 2017 και φθάνει το 90%. Το μέσο ακίνητο που αγοράζουν σήμερα είναι ηλικίας 40 ετών. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,85%	+0,02%
Γερμανία	2,26%	+0,05%
Γαλλία	3,04%	+0,15%
Ιταλία	3,47%	+0,06%
Ισπανία	2,96%	+0,05%
Ιρλανδία	2,63%	+0,11%
Ελλάδα	3,12%	+0,05%
Ην. Βασίλειο	4,24%	+0,15%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB (High)	Σταθερή
Fitch	BBB+	Θετική
Moody's	Baa2	Σταθερή
S&P	BBB+	Θετική
Scope Ratings	BBB+	Σταθερή

Αλλάζει το παιχνίδι της αγοράς ΜΕΔ

Μεγαλώνει η «επενδυτική βεντάλια» που θα μπορεί να αγοράζει στη δευτερογενή αγορά στην Κύπρο

Αλλάζει εκ νέου το παιχνίδι για τα κόκκινα δάνεια και τη δευτερογενή αγορά δανείων γενικότερα. Την Πέμπτη προχώρησε στη Βουλή εναρμονιστική ευρωπαϊκή Οδηγία, με την οποία καθορίζεται κοινό

πλαίσιο για τους διαχειριστές και αγοραστές δανείων, γεγονός που δίνει άλλη προοπτική για το μέλλον των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Κύπρο. Με την ευρωπαϊκή Οδηγία θα μπορεί ένα επενδυτικό

ταμείο να αγοράσει μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο από εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων που λειτουργούν στη χώρα, δίχως όμως να χρειάζεται να εγγράψει εταιρεία εδώ, ή να εποπτεύεται

από τους εγχώριους εποπτες, δηλαδή την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Πρακτικά, αλλάζουν τα δεδομένα που έπρεπε να ακολουθήσουν ταμεία που ενδιαφέρονταν για αγορά ΜΕΔ στην Κύπρο. Μέσα

στην ευρωπαϊκή Οδηγία πέρασε την τελευταία στιγμή και τροπολογία από τη Βουλή, που δεν αφήνει τις τράπεζες να πωλούν εξυπηρετούμενα δάνεια σε εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων. **Σελ. 5**

Κύμα «λουκέτων» σε επιχειρήσεις στη Βρετανία

Χιλιάδες φερέγγυοι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων στη Βρετανία προχωρούν σε κλείσιμο των εταιρειών τους, προκειμένου να αποφύγουν την αύξηση των εισφορών που αναμένεται να τους επιβληθούν με τον καινούργιο προϋπολογισμό. Λίγο πριν από την παρουσίαση του προϋπολογισμού στις 30 Οκτωβρίου, οι λεγόμενες εκουσίες εκκαθαρίσεις ξεπερνούν αυτόν τον μήνα τις 1.600, σύμφωνα με τις ανακοινώσεις που κατατέθηκαν στην εφημερίδα The Gazette, όπου δημοσιεύονται τα «λουκέτα» των επιχειρήσεων στη χώρα. Ο αριθμός αυτός είναι υπερδιπλάσιος σε σχέση με τα περυσινά στοιχεία ολόκληρου του Οκτωβρίου. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Είναι η Γερμανία ο μεγάλος ασθενής της ΕΕ;

Σε προηγούμενο άρθρο, είχαμε αναφερθεί στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ στο οικονομικό πεδίο. Αναλυτές και έγκριτα μέσα μαζικής ενημέρωσης θεωρούν ότι η Γερμανία αποτελεί σήμερα τον «μεγάλο ασθενή» και το βασικό γενεσιουργό παράγοντα των προκλήσεων αυτών.

Η Γερμανία θεωρείται η ατμομηχανή της ΕΕ λόγω του μεγάλου της μεγέθους, της παραδοσιακής της υπεροχής στη βιομηχανία και, γενικότερα, της οικονομικής της ευρωστίας. Λόγω της ιστορίας της, ιδιαίτερα των καταστροφών στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, υιοθέτησε ένα ιδιαίτερα «συντηρητικό» κοινωνικοοικονομικό μοντέλο, το οποίο προσδίδει έμφαση στον κοινωνικό διάλογο και στον συμβιβασμό. Αυτή η συναινετική προσέγγιση έχει ως επακόλουθο, οι προσαρμογές

στις σημερινές ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες να συντελούνται με αργό τρόπο, ενισχύοντας την εικόνα του μεγάλου ασθενούς.

Η ανάπτυξη στηρίζεται, σε υπερβολικό βαθμό, στις εξαγωγές, γεγονός που την καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτη στις συνθήκες των διεθνών αγορών, π.χ. στην παρούσα φάση στην Κίνα. Για μια χώρα 80 εκατομμυρίων, η συνεισφορά της ιδιωτικής κατανάλωσης είναι σχετικά χαμηλή, γεγονός που αντανακλάται στις υψηλές αποταμιεύσεις και στα μεγάλα πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, τα οποία, με βάση επιστημονικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προκαλούν μακροοικονομικές ανισορροπίες και επηρεάζουν δυσμενώς την ανάπτυξη στην ΕΕ.

Σε μακροοικονομικό επίπεδο,

η Γερμανία αποδίδει έμφαση στην περιοριστική δημοσιονομική πολιτική, σε υπέρμετρο βαθμό για πολλούς αναλυτές, με επακόλουθο την υστέρηση στον εκσυγχρονισμό της αναπτυξιακής υποδομής σε νευραλγικούς τομείς, όπως της ενέργειας και της τεχνολογίας. Μια άλλη πρόκληση συνιστά η, μέχρι πρόσφατα, εξάρτησή της για φθηνή ενέργεια από τη Ρωσία και, σε ό,τι αφορά την ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση, από την Κίνα ως προμηθευτή βασικών πρώτων υλών. Περαιτέρω κριτική αφορά στις χαμηλές δαπάνες σε στρατηγική εξοπλισμό, που περιορίζει το γεωπολιτικό της εκτόπιμα.

Αν και η Γερμανία παραμένει μια οικονομία παγκόσμιας εμβέλειας, όπως αντικατοπτρίζεται στο υψηλό βιοτικό επίπεδο, υποστηριζόμενο από ένα ανεπτυγ-

μένο κοινωνικό κράτος, ισχυρές εξαγωγικές επιδόσεις και επαρκή συναλλαγματικά αποθέματα, τα πιο πάνω προβλήματα επηρεάζουν τις προοπτικές της. Ήδη, ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας, ένας παραδοσιακός πυλώνας ανάπτυξης της χώρας, απειλείται λόγω της υστέρησής του στην παραγωγή ηλεκτρικών αυτοκινήτων, από την Κίνα.

Κατά γενική ομολογία, η Γερμανία χρειάζεται προσαρμογές στο οικονομικό της μοντέλο, που περιλαμβάνουν: (α) μεγαλύτερη ευελιξία στην οικονομική και δημοσιονομική πολιτική, στοχεύοντας στην αναβάθμιση φθίνουσων υποδομών, αλλά και στην επιτάχυνση της ενεργειακής και ψηφιακής μετάβασης μέσω ενίσχυσης του στρατηγικού ρόλου του κράτους, (β) ενίσχυση της ιδιωτικής κατανάλωσης, (γ) έμφαση

στην έρευνα και καινοτομία μέσω πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων, και (δ) άμεση αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος, περιλαμβανομένης της απαιτούμενης υποδομής για κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Σε αυτό το πλαίσιο, η χώρα οφείλει να επανεξετάσει την αντίθεσή της στην περαιτέρω διαφοροποίηση του δημοσιονομικού πλαισίου, ώστε να καταστεί υποστηρικτικό στην ανάπτυξη, την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης και την προώθηση του μεταρρυθμιστικού πλαισίου για την ΕΕ, όπως προτείνει στην πρόσφατη έκθεσή του ο πρώην πρόεδρος της ΕΚΤ, κ. Ντράγκι.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

PwC's Academy

>>> **Introducing**

Business Professionals Certificate (BPC)

ΑΝΑΛΥΣΗ

Του ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΡΟΥΜΠΙΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Η φορολόγηση των Αμερικανών του εξωτερικού

Ο Ντόναλντ Τραμπ διατύπωσε τελικά μια χρήσιμη φορολογική ιδέα, όσο τυχαία κι αν έγινε αυτό. Ο Ρεπουμπλικανός υποψήφιος για την προεδρία των ΗΠΑ έχει κυκλοφορήσει μια σειρά από φυλλάδια με προτάσεις, που θα διεύρυναν ένα ήδη διογκωμένο δημοσιονομικό έλλειμμα. Η τελευταία του ιδέα, ωστόσο, αφορά την ανάπτυξη με τρόπο αποτελεσματικό μιας παράδοξης πολιτικής 160 ετών σχετικά με την επιβολή φόρου εντός συνόρων επί οποιουδήποτε εισοδήματος κερδίζουν όσοι Αμερικανοί ζουν στο εξωτερικό – σήμερα ισχύει ως κατώτατο όριο φορολογητέων εισοδημάτων κατοίκων εξωτερικού τα 126.500 δολάρια.

Πώς μια ιδέα του Τραμπ μπορεί να μετασχηματισθεί σε αποτελεσματική πολιτική.

Αν δομνθεί σωστά, θα ήταν μια λογική αλλαγή. Η απαλλαγή φόρου των φιλοδωρημάτων των εργαζομένων, οι υπερωρίες και το εισόδημα κοινωνικής ασφάλισης είναι μεταξύ των πολλών κακοσχεδιασμένων προεκλογικών δώρων του Ντόναλντ Τραμπ. Συνολικά, συμπεριλαμβανομένης της παράτασης των φορολογικών ελαφρύνσεων, τις οποίες ο ίδιος είχε νομοθετήσει το 2017, αλλά προτού συνυπολογίσει τους τεράστιους δασμούς που υποσχέθηκε να επιβάλει, θα θεσιστούν σχεδόν 8 τρις. δολάρια σε ορίζοντα δεκαετίας, σύμφωνα με το ερευνητικό ίδρυμα Tax Foundation. Συγκριτικά, η φορολογική επιβάρυνση των Αμερικανών του εξωτερικού δεν θα κόστιζε τόσο πολύ.

Πάντως, οι λεπτομέρειες του σχεδίου είναι ανύπαρκτες. Κι αυτό σημαίνει ότι εύκολα θα μπορούσε να περιέλθει σε κάτι το οποίο ωφελεί τους ζήλτους, επιτρέποντάς τους να αποποιηθούν την αμερικανική υπηκοότητα πιο εύκολα και να πληρώσουν φόρους μόνο εκεί όπου διαμένουν. Ενισχύοντας τις δικλίδες ασφαλείας, ωστόσο, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα μπορούσαν να ενταχθούν στη χορεία των περισσότερων άλλων χωρών, εισπράττοντας και αυτές φόρο ει-

σοδήματος από όσους κατοικούν στο έδαφός της και μόνον. Ο υφιστάμενος φορολογικός κώδικας, πάντως, προβλέπει επιβάρυνση επτωσίως ακόμη και για άτομα τα οποία έχουν μικρή σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, εκτός από το να έχουν γεννηθεί εκεί. Είναι ένα σύστημα το οποίο έτι περαιτέρω περιπλέκεται από διάφορες εξαιρέσεις, εισοδηματικά όρια και διμερείς συνθήκες.

Η απαγόρευση της λεγόμενης διπλής φορολογίας, πάντως, θα διευκόλυνε τη λογιστική διαδικασία. Ο τυπικός εκπατρισμένος κερδίζει σε ετήσια βάση ποσό χαμηλότερο των 126.500 δολαρίων, ήτοι το κατώτατο όριο το οποίο προβλέπεται από τη φορολογική νομοθεσία των ΗΠΑ. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε ενεργειακούς αλλά και σε χρηματοοικονομικούς κόμβους, όπως η Σαουδική Αραβία και η Σιγκαπούρη, το εισόδημα είναι πολύ υψηλότερο. Ως εκ τούτου, για να αποφύγουν τη φορολογία των ΗΠΑ οι Αμερικανοί πρέπει να παραδώσουν το διαβατήριό τους. Αφορμή γι' αυτό ήταν η αλλαγή του 2010 με τον νόμο περί Φορολογικής Συμμόρφωσης Εξωτερικών Λογαριασμών, ο οποίος απαιτεί από τις τράπεζες να αναφέρουν λογαριασμούς φορολογουμένων των ΗΠΑ στο εξωτερικό που υπερβαίνουν τα 50.000 δολάρια. Το διάστημα 2010-2020 σχεδόν 37.000 άτομα απαρνήθηκαν την υπηκοότητά τους, δηλαδή 15πλάσιασθηκαν από ό,τι την προηγούμενη πενταετία.

Παρόλο που η Ουάσινγκτον επιβάλλει έναν βαρύ φόρο εξόδου για όσους επιστρέφουν τα διαβατήριά τους, υπάρχει μεγάλος κίνδυνος το σύστημα εύκολα να παρακαμφθεί. Οι διατάξεις της νομοθεσίας περί Φορολογικής Συμμόρφωσης Εξωτερικών Λογαριασμών βοηθούν, όπως και η κίνηση της κυβέρνησης Μπάιντεν να ενισχύσει τη χρηματοδότηση των αρμοδίων υπηρεσιών φορολογικών εσόδων για την επιβολή των κανόνων. Συνδυάζοντάς την με έναν απαρχαιωμένο κοινό στόχο για μια παγκόσμια φορολογία εισοδήματος, η ενδεχόμενη απόπειρα Τραμπ να ευνοήσει μια ομάδα πλουσίων ψηφοφόρων του μπορεί ακόμη και να μετασχηματισθεί σε αποτελεσματική πολιτική, που βοηθάει την πρόληψη της φοροδιαφυγής.

ΔΗΚΤΗΣ

Δυσκολεύει η στόχευση

Μετά που η κυβέρνηση επανέφερε τον μηδενικό ΦΠΑ σε ορισμένα προϊόντα προκειμένου να διασκεδάσει τις αντιδράσεις των πολιτών σε σχέση με την ακρίβεια και μια δύσκολη καθημερινότητα, στο υπουργείο Οικονομικών γίνονται συσκέψεις για επιπλέον μέτρα. Στις συνηθέσεις παρακάθονται και εκπρόσωποι των κομμάτων της συγκυβέρνησης, οι οποίοι θα επιδιώξουν πέραν από το να εμβολιάσουν τα μέτρα, να αποκομίσουν πολιτικά οφέλη μήπως μπορέσουν να ανακόψουν τη σημαντική υποχώρηση των ποσοστών τους, σύμφωνα με τις μετρήσεις κοινής γνώμης. Στα μέτρα που εξετάζονται και αναμένεται πως θα οριστικοποιηθούν εντός Νοεμβρίου, επανέρχεται και η επιδότηση του ηλεκτρικού ρεύματος. Το βασικό πρόβλημα που δεν θα επιλυθεί ούτε αυτή τη φορά έχει να κάνει με τη στόχευση, καθώς η κυβέρνηση όχι μόνο δυσκολεύεται να προσδιορίσει κριτήρια επιλεξιμότητας, αλλά και να εντοπίσει εκείνες τις περιπτώσεις προσφέροντας πραγματική στήριξη.

Θετικά μακροοικονομικά

Με βάση εκτιμήσεις του ΔΝΤ η Κυπριακή Δημοκρατία θα καταφέρει να περιορίσει το δημόσιο χρέος κάτω από το 60% ως ποσοστό του ΑΕΠ μέχρι το 2026. Για φέτος το δημόσιο χρέος αναμένεται οριακά πάνω από το 70%, ενώ η σημαντική υποχώρηση (πέραν των 7 ποσοστιαίων μονάδων) θα πραγματοποιηθεί το 2025. Το πρωτογενές πλεόνασμα (πριν την αποπληρωμή του χρέους) εκτιμάται σταθερό στο 4,5% και το δημοσιονομικό πλεόνασμα οριακά πάνω από το 3%, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του υπερεθνικού οργανισμού. Η γενικότερη μακροοικονομική εικόνα περιλαμβάνει και του ρυθμού ανάπτυξης παραμένει θετική, αφήνοντας για την κυβέρνηση τον μεγάλο πονοκέφαλο να μετουσιώσει τη θετική μακροοικονομική εικόνα σε ευημερία των πολιτών.

Σταδιακές μειώσεις σε βάθος χρόνου

Μονόδρομο θεωρεί τις μειώσεις των επιτοκίων ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας, αναφέροντας ότι αυτή η διαδικασία θα ήταν προτιμότερο να είναι αργή και σταδιακή αποφεύγοντας σοκ στην οικονομία. Προκρίνει συνεπώς μειώσεις των 25 μονάδων βάσης, οι οποίες μπορούν πιο εύκολα να απορροφηθούν από τα τραπεζικά ιδρύματα χωρίς προβλήματα. Η μάχη, όμως, με τον πληθωρισμό δεν σταματά εδώ, αφού όπως ανέφερε υπάρχουν πολλά στάδια πριν να κηρύξουμε το τέλος των υψηλών ρυθμών αύξησης των τιμών. Οι ανησυχίες, πάντως, παραμένουν τόσο στην ΕΚΤ όσο και στις εθνικές κεντρικές τράπεζες αναφορικά με την πορεία ανάκαμψης της Ευρωζώνης, η οποία εξελίσσεται χαμηλότερα των προσδοκιών εντείνοντας τον προβληματισμό.

Κυβέρνηση και κόμματα της συμπολίτευσης αναλαμβάνουν από κοινού την ευθύνη παρουσίας μέτρων για ανακούφιση των ευάλωτων από την ακρίβεια.

Κίνδυνοι από κυβερνοασφάλεια

Σύμφωνα με έρευνα, η πλειοψηφία των κυπριακών επιχειρήσεων βρίσκεται σε νηπιακό στάδιο σε σχέση με την ψηφιακή μετάβαση. Αναφέρθηκε πάντως ένα ποσοστό γύρω στο 20% που έχει δεχθεί κυβερνοεπιθέσεις εντός του 2023. Σε σχέση με τα επόμενα βήματα προκύπτει ότι σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν (ποσοστό 92% των ερωτηθέντων) θα επενδύσουν το

2025 στις νέες τεχνολογίες. Τα θέματα ασφάλειας όμως παραμένουν, καθιστώντας αυτή την προοπτική επικίνδυνη αν δεν δοθεί η απαραίτητη σημασία στην ασφάλεια των συστημάτων. Ήδη, η κυβέρνηση λόγω επιθέσεων που έχει δεχθεί από εκτός Κύπρου χάκερ αποφάσισε να αφαιρέσει από όλους τους εκτός Κύπρου χρήστες την πρόσβαση στις κυβερνητικές ιστοσελίδες. Αυτό μεταξύ άλλων προκαλεί και σημαντικά προβλήματα για την εμπρόθεσμη υποβολή των φορολογικών δηλώσεων, αφού η προθεσμία εκπνέει εντός ολίγων ημερών.

Μεταδοτική ασθένεια

Ακόμη και στην αγορά ακινήτων, που εδώ και χρόνια ανθεί στην Κύπρο, παρουσιάζονται φαινόμενα όπου οι αριθμοί ευημερούν αλλά το όφελος δεν «συναντά» τους μικρομεσαίους επαγγελματίες του κλάδου. Το πρόβλημα εμφανίζεται κυρίως σε όσους δραστηριοποιούνται με πελάτες του εσωτερικού, οι οποίοι λόγω δυσκολιών στην εξασφάλιση δανείων καθυστερούν να ολοκληρώσουν τις συναλλαγές κυρίως μεταχειρισμένων μονάδων. Τα μικρότερα μεσιτικά γραφεία φαίνεται να αντιμετωπίζουν ισχυρό ανταγωνισμό από τους επιχειρηματίες ανάπτυξης γης, οι οποίοι λειτουργούν καθετοποιημένα με δικές τους ομάδες πωλήσεων. Σε κάθε περίπτωση, η συμμετοχή όλων των παραγόντων της αγοράς στην ανάπτυξη φαίνεται πως έχει διαπεράσει την κυπριακή οικονομία ως μεταδοτική ασθένεια.

Εξαρση της ισλαμοφοβίας σε 13 κράτη της Ε.Ε.

BIENNH. Με ανησυχητική άνοδο του ρατσισμού βρίσκονται αντιμέτωποι οι μουσουλμάνοι στην Ευρώπη εν μέρει εξαιτίας της αντι-μουσουλμανικής ρητορικής, όπως αναφέρει η Υπηρεσία για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα της Ε.Ε. σε έρευνα, σύμφωνα με την οποία περισσότεροι από τους μισούς μουσουλμάνους ερωτηθέντες έχουν βιώσει πρόσφατα διακρίσεις. Η έρευνα μεταξύ 9.600 μουσουλμάνων σε 13 κράτη-μέλη της Ενωσης διαπίστωσε ότι ο ρατσισμός και οι διακρίσεις στιγματίζουν τα περισσότερα στάδια της ζωής τους. Πολίτες ανέφεραν ότι τα παιδιά τους πέφτουν θύματα εκφοβισμού στο σχολείο, οι ίδιοι υφίστανται διακρίσεις στην προσφορά εργασίας και αντιμετωπίζουν προκαταλήψεις όταν προσπαθούν να ενοικιάσουν ή να αγοράσουν κατοικία.

Παρότι η έρευνα ολοκληρώθηκε πριν από την επίθεση της Χαμάς κατά του Ισραήλ στις 7 Οκτωβρίου 2023 και τον αιματηρό πόλεμο αντιπoiών του Ισραήλ κατά της Γάζας, η υπηρεσία με έδρα τη Βιέννη αναφέρει ότι τα στοιχεία από οργανώσεις πολιτών και τις κατά τόπους εθνικές αρχές στήριζαν την εκτίμηση ότι τα περιστατικά ισλαμοφοβικού ρατσισμού συνέχισαν να αυξάνονται μετά το ξέσπασμα του πολέμου στη Μέση Ανατολή. «Γινόμαστε μάρτυρες ανησυχητικής έξαρσης του ρατσισμού και των διακρίσεων εναντίον των μουσουλμάνων στην Ευρώπη. Αυ-

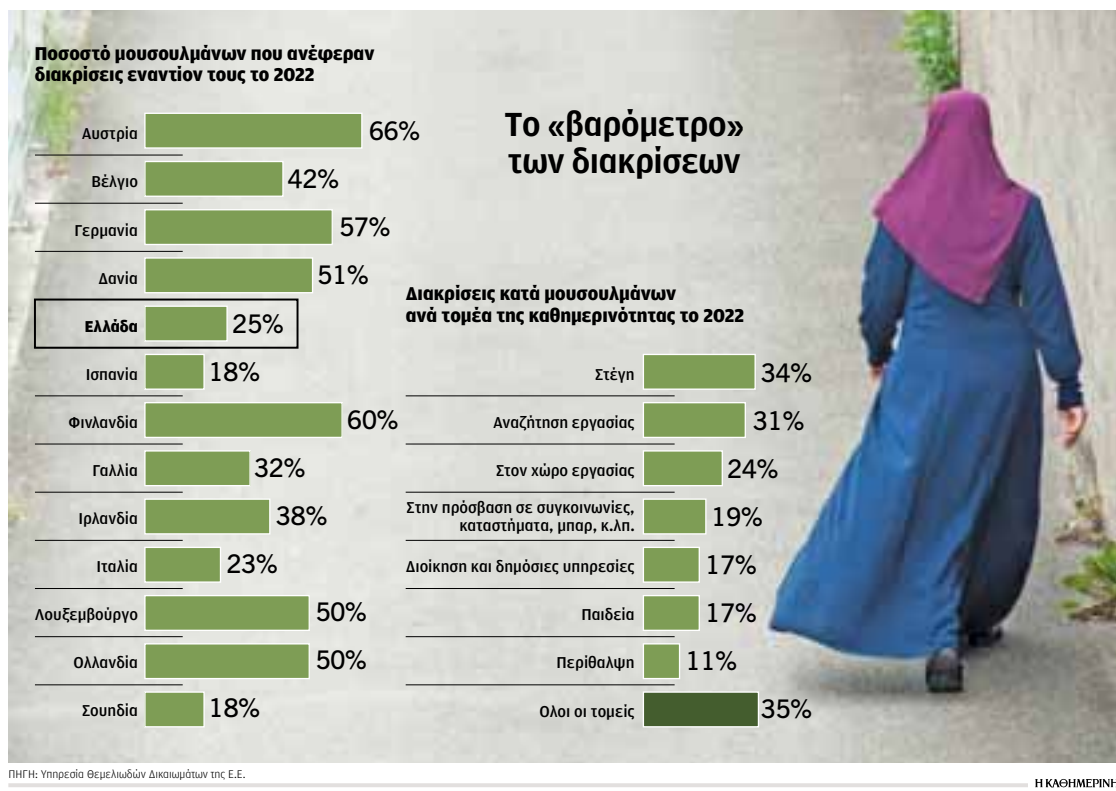
τό τροφοδοτείται από τις συρράξεις στη Μέση Ανατολή και επιδεινώνεται από την απάνθρωπη αντι-μουσουλμανική ρητορική που ακούμε σε όλη την ήπειρο», λέει ο επικεφαλής της υπηρεσίας, Σίρπα Ραούτιο.

Μετά τις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου, αξιωματούχοι ευρωπαϊκών κρατών έσπευσαν να περιορίσουν την άνοδο των εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο με στόχο μέλη της μουσουλμανικής και της εβραϊκής κοινότητας. Τέτοια περιστατικά ήταν η απόπειρα

Πάνω από τους μισούς μουσουλμάνους βίωναν ρατσιστικές συμπεριφορές και πριν από την 7η Οκτωβρίου, σύμφωνα με έρευνα.

εμπρησμού εβραϊκής συναγωγής στο Βερολίνο και η αποστολή δεκάδων απειλητικών και υβριστικών επιστολών σε γραφεία μουσουλμανικών κοινοτήτων και ισλαμικά τεμένη στη Γαλλία.

Η Υπηρεσία για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα συνέλεξε στοιχεία από μουσουλμάνους κατοίκους σε Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Ισπανία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία,

Σουηδία και Φινλανδία. Τα δεδομένα δείχνουν ότι οι μουσουλμάνοι σε ποσοστό 47% ανέφεραν πως βίωσαν ρατσισμό τα τελευταία πέντε χρόνια μεταξύ 2017 και 2022, από 39% το 2016. «Αυτό που διαπιστώνουμε είναι ότι η θέση των μουσουλμάνων καθίσταται πιο δυσχερής. Είναι πιο δύσκολο να ζεις ως μουσουλμάνος στην Ε.Ε.», λέει η συντάκτρια της μελέτης, Βιντα Μπερεσνιέβισα.

Τα ποσοστά αναφερθέντων περιστατικών ρατσισμού μοιάζουν να σχετίζονται άμεσα με την άνοδο της Ακροδεξιάς. Στην Αυστρία, όπου το ιδρυθέν από ναζί αντιμεταναστευτικό Κόμμα της Ελευθερίας της Αυστρίας αναδείχθηκε πρόσφατα πρώτος πολιτικός σχηματισμός, οι μουσουλμάνοι σε ποσοστό 71% ανέφεραν ότι βίωσαν ρατσισμό. Στη γειτονική Γερμανία, όπου το ξενοφοβικό Εναλλακτική

για τη Γερμανία κερδίζει σταθερά έδαφος, 68% είπαν ότι έχουν υποστεί ρατσιστική συμπεριφορά.

Στα 13 κράτη της μελέτης, 31% των μουσουλμάνων ανέφεραν διακρίσεις στην αγορά εργασίας, με 41% από αυτούς να υποαπασχολούνται σε σχέση με τις δεξιότητές τους.

Ποσοστό 34% των ερωτηθέντων είπε ότι αντιμετώπισε προσκόμματα στην αγορά ή στην ενοί-

κίαση κατοικίας εξαιτίας διακρίσεων, από 22% το 2016. «Τα φαινόμενα αυτά είναι επίμονα και διαβρωτικά. Το εύρος τους είναι τρομακτικό», λέει η Μπερεσνιέβισα.

Οι επιπτώσεις αυτού του ρατσισμού είναι εκτεταμένες και μακροπρόθεσμες. Οι μουσουλμάνοι έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να ζουν σε συνθήκες φτώχειας, να στριμώχνονται σε μικρά διαμερίσματα και είναι 2,5 φορές πιο πιθανό να εργάζονται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Οι μουσουλ-

Εθνικές αρχές στήριζουν την εκτίμηση ότι τα περιστατικά ρατσισμού αυξάνονται ιδιαίτερα σε χώρες όπου η Ακροδεξιά σημειώνει άνοδο.

μάνοι στην Ευρώπη έχουν τρεις φορές μεγαλύτερες πιθανότητες να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο. Η χθεσινή έρευνα προστίθεται σε περυσινή έκθεση, η οποία είχε διαπιστώσει ότι το ήμισυ των μαύρων κατοίκων της Ευρώπης έχει υποστεί διακρίσεις. Έρευνα του Ιουλίου έδειξε ότι 50% των Εβραίων πολιτών στην Ευρώπη έχουν βιώσει αντισημιτισμό.

REUTERS

ECONOMIST
IMPACT

20th Annual Cyprus Summit

Revealing the nexus between volatility
and determination

Geopolitics • Economy • Innovation

November 21st-22nd 2024 | Hilton Nicosia

In collaboration with

Assessing Cyprus’s role in a volatile environment

Nikos Christodoulides
President
Republic of Cyprus

Constantinos Kombos
Minister of foreign affairs
Cyprus

Julie Davis Fisher
US ambassador
to Cyprus

Michael Tatham
British High Commissioner Designate
to the Republic of Cyprus

Annita Demetriou
President
House of Representatives, Cyprus
President, DISY

Stefanos Stefanou
General secretary
AKEL

Nicholas Papadopoulos
President
DIKO

Dimitris Avramopoulos
Former European commissioner
for migration, home affairs
and citizenship
MP, Hellenic Parliament

Michal Baranowski
Managing director
German Marshall Fund East

Shlomo Ben Ami
Vice-president
Toledo International Centre
for Peace (TICpax)

www.hazliseconomist.com | www.20thcyprussummit.economist.com

Economist Impact Events for Greece, Cyprus, Malta and southeast Europe @Economist_Impact_SEUR
 Economist Impact SE Europe Events Economist Impact SE Europe Events economistimpact_seeurope

Platinum sponsors

Premium energy sponsor

Gold sponsor

Silver sponsor

Bronze sponsor

Communication sponsor

Official airline carrier

Telecommunications provider

Logistics supplier

Contributor

Supported by

Supporters

Web development

Digital agency

Στήνεται το νομοθετικό πλαίσιο των κυρώσεων

Μέσα στο 2025 αναμένεται η σύσταση της Εθνικής Μονάδας Εφαρμογής Κυρώσεων – Διαβουλεύσεις με εμπλεκόμενους φορείς

Της **ΑΔΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Το 2025 αναμένεται η σύσταση της Εθνικής Μονάδας Εφαρμογής Κυρώσεων (ΕΜΕΚ) η οποία θα λειτουργεί ως ανεξάρτητη Αρχή και εξειδικευμένη μονάδα στα πρότυπα του Office of Financial Sanctions Implementation (OFSI) του Ηνωμένου Βασιλείου. Όπως αναφέρουν πηγές από το υπουργείο Οικονομικών στην «Κ», η ΕΜΕΚ θα αντικαταστήσει ουσιαστικά τη Μονάδα Ελέγχου Κυρώσεων (ΜΕΚ) και τη Συμβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών Κυρώσεων (ΣΕΟΚ), που λειτουργούν αυτή τη στιγμή υπό το υπουργείο Οικονομικών. Πρόκειται δηλαδή για τη μετεξέλιξη των αρμοδιοτήτων του αρμόδιου Υπουργείου, το οποίο αναλαμβάνει συντονιστικό ρόλο σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, παρόχους διοικητικών υπηρεσιών.

Οι εμπλεκόμενοι φορείς θα κληθούν να καταθέσουν τις εισηγήσεις και τις απόψεις τους σε σχέση με το νομοθετικό πλαίσιο εφαρμογής κυρώσεων κατά τη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης που προγραμματίζεται τους επόμενους μήνες. Υπενθυμίζεται ότι ο Υπεύθυνος Έργου η Deloitte UK και η ομάδα του πραγματοποιήσαν αρκετές συναντήσεις, επιτόπιες και διαδικτυακές, από τον Αύγουστο του 2023 και μετά με το υπουργείο Οικονομικών, τη Συντονιστική Επιτροπή για τη δημιουργία της ΕΜΕΚ, την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου, την Αστυνομία, τον ΣΕΑΚ, τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο και άλλους εμπλεκόμενους φορείς, καταγράφοντας το οικοσύστημα των κυρώσεων και πώς αυτές εφαρμόζονται σήμερα και επέβαλε εισηγήσεις για τη δημιουργία Εθνικής Μονάδας Εφαρμογής Κυρώσεων και βελτίωση και ενδυνάμωση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου.

Όπως μας αναφέρθηκε, με θετικό μπάι φαίνεται να βλέπουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς τη σύσταση της ΕΜΕΚ, καθώς εκτιμούν ότι

με την τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου για τη βελτίωση της εφαρμογής των κυρώσεων θα ενδυναμωθεί το πλαίσιο και η εφαρμογή του, μειώνοντας τους κινδύνους και θωρακίζοντας τη Δημοκρατία και τη φήμη της χώρας μας.

Στα πρότυπα του ΗΒ

Στα πλαίσια του Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ της κυβέρνησης της ΚΔ και του ΗΒ με σκοπό την ενδυνάμωση της συνεργασίας σε

Θετικά διακείμενοι οι πάροχοι διοικητικών υπηρεσιών – Θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη του τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

θέματα παράνομης χρηματοδότησης (Illicit Finance) το αρμόδιο Υπουργείο έλαβε τεχνική βοήθεια με σκοπό την υποβολή έκθεσης και χρονοδιαγραμμάτων για τη σύσταση και λειτουργία της ΕΜΕΚ. Τον Ιανουάριο φέτος η ομάδα έργου Deloitte UK πραγματοποίησε επίσκεψη στην Κύπρο με θέμα τη σύσταση και τη λειτουργία ΕΜΕΚ και τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου των κυρώσεων. Την ίδια ώρα, η συνεργασία των δυο χωρών προσέβλεπε στη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου εφαρμογής κυρώσεων το οποίο θα διέπει τη Μονάδα. Στη συνέχεια τροχοδρομήθηκαν επαφές των τεκνοκρατών της Δημοκρατίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου στη βάση των εισηγήσεων των Βρετανών εμπειρογνομόνων και σχετικής αξιολόγησης από τη Συντονιστική Επιτροπή, το υπουργείο Οικονομικών προχώρησε στην προκήρυξη προσφορών για την αγορά νομικών υπηρεσιών για τη συγγραφή της νομοθεσίας του πλαισίου των κυρώσεων και τη σύσταση και λειτουργία της ΕΜΕΚ. Ακολούθως, το υπουργείο Οικονομικών σε συ-

Η μελέτη βέλτιστων πρακτικών του εξωτερικού καθυστέρησε τις διαδικασίες.

νεργασία με ιδιωτή νομικό σύμβουλο είναι στη διαδικασία ολοκλήρωσης του νομοθετικού πλαισίου των κυρώσεων.

Τον Οκτώβριο το νομοθετικό πλαίσιο παρουσιάστηκε ενώπιον των αρμόδιων εποπτικών αρχών και αναμένεται να τεθεί προς δη-

Αποφάσεις από το 2022 αλλά πέρσι αποδέσμευση κονδυλίων

Η μονάδα για την οποία γίνεται λόγος από το 2022 πρόκειται να συμβάλει τα μάλα στη βελτίωση της φήμης της Κύπρου στο εξωτερικό αλλά και στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης του τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Ειδικότερα, τον Ιούνιο του 2022 λήφθηκε σχετική απόφαση από την κυβέρνηση Αναστασιάδη η οποία προνοούσε τη σύσταση της ΕΜΕΚ. Έκτοτε, Μονάδα επιτεύχθηκε η διαδικασία με γρήγορους ρυθμούς καθώς η αποδέσμευση των απαιτούμενων κονδυλίων για τη Μονάδα επιτεύχθηκε τον Μάρτιο του 2023, μετά δηλαδή την εκλογή του προέδρου Χριστοδουλίδου. Όπως μας ανέφεραν οι ίδιες πηγές από το Υπουρ-

γείο, χρειάστηκε αρκετός χρόνος προκειμένου να γίνουν οι απαιτούμενες μελέτες και να ληφθεί η τεχνολογία από το αντίστοιχο μοντέλο του Ηνωμένου Βασιλείου. Εξάλλου, όπως μας έχει λεχθεί, μέχρι σήμερα αντίστοιχη μονάδα διατηρούν μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το Υπουργείο με ανακοίνωσή του μετά την επίσκεψη της ομάδας του έργου στην Κύπρο στις αρχές του έτους, δήλωνε ότι σύμφωνα με το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα η Μονάδα αναμένεται να συσταθεί μέχρι τέλος 2024, νοούμενου ότι ψηφισθεί το νομοσχέδιο για τη σύσταση και λειτουργία της.

μόσια διαβούλευση περί τα τέλη του έτους, όπως μας αναφέρθηκε από αρμόδιες κυβερνητικές πηγές. Πρόθεση, είναι όπως η ΕΜΕΚ συνεχίσει τον συντονιστικό της ρόλο σε θέματα οικονομικών και τομεακών κυρώσεων.

Αρμοδιότητες της Μονάδας

Κύριες αρμοδιότητες της ΕΜΕΚ θα είναι η ενίσχυση της εφαρμογής των οικονομικών κυρώσεων στη Δημοκρατία και ο συντονισμός όλων των αρχών και κρατικών υπηρεσιών, για την εφαρμογή των Κυρώσεων στη Δημοκρατία. Επιπλέον η Μονάδα θα είναι υπεύθυνη για τη συλλογή πληροφοριών αναφορικά με τις καταγγελίες, τη συνεργασία με άλλες κρατικές αρχές και φορείς στη Δημοκρατία αλλά και αρμόδιες αρχές του εξωτερικού. Η ανεξάρτητη μονάδα θα είναι υπεύθυνη για την εξέταση αιτημάτων για χορήγηση αδειών ή παρεκκλίσεων σύμφωνα με τις πρόνοιες των Κανονισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Περιοριστικά Μέτρα) και/ή των Ψηφισμάτων ή Αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας (Κυρώσεις), όσον αφο-

ρά οικονομικές κυρώσεις. Παράλληλα, η αρμόδια μονάδα τίθεται υπεύθυνη για την αξιολόγηση των υποθέσεων ενδεχόμενης παράβασης των Κυρώσεων. Τέλος, θα εκδίδει οδηγίες, εγκυκλίους, κατευθυντήριες γραμμές, διευκρινίσεις και θα παρέχει καθοδήγηση αναφορικά με τα ζητήματα εφαρμογής των κυρώσεων στη Δημοκρατία.

Πιέσεις από τους εταίρους μας

Επιτακτικά τίθεται η σύσταση της ΕΜΕΚ τόσο από Ευρωπαίους όσο και από τους Αμερικανούς εταίρους μας σύμφωνα με τα όσα πληροφωρείται η «Κ», καθώς αναμένεται να βελτιώσει τη φήμη της Κύπρου στο εξωτερικό και να ενισχύσει η δυνατότητα των κυπριακών Αρχών στον εντοπισμό, την έρευνα και τη δίωξη υποθέσεων που σχετίζονται με οικονομικά αδικήματα.

Όπως μας επισημαίνουν οι πηγές μας, οι Ευρωπαίοι και οι Αμερικανοί αξιωματούχοι με κάθε αφορμή φέρνουν στο προσκήνιο το ζήτημα της σύστασης της ΕΜΕΚ καθώς θεωρούν ότι είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα και αναμένεται να προσδώσει η νομική κάλυψη για την υιοθέτηση αυτών των κυρώσεων.

OFSI και βέλτιστες πρακτικές

Η Μονάδα Εφαρμογής Οικονομικών Κυρώσεων (OFSI) του Ηνωμένου Βασιλείου από την οποία και αντλούμε βέλτιστες πρακτικές λειτουργίας, ιδρύθηκε τον Μάρτιο του 2016 και αποτελεί μέρος του υπουργείου Οικονομικών ενώ εργάζεται προς τη βελτίωση της κατανόησης, της εφαρμογής και της επιβολής οικονομικών κυρώσεων στη χώρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο OFSI επιτρέπει στις οικονομικές κυρώσεις να συμβάλουν όσο το δυνατόν πληρέστερα στους στόχους της εξωτερικής πολιτικής και της εθνικής ασφάλειας του Ηνωμένου Βασιλείου. Συμβάλλει επίσης στη διατήρηση της ακεραιότητας και της εμπιστοσύνης στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών του Ηνωμένου Βασιλείου.

Γρίφοι για το «ανακάτεμα της τράπουλας» στο ΥΠΟΙΚ

Ο Γιώργος Παντελή, η μεταφορά του στο Παιδείας, το ΔΝΤ, ο Ανδρέας Ζαχαριάδης και η Πηνελόπη Παπαβασιλείου

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Το Υπουργικό Συμβούλιο την Πέμπτη αποφάσισε τη μετακίνηση του γενικού διευθυντή του υπουργείου Οικονομικών κ. Γιώργου Παντελή, στο υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας, την τοποθέτηση του κ. Ανδρέα Ζαχαριάδη ως νέου γενικού διευθυντή του υπουργείου Οικονομικών και την κα Πηνελόπη Παπαβασιλείου για εκτέλεση καθηκόντων της θέσης γενικού διευθυντή, στη Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης, υπουργείο Οικονομικών, μέχρι την κανονική πλήρωση της θέσης, επιπρόσθετα από τα καθήκοντα γραμματέα Υπουργικού Συμβουλίου.

Η μετακίνηση του γενικού διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών, του προσώπου που είχε την ισχυρότερη θέση από όλους του γενικούς των υπουργείων έφερε πολλά ερωτηματικά στο προσκήνιο, καθώς ως φύση, το υπουργείο Οικονομικών έχει κομβικό ρόλο και περνούν όλες οι αποφάσεις του κράτους από αυτό. Ο κ. γενικός ακούγεται πως έμαθε για τη μετακίνησή του ενδών ήταν στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στο ταξίδι στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Ο τρόπος με τον οποίο «ακούγεται» ότι το έμαθε, ενισχύει περαιτέρω τη θέση πως, το τελευταίο συμβάν, με την παύση των μέτρων στήριξης και δηλώσεων επαναφοράς τους μία εβδομάδα αργότερα, «ξεχειλίσε το ποτήρι» στη σχέση του γενικού με τον λόφο του Προεδρικού Μεγάρου. Όπως σημειώνουν πηγές που τυγχάνει να γνωρίζουν εκ των έσω, ο νέος γενικός του υπουργείου Παι-

δείας ως τεκνοκράτης είχε εκφράσει αρκετές διαφωνίες ιδιαίτερα στο θέμα των αυξήσεων των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων, αφού θεωρούσε ότι δημιουργούνται προοπτικές ελλειμμάτων και δεν είναι σωστή πρακτική για το κράτος. Σύμφωνα με πληροφορίες που συγκεντρώσε η «Κ», είχε συζητηθεί και παλαιότερα το ενδεχόμενο μετακίνησης μερικών γενικών, όμως δεν το έκαναν στο Προεδρικό, διότι

Ο κ. Γενικός ακούγεται πως έμαθε για τη μετακίνησή του ενδών ήταν στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στο ταξίδι στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

ακόμα δεν είχαν καταλήξει στα κατάλληλα πρόσωπα που θα γέμιζαν τις εν λόγω θέσεις. Την ίδια ώρα, ειθίσαι ο εκάστοτε υπουργός να έχει λόγο για τη μετακίνηση του γενικού διευθυντή του. Σε αυτή την περίπτωση, ωστόσο, φαίνεται πως ούτε ο Μάκκας Κεραυνός ήταν ενήμερος. Οι σχέσεις του πάντως με τον κ. Κεραυνό ήταν πολύ καλές.

Ως θεσμός, ο γενικός διευθυντής του υπουργείου Οικονομικών θεωρείται κάτι ως ο «ανώτερος δημόσιος υπάλληλος», «the most senior civil servant» αγγλιστί, που δεν αλλάξε ούτε σε κρίσεις που είχαν σχέση με την οικονομία, περίοδος που

Ως θεσμός, ο γενικός διευθυντής του υπουργείου Οικονομικών θεωρείται κάτι ως ο «ανώτερος δημόσιος υπάλληλος», «the most senior civil servant» αγγλιστί.

—ομολογουμένως— υπήρχαν σοβαρές διαφωνίες.

Ο κ. Παντελή ήταν το «δεξί χέρι» του πρώην ΥΠΟΙΚ στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, του κ. Χάρη Γεωργιάδη, ενώ χειρίστηκε και θέματα ως γενικός μέσα σε πανδημία, πολέμους στη γύρω περιοχή, σε εποχές με πλεονάσματα, αλλά και ελλείματα. Οι απόψεις διίστανται για τη υπουργείο στο οποίο μεταφέρεται, άλλοι θέλουν να πηγαίνει σε ένα εύκολο—για τον ίδιο—υπουργείο και άλλοι λένε ότι πάει σε ένα «δύστροπο» υπουργείο που δεν έχει καμία σχέση με τα πρόσωπα που στελεχώνουν το ΥΠΟΙΚ.

Ο νέος γενικός

Ο Ανδρέας Ζαχαριάδης είναι ο νέος γενικός διευθυντής του υπουργείου Οικονομικών. Υπάρχει κατά καιρούς ως προϊστάμενος της μονάδας δημοσιονομικής διαχείρισης του υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στη Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου και στη Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων του Γενικού Λογιστηρίου. Το 2006 διορίστηκε διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου στην Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου της Δημοκρατίας. Από τις 3 Νοεμβρίου 2010 μέχρι την 31η Αυγούστου 2020 διετέλεσε βοηθός

γενικός λογιστής της Δημοκρατίας, σύμφωνα με το άρθρο 126 του Συντάγματος. Διετέλεσε μέλος της Αρχής Παιγνίων και Εποπτείας Καζίνο Κύπρου από τις 27 Ιανουαρίου 2017 μέχρι τις 27 Ιανουαρίου 2023. Στις 28 Ιουνίου 2023 διορίστηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο, πρόεδρος της Αρχής Δημόσιας Εποπτείας Ελεγκτικού Επαγγέλματος.

Τεκνοκράτης καριέρας

Η Πηνελόπη Παπαβασιλείου ξεκίνησε την καριέρα της στη δημόσια διοίκηση το 1997 ως λειτουργός στο Γραφείο Προγραμματισμού (σπ-

μερα Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης, Υπουργείο Οικονομικών) στην τεκνοκρατική ομάδα συντονισμού των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Κύπρου στην Ε.Ε. όπου και εργάστηκε μέχρι το 2004. Στη συνέχεια υπηρέτησε στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Κύπρου στις Βρυξέλλες (2005-2006), σε θέματα Έρευνας και Καινοτομίας, και προώθησης της Ψηφιακής Ατζέντας εκπροσωπώντας την Κυπριακή Δημοκρατία στις αντίστοιχες ομάδες του Συμβουλίου της Ε.Ε. Διετέλεσε επικεφαλής του Γραφείου Υπουργού Οικονομικών για 4 χρόνια (Απρίλιος 2006 – Μάρτιος 2010) και ανώτερο στέλεχος της Γραμματείας Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. (2010-2013).

Υπηρετήσε επίσης ως ανώτερο στέλεχος στην ομάδα συντονισμού του κυβερνητικού έργου και υλοποίησης του Προγράμματος οικονομικής προσαρμογής της Κύπρου (2013 – 2014) (Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης) και επικεφαλής της Ομάδας Έργου για το Πλαίσιο Απερregγυότητας (Μάρτιος 2014 – Αύγουστος 2015). Συμμετείχε επίσης ως συντονίστρια στην Ad Hoc Ομάδα για Προετοιμασία Εφαρμογής Κοινωνικού Κεκτιμμένου, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για το Κυπριακό (Σεπτέμβριος 2015 – Μάρτιος 2016). Από τον Απρίλιο του 2016 εργαζόταν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στη Γενική Διεύθυνση Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (DG REFORM) στην Αθήνα, ως επικεφαλής έργων σε θέματα επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στην ομάδα αξιολόγησης έργων.

Αλλάζει ξανά το παιχνίδι στα κόκκινα δάνεια

Μεγαλώνει η «επενδυτική βεντάλια» που θα μπορεί να αγοράζει στη δευτερογενή αγορά στην Κύπρο

Τον ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Έπειτα από αρκετά χρόνια, αλλάζει εκ νέου το παιχνίδι για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τη δευτερογενή αγορά δανείων γενικότερα. Την Πέμπτη προχώρησε στη Βουλή εναρμονιστική ευρωπαϊκή Οδηγία, με την οποία καθορίζεται κοινό πλαίσιο για τους διαχειριστές και αγοραστές δανείων, γεγονός που δίνει άλλη προοπτική για το μέλλον των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Κύπρο.

Αν και πέρασε στα «χαμηλά», με την ευρωπαϊκή εναρμονιστική Οδηγία θα μπορεί ένα επενδυτικό ταμείο να αγοράσει μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο από εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων που λειτουργούν στη χώρα, δίχως όμως να χρειάζεται να εγγραφεί εταιρεία εδώ, ή να εποπτεύεται από τους εγχώριους εποπτες, δηλαδή την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Πρακτικά, αλλάζουν τα δεδομένα που έπρεπε να ακολουθήσουν ταμεία που ενδιαφέρονταν για αγορά ΜΕΔ στην Κύπρο. Μέχρι «προχθές», οι ενδιαφερόμενοι επενδυτές έπρεπε εκτός από το να αγοράσουν κόκκινα δάνεια από τράπεζες, να φτιάχνουν εταιρεία στην Κύπρο, να τα διαχειρίζονται εδώ, αλλά και να έχουν εποπτεία από την ΚΤΚ. Πλέον, το μόνο που θα χρειάζεται να κάνουν επί κυπριακού εδάφους οι ενδιαφερόμενοι, είναι να δώσουν εντολή να τα διαχειρίζονται εταιρείες που δραστηριοποιούνται ήδη εδώ, όπως η Themis, η Gordian, η Altamira και άλλες. Όπως γίνεται αντιληπτό, ανοίγει η «βεντάλια» των επενδυτών που μπορούν να έρθουν να αγοράσουν δάνεια κυπριακά, καθώς η Οδηγία βγάζει από την εξίσωση την ανάγκη να

φτιάξει εταιρεία ο επενδυτής και να βγάλει «άδεια» εντός, από την Κεντρική Τράπεζα. Ο ενδιαφερόμενος επενδυτής θα μπορεί να χρησιμοποιήσει απλώς την άδεια από το ευρωπαϊκό κράτος που έχει ήδη, άρα και δραστηριοποιείται νομίμως.

Παραδείγματος χάριν, η εταιρεία διαχείρισης πιστώσεων Intrum που είχε κάνει συμφωνία με την Τράπεζα Πειραιώς στην Ελλάδα,

Ο επενδυτής δεν θα χρειάζεται να εγγραφεί εταιρεία εδώ, ή να εποπτεύεται από τους εγχώριους εποπτες, δηλαδή την ΚΤΚ. Μόνο θα πρέπει να τα διαχειρίζεται εταιρεία που έχει ήδη παρουσία στην Κύπρο.

θα μπορεί να αγοράσει 1 δισ. ευρώ κόκκινα δάνεια από την Themis που δραστηριοποιείται στην Κύπρο και να τα δώσει να τα διαχειρίζεται η Gordian. Δεν θα χρειαστεί να ανοίξει εταιρεία διαχείρισης στην Κύπρο, δεν θα χρειαστεί να λάβει άδεια από την ΚΤΚ, αλλά και να εποπτεύεται, αφού εποπτεύεται ήδη ο «διαχειριστής» της, η Gordian.

Την ίδια ώρα, πέραν του ότι ανοίγει η επενδυτική «βεντάλια» με περισσότερους «παίκτες» να μπορούν να δουν εκ νέου τη δευτερογενή αγορά δανείων στην Κύπρο, ανακατεύεται η «τράπουλα»

Μέσα στην ευρωπαϊκή Οδηγία πέρασε την τελευταία στιγμή και τροπολογία από τη Βουλή, που δεν αφήνει τις τράπεζες να πωλούν εξυπηρετούμενα δάνεια σε εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων.

και για τους εγχώριους «παίκτες». Δεν αποκλείεται σε κατοπινό στάδιο να δούμε την Themis για παράδειγμα να αγοράζει ΜΕΔ από την ΚΕΔΙΠΕΣ, ή γενικότερα συναλλαγές που οι ίδιες θεωρούν ότι θα συνάδουν με το επιχειρηματικό τους προφίλ.

Μέσα στην ευρωπαϊκή Οδηγία πέρασε τελευταία στιγμή και τροπολογία από τη Βουλή που δεν αφήνει τις τράπεζες να πωλούν εξυπηρετούμενα δάνεια σε εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων. Τροπολογία που άφησε ερωτηματικά και δεν ήταν ξεκάθαρο γιατί μπήκε «σφήνα» σε μία ευρωπαϊκή εναρ-

μονιστική οδηγία που αφήνει «παράθυρο» εάν ένα κράτος μπορεί να υιοθετήσει και αυτή τη λειτουργία.

ΜΕΔ το 77% των δανείων

Στην Έκθεση Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας του 2023 από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου που βγήκε αυτή την εβδομάδα για τις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων, επισημαίνεται ότι το δανειακό χαρτοφυλάκιο τους αποτελείται κυρίως από ΜΕΔ (77% της συνολικής λογιστικής αξίας). Η Κεντρική σχολιάζει πως, οι άμεσες επιπτώσεις για τη χρηματοοικονομική σταθε-

ρότητα λόγω του πιστωτικού κινδύνου των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων θεωρούνται περιορισμένες, αλλά, κρούει και τον κώδωνα του κινδύνου πως το εξυπηρετούμενο δανειακό χαρτοφυλάκιο των εταιρειών (23% της συνολικής λογιστικής αξίας) δύναται να επηρεαστεί δυσμενώς από το μακροοικονομικό περιβάλλον, καθώς οι εν λόγω δανειολήπτες δύναται να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην εξυπηρέτηση του χρέους τους.

Σύμφωνα με στοιχεία που είχε αποστείλει η Κεντρική στην «Κ» αναφορικά με τα δάνεια που έχουν οι εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων,

τον Μάρτη του 2024, τα συνολικά υπόλοιπα δανείων στις οκτώ αδειοδοτημένες από την ΚΤΚ (συμπεριλαμβανομένης της ΚΕΔΙΠΕΣ) εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων (ΕΕΠ) ανέρχονταν σε 21,2 δισ. ευρώ (εκ των οποίων στην ΚΕΔΙΠΕΣ 6,4 δισ. ευρώ), τα οποία αφορούσαν γύρω στις 76 κιλ. δανειακές συμβάσεις. Εξ αυτών, συμβάσεις με αθροιστικό υπόλοιπο ύψους 10,7 δισ. ευρώ ανήκουν σε νοικοκυριά και το υπόλοιπο 10,5 δισ. ευρώ σε εταιρείες. Τα παραπάνω ποσά είναι το σύνολο των συμβατικών υπολοίπων των δανείων που έχουν εξαγοράσει οι ΕΕΠ από τις τράπεζες και διαφέρει από το ποσό που έχουν πληρώσει οι ΕΕΠ για απόκτηση των εν λόγω μη εξυπηρετούμενων δανείων. Από το ποσό των 21,2 δισ. ευρώ, τα 19,9 δισ. ευρώ κατηγοριοποιούνται από τις ΕΕΠ ως ΜΕΔ, ενώ οι υπόλοιπες συμβάσεις των ΕΕΠ τυγχάνουν τακτικής εξυπηρέτησης.

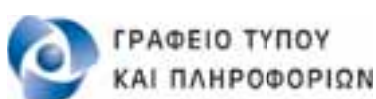
Από τα παραπάνω δεδομένα, προκύπτει πως, υπάρχει «ψωμί» στην Κύπρο για να αγοράσουν περισσότεροι «παίκτες» τα εν λόγω δάνεια, παρά το ότι βάσει της κουλτούρας των Κυπρίων δανειοληπτών είναι δύσκολο να εξυπηρετηθούν.

Τα ΜΕΔ των τραπεζών

Τα ΜΕΔ των τραπεζών είναι σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, πλέον στα 1,65 δισ. ευρώ. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ιουλίου, μειώθηκαν περαιτέρω από την Ιούνη που ήταν στα 1,66 δισ. ευρώ. Το ποσοστό των ΜΕΔ έναντι των συνολικών δανείων, μειώθηκε στο 6,8% τον Ιούλη, από 6,9% τον Ιούνιο, ενώ ο δείκτης κάλυψης των ΜΕΔ ανήλθε στο 55,2% (998 εκατ. ευρώ), έναντι 55% τον Ιούνιο του 2024.

Έτσι προνόησε η φύση!

Οικογενειακή Διαμεσολάβηση:
Βάζει σε τάξη τις διαφορές.

Ο νέος Θεσμός της Οικογενειακής Διαμεσολάβησης έχει ως στόχο τη διαχείριση των διαφορών που εμπλέκονται σε ένα διαζύγιο, ανθρώπινα, χωρίς συγκρούσεις, φθορά ή οικογενειακά τραύματα.

Με ειδικούς διαμεσολαβητές, νομικούς, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς διαμεσολαβεί και διευκολύνει τη διαδικασία.

Εμπιστευτικά, οικονομικά, γρήγορα!

Μάθετε περισσότερα εδώ

Τα βαρίδια των μεγάλων αναπτύξεων

Προτεραιότητες ο επενδυτικός νόμος και η μείωση της γραφειοκρατίας, τονίζει ο Ανδρέας Δημητριάδης

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Επιτακτική ανάγκη είναι η άμεση ψήφιση των κανονισμών για τη διευκόλυνση των επενδύσεων, καθώς και η απλοποίηση των διαδικασιών ελαχιστοποιώντας τη γραφειοκρατία προκειμένου να καταστεί το επιχειρηματικό κλίμα της χώρας μας πιο ελκυστικό, τονίζει ο Σύνδεσμος Μεγάλων Αναπτύξεων. Ο πρόεδρος του Συνδέσμου, Ανδρέας Δημητριάδης, αναφέρεται στα προβλήματα που εντοπίζονται στην ανάπτυξη των μεγάλων επενδύσεων στη χώρα μας, στα κίνητρα της κυβέρνησης με στόχο την επιτάχυνση του επενδυτικού κλίματος που επικρατεί σήμερα στο επενδυτικό περιβάλλον και τους κύριους προβληματισμούς των επενδυτών.

Αξιόπιστοι επενδυτές

Πρωταρχικό ρόλο στην προσέλκυση αξιόπιστων επενδυτών κατέχει ο παράγοντας της εμπιστοσύνης, όπως τονίζει ο Σύνδεσμος, σημειώνοντας ότι είναι πολύ σημαντικό όλοι οι όροι να συμφωνούνται από την αρχή, κατά τρόπο που να μην δημιουργούνται στην πορεία ασάφειες και αμφισβητήσεις.

Αναφορικά με την ολοκλήρωση των δημόσιων έργων επισημάνει ότι είναι αναγκαίο αυτά τα έργα να τυγχάνουν διαρκούς ελέγχου και παρακολούθησης, έτσι ώστε έγκαιρα να γίνονται παρεμβάσεις προκειμένου να τηρούνται τα χρονοδιαγράμματα και να μπορεί να υπάρξει απεμπλοκή σε περίπτωση τερματισμού της σύμβασης. Τα τελευταία χρόνια η μεθοδολογία και τα κριτήρια αξιολόγησης και κατακύρωσης δημόσιων προσφορών έχουν διαφοροποιηθεί, με αποτέλεσμα το κύριο κριτήριο να είναι το ύψος της οικονομικής προσφοράς ενώ στο παρελθόν διόταν σημαντική βαρύτητα, ανάλογα με το αντικείμενο του διαγωνισμού, και στην τεχνική και ποιοτική αξιολόγηση του προσφέροντος, όπως τονίστηκε χαρακτηριστικά.

Όπλο ο επενδυτικός νόμος

Ισχυρό αναπτυξιακό εργαλείο στην αντιμετώπιση του αναχρονιστικού συστήματος αδειοδότησης των μεγάλων έργων, αλλά και

Η συνολική αξία των έργων που εκπροσωπεί ο Σύνδεσμος ξεπερνά τα 8 δισεκατομμύρια ευρώ, ορισμένα από αυτά τα έργα έχουν υλοποιηθεί και λειτουργούν, άλλα είναι υπό υλοποίηση και άλλα είναι στο στάδιο σχεδιασμού.

των κωλυμάτων που προκύπτουν από τα γρανάζια της γραφειοκρατίας, θα αποτελέσει ο επενδυτικός νόμος. Συγκεκριμένα, ο περί Διευκόλυνσης των Έργων Στρατηγικής Ανάπτυξης Νόμος του 2023, που ψηφίστηκε αλλά δεν μπήκε ακόμη σε εφαρμογή λόγω μη έγκρισης των κανονισμών οι οποίοι εκκρεμούν στη Βουλή, πρόκειται να ενισχύσει ακόμα περισσότερο το ρεύμα για τον σχεδιασμό, την προσέλκυση και τη βιωσιμότητα των μεγάλων αναπτυξιακών έργων.

Έργα €8 δισ.

Η συνολική αξία των έργων που εκπροσωπεί ο Σύνδεσμος ξεπερνά τα 8 δισεκατομμύρια ευρώ, ορισμένα από αυτά τα έργα έχουν υλοποιηθεί και λειτουργούν, άλλα είναι υπό υλοποίηση και άλλα είναι στο στάδιο σχεδιασμού.

Το χαρτοφυλάκιο των μελών του περιλαμβάνει μεγάλα και αξιόλογα εμπλουτιστικά έργα όπως μαρίνες, αναπτύξεις γηπέδων

Αναγκαία η επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού, και η αύξηση της παραγωγικότητας της δημόσιας υπηρεσίας.

γκολφ, το καζίνο, πανεπιστήμια, ιατρικά κέντρα, κέντρα αποκατάστασης, τεχνολογικά πάρκα, ερευνητικά κέντρα, μεγάλα τουριστικά έργα και συγκροτήματα και άλλες αναπτύξεις.

Οι μεγάλες αναπτύξεις των μελών του Συνδέσμου είναι:

- **City Of Dreams Mediterranean** από την κοινοπραξία Melco και CNS Group. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη στην Κύπρο, το κόστος της οποίας έχει φτάσει τα €650 εκ.
- **Mariva Αγίας Νάπας** από την M.M.

Makronisos Marina Ltd. Οι εργασίες κατασκευής του εμβληματικού έργου της Marivas Αγίας Νάπας ξεκίνησαν επίσημα τον Ιανουάριο του 2017 με το συνολικό κόστος κατασκευής να ανέρχεται στα €300 εκ.

- **Minthis από Pafila**. Το έργο είναι έκτασης 5 εκατ. m², έχει υλοποιηθεί στο μεγαλύτερο μέρος και αναμένεται να έχει συνολικό κόστος πέραν των €200 εκατ.
- **Eagle Pine Golf Resort** από την Aristo Developers. Το έργο βρίσκεται στην Επαρχία Λεμεσού και έχει έκταση 1,717,621 m². Το συνολικό κόστος της επένδυσης εκτιμάται γύρω στα €500 εκ.
- **Limassol Greens** από τη Lanitis Golf Public Co Ltd. Το έργο ξεκίνησε να υλοποιείται το τέταρτο τρίμηνο του 2019 και το συνολικό κόστος της επένδυσης ανέρχεται στα €400 εκ.
- **Limassol Hills Golf Resort** από τη Universal Golf Enterprises Plc. Ο σχεδιασμός και η αδειοδότηση του έργου ξεκίνησαν το 2012 με

Απουσία κινήτρων για συμπράξεις με ξένες εταιρείες

Το υφιστάμενο φορολογικό σύστημα παρέχει αντικίνητρα για συμπράξεις κυπριακών και ξένων εταιρειών. Δεν έχουν ακόμη δοθεί ειδικά κίνητρα για την ενθάρρυνση της σύμπραξης ξένων εταιρειών με κυπριακές, ανέφερε αν και ο Πρόεδρος μάς διαβεβαίωσε ότι με τη μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος της χώρας μας η κυβέρνηση θα στραφεί προς αυτή την κατεύθυνση, υπογράμμισε ο πρόεδρος του Συνδέσμου. Το φορολογικό σύστημα της Κύπρου θα πρέπει να συνάδει με το όραμα ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας, να είναι φιλικό προς το επιχειρείν, τις επενδύσεις και την εξωστρέφεια, να προωθεί συμπράξεις μεταξύ ξένων και κυπριακών επιχειρήσεων, να στηρίζει τη μετάβαση προς την πράσινη και ψηφιακή οικονομία και να διασφαλίζει ταυτόχρονα τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών.

εκτιμώμενο συνολικό κόστος κατασκευής τα €400 εκ.

- **Gardea Private Medical Resort** από τον Όμιλο Εταιρειών Δ. Ζαβός. Στόχος είναι η δημιουργία ενός διεθνώς αναγνωρισμένου ερευνητικού ινστιτούτου, που θα παρέχει όλες τις υπηρεσίες θεραπείας και αποκατάστασης.
- **Limassol Del Mar** από την κοινοπραξία ομίλων Δ. Ζαβός και Λεπτός. Η συνολική επένδυση του έργου ανέρχεται στα €350 εκ.
- **Neapolis SmartEco City** από τον Όμιλο Εταιρειών Λεπτός. Πρόκειται για μεγάλη ανάπτυξη πολυλαπλών χρήσεων που περιλαμβάνει κατοικίες, επιχειρηματικό πάρκο, πανεπιστήμιο, νοσοκομείο, εμπόριο. Το έργο βρίσκεται στο στάδιο της αδειοδότησης.
- **Trilogy Limassol Seafront** από την Cybarco Development Ltd. Οι εργασίες του έργου ξεκίνησαν τον Ιανουάριο του 2018 και το συνολικό κόστος της επένδυσης ανέρχεται στα €350 εκατ.

- **Πανεπιστήμιο Uclan**. Είναι παράρτημα του πανεπιστημίου Central Lancashire (UCLan UK) και πλήρως αδειοδοτημένο και εγγεγραμμένο πανεπιστήμιο στην Κύπρο.

Τι μας πάλει πίσω

Χρειάζεται να αντιμετωπισθεί άμεσα η σοβαρή έλλειψη ακινήτων στην αγορά, η οποία έχει οδηγήσει στην εκτίναξη των ενοικίων, γεγονός που αποτελεί τροχοπέδη στις προσπάθειες για προώθηση των ξένων εταιρειών για εγκατάσταση.

Επιπρόσθετα, πρέπει να επιταχυνθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός, να μειωθεί η γραφειοκρατία και να αυξηθεί η παραγωγικότητα της δημόσιας υπηρεσίας. Η προώθηση της οικονομικής διπλωματίας δεν είναι καθόλου αμελητέα, μέσω της δημιουργίας μιας εξειδικευμένης μονάδας στο Υπουργείο Εξωτερικών. Για να έρθουν αυτές οι επιχειρήσεις στη χώρα μας πρέπει πρώτα να δημιουργήσουμε τις απαραίτητες υποδομές όπως είναι ξενόφωνα σχολεία, χώροι διαμονής, εξειδικευμένα γραφεία και άλλα. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να δοθούν από το κράτος κίνητρα και κατευθυντήριες γραμμές ώστε ο ιδιωτικός τομέας να συμπληρώσει αυτές τις ελλείψεις υποδομών.

Προβλήματα

Η δαπανηρή αδειοδότηση μεγάλων αναπτύξεων καθώς και οι εκκρεμούντες κανονισμοί του περί Διευκόλυνσης των Έργων Στρατηγικής Ανάπτυξης Νόμου του 2023, αλλά και ο εκσυγχρονισμός του νομικού πλαισίου που διέπει τις κοινόχρηστες οικοδομές αποτελούν τα σημαντικότερα προβλήματα του Συνδέσμου. Ιδιαίτερη αναφορά κάνει ο Σύνδεσμος και στην παροχή περαιτέρω φορολογικών και πολεοδομικών κινήτρων και στην επίτευξη του χρόνου αδειοδότησης για αύξηση της προσφοράς κατοικιών. Αναγκαία κρίνεται και η τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία των μαρινών ώστε οι επενδύσεις στον τομέα αυτό να καταστούν ελκυστικές και ανταγωνιστικές σε σχέση με άλλες ανταγωνιστικές χώρες.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΤΖΑΝΑΣ ΠΑΝΤΟΥ, ΜΑΡΚ ΣΠΕΡΣ** και **ΑΛΕΞΑΝΤΕΡ ΒΕΜΠΕΡ** / **BLOOMBERG**

Ο ρυθμός μείωσης των επιτοκίων διχάζει την ΕΚΤ

Οι απόψεις των αξιωματούχων της ΕΚΤ σχετικά με την κατεύθυνση την οποία θα ακολουθήσει η νομισματική πολιτική τους –εφόσον ο στόχος του πληθωρισμού στο 2% δεν απέχει πολύ– διαφέρουν. Κι ενώ μερικοί εκ των τολμηροτέρων συζητούν ανοικτά την ανάγκη για πιο απότομες μειώσεις των επιτοκίων, οι πιο σκληροπυρηνικοί συστήνουν προσοχή.

Τονίζουν, επίσης, ότι το κόστος δανεισμού δεν θα πρέπει να περιορίζει την οικονομία για περισσότερο από όσο χρειάζεται, αλλά υποστηρίζουν ότι η μάχη ενάντια στις αυξημένες τιμές ακόμη δεν έχει κερδηθεί. Την περασμένη εβδομάδα, η ΕΚΤ μείωσε τα επιτόκια για τρίτη φορά φέτος, διαμορφώνοντας το βασικό επιτόκιο στο 3,25%. Οικονομολόγοι και χρηματιστές αναμένουν περισ-

Η συχνότητα των μειώσεων θα εξαρτηθεί από τα δεδομένα, τονίζει η Κριστίν Λαγκάρντ, που προσπαθεί να κρατήσει τις ισορροπίες στο Δ.Σ.

σότερες μειώσεις τους επόμενους μήνες. Κατά την πρόεδρο της ΕΚΤ, Κριστίν Λαγκάρντ, «η κατεύθυνση είναι σαφής, η αρχή έγινε τον Ιούνιο και πρόκειται για μια λογική προσέγγιση, η οποία θα συνεχιστεί και ο ρυθμός της θα εξαρτηθεί από τα δεδομένα». Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και ο ανώτατος οικονομολόγος της ΕΚΤ, Φίλιπ

Την περασμένη εβδομάδα, η ΕΚΤ μείωσε τα επιτόκια για τρίτη φορά φέτος, διαμορφώνοντας το βασικό επιτόκιο στο 3,25%.

Λέιν: «Υπάρχει η στέρεη πεποίθηση πως η διαδικασία μείωσης του πληθωρισμού βρίσκεται σε καλό δρόμο, αλλά ταυτόχρονα έχουμε μια πρόβλεψη ότι η ανεργία

θα παραμείνει χαμηλά, η κατανάλωση θα αυξηθεί και οι επενδύσεις θα ανακάμψουν». Ο δε διοικητής της Τράπεζας της Ιταλίας και μέλος του Δ.Σ. της ΕΚΤ, Φάμπιο Πανέτα,

παρατηρεί την ύπαρξη ενός συνδυασμού χαμηλού πληθωρισμού και αδύναμης ανάπτυξης, «το οποίο σαφώς συμβάλλει στην περαιτέρω χαλάρωση της νομισματικής μας πολιτικής». Δεδομένου ότι η ΕΚΤ είναι πιθανό να επιτύχει τον στόχο για πληθωρισμό 2% πολύ νωρίτερα από όσο προέβλεπε, ήτοι στα τέλη του επόμενου έτους, «η κατεύθυνση της πολιτικής για τα επιτόκια είναι ξεκάθαρη και η ανάγκη να μειωθούν κάτω από ένα ουδέτερο επίπεδο δεν αποκλείεται», όπως επισημαίνει. Αναφορικά με τον Φρανσουά Βιλερουά ντε Γκαλό, διοικητή της Τράπεζας της Γαλλίας, «όταν η νίκη ενάντια στον πληθωρισμό είναι ορατή, η νομισματική πολιτική δεν πρέπει να επιβάλλει υπερβολική ή παρατεταμένη συγκράτηση στην οικονομική δραστηριότητα, στην

απασχόληση και στους συμπολίτες μας».

Στον αντίποδα βρίσκεται ο Γι-οακίμ Νάγκελ, εκ των «γερακιών» της ΕΚΤ και πρόεδρος της Bundesbank, ο οποίος υπογραμμίζει ότι «η συζήτηση με θέμα τη μείωση 25 μονάδων βάσης ή κάτι διαφορετικό, δεν είναι χρήσιμη, διότι ζούμε σε ένα πολύ αβέβαιο περιβάλλον, οπότε πρέπει να περιμένουμε τα νέα δεδομένα και μετά να αποφασίσουμε». Τέλος, αυτοσυγκράτηση δείχνει και ο Κλάας Κνот, διοικητής της Τράπεζας της Ολλανδίας, ο οποίος επισημαίνει «ότι θα χρειαστεί να δούμε αρκετή επιδείνωση στις προοπτικές, προτού ανησυχήσουμε για τον κίνδυνο διαρθρωτικών υποχώρων». Και αυτό μπορεί φυσικά να επηρεάσει τον ρυθμό επαναφοράς των επιτοκίων σε ουδέτερα επίπεδα».

Αγγλοι και Γάλλοι ξόδεψαν λιγότερα στις διακοπές

Μείωση τουριστικών εσόδων παρά την αύξηση των αφίξεων τον Αύγουστο

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Η μεγάλη μείωση των αφίξεων από το Ηνωμένο Βασίλειο τον Αύγουστο και η ακόμη μεγαλύτερη μείωση των δαπανών που έκαναν όσοι Βρετανοί ήρθαν τελικά στην Ελλάδα, σε συνδυασμό με τη μείωση των δαπανών των Γάλλων τον ίδιο μήνα, παρά την αύξηση του πλήθους τους, ευθύνεται για την πτώση των ταξιδιωτικών εισπράξεων στην καρδιά του καλοκαιριού. Έτσι καταγράφηκε τον Αύγουστο μείωση κατά 1,8% στις ταξιδιωτικές εισπράξεις, οι οποίες διαμορφώθηκαν στα 4,249 δισ. ευρώ, έναντι 4,328 δισ. τον αντίστοιχο μήνα του 2023. Ωστόσο, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις παρέμειναν με θετικό πρόσημο για την περίοδο Ιανουαρίου -Αυγούστου καθώς αυξήθηκαν κατά 3,2% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους. Η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση αυξήθηκε κατά 6,6% τον Αύγουστο και κατά 9,9% την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου, σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Τράπεζα της Ελλάδος τον Τρίτη.

Η αύξηση των ταξιδιωτικών

εισπράξεων στο οκτάμηνο οφείλεται στην άνοδο της εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης καθώς η μέση δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε κατά 7% από πέρυσι, στα 584,3 ευρώ από 628,4 ευρώ και από τα 651,5 ευρώ το 2022.

Πάντως, για τη μείωση των τουριστικών εισπράξεων τον Αύγουστο «ενοχοποιούνται» σχεδόν αποκλειστικά οι Βρετανοί και οι Γάλλοι: είναι ενδεικτικό ότι οι εισπράξεις από τη Βρετανία και τη Γαλλία μειώθηκαν φέτος τον Αύγουστο κατά 110,3 εκατ. και 35,3 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος. Η επιβράδυνση της βρετανικής οικονομίας και η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στο Παρίσι, από τα τέλη Ιουλίου έως και το πρώτο δεκάημερο του Αυγούστου, αναφέρονται ως ενδεχόμενες αιτίες, αφενός, της μείωσης των επισκέψεων από το Ηνωμένο Βασίλειο και, αφετέρου, της εκτιμώμενης μικρότερης διάρκειας παραμονής των Γάλλων ταξιδιωτών στην Ελλάδα τον ίδιο μήνα.

Οι περισσότερες από τις άλλες μεγάλες αγορές από τις οποίες έλκει επισκέπτες η Ελλάδα σημείωσαν όλες τόσο αύξηση

Βασικά ταξιδιωτικά μεγέθη

Ταξιδιωτικές εισπράξεις

ανά προέλευση ταξιδιωτών

ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ

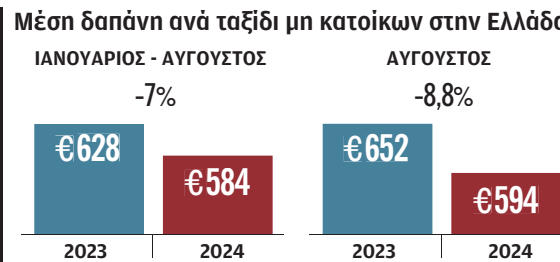
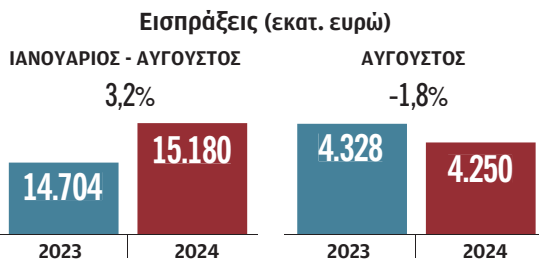
	2023	2024	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Χώρες Ε.Ε.-27	8.076,1	8.562,7	6,0%
Χώρες Ευρωζώνης	6.502,8	6.699,8	3,0%
Γαλλία	1.150,7	1.007,8	-12,4%
Γερμανία	2.383,4	2.472,8	3,7%
Ιταλία	835,7	988,6	18,3%
Χώρες Ε.Ε. εκτός Ευρωζώνης	1.573,4	1.862,9	18,4%
Λοιπές χώρες	6.156,3	5.980,9	-2,8%
Ηνωμένο Βασίλειο	2.310,1	2.375,6	2,8%
ΗΠΑ	971,7	979,6	0,8%
Ρωσία	27,6	8,7	-68,5%
ΣΥΝΟΛΟ	14.703,5	15.179,6	3,2%

Συνεχίζεται η πτώση της μέσης δαπάνης των τουριστών ανά ταξίδι.

των αφίξεων όσο και των δαπανών τους τον Αύγουστο. Ωστόσο οι αφίξεις αυξήθηκαν με πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από ό,τι οι δαπάνες που πραγματοποίησαν οι τουρίστες καθώς η διάρκεια των ταξιδιών τους στη χώρα μας μειώθηκε, εξηγούν κύκλοι της τουριστικής βιομηχανίας.

Για παράδειγμα, οι αφίξεις από τη Γερμανία αυξήθηκαν κατά 31% αλλά οι εισπράξεις μόνο κατά 13%. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος του περιορισμού της μέσης κατά κεφαλήν δαπάνης ανά ταξίδι που παρατηρείται ήδη από πέρυσι.

Αναλυτικότερα, τον Αύγου-

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ			ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ		
	2023	2024	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	2023	2024	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Χώρες Ε.Ε.-27	8.076,1	8.562,7	6,0%	2.473,8	2.599,2	5,1%
Χώρες Ευρωζώνης	6.502,8	6.699,8	3,0%	1.959,0	2.022,0	3,2%
Γαλλία	1.150,7	1.007,8	-12,4%	367,0	331,7	-9,6%
Γερμανία	2.383,4	2.472,8	3,7%	645,1	729,2	13,0%
Ιταλία	835,7	988,6	18,3%	334,2	396,1	18,5%
Χώρες Ε.Ε. εκτός Ευρωζώνης	1.573,4	1.862,9	18,4%	514,8	577,2	12,1%
Λοιπές χώρες	6.156,3	5.980,9	-2,8%	1.750,3	1.506,4	-13,9%
Ηνωμένο Βασίλειο	2.310,1	2.375,6	2,8%	757,6	647,3	-14,6%
ΗΠΑ	971,7	979,6	0,8%	188,2	215,9	14,7%
Ρωσία	27,6	8,7	-68,5%	3,6	0,0	-100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	14.703,5	15.179,6	3,2%	4.328,2	4.249,6	-1,8%

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

στο οι ταξιδιωτικές εισπράξεις μειώθηκαν κατά 1,8% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2023. Ενώ όμως οι χώρες της Ε.Ε. και ειδικά της Ευρωζώνης εμφανίζονται με ιδιαίτερα θετικές επιδόσεις, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις υπόλοιπες αγορές, με εξαίρεση τις Ηνωμένες Πολιτείες που συνεχίζουν να στέλνουν περισσότερο κόσμο που δαπανά περισσότερα χρήματα στην Ελλάδα. Ειδικότερα, αύξηση κατά 5,1% κατέγραψαν οι εισπράξεις από κατοίκους των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (27 χώρες), οι οποίες διαμορφώθηκαν στα 2,599 δισ. ευρώ, ενώ οι εισπράξεις από κατοίκους των λοιπών χωρών εμφάνισαν πτώση κατά 13,9%.

Όσον αφορά τις σημαντικότερες χώρες προέλευσης ταξιδιωτών από τη Ζώνη του Ευρώ, οι εισπράξεις από τη Γερμανία αυξήθηκαν κατά 13% και δια-

μορφώθηκαν στα 729,2 εκατ. ενώ οι εισπράξεις από τη Γαλλία μειώθηκαν κατά 9,6% και διαμορφώθηκαν στα 331,7 εκατ. Αυξημένες κατά 18,5% ήταν οι εισπράξεις από την Ιταλία, στα 396,1 εκατ.

Από τις λοιπές χώρες, η μείωση των εισπράξεων από το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν 14,6% στα 647,3 εκατ., ενώ αύξηση κατά 14,7% εμφάνισαν οι εισπράξεις από τις ΗΠΑ, οι οποίες διαμορφώθηκαν στα 729,2 εκατ. Η εικόνα είναι βελτιωμένη στο οκτάμηνο λόγω ενός ιδιαίτερα θετικού πρώτου εξαμήνου, με τις εισπράξεις της χώρας να σημειώνουν άνοδο κατά 3,2% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2023, στα 15,179 δισ.

Η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση τον Αύγουστο διαμορφώθηκε στα 6,9 εκατ. άτομα, αυξημένη κατά 6,6% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του

2023. Οι ταξιδιώτες από τη Γερμανία αυξήθηκαν κατά 31,3% στο 1 εκατ., ενώ από τη Γαλλία κατά 14,1% σε 454.000. Οι τουρίστες από το Ηνωμένο Βασίλειο μειώθηκαν όπως προαναφέρθηκε κατά 5,3% σε 870,8 χιλ. ενώ οι Αμερικανοί αυξήθηκαν κατά 13,7% σε 227,7 χιλ.

Από τον Ιανουάριο έως και τον Αύγουστο ήρθαν στη χώρα από το εξωτερικό 24,89 εκατ. ταξιδιώτες, 9,9% περισσότεροι από πέρυσι το ίδιο διάστημα. Οι αφίξεις μέσω αεροδρομίων αυξήθηκαν κατά 11,1% και μέσω οδικών συνοριακών σταθμών κατά 7,7%. Αυτό το οκτάμηνο, η ταξιδιωτική κίνηση από τη Γερμανία αυξήθηκε κατά 17,7% στα 3,613 εκατ., από τη Γαλλία κατά 7,7% στο 1,518 εκατ., από την Ιταλία κατά 10,9% στο 1,543 εκατ., από το Ηνωμένο Βασίλειο κατά 4% στα 3,136 εκατ. και από τις ΗΠΑ κατά 8,4% στο 1,016 εκατ.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

2
ΣΑΒ 11:00 (35')
Famiglie - La Baracca Testoni Ragazzi
Ιταλία | Mitsikouri - ASSITEJ (2-5)

Δύο χαρακτήρες δημιουργούν μια σχέση φτιαγμένη από βλέμματα και κινήσεις, μέσω της οποίας αφηγούνται ιστορίες. Μια παράσταση που επιτρέπει στα παιδιά να προσεγγίσουν την έννοια της οικογένειας, εγείροντας ερωτήματα. Δραματοουργία / Σκηνοθεσία: Andrea Buzzetti, Performers: Andrea Buzzetti, Lorenzo Monti. **€12**

2
ΣΑΒ 18:00 (50')
CIUDADES II - Arquitecturas en movimiento | Milímetro
Ισπανία | Mitsikouri - ASSITEJ 5+

Η ιστορία μιας φανταστικής πόλης που χτίζεται και μεταμορφώνεται μέσω του σώματος, της φωνής, της ζωντανής μουσικής, του φωτός, του χρώματος και άλλων υλικών. Σύλληψη - Σκηνοθεσία: Patricia Ruz. Performers: Patricia Ruz, Nacho Bilbao. **€12**

3
ΚΥΡ 12:00 (55')
Muualla - Imatila
Φινλανδία | Mitsikouri - ASSITEJ 4+

Η παράσταση εξερευνά τις δυναμικές συνύπαρξης των τεχνών, της κινούμενης εικόνας, του τσίρκου και του χορού στο πλαίσιο της θεατρικής σκηνής, όπου όλα αλλάζουν και τίποτα δεν είναι όπως φαίνεται. Σύλληψη: Tuula Jeker, Ilona Jäntti. Χορογραφία-Performer: Ilona Jäntti. **€12**

3
ΚΥΡ 17:00 (60')
Ζωολογικός Ήχος
Γιώργης Χριστοδούλου
Ελλάδα | Mitsikouri - ASSITEJ (4-8)

Ο Γιώργης Χριστοδούλου παραδίδει μαθήματα «ζωολογίας» με τη βοήθεια, του κοινού. Αινίγματα, ιστορίες και... η Γαλέρα, η Γοργόνα, οι Δεινόσαυροι, το Ελεφαντάκι και πολλά άλλα τραγούδια. Σύλληψη-Ερμηνεία: Γιώργης Χριστοδούλου. Μουσικοί στη σκηνή: Alfred Ruci, Αλέξανδρος Αβδελιώδης, Γιώργης Χριστοδούλου. **€12**

5
ΤΡΙ 20:30 (70')
Γραμμή 112 - Χριστόδουλος Αντρέου
(Επί Σκηνής)

Ένα ψυχολογικό θρίλερ, βασισμένο στη βραβευμένη δανέζικη ταινία The Guilty. Ένας αστυνομικός κατηγορείται για φόνο εν ώρα υπηρεσίας. Μια παράσταση με κινηματογραφικό σασπένς και τη μαγεία του ζωντανού θεάτρου. Σκηνοθεσία-δραματοουργία: Χριστόδουλος Ανδρέου. Επί σκηνής: Πάνος Μακρής. **€15/12**

6
ΤΕΤ 20:00 (118')
Die Theorie von Allem / The Universal Theory (AT, DE, CH 2023)

1962. Συνέδριο Φυσικής στην Ελβετία. Ένας Ιρανός επισκέπτης. Μια μυστηριώδης πιανίστρια. Ένας αλλόκοτος σχηματισμός νεφών κι ένα κρυμμένο μυστικό. Σκηνοθεσία: Timm Kröger. Γερμανικά με αγγλικούς υπότιτλους. **Είσοδος ελεύθερη.**

9
ΣΑΒ 19:55 (167')
La Rondine | The Met Live in HD

Η γλυκόπικρη ερωτική ιστορία του Πουτσίνι ταξιδεύει τον θεατή από την καρδιά της παριζιάνικης νυχτερινής ζωής στην ονειρεμένη γαλλική Ριβιέρα. Μάστρος: Speranza Scarpucci. Ερμηνεία: Angel Blue, Emily Pogorelc, Jonathan Tetelman, Bekhzod Davronov. Με αγγλικούς υπότιτλους **€20/15**

15 - 17
ΠΑΡ - ΚΥΡ 20:30
24^η Πλατφόρμα Χορογραφίας Κύπρου

Η Πλατφόρμα παρουσιάζει 11 νέα έργα καθιερωμένων και νεότερων χορογράφων: Μαρία Κασάπη, Χάρης Κούσιος, Πάνος Μαλακτός, Κωνσταντίνος Σκαλιώνας, Παναγιώτης Τοφής, Λία Χαράκη, Ήβη Χατζηβασιλείου, Alexandra Waierstall, Στυλιάνος Αποστόλου, Μαρία Γερασίου, Μελίνα Σοφοκλέους. Διοργάνωση: Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του Υφυπουργείου Πολιτισμού και Θεάτρου Ριάλτο. **€8 (€15 για 3 μέρες)**

19
ΤΡΙ 20:30 (105')
Άγγελοι στην Αμερική
Tony Kushner | Θέατρο Διώνυσος 16+

Ένα βαθύτατο πολιτικό έργο που μέσα από αλληπάλληλες συγκρούσεις, αναδεικνύει την κρίση σε πολιτικό, σεξουαλικό, θρησκευτικό, οικονομικό, οικολογικό, και κυρίως σε ηθικό επίπεδο. Μετάφραση: Αντώνης Γαλέος. Σκηνοθεσία: Αχιλλέος Χαραλαμπίδης. **€15/12**

Νοέμβριος 2024

26
ΤΡΙ 20:30 (120')
Αγάπη μου, αγάπη μου
Αφιέρωμα στον Νίκο Γκάτσο

Μια συναυλία αφιερωμένη στον γνήσιο και μεγάλο ποιητή Νίκο Γκάτσο. Ο Μπάμπης Στόκας, η Μυρτώ Βασιλείου, η Άννα Χρυσάνθου και η Ορχήστρα «Ρυθμός» θα ερμηνεύουν τραγούδια σε στίχους Νίκου Γκάτσου και μουσική σπουδαίων Ελλήνων συνθετών. **€25/22**

28
ΠΕΜ 20:30 (90')
Premiere 3
Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου

Η Σ.Ο.Κ.παρουσιάζει 4 συναρπαστικά έργα συνθετών που αναγνωρίστηκαν ως νεαρές ιδιοφυΐες. Πρόγραμμα: Wolfgang Amadeus Mozart: Don Giovanni: Overture και Rondo για πιάνο και ορχήστρα σε D major, K. 382. Frédéric Chopin: Variations on La ci darem la mano για πιάνο και ορχήστρα, op. 2. Felix Mendelssohn: Συμφωνία no. 4 σε A major, op. 90 ('Ιταλική'). Πιάνο: Paolo Restani. Μάστρος: Ζωή Ζενιώδη. **Ζώνη Α: €18/14 & Β: €13/10**

P

77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

«Ο πατριωτισμός είναι το τελευταίο καταφύγιο των αχρείων»

Του **ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗ**

Ο τίτλος μου αποδίδεται στον Αγγλο συγγραφέα **Samuel Johnson (1709-1784)**. Στα αγγλικά είναι: **«Patriotism is the last refuge of a scoundrel»** και η μετάφραση του **«scoundrel»** σε **«αχρείο»** είναι η επεικέστερη. Πολλοί τη μεταφράζουν σε **«απατεώνα»**. Θυμήθηκα τον αφορισμό διαβάζοντας την ομιλία του Αντώνη Σαμαρά στην Κύπρο. Πήγε στην Κύπρο για έναν χαιρετισμό και έκανε έναν πολιτικό λόγο επδεικνύοντας για άλλη μια φορά την αδιαλλαξία του. Πραγματικά έχει ξεφύγει. **Η Κύπρος υποφέρει σήμερα γιατί από το 1956 μέχρι τώρα επέδειξε υπέρμετρη αδιαλλαξία.** Προσωπικά δεν φοβάμαι να μιλήσω για το θέμα, γιατί έχω κάνει το καθήκον μου στην πατρίδα μου. Πριν πάμε στο θέμα, σαν εισαγωγή θα σας παραθέσω ορισμένα γεγονότα τα οποία δεν είναι πολύ γνωστά στο ευρύ κοινό.

«[...] Ακολούθησε ένας ακόμη κύκλος συνομιλιών Μακαρίου-Χάρτιγκ τον Ιανουάριο του 1956, ενώ στο μεταξύ είχε αναπτυχθεί έντονη διπλωματική δραστηριότητα ανάμεσα στο Λονδίνο και στην Αθήνα. Με τη λήξη των συνομιλιών, ο κυβερνήτης υπέβαλε διάγραμμα λύσης, που έμεινε γνωστό ως «Προτάσεις» ή «Σχέδιο Χάρτιγκ», το οποίο αργότερα θεωρήθηκε ως η σημαντικότερη χαμένη ευκαιρία στην ιστορία του Κυπριακού, μετά βέβαια από την αγγλική πρόταση για ένωση του υποιού με την Ελλάδα το 1915.[...]

«[...] Ο Μακάριος έτεινε προς την αποδοχή των προτάσεων και τη στάση του στήριζε η νέα ελληνική κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Αντίθετος με την αποδοχή των προτάσεων ήταν ο αρχηγός της ΕΟΚΑ Γεώργιος Γρίβας-Διγενής και οι κύκλοι της μητρόπολης Κυρνείας. Ο Γρίβας είχε αμφιβολίες και θεωρούσε τις προτάσεις Χάρτιγκ ως αγγλική παγίδα, ενώ οι «Κυρνεϊακοί» κάθε συμβιβασμό και λύση άλλη από την ένωση ως προδοσία.[...]

«[...] Παρόλο που ο Μακάριος μετά τη λήψη των δύο κειμένων ζήτησε περαιτέρω διευκρινίσεις για διάφορα θέματα, όπως για το περιεχόμενο του όρου «ευρεία εκτάσεως αυτοκυβέρνησις» [...] διαβίβασε στον κυβερνήτη την πρόθεσή του για την υπό όρους αποδοχή των προτάσεών του.

Για τον τελικό διακανονισμό έφτασε στην Κύπρο ο υπουργός

Αποικιών Αλαν Λένοξ Μπούντ. Την παραμονή της συνάντησης του Αγγλου υπουργού με τον αρχιεπίσκοπο, στη Λευκωσία πραγματοποιήθηκαν, με εντολή του Γρίβα, 19 εκρήξεις βομβών. Ο Μακάριος, παρά το βαρύ κλίμα, ζήτησε από τον Αγγλο υπουργό κάποιες διευκρινίσεις, αλλά εκείνος εκνευρισμένος από την ενέργεια της ΕΟΚΑ, προτίμησε τη διακοπή των συνομιλιών και την αναχώρησή του από την Κύπρο. [...]».

Το παραπάνω απόσπασμα δεν είναι γραμμένο από κάποιον τυχαίο. Συγγραφές είναι ο Γιώργος Γεωργής, καθηγητής του Πανεπιστημίου Πάφου, πρώσβης στην Ελλάδα (2005-2010) που άφησε το στίγμα τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα. Το απόσπασμα είναι μέρος από το «Επίμετρο», το οποίο έγραψε ο Γιώργος για το βιβλίο μου «20 Μήνες Ομηρος» (Εκδόσεις Λιβάνη 2007) όπου περιγράφω την εμπειρία μου από την κράτησή μου άνευ δίκης στα κρατητήρια των Αγγλων και το οποίο προλόγισε ο τότε Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας **Τάσος Παπαδόπουλος.**

Αξίζει την προσοχή σας η περίοδος που έγιναν αυτές οι συνομιλίες. Ιανουάριος 1956, μόλις 9 μήνες από την έναρξη της δράσης της ΕΟΚΑ. Τότε δεν υπήρχε θέμα τουρκοκυπρίων. Το σχέδιο προέβλεπε μόνο ένα υπουργείο για τη μειονότητα και τίποτα άλλο. Το τι ακολουθήσε είναι γνωστό. Ο Ευάγγελος Αβέρωφ, υποτίθεται μέντορας του αδιάλλακτου Αντώνη, στο δίτομο βιβλίο του «Ιστορία χαμένων ευκαιριών - Κυπριακό 1950-1963» εμφανίζεται πιο διαλλακτικός, αναγνωρίζοντας αυτό που όλοι σιωπηλά ψιθυρίζουν, «στερνή μου γνώση να σε είχα πρώτα».

Κανένας δεν γνωρίζει πώς θα ήταν η Κύπρος σήμερα αν είχαμε αποδεχθεί το σχέδιο Χάρτιγκ και οποιοδήποτε άλλο σχέδιο που κατά καιρούς προτάθηκε. Εκείνο όμως που σίγουρα γνωρίζουμε είναι ότι η Κύπρος έχασε το 30% των εδαφών της και το 50% της οικονομίας της γιατί κάτι «πατριώτες της φακής» ξεκίνησαν την καταστροφή το 1963 και την ολοκλήρωσαν με το πραξικόπημα το 1974.

Πάμε τώρα στην ομιλία του Σαμαρά, ο οποίος όταν ήταν μικρός φαίνεται ότι έπαιζε με μολυβένια στρατιωτάκια και πάντα

Η Κύπρος έχασε το 30% των εδαφών της και το 50% της οικονομίας της γιατί κάτι «πατριώτες της φακής» ξεκίνησαν την καταστροφή το 1963 και την ολοκλήρωσαν με το πραξικόπημα το 1974. Στη φωτογραφία, Τούρκοι στρατιώτες κατά την εισβολή στην Κύπρο τον Ιούλιο 1974.

Κανένας δεν γνωρίζει πώς θα ήταν η Κύπρος σήμερα αν είχαμε αποδεχθεί το σχέδιο Χάρτιγκ.

κέρδιζε. Δεν εξηγείται αλλιώς τι η στάση του. Μίλησα με πολλούς Κυπρίους. Είναι έξαλλοι με τη στάση του και την αμετροέπειά του να μη σεβαστεί την εκδήλωσιν. Σας παραθέτω ένα απόσπασμα από το site politis.com.cy που έχει τίτλο: **«Σαμαράς: Προκλητικά εκτός ορίων».**

«Την ημέρα της αποτίμησής της πρώτης μετά από ένα μακροχρόνιο τέλμα προσπάθειας στο Κυπριακό μετά και την άτυπη τριμερή συνάντησι της Νέας Υόρκης από την πολιτική ηγεσία στην Κύπρο, ο πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδας Αντώνης Σαμαράς προκαλεί, με πολιτική ομιλία του στη Λευκωσία.

Ο πρώην πρωθυπουργός, κατά τρόπο απαράδεκτο και εκτός θεσμικών πλαισίων, επιχείρησε με την παρέμβασή του στην εκδήλωση των 19ων βραβείων Madame Figaro Γυναίκες της Χρονιάς, την οποία οργανώνει το συγκρότημα ΔΙΑΣ, να μεταφέρει στην Κύπρο τις πολιτικές και κομματικές του διαφωνίες με τον Κυριάκο Μητσοτάκη, αλλά να κάνει εμμέσως και μαθήματα πατριωτισμού προς τους Κυπρίους και την κυπριακή κυβέρνηση.

Η παρέμβαση του Αντώνη Σαμαρά την Τετάρτη το βράδυ ανέδειξε ακόμη μια φορά την πολιτική αμετροέπειά του. Το ζήτημα που προέκυψε από τη στάση του κ. Σαμαρά δεν ήταν απλώς η κριτική προσέγγισή του στα θέματα της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδας και κυρίως στα Ελληνοτουρκικά, αλλά και το γεγονός ότι παρουσιάστηκε και παρουσιάζεται και ως ένας εκ των μοναδικών και ανησυχούστων πατριδοκάπηλων για το μέλλον της Κύπρου. Με άκρατη κινδυνολογία

και ως μεγάλος αυτόκλητος προστάτης των δικαιών της Κύπρου, επιχείρησε να υποσκάψει την παρούσα προσπάθεια Λευκωσίας και Αθήνας για άρση του ατέρμονου αδιέξοδου στο Κυπριακό, προκαλώντας έντονη δυσφορία.

Ο Αντώνης Σαμαράς, ενώπιον μάλιστα και της συζύγου του Κύπριου Προέδρου, Φιλίππας Καρσερά-Χριστοδουλίδη, η οποία βραβεύτηκε εξ ονόματος των Κυπρίων γυναικών, έκανε λόγο στην ομιλία του για «νέους εμπαιγμούς που μαγειρεύονται σε βάρος της Κύπρου», ενώ παράλληλα είπε πως «η διάλυση του κυπριακού κράτους θα φέρει και τον διαμελισμό του Αιγαίου».

Ο πρώην πρωθυπουργός, γνωστός για τις μονίμως πατριωτικές κορώνες που εκφέρει όλα αυτά τα χρόνια, κυρίως, μετά και το τέλος της αποτυχημένης πρωθυπουργικής του θητείας, για μια ακόμη φορά έφθασε στη Λευκωσία για να συγχρονιστεί με όλους εκείνους οι οποίοι έχουν ενσωματώσει στο είναι τους τη διχοτομική τους

στάση στην Κύπρο. Προκαλεί δε θυμηδία να δηλώνει ότι επιχειρείται «στην Κύπρο μια συγκαλυμμένη διχοτόμηση με ευθύνη της Αθήνας» και προφανώς και της πολιτικής ηγεσίας στη Λευκωσία.[...]» (σημ. τα έντονα στοιχεία είναι δική μου παρέμβαση).

Νομίζω ότι καταλάβατε πώς είδαν την ομιλία του στην Κύπρο. Είναι έξαλλοι μαζί του, και με το δικίο τους. Μαγάρισε μια γιορτή για να βγάλει τη χολή του για τον Μητσοτάκη. Δεν του έφταναν όσα έκανε εδώ, έπρεπε να διεθνοποιήσει το σύμπλεγμά του. Το τερμάτισε όμως. Ακούστε και τι άλλο είπε: «Θέλουμε την Κυπριακή Δημοκρατία αδιαίρετη και ενιαία. Χωρίς την παρουσία του Αττίλα. Με όλους τους πρόσφυγες στα σπίτια τους!». Το να ισχυρίζεται κάποιος ότι ύστερα από 50 χρόνια όλοι οι πρόσφυγες μπορούν να γυρίσουν στα σπίτια τους, τεκμηριώνει ότι είναι γραφικός και λαϊκιστής. Όταν αφήνεις ένα πρόβλημα άλυτο για 50 χρόνια, τότε δεν μπορούμε να μιλάμε για κατάσταση που αναστρέφεται. Πολύ αμφιβάλλω αν οι ίδιοι οι πρόσφυγες το πιστεύουν. Το γνωρίζω από την αδελφή μου, που έφυγε πρόσφυγας από την Αμμόχωστο και στα τελευταία της χρόνια –πέθανε πριν από δέκα χρόνια– είχε πάψει να ελπίζει σε επιστροφή, ύστερα από τόσες απογοητεύσεις.

Το ότι ο Σαμαράς δεν είναι υπόδειγμα ευγενείας το είδαμε στη ΜΗ παράδοση της εξουσίας στον Τσίπρα. Φρόντισε όμως να μας το ξαναθυμίσει με την απουσία του από τη γιορτή για τα 50 χρόνια της Ν.Δ. Δεν ήταν πρόσκληση του Μητσοτάκη για τα γενέθλιά του, αλλά πρόσκληση για την παράταξη που την πρόδωσε και που αυτή τον ανέδειξε αρχηγό και πρωθυπουργό! Η απουσία του είναι επεικώς απαράδεκτη, γιατί στην προηγούμενη γιορτή για τα 40 χρόνια της Ν.Δ. που έγινε στο Ζάππειο (2014), με πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά, ο γέρος πλέον Κωνσταντίνος Μητσοτάκης πήγε στην εκδήλωση με το μπαστόνι του, παρά το γεγονός ότι ο Σαμαράς έριξε την κυβέρνησή του το 1993.

Διαφορά θήους ενός ηγέτη και ενός νάνου της πολιτικής!

Ο κ. Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης είναι σύμβουλος επιχειρήσεων.

Προσοχή στο κενό μεταξύ ΗΠΑ και Ευρωζώνης

Των **ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΛΚΙΔΗ** και **ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΦΟΥΝΤΑ**

Την πενταετία από το 2015 έως και το 2019 η αμερικανική οικονομία μεγεθύνθηκε αθροιστικά κατά 12,4% έναντι 9,1% στην Ευρωζώνη το ίδιο χρονικό διάστημα. Λαμβάνοντας υπόψη τα διαρθρωτικά και υπαρκτά ζητήματα που αντιμετώπισαν οι οικονομίες του κοινού νομίσματος, αυτά τα μεγέθη είναι συγκρίσιμα. Αντίθετα, την περίοδο που ακολούθησε την ύφεση που προκάλεσε ο κορωνοϊός, αναδύθηκαν δύο εντελώς διαφορετικές τροχιές στην αναπτυξιακή δυναμική των δύο μπλοκ. Το αμερικανικό ΑΕΠ μεγεθύνθηκε αθροιστικά κατά 10,6% ενώ της Ευρωζώνης κατά 3,8%. Μια πρώτη ανάλυση των αιτιών που οδήγησαν σε αυτή την απόκλιση εντοπίζει παράγοντες πέρα από το προφανές πλήγμα στην παραγωγή (προσφορά) που δημιούργησε η εισβολή στην Ουκρανία και η μετέπειτα ενεργειακή κρίση. Η προβολή στο μέλλον, που δημιούργησε η εισβολή στην Ουκρανία και η μετέπειτα ενεργειακή κρίση. Η προβολή στο μέλλον, που δημιούργησε η εισβολή στην Ουκρανία και η μετέπειτα ενεργειακή κρίση. Η προβολή στο μέλλον, που δημιούργησε η εισβολή στην Ουκρανία και η μετέπειτα ενεργειακή κρίση.

ανάπτυξης μεγαλύτερης της προ-υπάρχουσας τάσης για τις ΗΠΑ. Αρχικά, σημαντικοί παράγοντες επέδρασαν διαφορετικά στη συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής μεταξύ ΗΠΑ και Ευρωζώνης. Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ που βίωσαν έναν φθίνοντα επιχειρηματικό δυναμισμό την προηγούμενη δεκαετία, είδαν μια απότομη αύξηση στο ποσοστό δημιουργίας νέων επιχειρήσεων μέσα στην πανδημία. Αυτό είναι κρίσιμο γιατί παρότι ένα τμήμα αυτών των νεοϊδρυθεισών επιχειρήσεων αποτυγχάνει, ένα άλλο μερίδιο που επιβιώνει αναπτύσσεται γρήγορα, καινοτομεί και συνεισφέρει στη συνολική παραγωγικότητα. Μελέτες υποδεικνύουν ότι είναι πιθανό οι νεότερες επιχειρήσεις να καινοτομούν κατά μέσον όρο περισσότερο από τις έδραιώμενες. Από τη σύνθεση αυτού του επιχειρηματικού κύματος στις ΗΠΑ προκύπτει ακόμη ότι μια κρίσιμη μάζα αυτών των νέων επιχειρήσεων δραστηριοποιείται σε τομείς υψηλής τεχνολογίας όπου κατά κανόνα η καινοτομία είναι συχνότερη.

Η Ευρωζώνη, απεναντίας, συνεχίζει να κινείται στην προ-υπάρχουσα τάση όσον αφορά τον σχηματισμό νέων επιχειρήσεων. Αυτό αποτελεί και ένα από

τα καίρια σημεία της έκθεσης Ντράγκι, που επισημαίνει ότι το πρόβλημα για την Ευρώπη δεν συνίσταται στην έλλειψη φιλόδοξων ιδεών, αλλά εντοπίζεται στο επόμενο στάδιο της εμπορευματοποίησης των ιδεών και μεγέθυνσης των επιχειρήσεων. Όπως αναφέρει ένας από τους φετινούς παραλήπτες του Νομπελ Οικονομικών, ο Ν. Ατζέμ-γλου, το γεγονός ότι οι περιφέρει-

Μετά την ύφεση λόγω κορωνοϊού το αμερικανικό ΑΕΠ μεγεθύνθηκε αθροιστικά κατά 10,6%, ενώ της Ευρωζώνης κατά 3,8%.

ακές ενισχύσεις που παρέχει η Ευρωζώνη καταλήγουν σε εδραιωμένες επιχειρήσεις που έχουν τη διοικητική υποδομή να τις διεκδικήσουν, μπορεί να στραφεί κατά της καινοτομίας. Αυτό συμβαίνει καθώς μπορεί μεν να αυξηθεί το κίνητρο για επενδύσεις, παράλληλα όμως οι ενισχύσεις μπορεί να δρουν αποτρεπτικά στην είσοδο νέων και δυναμικά πιο καινοτόμων επιχειρήσεων.

Επιπλέον, όπως καταδεικνύει και το ποσοστό ανεργίας, μέσα στην πανδημία οι οικονομικές πολιτικές της Ευρωζώνης πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό τον στόχο της διατήρησης της εργασίας για μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Απεναντίας, το ποσοστό ανεργίας στις ΗΠΑ, εκκινώντας από χαμηλότερο σημείο, έφτασε σε αρκετά υψηλότερο μέγιστο προτού επιστρέψει στην προηγούμενη καθεοδική τάση του. Εμπειρικές μελέτες δείχνουν ότι η ανακατανομή των εργαζομένων στις ΗΠΑ προκάλεσε μετακίνηση σε πιο παραγωγικές εργασίες, ευνοώντας τελικά τη συνολική παραγωγικότητα της εργασίας στην οικονομία. Τελικά, παρότι η έκθεση Ντράγκι τονίζει το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας, στην ουσία η απόσταση μεταξύ ΗΠΑ και Ευρώπης είναι ζήτημα παραγωγικότητας. Μια χώρα μπορεί να έχει χαμηλή παραγωγικότητα και να παραμένει ανταγωνιστική.

Παρατηρούμε όμως διαφορές και σε δύο άλλες καίριες συνιστώσες του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, την κατανάλωση και τις επενδύσεις. Ως προς την κατανάλωση, στις ΗΠΑ είχαμε μια απότομη άνοδο και διατήρηση της δαπάνης των καταναλωτών σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα από την προϋπάρχουσα

τάση. Ωθούμενοι από τα τεράστια προγράμματα τόνωσης της οικονομίας, τα ιστορικά υψηλά του χρηματιστηρίου (στις ΗΠΑ σημαντικό μερίδιο του πλούτου επενδύεται στο χρηματιστήριο) και τα χαμηλά ποσοστά αποταμίευσης, οι Αμερικανοί ξοδεύουν ενισχύοντας το ΑΕΠ. Οσον αφορά ειδικότερα την αποταμίευση, η ψαλίδα μεταξύ ΗΠΑ και Ευρωζώνης διευρύνθηκε σημαντικά μετά την πανδημία αντικατοπτρίζοντας, μεταξύ άλλων, και το αίσθημα αβεβαιότητας των Ευρωπαίων καταναλωτών, κάτι που τους ώθει να αποταμιεύουν περισσότερο. Με την ανάδυση του πολεμικού σκηνικού στη Μ. Ανατολή μετά την Ουκρανία, αυτό το αίσθημα φαίνεται να επιτείνεται. Ακόμη όμως και η υψηλότερη αποταμίευση στην Ευρώπη αδυνατεί να διοχετευθεί σε επενδύσεις λόγω της ημιτελούς ενοποίησης των ευρωπαϊκών κεφαλαιαγορών.

Στον τομέα των επενδύσεων παρατηρούμε ένα διαρκώς διευρυνόμενο χάσμα. Οι καταλυτικοί παράγοντες εντοπίζονται στη δομή και τη στόχευση μεταξύ των προγραμμάτων τόνωσης των επενδύσεων. Όταν θεσπίστηκε στις ΗΠΑ η γενναιόδωρη βιομηχανική πολιτική που επιδοτεί την εγκατάσταση και

ανάπτυξη πράσινων και τεχνολογικών επενδύσεων, η Ευρώπη είχε ήδη σε ισχύ το πρόγραμμα Next Generation EU. Παρ' όλα αυτά, όμως, η εφαρμογή του καθυστέρησε. Το πρόγραμμα στοχεύει σε δημόσιες επενδύσεις και όχι σε κίνητρα για ιδιωτικές, ενώ η στασιμότητα στη βιομηχανική παραγωγή της Ευρωζώνης εμποδίζει τις εταιρείες να επενδύσουν περισσότερο. Τέλος, στις ΗΠΑ οι επενδύσεις ευνοούνται και από την κούρσα για την πρωτοπορία στην τεχνητή νοημοσύνη. Όπως είναι γνωστό, οι εταιρείες που βρίσκονται στο μέτωπο των εξελίξεων σε αυτό το πεδίο είναι αμερικανικές και όχι ευρωπαϊκές. Η κατανάλωση και οι επενδύσεις είναι πιθανό να επιβραδυνθούν βραχυπρόθεσμα στις ΗΠΑ, αν λάβουμε υπόψη την ομαλή προσεγίωση λόγω των υψηλών επιτοκίων, αλλά και το πέρας των επιδοτήσεων στις επενδύσεις. Η σύγκλιση όμως στην παραγωγικότητα παραμένει αβέβαιη, ακόμη κι αν η Ευρωζώνη είχε ήδη λάβει μέτρα για τον σκοπό αυτό.

Ο κ. Σταύρος Μαλκίδης είναι Hayek fellow και υπότροφος Ιδρύματος Ωνάση στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης. Ο κ. Στυλιανός Φουντάς είναι καθηγητής στο τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

«Αγκάθι» στο επιχειρείν η αργή Δικαιοσύνη

Η Ελλάδα έχει υψηλές επιδόσεις στο θεσμικό πλαίσιο, αλλά χαμηλές στη λειτουργικότητά του – Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Οι νόμοι υπάρχουν αλλά δεν εφαρμόζονται. Ή τουλάχιστον δεν εφαρμόζονται αποτελεσματικά και με ταχύτητα. Το παραπάνω, που αποτελεί επικρατούσα αντίληψη στην Ελλάδα για πολλές πτυχές της καθημερινότητάς μας, αλλά και κυρίαρχη αντίληψη στον επιχειρηματικό κόσμο, έρχεται να επιβεβαιώσει η έκθεση Business Ready (B-Ready) 2024 της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Πρόκειται για έκθεση η οποία υποκαθιστά την έκθεση Doing Business που υλοποιούσε η Παγκόσμια Τράπεζα μέχρι το 2020, αλλά αποφάσισε να διακόψει μετά την αποκάλυψη περί παραποίησης των στοιχείων προς όφελος της Κίνας. Σύμφωνα με την έκθεση, η οποία φέτος εξετάζει τις συνθήκες του επιχειρείν σε 50 οικονομίες, μεταξύ αυτών και της Ελλάδας, η χώρα μας έχει υψηλές επιδόσεις σε ό,τι αφορά την πληρότητα του απαιτούμενου θεσμικού πλαισίου, καθώς κατατάσσεται στην 8η θέση με βαθμολογία 75,60 με άριστα το 100, αλλά λαμβάνει βαθμό λίγο πάνω από τη βάση, 58,98 σε ό,τι αφορά τη λεγόμενη λειτουργική αποτελεσματικότητα. Από την έκθεση προκύπτει επίσης το εξής παράδοξο: η Ελλάδα κατέχει την πρωτιά, μεταξύ των 50, σε ό,τι αφορά τη διαδικασία σύστασης μιας επιχείρησης με βαθμό σχεδόν «άριστα», αλλά πέφτει κάτω από τη βάση σε ό,τι αφορά τη διαδικασία πτώχευσης μιας επιχείρησης.

Κάθε άλλο παρά τυχαίο είναι ότι μεταξύ των 10 κριτηρίων - θεμάτων που εξετάζει η Πα-

Η χώρα κατέχει την πρωτιά στη διαδικασία σύστασης μιας επιχείρησης, αλλά πέφτει κάτω από τη βάση στη διαδικασία πτώχευσης.

γκόσμια Τράπεζα στο πλαίσιο της έκθεσης B-Ready, η Ελλάδα συγκεντρώνει τη χαμηλότερη βαθμολογία εκεί που εμπλέκεται ο θεσμός της Δικαιοσύνης –θεσμός κατά κοινή ομολογία υπερβολικά αργοκίνητος-, κα-

θώς και εκεί υπάρχει εμπλοκή πολλών υπηρεσιών και κυρίως της Πολεοδομίας, όπως είναι η χωροθέτηση μιας επιχείρησης. Ειδικότερα, η χειρότερη επίδοση της Ελλάδας αφορά την πτώχευση μιας επιχείρησης, καθώς κατατάσσεται στην 34η θέση μεταξύ 50 χωρών και παίρνει βαθμό κάτω από τη βάση, 43,71. Η χαμηλή αυτή βαθμολογία οφείλεται κυρίως στην εφαρμογή της διαδικασίας πτώχευσης (24,25 η βαθμολογία της Ελλάδας στην 42η θέση) και κυρίως με τον χρόνο που απαιτείται για τη ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων. Την υψηλότερη

επίδοση σε ό,τι αφορά συνολικά τη διαδικασία πτώχευσης της επιχείρησης έχει η Σιγκαπούρη (89,69 βαθμούς). Η δεύτερη χαμηλότερη επίδοση της Ελλάδας, 56,02 βαθμοί, παρατηρείται στον τομέα της φορολογίας. Η Ελλάδα λαμβάνει χαμηλή βαθμολογία κυρίως σε ό,τι αφορά το ύψος της φορολόγησης των επιχειρηματικών κερδών και των ασφαλιστικών εισφορών (1,25 και 6 αντίστοιχως με άριστα το 25). Η Ελλάδα με βάση τη φορολογία κατατάσσεται στην 25η θέση μεταξύ των 50 χωρών, με πρώτη τη Νέα Ζηλανδία με 71,74 βαθμούς. Η τρίτη χαμηλότερη

επίδοση της Ελλάδας, 57,86 βαθμοί, με τη χώρα να κατατάσσεται στην 32η θέση, σημειώθηκε σε ό,τι αφορά τη χωροθέτηση μιας επιχείρησης. Οι περισσότεροι Έλληνες επιχειρηματίες έχουν να αφηγηθούν μια ιστορία επιχειρηματικής τρέλας που σχετίζεται ακριβώς με αυτό το ζήτημα, ενώ πρόσφατα έγινε γνωστό ότι η Microsoft χρειάστηκε τέσσερα χρόνια για να μπορέσει να βγάλει την πρώτη οικοδομική άδεια για το κυρίως κτίριο του πρώτου data center της στην Ελλάδα. Στον αντίποδα βρίσκονται οι τομείς της σύστασης επιχείρη-

σης και του διεθνούς εμπορίου, τομείς που τη δεκαετία της κρίσης έγιναν σημαντικά βήματα, τα οποία συνεχίζονται ακόμη, για τη μείωση της γραφειοκρατίας. Η δημιουργία του Γενικού Εμπορικού Μητρώου και των υπηρεσιών μιας στάσης για τη σύσταση επιχειρήσεων, εργασία που πλέον λειτουργούν και σε ηλεκτρονική μορφή, βρίσκονται πίσω από αυτή την πρωτιά της Ελλάδας. Η Ελλάδα παίρνει «άριστα» (24,75 βαθμούς με άριστα το 25) σε ό,τι αφορά τον χρόνο που απαιτείται για τη σύσταση-εγγραφή μιας επιχείρησης, είτε ημεδαπής είτε αλλοδαπής, ενώ ίδιο βαθμό λαμβάνει και σε ό,τι αφορά το κόστος. Αν μη τι άλλο, οι εποχές που η έκθεση Doing Business κατέτασσε την Ελλάδα σε εξαιρετικά χαμηλές θέσεις σε ό,τι αφορά την έναρξη μιας επιχείρησης ανήκουν, ευτυχώς, στο παρελθόν. Το ίδιο ισχύει και σε ό,τι αφορά το διεθνές εμπόριο, με την Ελλάδα να κατατάσσεται στη δεύτερη θέση μετά το Χονγκ Κονγκ, με 90,77 βαθμούς. Υπενθυμίζεται ότι πρόσφατα ο υπουργός Ανάπτυξης ανακοίνωσε την πρόθεση της κυβέρνησης για την κατάργηση ή απλοποίηση 15 χρονοβόρων διαδικασιών για τις εξαγωγικές επιχειρήσεις μέσα στην επόμενη διετία με στόχο τη μείωση του διοικητικού γραφειοκρατικού βάρους κατά τουλάχιστον 25%. Θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι στην πρώτη αυτή έκθεση δεν περιλαμβάνονται οι πλέον ανεπτυγμένες οικονομίες, όπως αυτές της Δυτικής Ευρώπης, οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η Κίνα.

DEE JAY 93.5 RADIO

NEW PROGRAM

Espresso Sabrina Carpenter

Listen on DeeJay 93.5

Brunching Ελεωνόρα Καθημερινά 09:00-12:00

POWERED BY U

16TH ANNUAL CHARITY WALK

I'D RATHER WALK THAN DRINK AND DRIVE

Register online now until 1.11.2024

SUNDAY 3.11.2024 - AMATHOUNTA (OPPOSITE THEAMA) - 9AM

www.dancingqueenfoundation.com

16η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΤΙΜΩ ΝΑ ΠΕΡΠΑΤΗΣΩ ΠΑΡΑ ΝΑ ΠΙΩ ΚΑΙ ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΩ Συμμετοχές μέχρι 1.11.2024

25 81 81 40

Dr Yiota Demetriou THE DANCING QUEEN FOUNDATION

Facebook.com/dancingqueenfoundation

Platinum Sponsors: FREEDOM 24

Gold Sponsors: ENEOS MOTOR OIL, SYNNAT, tech4s, ISX

Silver Sponsors: aptodica, Aphrodite Hills, HOS, KAFKA, illo

Bronze Sponsors: UoI, COLUMBIA, Terra Navis, KAN, RESET, Parnassos

Media Sponsors: ERT, ERT2, ERT3, ERT4, ERT5, ERT6, ERT7, ERT8, ERT9, ERT10, ERT11, ERT12, ERT13, ERT14, ERT15, ERT16, ERT17, ERT18, ERT19, ERT20, ERT21, ERT22, ERT23, ERT24, ERT25, ERT26, ERT27, ERT28, ERT29, ERT30, ERT31, ERT32, ERT33, ERT34, ERT35, ERT36, ERT37, ERT38, ERT39, ERT40, ERT41, ERT42, ERT43, ERT44, ERT45, ERT46, ERT47, ERT48, ERT49, ERT50, ERT51, ERT52, ERT53, ERT54, ERT55, ERT56, ERT57, ERT58, ERT59, ERT60, ERT61, ERT62, ERT63, ERT64, ERT65, ERT66, ERT67, ERT68, ERT69, ERT70, ERT71, ERT72, ERT73, ERT74, ERT75, ERT76, ERT77, ERT78, ERT79, ERT80, ERT81, ERT82, ERT83, ERT84, ERT85, ERT86, ERT87, ERT88, ERT89, ERT90, ERT91, ERT92, ERT93, ERT94, ERT95, ERT96, ERT97, ERT98, ERT99, ERT100

Supporters: ERT101, ERT102, ERT103, ERT104, ERT105, ERT106, ERT107, ERT108, ERT109, ERT110, ERT111, ERT112, ERT113, ERT114, ERT115, ERT116, ERT117, ERT118, ERT119, ERT120, ERT121, ERT122, ERT123, ERT124, ERT125, ERT126, ERT127, ERT128, ERT129, ERT130, ERT131, ERT132, ERT133, ERT134, ERT135, ERT136, ERT137, ERT138, ERT139, ERT140, ERT141, ERT142, ERT143, ERT144, ERT145, ERT146, ERT147, ERT148, ERT149, ERT150, ERT151, ERT152, ERT153, ERT154, ERT155, ERT156, ERT157, ERT158, ERT159, ERT160, ERT161, ERT162, ERT163, ERT164, ERT165, ERT166, ERT167, ERT168, ERT169, ERT170, ERT171, ERT172, ERT173, ERT174, ERT175, ERT176, ERT177, ERT178, ERT179, ERT180, ERT181, ERT182, ERT183, ERT184, ERT185, ERT186, ERT187, ERT188, ERT189, ERT190, ERT191, ERT192, ERT193, ERT194, ERT195, ERT196, ERT197, ERT198, ERT199, ERT200

Το Βερολίνο χάνει τη μάχη παραγωγής ημιαγωγών

Intel και Wolfspeed «πάγωσαν»

τα σχέδιά τους για κατασκευή εργοστασίων

Φρένο στις φιλοδοξίες της κυβέρνησης Σολτς να μετατρέψει τη Γερμανία σε βαριά βιομηχανία παραγωγής ημιαγωγών έβαλε η αμερικανική εταιρεία τεχνολογίας Wolfspeed, εγκαταλείποντας τα σχέδιά της για την κατασκευή εργοστασίου στη χώρα. Η εταιρεία –σε συνεργασία με τη γερμανική ZF– επρόκειτο να κατασκευάσει ένα εργοστάσιο αξίας 3 δισ. ευρώ στο Ενσντορφ της δυτικής Γερμανίας για την παραγωγή ημιαγωγών από καρβίδιο του πυριτίου, που χρησιμοποιούνται ευρέως στα ηλεκτρικά οχήματα. Το πλάνο ωστόσο φαίνεται ότι «σκόνταψε» στην πτώση της ζήτησης στην Ευρώπη. Η ανακοίνωση έγινε λίγες εβδομάδες αφότου η Intel ανέβαλε ένα σχέδιο για την κατασκευή εργοστασίου 30 δισ. ευρώ στο Μαγδεμβούργο της ανατολικής Γερμανίας. Το έργο, το οποίο επρόκειτο να λάβει 9,9 δισ. ευρώ σε κρατικές επιχορηγήσεις, θα ήταν η μεγαλύτερη ξένη επένδυση στη μεταπολεμική ιστορία της χώρας. Για τον καγκελάριο Ολαφ Σολτς τα σχεδιαζόμενα έργα στο Ενσντορφ και στο Μαγδεμβούργο ήταν ενδεικτικά των δυνατοτήτων της Γερμανίας να γίνει σημαντική δύναμη στη βιομηχανία τσιπ, καθώς διέθετε δισ. ευρώ σε επιδοτήσεις για να προσελκύσει

τους πρωταγωνιστές του κλάδου. «Ακόμη ένα κυβερνητικό σχέδιο κύρους έγινε συντρίμια. Η φύσκα των επιδοτήσεων έσκασε και οδηγεί σε ένα και μοναδικό συμπέρασμα: η οικονομική πολιτική του συνασπισμού Σολτς απέτυχε», δήλωσε από την πλευρά της η Γιούλια Κλόκνερ, βουλευτής των αντιπολιτευόμενων Χριστιανοδημοκρατών.

Η Γερμανία είχε θεωρηθεί ότι

Η αμερικανική εταιρεία τεχνολογίας Wolfspeed σχεδίαζε να δημιουργήσει μονάδα για την παραγωγή τσιπ που χρησιμοποιούνται ευρέως στα ηλεκτρικά οχήματα.

θα έπαιζε καθοριστικό ρόλο στα σχέδια της E.E. να διπλασιάσει το μερίδιό της στην παγκόσμια αγορά τσιπ από λιγότερο από 10% σήμερα σε 20% έως το 2030. Οι φιλοδοξίες των «27» ενισχύθηκαν από την αυξανόμενη ανησυχία στην Ευρώπη για την ευθραυστότητα των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού και την

Το έργο της Wolfspeed στο Ενσντορφ της δυτικής Γερμανίας αρχικά εκτιμήθηκε ότι θα κοστίσει περίπου 2,7 δισ. ευρώ και θα λάβει 515 εκατ. ευρώ σε κρατική στήριξη. Ωστόσο, η εταιρεία «πάγωσε» το πλάνο διαμνύνοντας ότι «η έρευνα αγοράς μας και οι πρόσφατες ανακοινώσεις από αυτοκινητοβιομηχανίες EV τα τελευταία τρίμηνα δείχνουν μια πιο μέτρια στροφή στα EV από ό,τι προβλεπόταν προηγουμένως». Λίγες εβδομάδες πριν, η Intel ανέβαλε ένα σχέδιο για την κατασκευή εργοστασίου 30 δισ. ευρώ στο Μαγδεμβούργο της ανατολικής Γερμανίας.

τεράστια εξάρτηση της Γηραιάς Ηπείρου για τσιπ από ασιατικές εταιρείες, όπως η TSMC της Ταϊβάν και η Samsung Electronics της Νότιας Κορέας. Εκτός από την Intel και τη Wolfspeed, η κυβέρνηση Σολτς διαφώνιζε τα σχέδια της TSMC να επενδύσει 10 δισ. ευρώ σε ένα νέο εργοστάσιο στην πόλη της Δρέσδης, μαζί με την ολλανδική εταιρεία ημιαγωγών NXP και τις γερμανικές Bosch και Infineon. Το εργοστάσιο επρόκειτο να λάβει 5 δισ. ευρώ σε επιδοτήσεις.

Το έργο στο Ενσντορφ αρχικά εκτιμήθηκε ότι θα κοστίσει περίπου 2,7 δισ. ευρώ και θα λάβει 515 εκατ. ευρώ σε κρατική στήριξη, 360 εκατ. ευρώ από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και 155 εκατ. ευρώ από την κυβέρνηση του Σάαρλαντ. Η ZF επρόκειτο να συνεισφέρει 170 εκατ.

ευρώ. Η Wolfspeed ωστόσο «πάγωσε» το πλάνο διαμνύνοντας ότι διαθέτει την ικανότητα να στηρίξει τα αναμενόμενα χρονοδιαγράμματα των πελατών της και αναφέροντας τη βελτιωμένη παραγωγικότητα και τις εγκαταστάσεις που ήδη κατασκευάζει στη Νέα Υόρκη και στα κεντρικά γραφεία της στο Ντάραμ της Βόρειας Καρολίνας. Προσέθεσε ότι ενώ οι προοπτικές για τους ημιαγωγούς παραμένουν ισχυρές παγκοσμίως, «η έρευνα αγοράς μας και οι πρόσφατες ανακοινώσεις από αυτοκινητοβιομηχανίες EV τα τελευταία τρίμηνα δείχνουν μια πιο μέτρια στροφή στα EV από ό,τι προβλεπόταν προηγουμένως».

Οι ειδικοί λένε ότι η εταιρεία αντιμετωπίζει αυξανόμενο ανταγωνισμό από πιο ισχυρούς αντιπάλους με μεγαλύτερη οι-

κονομική δύναμη πυρός: σύμφωνα με την TrendForce, είναι πλέον τέταρτη στην κατάταξη των κατασκευαστών τσιπ από καρβίδιο του πυριτίου, πίσω από τις STMicroelectronics, ON Semiconductor και Infineon. Αντιμετώπισε επίσης τεχνικά προβλήματα σε ορισμένες από τις εγκαταστάσεις της στις ΗΠΑ. Η Άνκε Ρέλιγγκερ, πρωθυπουργός του Σάαρλαντ, δήλωσε την Τετάρτη ότι το έργο της Wolfspeed «δεν εγκαταλείπεται, αλλά αναβάλλεται για ένα απροσδιόριστο σημείο στο μέλλον, κυρίως λόγω των εξελίξεων της αγοράς». Οι οικονομολόγοι λένε ότι οι αποφάσεις των κολλοσσών να εγκαταλείψουν τη Γερμανία δείχνουν πως η πολιτική του Βερολίνου να χρησιμοποιήσει δισ. ευρώ σε κρατική στήριξη για να προσελκύσει επενδύσεις από πα-

γκόσμιους τεχνολογικούς γίγαντες έχει αποτύχει. «Οι εν λόγω επιδοτήσεις δεν αντιμετωπίζουν τα πραγματικά εμπόδια για τις επενδύσεις στη Γερμανία», δήλωσε ο Ολιβερ Χολτεμέλερ του Ινστιτούτου Οικονομικών Ερευνών Halle.

Οι απανωτές αποτυχίες καταγράφονται στο πλαίσιο των προσπαθειών του καγκελαρίου Σολτς να αναωογονήσει τη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης, παρά την αποβιομηχανισμό με φόντο το υψηλό ενεργειακό κόστος και τα ρυθμιστικά εμπόδια. «Χρειαζόμαστε περισσότερη ανάπτυξη. Η πίτα πρέπει να μεγαλώσει ξανά», δήλωσε ο Σολτς στην ένωση εργοδοτών BDA στις αρχές της εβδομάδας, υποσχόμενος να συνεργαστεί με τη βιομηχανία για την τόνωση της ανάπτυξης.

Σε κίνδυνο η διεθνής οικονομία από έναν «πόλεμο» δασμών, προειδοποιεί το ΔΝΤ

Αν ξεσπάσει ένας παγκόσμιος εμπορικός πόλεμος ευρείας κλίμακας, τότε η διεθνής οικονομία ενδέχεται να συρρικνωθεί όσο είναι το μέγεθος της γαλλικής και της γερμανικής οικονομίας. Αυτό προειδοποίησε η αναπληρώτρια γενική διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Γκίτα Γκόπιναθ, όσο κλιμακώνονται οι ανησυχίες για την ανάδειξη του Ντόναλντ Τραμπ στις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ.

Ο Τραμπ έχει δηλώσει πως σκοπεύει να επιβάλει δασμούς έως 20% σε όλες τις εισαγωγές προϊόντων στις ΗΠΑ.

Σε αυτή την περίπτωση η E.E. ετοιμάζεται για αντίποινα. Την περασμένη εβδομάδα, μάλιστα, ο Τραμπ ανέφερε ότι «οι δασμοί είναι η πιο όμορφη λέξη στο λεξικό», με αποτέλεσμα οι παγκόσμιες αγορές και υπουργοί Οικονομικών να εξετάζουν μια σοβαρά το σενάριο εφαρμογής αυτής της ιδέας.

Μιλώντας στο BBC η Γκόπιναθ, η οποία λειτουργεί ουσιαστικά ως η «νούμερο 2» αξιωματούχος στο ΔΝΤ, δήλωσε ότι το Ταμείο δεν μπορεί ακόμη να αξιολογήσει πλήρως τα σχέδια

Οι απώλειες μπορεί να φθάσουν στο 7% του παγκόσμιου ΑΕΠ – «Καμπανάκι» και για τη ραγδαία αύξηση του κρατικού χρέους.

του Τραμπ στο εμπόριο. Πιστεύει όμως ότι «αν έχεις πολύ σοβαρή αποσύνδεση και χρήση δασμών ευρείας κλίμακας, μπορεί να καταλήξεις με συρρίκνωση του παγκόσμιου ΑΕΠ σχεδόν 7%». «Αυτά είναι πολύ μεγάλα νούμερα,

Η «νούμερο 2» αξιωματούχος στο ΔΝΤ Γκίτα Γκόπιναθ δήλωσε ότι αυτή η περίοδος της σταθερής οικονομικής ανάπτυξης είναι η κατάλληλη στιγμή «ώστε να ξαναγυμνάσουμε τα δημοσιονομικά μας μαξιλάρια», καθώς «θα υπάρξουν κι άλλα σοκ».

το 7% είναι ουσιαστικά σαν να χάνεις τη γαλλική και τη γερμανική οικονομία. Είναι το μέγεθος της απώλειας που θα είχαμε», συνέχισε.

Η ίδια είπε επίσης ότι οι δασμοί που αξίζουν εκατοντάδες δισ. δολάρια «είναι πολύ διαφορετικοί από τον κόσμο στον οποίο έχουμε ζήσει τις τελευταίες δύο από τις τρεις δεκαετίες».

Προσέθεσε ότι τα βασικά μηνύματα του Ταμείου από τις επτήσεις συνεδριάσεις ήταν οι προειδοποιήσεις για ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου κρατικού χρέους. Έτσι είπε ότι αυτή η περίοδος της σταθερής οικονομικής ανάπτυξης είναι η κατάλληλη στιγμή «ώστε να ξαναγυμνάσουμε τα δημοσιονομικά μας μαξιλάρια», καθώς «δεν θα είναι αυτή η τελευταία κρίση. Θα υπάρξουν κι άλλα σοκ. Θα χρειαστείτε τον δημοσιονομικό χώρο για να απαντήσετε. Και τώρα είναι η στιγμή να το κάνετε».

Η Γκόπιναθ προσέθεσε ότι είναι επίσης απαραίτητο να «κοιτάμε τη θετική πλευρά», ότι έχουμε μια ανθεκτική παγκόσμια οικονομία, η οποία έχει περάσει μερικά πολύ σκληρά χτυπήματα. Υπενθύμισε ότι σε αρκετές κρίσεις του παρελθόντος έχουν αποφευχθεί οι βαθιές υφέσεις.

«Οι παλαιότερες εμπειρίες με προσπάθειες μείωσης του πληθωρισμού δεν συνοδεύτηκαν από μια ήπια προσγείωση. Υπήρξαν μεγάλες αυξήσεις στην ανεργία. Επομένως αυτό ήταν μεγάλο χτύπημα και το τελικό αποτέλεσμα ήταν πολύ καλύτερο από ό,τι πολύ φοβούνταν», είπε.

Έτσι, η Γκόπιναθ προσέθεσε ότι τώρα ο πληθωρισμός επιβραδύνθηκε χωρίς να υπάρξει υψηλή ανεργία και αυτό ήταν μια «καλή νίκη» για τις κεντρικές τράπεζες σε όλο τον κόσμο. Ωστόσο σημείωσε ότι τώρα είναι η στιγμή να ξανααξιολογήσουμε ανθεκτικότητα σε έναν ευθραυστο κόσμο.

Κύμα «λουκέτων» σε επιχειρήσεις στη Βρετανία

Χιλιάδες φερέγγυοι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων στη Βρετανία προχωρούν σε κλείσιμο των εταιρειών τους προκειμένου να αποφύγουν την αύξηση των εισφορών που αναμένεται να τους επιβληθούν με τον καινούργιο προϋπολογισμό. Λίγο πριν από την πολυαναμενόμενη παρουσίαση του προϋπολογισμού στις 30 Οκτωβρίου, οι λεγόμενες εκούσιες εκκαθαρίσεις ξεπερνούν αυτόν τον μήνα τις 1.600, σύμφωνα με τις ανακοινώσεις που κατατέθηκαν στην εφημερίδα The Gazette, όπου δημοσιεύονται τα «λουκέτα» των επιχειρήσεων στη χώρα. Ο αριθμός αυτός είναι υπερδιπλάσιος σε σχέση με τα περυσινά στοιχεία ολόκληρου του Οκτωβρίου.

Η έξαρση διαγραφών έρχεται καθώς η υπουργός Οικονομικών Ρέιτσελ Ρίβς εξετάζει το ενδεχό-

μενο να περικόψει την απαλλαγή από τον φόρο κεφαλαιακών κερδών, γνωστή ως Business Asset Disposal Relief. Οι επιχειρηματίες πληρώνουν σήμερα μειωμένο φόρο 10% επί των κερδών που πραγματοποιούν από την πώλη-

Αιτία, οι αναμενόμενες φορολογικές αλλαγές που θα επιβληθούν με τον καινούργιο προϋπολογισμό.

ση ή την εκκαθάριση των εταιρειών τους στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής, αντί του κανονικού 20% που επιβάλλεται στους φορολογούμενους με υψηλότερο συ-

ντελεστή. «Πίσω από αυτές τις εκούσιες εκκαθαρίσεις κρύβονται κυρίως οι ανησυχίες σχετικά με τον αναμενόμενο περιορισμό ή την κατάργηση της απαλλαγής από τη διάθεση επιχειρηματικών περιουσιακών στοιχείων στον προϋπολογισμό, κάτι που συζητείται εδώ και καιρό από την κυβέρνηση», δήλωσε η Τζούλι Πάλμερ, εταίρος στην Begbies Traynor, που ειδικεύεται στην ανάκτηση εταιρικών απαιτήσεων.

Οποιαδήποτε αλλαγή στη φοροελάφρυνση αναμένεται να αποτελέσει μέρος μιας ευρύτερης αναδιάρθρωσης του φόρου κεφαλαιακών κερδών, καθώς η Ρίβς προσπαθεί να εξισορροπήσει τον προϋπολογισμό της χώρας. Η ίδια έχει αποκλείσει το ενδεχόμενο αυξήσεων σε πολλές άλλες βασικές εισφορές. Ωστόσο,

αυτό περιορίζει τις επιλογές της κυβέρνησης των Εργατικών να συγκεντρώσει τα 40 δισ. λίρες που απαιτούνται για να καλυφθεί η δημοσιονομική τρύπα που άφησε η προηγούμενη κυβέρνηση των Συντηρητικών και να χρηματοδοτηθούν οι προτεραιότητές της.

«Έχουμε δει αύξηση των αιτήσεων εκκαθάρισης τους τελευταίους δύο μήνες από τότε που άρχισαν να κυκλοφορούν οι εικασίες σχετικά με τις αλλαγές που μπορεί να επιφέρει ο νέος προϋπολογισμός», δήλωσε η Βέσνα Σόουντεν, επικεφαλής της γραμματείας εταιρειών της Blick Rothenberg Ltd. «Αυτό οφείλεται κυρίως στις ανησυχίες των ιδιοκτητών των εταιρειών σχετικά με τις πιθανές αλλαγές στον φόρο κληρονομιάς και την αύξηση του φόρου υπεραξίας».

Ο νέος προϋπολογισμός της Βρετανίας θα παρουσιαστεί στις 30 του μηνός.

Η Ελβετία δεν είναι πλέον το ασφαλές καταφύγιο των πλουσίων

Φυγή κεφαλαίων από τις τράπεζες της χώρας μετά την κατάρρευση της Credit Suisse

Η **Ελβετία** χάνει σταδιακά την πρωτοκαθεδρία ως τραπεζικός προορισμός του μεγάλου πλούτου μετά την κατάρρευση της Credit Suisse και την απορρόφσή της από τη UBS, που έχει διαβρώσει το προβάδισμά της έναντι άλλων διεθνών κέντρων διαχείρισης πλούτου.

Όπως προκύπτει από στοιχεία της συμβουλευτικής Deloitte, η κλίμακα της τραπεζικής κρίσης όπως και όσα είδαν τη δημοσιότητα σε σχέση με τη δεύτερη σε μέγεθος τράπεζά της και η τελική κατάρρευσή της υπονόμισαν την εικόνα του τραπεζικού κλάδου της χώρας και οδήγησαν σε μαζικές αναλήψεις και σε φυγή πλούτου στη διάρκεια του περασμένου έτους.

Σύμφωνα με σχετική έκθεση της Deloitte, έκτοτε η Ελβετία παραμένει μεν πρώτη ως προς το ύψος του πλούτου που διαχειρίζονται οι τράπεζές της και ο οποίος ανέρχεται σε 2,2 τρισ. δολ. Οι εισροές κεφαλαίων έχουν, ωστόσο, μειωθεί σημαντικά και δεν αναπληρώνουν όσα κεφάλαια την εγκατέλειψαν, σε αντίθεση με τις εισροές σε άλλες χώρες παραδοσιακών τραπεζικών προορισμούς του μεγάλου πλούτου, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και του Χονγκ Κονγκ. Εχει, έτσι, μειωθεί δραματικά η υπεροχή της έναντι της Βρετανίας, της

δεύτερης στον κόσμο ως τραπεζικού προορισμού του πλούτου, και έχει περιορισθεί σε μόλις 8 δισ. δολ. όταν μόλις το 2020 η διαφορά μεταξύ των δύο χωρών ανρχόταν σε 500 δισ. δολ. Όπως εξηγεί η συμβουλευτική εταιρεία, η Ελβετία «παραμένει ηγετική δύναμη ως τραπεζικός προορισμός και εκείνος που προτιμά η

Η χώρα χάνει σταδιακά την πρωτοκαθεδρία της ως τραπεζικός προορισμός του μεγάλου πλούτου.

πελατεία από την Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή, αλλά δεν έχουν ανακάμψει οι εισροές κεφαλαίων από τις δύο αυτές περιοχές».

Παράλληλα, όμως, η Deloitte επισημαίνει πως «τα τελευταία χρόνια έχουν υποβαθμιστεί η σημασία και η ισχύς» των παραδοσιακών πλεονεκτημάτων που διέθετε η Ελβετία, όπως η χαμηλή φορολογία, η πολιτική και οικονομική σταθερότητα, η ασφάλεια και σταθερότητα των νόμων και των ρυθμίσεων και η ιστορική ουδετερότητα. Κατ'αλήθεια, έτσι, στη διαπίστωση ότι η χώρα των Αλπεων είναι πλέον

ον λιγότερο ελκυστική σε σύγκριση με αυτό που ήταν στο παρελθόν για τους διεθνείς πελάτες των τραπεζών με μεγάλο ύψος πλούτου.

Η Deloitte συνιστά, οπότε, στην Ελβετία να καταβάλει προσπάθεια για να διασφαλίσει την υπεροχή της στη διεθνή αγορά διαχείρισης πλούτου και να επικεντρωθεί στην αναμόρφωση και ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει τον τραπεζικό τομέα της ώστε να ανακτήσει την εμπιστοσύνη του διεθνούς κεφαλαίου. Παράλληλα, την καλεί να επενδύσει μεγάλα κεφάλαια στον ψηφιακό μετασχηματισμό της και στην αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας θεσμών και ρυθμίσεων.

Η Ελβετία έχει, πάντως, προβεί σε ορισμένα μέτρα προκειμένου να διασφαλίσει το τραπεζικό της σύστημα. Προ μηνών, η κυβέρνηση ανακοίνωσε σχέδιο για την ενίσχυση των εξουσιών της εποπτικής αρχής τραπεζών, FINMA, που μεταξύ άλλων προβλέπει αυστηρότερες απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας για τις συστημικές τράπεζες. Ζητούμενο είναι να αποφύγει μια νέα κατάρρευση μεγάλης τράπεζας, αλλά προπαντός να αποκλείσει μια πτώση της ίδιας της UBS, που αν κατέρρεε θα παρέσυρε την οικονομία της.

Μετά την απορρόφηση της Credit Suisse, ο ισολογισμός της UBS ανέρχεται περίπου σε 1,7 τρισ. δολ., ποσό διπλάσιο από το ετήσιο ΑΕΠ της Ελβετίας, που δίνει στη μεγαλύτερη τράπεζά της επικίνδυνα μεγάλο βάρος στην οικονομία της. Και το χειρότερο είναι πως σε περίπτωση προβλήματος στη UBS, δεν θα υπάρχουν άλλες μεγάλες ελβετικές τράπεζες για να την απορροφήσουν, ενώ το κόστος της εθνικοποίησής της θα ήταν απαγορευτικό για τα δημόσια οικονομικά της χώρας.

Μετά την απορρόφηση της Credit Suisse, ο ισολογισμός της UBS ανέρχεται περίπου σε 1,7 τρισ. δολ., ποσό διπλάσιο από το ετήσιο ΑΕΠ της Ελβετίας, που δίνει στη μεγαλύτερη τράπεζά της επικίνδυνα μεγάλο βάρος στην οικονομία της. Και το χειρότερο

είναι ότι σε περίπτωση προβλήματος στη UBS δεν θα υπάρχουν άλλες μεγάλες ελβετικές τράπεζες για να την απορροφήσουν, ενώ το κόστος της εθνικοποίησής της θα ήταν απαγορευτικό για τα δημόσια οικονομικά της χώρας. Σημειωτέον ότι μερίδα

οικονομολόγων και αναλυτών έχει θεωρήσει εσφαλμένη κίνηση την απορρόφηση της Credit Suisse από τη UBS, εκτιμώντας ότι δημιούργησε στον τραπεζικό κλάδο ένα «τέρας», όπως επί λέξει το έχουν χαρακτηρίσει.

BLOOMBERG

#Nicosia2030 Υποψήφια για Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης

ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ | 2024

ΣΤΑΥΡΟΣ ΓΑΣΠΑΡΑΤΟΣ
EXPANDED PIANO II
STAVROS GASPARATOS

05/11/2024

Διοργανωτές Organisers:

Θεσμικός Χορηγός Institutional sponsor:

Χορηγός επικοινωνίας Media sponsor:

Εισιτήρια Tickets:

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ Nicosia for Art

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ DEPUTY MINISTRY OF CULTURE

#Nicosia2030 Υποψήφια για Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης

ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ | 2024

PINA BAUSCH THE RITE OF SPRING / PHILIPS 836 887 DSY
GERMAINE ACOGNY
HOMAGE TO THE ANCESTORS

28, 29, 31/10 & 01, 02/11/2024

Διοργανωτές Organisers:

Θεσμικός Χορηγός Institutional sponsor:

Χορηγός επικοινωνίας Media sponsor:

Εισιτήρια Tickets:

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ Nicosia for Art

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ DEPUTY MINISTRY OF CULTURE

Αγοράζουμε ακριβότερα παλαιότερες κατοικίες

Διαμέρισμα 40 ετών αφορά η μέση αγορά που πραγματοποιείται, με τις τιμές πώλησης να έχουν αυξηθεί κατά 90% από το 2017

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Ακριβότερα και μεγαλύτερης ηλικίας κατοικίες αγοράζονται σήμερα, σε σχέση με το προηγούμενο υψηλό της αγοράς ακινήτων, το 2008. Ειδικότερα, σε σχέση με το 2008, οι τιμές πώλησης κατοικιών στην Αττική είναι κατά 4% υψηλότερες σήμερα, μετά την αύξηση που έχει σημειωθεί από το 2017 και μέχρι το φετινό δεύτερο τρίμηνο, και η οποία διαμορφώνεται σε σχεδόν 90%. Ωστόσο παρατηρείται και μεγάλη διαφορά στα ποιοτικά χαρακτηριστικά, καθώς το μέσο ακίνητο που αγοράζαν οι Έλληνες το 2008 ήταν ηλικίας 20-30 ετών. Αντιθέτως, σήμερα η μέση αγορά αφορά κατοικία ηλικίας 40 ετών, κάτι που δείχνει ότι παρότι οι τιμές είναι υψηλότερες, με τα χρήματα αυτά αγοράζονται χειρότερης ποιότητας ακίνητα σε σχέση με το 2008. Τα παραπάνω στοιχεία παρουσίασε χθες, στο πλαίσιο του ετήσιου συνεδρίου ακινήτων Prodeχο, η κ. Βασιλική Βλαχοστεργίου, αναπληρώτρια επικεφαλής του τομέα ανάλυσης αγοράς ακινήτων της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ).

Όπως ανέφερε η κ. Βλαχοστεργίου, «την ίδια περίοδο, δηλαδή από το 2008 μέχρι σήμερα, το πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών έχει μειωθεί κατά 20%, κάτι που δυσχεραίνει την απόκτηση κατοικίας. Είναι προφανές ότι υπάρχει τεράστιο έλλειμμα σε ποιοτικά ακίνητα που να καλύπτουν τις ανάγκες των νοικοκυριών, καθώς ο αριθμός των οικοδομικών αδειών που εκδόθηκαν σε μόλις ένα έτος, το 2005, είναι ανάλογος του αριθμού των αδειών για όλα τα χρόνια από το 2011 μέχρι και τις αρχές του 2024».

Το μέσο ακίνητο που αγόραζαν οι Έλληνες το 2008 ήταν ηλικίας 20-30 ετών. Σήμερα, όμως, η μεγάλη αύξηση των τιμών τους αναγκάζει να στραφούν σε παλαιότερα ακίνητα που μετρούν ήδη τέσσερις δεκαετίες ζωής.

Η μεγάλη αύξηση των τιμών πώλησης σε σχέση με τους μισθούς καθιστά δύσκολη την αγορά κατοικίας ακόμη και με τραπεζικό δανεισμό.

Όπως εξήγησε χαρακτηριστικά ο κ. Νίκος Τσάτσος, επικεφαλής ανάπτυξης της Plasis Real Estate + Development, «οι τιμές πώλησης κατοικιών έχουν αυξηθεί πολύ περισσότερο από τους μισθούς, με

αποτέλεσμα, ακόμη και με δανεισμό, να είναι δύσκολη η απόκτηση ακινήτου και πολλοί να στρέφονται σε οικονομικότερες λύσεις». Ο κ. Τσάτσος επισήμανε και ότι η αγορά του ακινήτου ήταν οικογενειακή υπόθεση στο παρελθόν, καθώς συνοδευόταν από σημαντική υποστήριξη από την οικογένεια, π.χ. μέσω δωρεών, ή και πώλησης ενός παλιότερου ακινήτου. Μετά την κρίση όμως, τα οικονομικά αυτά αποθέματα έχουν μειωθεί και δεν υπάρχει ακίνητη περιουσία προς πώληση, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί η αγορά νέου ακινήτου. Παράλληλα, όπως δείχνουν τα επίσημα στοιχεία, το ποσοστό της

ιδιοκατοίκησης έχει πλέον υποχωρήσει σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο. Σύμφωνα με την κ. Βλαχοστεργίου, από εκεί που ήταν πάνω από 80% τις δεκαετίες του 1980 και του 1990, βρέθηκε στο 75% στις αρχές του 2000, αυξήθηκε λίγο στο 77% στο τέλος της ίδιας δεκαετίας, αλλά πλέον έχει υποχωρήσει σε μόλις 69,6% με βάση τα τελευταία στοιχεία της Eurostat για το 2023. «Υπολογίζω δε ότι στην Αθήνα το σχετικό ποσοστό είναι χαμηλότερο και δεν ξεπερνάει το 64%-65%», σημείωσε χαρακτηριστικά η κ. Βλαχοστεργίου.

Κάπως έτσι εξηγείται και το γιατί το πρόγραμμα «Σπίτι μου»

είχε τόσο υψηλή ανταπόκριση. Σύμφωνα με τον κ. Σπύρο Πρωτοψάλτη, διοικητή της ΔΥΠΙΑ, «με βάση την εικόνα που έχουμε, χάρις στο πρόγραμμα αποκτήθηκαν 3.500 κατοικίες στην Αττική κι άλλες 2.200 στη Θεσσαλονίκη. Μάλιστα, το 90% των δικαιούχων που χρηματοδοτήθηκαν είχαν οικογενειακό εισόδημα έως 26.000 ευρώ, ενώ το 60% ήταν νέα ζευγάρια».

Ενα από τα ζητήματα που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στο μεγάλο έλλειμμα προσφοράς, που τελικά ευθύνεται για τη συνεχή άνοδο των τιμών, είναι ασφαλώς η διοχέτευση περισσότερων ακινήτων μέσω των τραπεζών και

των εταιρειών διαχείρισης απαιτήσεων. Σύμφωνα με τον κ. Αντώνη Μαρκόπουλο, διευθύνοντα σύμβουλο και συνιδρυτή της Prosperty, ψηφιακής πλατφόρμας διαχείρισης και προώθησης ακινήτων, «από το 2024 και μετά θα δούμε εντατικοποίηση των πλειστηριασμών ακινήτων από τους servicers, καθώς σχεδιάζουν την ανάκτηση περίπου 5.000 κατοικιών σε ετήσια βάση». Σταδιακά, τα ακίνητα αυτά θα περάσουν και στην αγορά κατοικίας προς πώληση, αν και ασφαλώς συνεχίζονται οι δυσκολίες και οι μακροχρόνιες διαδικασίες για κάτι τέτοιο, λόγω των γραφειοκρατικών ζητημάτων που συνοδεύουν την κάθε μεταβίβαση ακινήτου σήμερα.

Σημαντική ώθηση στην προσφορά κατοικιών, αλλά σε μεταγενέστερο χρόνο, είναι πιθανό να προκύψει και από το ίδιο το Δημόσιο. Όπως ανέφερε ο υπ. Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Κωστής Χατζηδάκης, «ολοκληρώθηκε ο διαγωνισμός για τον συντονισμό του έργου της χαρτογράφησης 36.000 ακινήτων της ΕΤΑΔ και σταδιακά έως 1.000 από αυτά θα μπουν σε άμεσο πλάνο ωρίμανσης. Θα αλλάξουμε όμως τη διαδικασία, δεν θα έχουμε 1.000 διαγωνισμούς, θα κάνουμε εταιρείες συμμετοχών (holding), μετά από σχετικές μελέτες που θα γίνουν. Θα ομαδοποιηθούν πολλά από αυτά τα ακίνητα, το Δημόσιο θα κρατήσει μειοψηφική συμμετοχή και οι ιδιώτες, αφού κερδίσουν τους διαγωνισμούς, θα αναλάβουν την αξιοποίηση τους. Αυτό είναι ένα μεγάλο στοίχημα. Με αυτόν τον τρόπο θα είναι πιο γρήγορες οι διαδικασίες από το να προσπαθήσουμε ένα ένα να τα αξιοποιήσουμε».

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Σχολιασμός Προτάσεων Στεγαστικής Πολιτικής του ΔΗΣΥ

Παρουσιάστηκαν πριν λίγες μέρες οι προτάσεις του ΔΗΣΥ για τη Στεγαστική Πολιτική. Και επειδή είχα την χαρά και την τιμή να είμαι ο κύριος παρουσιαστής τους, θα ήθελα να προβώ σε σχολιασμό κάποιων από αυτών, μιας και το θέμα φάνηκε –χωρίς έκπληξη– να ελκύει μεγάλο ενδιαφέρον από πάρα πολύ κόσμο.

Πριν όμως προχωρήσω, είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουμε όλοι ότι η οικονομία κινείται δυναμικά επηρεαζόμενη και επηρεάζοντας συνεχώς τον κόσμο γύρω μας. Τα πράγματα δεν είναι ποτέ στατικά. Άρα και τα όποια μέτρα αντιμετώπισης κρίσεων δεν τα εφαρμόζεις μια φορά και ξεκάνεις, αλλά οφείλεις να τα αναπροσαρμόζεις άμεσα και με μεγάλη ευελιξία για να είσαι πάντα σχετικός. Μέτρα που δούλεψαν στο παρελθόν ενδεχομένως να μην έχουν την ίδια αποδοτικότητα σήμερα και μπορεί να φέρνουν εντελώς αντίθετο αποτέλεσμα στο μέλλον. Έτσι, παρόλο που στην πολιτική το «καλά, τόσο καιρό εσείς γιατί δεν τα κάνατε...» μπορεί να εκστομίζεται αβασάνιστα, στα οικονομικά όμως είναι κενά περιεχομένου.

Προερχόμαστε από τρεις back-to-back κρίσεις: πανδημία, ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και πόλεμος στο Ισραήλ με περιφερειακές προεκτάσεις. Το κόστος ανέβηκε σε αποπνικτικά ύψη και ο παρατεταμένος πληθωρισμός και το κόστος των ενέργειας κουρεύουν τη ρευστότητα των νοικοκυριών δημιουργώντας μια ανεπανάλπτη στεγαστική κρίση. Μια κρίση που πλέον πρέπει να αναχαιτιστεί με πρακτικά στοχευμένα μέτρα.

Η αδειοδότηση έργων από τους ΕΟΑ είναι το νέο δεδομένο μετά την επιχειρούμενη μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ένα backstory της κατάληξης στην

πρόταση που παρουσιάσαμε ήταν ότι το ιδεατό θα ήταν όσες αιτήσεις κατατίθεντο μέχρι τις 30/6 θα έπρεπε να έμειναν με τους καθυστερημένους φακέλους εκεί που ήταν με το παλιό καθεστώς και να έμπαιναν αυστηρά χρονοδιαγράμματα ολοκλήρωσης και οι νέες αιτήσεις από 01/07 να πήγαιναν στους ΕΟΑ. Έτσι θα αποφευγόταν το σημερινό χάος που θα εξελιχθεί

Τα όποια μέτρα αντιμετώπισης κρίσεων δεν τα εφαρμόζεις μια φορά και ξεκάνεις, αλλά οφείλεις να τα αναπροσαρμόζεις άμεσα και με μεγάλη ευελιξία για να είσαι πάντα σχετικός.

σε άβυσσο δεδομένου ότι τους φορτώθηκε και η πολεοδομική αμνηστία.

Η πρακτική επίλυση του σημερινού προβλήματος βρίσκεται στην υιοθέτηση δύο μέτρων: πρώτον την αγορά υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα με σκοπό να κλείσουν οι παλιοί φάκελοι εντός τακτού χρονικού διαστήματος, και δεύτερον την άμεση διεύρυνση του αυτοελέγχου από τους ίδιους τους μελετητές σε μεγαλύτερα οικιστικά έργα, αντί των μέχρι δύο μόνο οικιστικών μονάδων που ισχύει σήμερα.

Τα σχέδια τύπου Build-to-Rent είπαμε πως κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, παρόλο που ξεκίνησαν ως πιο προβληματικά παρά ως ελκυστικά. Αναμφίβολα σηκώνουν βελτιώσεις στα προαπαιτούμενα έτσι ώστε περισσότερα τε-

Σε ό,τι αφορά τους φοιτητές θα πρέπει να δοθεί βαρύτητα στη συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, έτσι ώστε να δημιουργηθούν και να μπου περισσότερες φοιτητικές εστίες στην αγορά για να μειωθούν τα καταβαλλόμενα ενοίκια.

μάχια γης να είναι επιλέξιμα για να ενταχθούν περισσότερες στην αγορά που είναι και το ζητούμενο. Και παρόλο που πάντα υπάρχει μια φοβία όταν γίνεται αναφορά σε φορολογικά κίνητρα, η αλήθεια είναι πως τα φορολογικά κίνητρα πάντα έχουν θετικότερο αντίκτυπο από την πρωτοδότηση συντελεστών πώλησης, που στο τέλος αυξάνουν παρά να μειώνουν τις φορολογικές εισπράξεις. Αυτό πρέπει να το δουν σοβαρά.

Πρέπει να δοθεί ένα τέλος στις καθυστερήσεις των αναθεωρήσεων των Τοπικών Σχεδίων. Πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο εκσυγχρονισμένα και προσαρμοσμένα στις πραγματικότητες. Στις κεντρικές περιοχές των Τοπικών Σχεδίων υπάρχουν όλες οι υποδομές με μεγάλες δυνατότητες που σήμερα υπολείπονται. Σε περιοχές

που επιτρέπονται τρεις όροφοι και πάνω μπορεί να δοθούν επιπλέον 1 ή 2 όροφοι φέρνοντας έτσι περισσότερο κόσμο εντός των αστικών κέντρων που σήμερα παραπαίνουν. Ταυτόχρονα, αμβλύνεται το κυκλοφοριακό και παράλληλα δημιουργείται αρνητική πίεση στο κόστος κατασκευής και στις τιμές πώλησης οικιστικών μονάδων.

Σε ό,τι αφορά τους φοιτητές θα πρέπει να δοθεί βαρύτητα στη συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, έτσι ώστε να δημιουργηθούν και να μπου περισσότερες φοιτητικές εστίες στην αγορά για να μειωθούν τα καταβαλλόμενα ενοίκια. Επιπλέον, θα πρέπει να απαγκλωβιστούν τα δύο δημόσια πανεπιστήμια από τον βραχύν των δημοσίων συμβάσεων ως έχουν ειδικά για την κατηγορία των φοιτητικών εστίων. Δεν νοείται

οι διαδικασίες να παίρνουν πάνω από μια δεκαετία να ολοκληρωθούν και το κόστος να είναι πρακτικά ανεξέλεγκτο στις πλάτες του φορολογούμενου.

Η αόριστη συζήτηση περί Αστικού Αναδασμού πρέπει να αρχίσει να βάζει κάτω πρακτικές λύσεις. Μια τέτοια λύση είναι η απελευθέρωση περικλειστών τεμαχίων γης που μένουν για δεκαετίες ή στο διπνεκές αναξιοποίητα.

Οι προσφυγικοί οικισμοί και οι συνοικισμοί αυτοστέγασης παραπαίνουν. Πρέπει να δοθούν κίνητρα σε νεαρά κυρίως ζευγάρια να τα αγοράσουν, να τα φτιάξουν και να τα εκσυγχρονίσουν με διάχυτα, πολλαπλά και παράπλευρα οφέλη, τόσο για αυτές τις κατηγορίες ατόμων αλλά και για την οικονομία γενικότερα.

Ο ρόλος του ΚΟΑΓ θα πρέπει

να αναβαθμιστεί περαιτέρω. Εκτός του ότι πρέπει να αυξηθεί η κλίμακα των έργων που κατασκευάζει για πώληση προσιτών στέγης, πρέπει να εισέλθει και στην αγορά του προσιτού ενοικίου.

Οι δικαιούχοι ενοίκια να έχουν το δικαίωμα αγοράς του ακινήτου στο οποίο θα ζουν μετά από παρέλευση κάποιου χρονικού διαστήματος που θα αποσβένει το κόστος κατασκευής. Εναλλακτικά μπορεί το ενοίκιο που θα έχουν ήδη καταβάλει να προσμετρά στην τιμή αγοράς.

Το κράτος μπορεί να παραχωρήσει στον ΚΟΑΓ κρατικά τεμάχια γης που είναι αδρανή και δεν εξυπηρετούν κανένα άλλο στρατηγικό στόχο για να εφαρμοστούν τα πιο πάνω σχέδια. Όμως, ο ΚΟΑΓ μπορεί και πρέπει να επεκτείνει το μοντέλο συνεργασίας του με τον Δήμο Λεμεσού και με άλλες τοπικές αρχές.

Τέλος, θα πρέπει να λυθεί ο γόρδιος δεσμός μεταξύ ΚΟΑΓ, τραπεζικών ιδρυμάτων και κρατών που στερεί σε δικαιούχους κρατικής βοήθειας από το να αποκτήσουν στέγη επειδή ο ένας περιμένει τον άλλο για να εκταμιεύσει χρήματα προς τον δικαιούχο. Λύσεις υπάρχουν και τις βρήκαμε, αλλά απαιτείται διάλογος μεταξύ των μερών για τελική κατάληξη.

Γνώμη μου είναι πως η κυβέρνηση πρέπει να εκμεταλλευτεί το ειδικό πολιτικό εκτόπισμα του ΔΗΣΥ και την αταλάντευτη θέση του να είναι μια σοβαρή και υπεύθυνη αντιπολίτευση, με αδιαπραγμάτευτη διάθεση να βοηθήσει τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού σε αυτές τις πολύ κρίσιμες στιγμές που βιώνουν. Ας λάβει λοιπόν πολύ σοβαρά τις πιο πάνω προτάσεις.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΕΧΝΕΣ & γράμματα

ΚΥΡΙΑΚΗ 27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2024

Ο Κωνσταντίνος Κακανιάς στο πορτοκαλί δωμάτιο, με τις πολύχρωμες ανθρώπινες φιγούρες από τέμπερα. «Η κυρία Τεπενδρή ήταν μια οπτασία που με έσωσε σωματικά, οικονομικά και πνευματικά. Την ευχαριστώ που εμφανίστηκε στη ζωή μου», λέει ο ίδιος για την πλούσια Ελληνίδα χήρα, έναν από τους πιο διάσημους χαρακτήρες που έχει σχεδιάσει.

«Η κυρία Τεπενδρή είμαστε όλοι»

Ο Κωνσταντίνος Κακανιάς μιλάει στην «Κ» για την αναδρομική έκθεσή του στην Αίθουσα Τέχνης Ρεβέκκα Καμχή

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Υπήρξαν κι άλλες φορές που επεδίωξα μια συνέντευξη με τον Κωνσταντίνο Κακανιά, η πιο πρόσφατη το 2021, όταν δημιούργησε την οπτική ταυτότητα του 62ου Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης. Στις αφίσες του φεστιβάλ η κυρία Τεπενδρή, η διάσημη φιγούρα του ζωγράφου, φορούσε μια ροζ ολόσωμη φόρμα, ψηλοτάκουνες γόβες, κόκκινα γυαλιά ηλίου και κρατούσε μια μαύρη κλακέτα σκηνοθέτη.

Δεν τα καταφέραμε τότε: ήταν η εποχή που τα ταξίδια γίνονταν με μεγάλη φειδώ λόγω της πανδημίας. Ανάμεσα Χόλιγουντ και Θεσσαλονίκης καθήκαμε, λοιπόν, αλλά βρισκόμαστε τώρα στο Μεταξουργείο. Στην Αίθουσα Τέχνης Ρεβέκκα Καμχή, όπου ετοιμάζεται η αναδρομική του έκθεση, όλοι οι επισκέπτες αισθάνονται λίγο σαν φίλοι της Ρεβέκκας γιατί αυτός είναι ο χαρακτήρας της, αλλά εδώ ο Κωνσταντίνος νιώθει κυριολεκτικά σαν στο σπίτι του, επειδή τους συνδέει μια φίλια 30 χρόνων. Βεβαίως η παροιμία λέει πως όποιος έχει δυο σπίτια κάνει το μυαλό του, πόσο μάλλον εκείνος που έχει τουλάχιστον άλλα δύο: ένα στην Καλιφόρνια και ένα λίγο έξω από την Αθήνα. Από το παράθυρό του στο Λος Άντζελες βλέπει την πινακίδα του Χόλιγουντ, από το παράθυρό του στα Βίλια βλέπει χωραφάκια. Πού αισθάνεται πιο καλά;

«Παντού, χρυσό μου», απαντάει η κυρία Τεπενδρή, ετοιμάζοντας τη σινιέ βαλίτσα της με τη βοήθεια της Περλ και έχοντας stand by τον πλαστικό χειρουργό και τον διαιτολόγο της. Η πλούσια Ελληνίδα χήρα είναι ένας από τους πιο διάσημους χαρακτήρες που έχει σχεδιάσει ο Κωνσταντίνος Κακανιάς, και λειτουργεί κατά κάποιον τρόπο ως ένας δεύτερος εαυτός του, που εμπνέεται από διάφορους Ευρωπαίους αριστοκράτες και αστέρες του ιταλικού κινηματογράφου της δεκαετίας του '60. Η κυρία Τεπενδρή, συλλέκτρια έργων τέχνης και πάντοτε ντυμένη με δημιουργίες υψηλής ραπτικής, επιδίδεται σε μια σειρά

από τρελές περιπέτειες ανά τον κόσμο. Ο Κακανιάς, με τη βοήθειά της, εξερευνά την ελληνική ταυτότητα και την ψευδαισθητική ενόσ ελιτίστικου τρόπου ζωής, που είναι συχνά συνυφασμένος με τη διεθνή κουλτούρα της μόδας και του life style.

Κοιτάζοντας το προφίλ του δημιουργού της αντιλαμβάνομαι ότι μοιάζει με την κυρία Τεπενδρή – η ομοιότητα του παιδιού με τον γονιό –, αλλά οι δυο τους συχνά αλλάζουν ρόλους. «Βεβαίως μοιάζω με την κυρία Τεπενδρή, όπως εκείνη μοιάζει με τη μητέρα μου, με τη Ρεβέκκα, με εμένα, με πολλούς φίλους μου, με τη γειτόνισσά μου. Η κυρία Τεπενδρή είμαστε όλοι, κι αυτή είναι το συλλογικό μας άλ-

«**Μισούσα το σχολείο και με έδιωξαν από το πρώτο. Στο επόμενο υπήρχε ένας συμπαθητικός καθηγητής, που με άφηνε να σκιτσάρω όσο διάσκαζε.**

λοθι», λέει. Ο Κωνσταντίνος Κακανιάς διαθέτει πολλές προσωπικότητες, κάπως άναρχα βαλμένες στο ίδιο άτομο. Και έχει πολλές καλλιτεχνικές όψεις, που συνδέονται μεταξύ τους μπόμερικα και με χάρη ανάλογη προς τη χαριτωμένη κίνηση που κάνει με το χέρι του ανακατεύοντας τη φράντζα των μαλλιών του.

Κοσμοπολίτης

Οι φίλοι του τον περιγράφουν ως ακαταμάχητο κοσμοπολίτη, που κατακτά τους ανθρώπους γύρω του. Επίσης ως θαυμάσιο μάγειρα: κανείς δεν φεύγει πεινασμένος από το σπίτι του. Από την άλλη, συλλέκτες και συνεργάτες του στη δουλειά μιλούν για έναν άψογο επαγγελματία με πολυποικίλο καλλιτεχνικό έργο. Σχέδια, πίνακες ζωγραφικής, γλυπτά, κεραμικά και animation ταινίες του έχουν φιλοξενηθεί σε εκθεσιακούς χώρους σε ολόκληρο τον πλανήτη. Τα σχέδιά του έχουν δη-

«**Όταν** τα όνειρα βγαίνουν ψεύτικα» (2008, τέμπερα σε χαρτί επικολημένο σε λινό) και «Renzo in Assouan» (2014, τέμπερα σε χαρτί, από τη σειρά σκίτσων για την εφημερίδα New York Times). Η έκθεση «Θεϊκή διαταραχή προσωπικότητας» περιλαμβάνει έργα του Κωνσταντίνου Κακανιά από το 1996 έως σήμερα.

μοσπευθεί, μεταξύ πολλών άλλων, στη δική μας «Κ», στους New York Times και στο περιοδικό Vogue, ενώ έργα του βρίσκονται στις μόνιμες συλλογές τόσο στο Μουσείο Μπενάκη όσο και στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης. Παράλληλα, έχει φιλοτεχνήσει τις τοιχογραφίες στο Fanny's, το εστιατόριο που στεγάζεται στο Μουσείο της Ακαδημίας Κινηματογράφου στο Λος Άντζελες.

Η αναδρομική του έκθεση ονομάζεται «Θεϊκή διαταραχή προσωπικότητας» (Divine Personality

Disorder), τίτλος πολύ ταιριαστός στην ιδιοσυγκρασία και τη δουλειά του. Περιλαμβάνει ζωγραφικούς πίνακες, εικονογραφήσεις περιοδικών, γλυπτά, φωτογραφίες και ηχογραφήσεις από το 1996 έως σήμερα. Οι θεματικές των έργων: παιδικά ψυχολογικά τραύματα, σεξουαλικότητα, κατανάλωση, κοινωνική κριτική, εθισμός, απελπισία και χιούμορ μέσω δραματικών ή διασκεδαστικών απεικονίσεων.

Σαρκάζει, αυτοσαρκάζεται, διασκεδάει ή υποφέρει, αναρωτιέ-

ται. Καθώς στην γκαλερί επικρατεί ο αναβρασμός της παραμονής των εγκαίνιων, τον ακολουθώ στον μαύρο διάδρομο - λαβύρινθο που δημιουργήθηκε ειδικά για να φιλοξενήσει ένα έργο του 1996 με σινική μελάνη, ακρυλικό και γκουάς. Είναι μια φριζα 14 μέτρων που μεταφέρει τον επισκέπτη στην εσωτερική πλευρά του σύμπαντος του Κακανιά, με έργα εμπνευσμένα από την κλασική ζωγραφική, διαποτισμένο από την προσωπική του μυθολογία. «Αυτή είναι η ραχοκοκαλιά της έκθεσης», λέει. «Τα υπόλοιπα έργα είναι τα χέρια, τα πόδια, το μυαλό, η καρδιά, τα σεξουαλικά όργανα, το συκώτι».

Βλέπω εικόνες σαν εφιάλτες και σκηνές που διαδραματίζονται σε

«**Θα μπορούσα να κάνω τη δουλειά του πλανόδιου ζωγράφου. Να γυρίζω από σπίτι σε σπίτι, να ζωγραφίζω και αυτοί να με ταιίζουν. Και μετά να πηγαίνω στο επόμενο.**

σκοτεινά δάση. Φτάνουμε σε ένα μικρό άσπρο σπίτι (1996) – συνηθισμένα, σκέφτομαι το σπίτι όπου έτασαν ο Χάνσελ και η Γκρέτελ των Γκριμ –, που εσωτερικά έχει ζωγραφισμένα παράξενα ψάρια με δόντια κι έναν κολυμβητή. «Ένα έργο για την αυτοκτονία», λέει. «Τρομακτικό», λέω. «Οχι», απαντάει.

– **Δεν είναι τρομακτική η αυτοκτονία;**

– Αναλόγως των συνθηκών. Μερικές φορές, όπως στις βαριές ασθένειες, είναι λυτρωτική. Αυτή είναι και η σχέση μας με τον θάνατο.

Περπατάμε προς το ζωγόνο πορτοκαλί δωμάτιο, όπου στο πάτωμα «ξεκουράζεται» μια παρέα από πολύχρωμες ανθρώπινες φιγούρες από τέμπερα.

– **Είναι σκοτεινή ή φωτεινή η έκθεσή σας, απαισιόδοξη ή αισιόδοξη;**

– Και τα δύο. Οχι πως το φωτεινό δεν είναι και σκοτεινό στο μυαλό μου.

– **Υπάρχουν έργα που μοιάζουν με οράματα, όπως το ασπρόμαυρο σχέδιο με μολύβι «Agnus Dei» ή το «Αφήγημα χωρίς τίτλο» με μελάνι. Πώς συνυπάρχουν με την αστεία τρέλα της κυρίας Τεπενδρή;**

– Με αυτά τα έργα καθιερώθηκα στον κόσμο της τέχνης της Νέας Υόρκης, δεν έγινε αμέσως η κυρία Τεπενδρή. Όταν ήμουν μικρός μισούσα το σχολείο και με έδιωξαν από το πρώτο. Στο επόμενο υπήρχε ένας συμπαθητικός καθηγητής, που με άφηνε να σκιτσάρω όσο διάσκαζε. Μάλιστα έλεγε, «εάν δεν σας ενδιαφέρει το μάθημα μπορείτε να κάνετε σαν τον Κακανιά, χωρίς να ενοχλείτε». Πέρα από αυτά, όμως, ήταν πολύ δύσκολα στην Αθήνα τότε, τις δεκαετίες '60 και '70, πολύ ομοφοβικά στην οικογένεια, στο σχολείο, στους φίλους. Δεν χωρούσα πουθενά. Η κυρία Τεπενδρή ήταν μια οπτασία που με έσωσε σωματικά, οικονομικά και πνευματικά. Την ευχαριστώ που εμφανίστηκε στη ζωή μου.

– **Σπουδές στη Νέα Υόρκη, μετά στο Παρίσι, διαμονή έναν χρόνο στο Λούβρο, εγκατάσταση στη Καλιφόρνια, συχνές επιστροφές στην Αθήνα. Προφανώς αγαπάτε τα ταξίδια.**

– Αν δεν είχα σύζυγο, στούντιο και σκυλιά να με περιμένουν στο Λος Άντζελες, θα μπορούσα να κάνω τη δουλειά του πλανόδιου ζωγράφου. Να γυρίζω από σπίτι σε σπίτι, να ζωγραφίζω και αυτοί να με ταιίζουν. Και μετά να πηγαίνω στο επόμενο.

– **Η πιο ωραία ανάμνηση από το 2024;**

– Μικρός ήμουν εθισμένος στο διάβασμα. Τώρα πια ακούω audiobooks. Έτσι άκουσα και τα 7 μέρη του «Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο» του Προυστ. Άλλαξε η ζωή μου, μετά ήμουν πλούσιος.

Διάρκεια έκθεσης έως τις 21 Δεκεμβρίου.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

27.10 - 2.11.24

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΕΚΔΗΛΩΣΗ

Ποιντές διαβάζουν

Ο **Σύνδεσμος** Μικρασιατών Κύπρου, ο Δήμος Στροβόλου και ο Όμιλος Φίλων Δημοτικής Βιβλιοθήκης Στροβόλου διοργανώνουν την επετει- ακή εκδήλωση για το 1974 και το 1922 με θέμα: «Η ιστορικοποίηση της μνήμης για το 1974 και το 1922 μέσα από την ποίηση Κυπρίων ποιητών με Μικρασιατική Καταγωγή». Ομιλήτρια: Μόνα Σαββίδου Θεοδούλου, ποιήτρια, συγγραφέας, πρόεδρος του Συνδέσμου Μικρασιατών Κύπρου. Θα ακολουθήσει μουσικό πρόγραμμα με τη Βερόνικα Αλωναυτίτη (Σαντούρι, τραγούδι). Παρασκευή, 1 Νοεμβρίου, ώρα 7:30 μ.μ., Μουσείο Εθνομάρτυρα Αρχ. Κυπριανού, οδός Αρχ. Κυπριανού 90, έναντι Ι. Ν. Παναγίας Χρυσελεούσας, Στρόβολος.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Pina Bausch και Germaine Acogny

Η **Λευκωσία 2030**, υποψήφια για Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, φέρνει στο Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, ένα τρίπτυχο σύγχρονου χορού με δύο χορογραφίες, της θρυλικής Γερμανίδας χορογράφου Pina Bausch και μία χορογραφία της Germaine Acogny, «της μπτέρας του σύγχρονου αφρικανικού χορού». Οι δύο χορογραφίες της θρυλικής Γερμανίδας χορογράφου Pina Bausch ενώνονται για πρώτη φορά με μία χορογραφία της Germaine Acogny. Στο επίκεντρο της το μνημειώδες έργο της Pina Bausch «Ιερωτελεστία της Άνοιξης» («The Rite of Spring») (1975), σε σύνθεση Igor Στραβίνσκι, το οποίο θα χορέψει χορευτική

ελίτ από 14 αφρικανικές χώρες με περισσότερους από 30 χορευτές στην σκηνή του ΔΘΛ. Το τρίπτυχο σε «PHILIPS 836 887 DSV», «Homage to the Ancestors» και «Ιερωτελεστία της Άνοιξης» σημείωσε τεράστια επιτυχία κατά τη διάρκεια της περιόδου του το 2023 και το 2024 σε Ευρώπη, ΗΠΑ και Ηνωμένο Βασίλειο. Από το ντεμπούτο της το 2022, παρουσιάστηκε σε περισσότερους από 100.000 θεατές σε 15 χώρες. Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, 28, 29, 31 Οκτωβρίου και 1, 2 Νοεμβρίου. **Ειστήρια: Sold Out Tickets, στα καταστήματα Stephanis και το ταμείο του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας (Δευτέρα - Παρασκευή 10:00-13:00).**

ΧΟΡΟΣ

150 Dance waves

Ο **οργανισμός** Dance Lab διοργανώνει το Διεθνές φεστιβάλ χορού Dance waves. Το φεστιβάλ ξεκίνησε το 2008 στοχεύοντας στην προώθηση της χορευτικής τέχνης, την καλλιτεχνική δράση, την παραγωγή και αναπόσπαστο κομμάτι του είναι τα εκπαιδευτικά σεμινάρια χορού, τα εργαστήρια και οι διαλέξεις που απευθύνονται σε επαγγελματίες του χώρου καθώς και σε σπουδαστές χορού. Τα κύματα σύγχρονου χορού το πρώτο Σαββατοκύριακο του Νοεμβρίου προβλέπονται τόσο ψηλά που αναμένεται να ξεσπκώσουν όσους κι όσες θα επιλέξουν να γίνουν ένα με αυτά στο μυσταγωγικό black box του Εγκώμιου Πολιτιστικού Κέντρου. Για τη φετινή 15η διοργάνωση δέκα πολύ σημαντικοί χορευτές/ performers από οκτώ χώρες του κόσμου επί σκηνής πρωταγωνιστές επτά πολύ ξεχωριστών κομμάτων, υπόσχονται στο Κυπριακό κοινό του σύγχρονου χορού ένα διήμερο έμπνευσης και συγκίνησης. Παραστάσεις 2 και 3 Νοεμβρίου. Εγκώμιο Πολιτιστικό Κέντρο, Νέας Έγκωμης 8, Έγκωμη. **Πληροφορίες www.dancelabnicosia.com**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

«Μέσα από ζόρια και γιορτές κυλάμε»

Στον **χώρο** συνύπαρξης («space of togetherness») που δημιουργήθηκε στην Πειραιώς, στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου (Σχολείον της Αθήνας – Ειρήνη Παπά), οι Αφροέλληνες είχαν την τιμητική τους. Οχι μόνο γιατί η έκθεση του ΝΕΟΝ, περιεκτική και επανοπτικά επιμελημένη από την Ελίνα Κουντούρη, είχε προσφέρει πολλά τετραγωνικά στην κολεκτίβα Documatism για να αναπτύξει τη δράση της, αλλά και γιατί το ίδιο το περιεχόμενο δήλωνε δουλειά, συνέχεια και συνέπεια χρόνων.

Η αρχή έγινε στην Κυψέλη το 2009 από κινηματογραφιστές –πρωτοστατούντος του σκηνοθέτη Μενέλαου Καραμαγγιώλη, από τα ιδρυτικά μέλη της ομάδας–, εικαστικούς, κοινωνιολόγους, εκπαιδευτικούς, επιμελητές τέχνης, ιστορικούς, δημοσιογράφους, οι οποίοι «με αφετηρία την κινούμενη εικόνα και το ντοκουμέντο οργανώνουν καλλιτεχνικές δράσεις και δημόσιους διαλόγους πάνω σε κρίσιμα κοινωνικά θέματα, με στόχο την εξερεύνηση αδράτων και δυσπρόσιτων τοπίων και τη δρομολόγηση πιθανών λύσεων κάνοντας τους “οράτους”, ορατούς». Το συλλογικό έργο «the AfroGreeks» είναι σε εξέλιξη από το 2015 και έχει ήδη δημιουργήσει ένα προσβάσιμο οπτικοακουστικό αρχείο τεσσάρων αιώνων, αποτυπώνοντας την ιστορία της αφρικανικής διασποράς στην Ελλάδα και στη Μεσόγειο. Εως τώρα, δε, έχει συγκεντρώσει 200 τρίωρες συνεντεύξεις Αφροελλήνων. Τον συντονισμό έχει μια Ελληνίδα ανθρωπολόγος νιγηριανής καταγωγής, η Γκερέι Τσίμελα Εζε Νουόκε.

Οι πληροφορίες αυτές είναι αναγκαίες για να κατανοήσει, όποιος ενδιαφέρεται, ότι η διαδικασία της ένταξης σε μια κοινω-

Οι Αφροέλληνες Κυψελιώτες προσεύχονται, παντρεύονται, τραγουδούν πολύ, χορεύουν πολύ, μετασχηματίζουν τα συναισθήματά τους σε τέχνη.

νία είναι επίπονη, πολυμέτωπη και χρειάζεται πολλή υποστήριξη (από το κράτος, ιδιώτες κ.ο.κ.). Η Κυψέλη, γειτονιά και των περισσότερων Αφρικανών στη χώρα μας, χρησιμεύει πλέον ως «μοντέλο». Χωρίς να χάσει τον χαρακτήρα μιας αστικής συνοικίας, ανοίχτηκε, ενσωμάτωσε τους νέους κατοίκους, έγινε τόπος συνάντησης και συνύπαρξης διαφορετικών κοινοτήτων.

Λόγια, λόγια, λόγια, θα πείτε. Δημιουργούν εντυπώσεις. Και από ουσία; Υπάρχουν τεκμήρια: 110 βίντεο και 65 δράσεις που έχουν γίνει όλα αυτά τα χρόνια.

Με την εικόνα (οι βιντεοεγκαταστάσεις ταξίδεψαν στη Γενεύη σε ειδικό αφιέρωμα στον Μενέλαο Καραμαγγιώλη) ο θεατής αντιλαμβάνεται έναν κοινό τόπο: ότι όλες οι ζωές λίγο - πολύ μοιάζουν, «μέσα από ζόρια και γιορτές κυλάμε» (όπως ραπάρει ένας Αφροέλληνας μουσικός). «Στις εποχές σαν τα κλαδιά σπάμε, μα το ποτάμι βαθιά ριζώνει». Με ένα επιδόξιο, παράλληλο μοντάζ (από τον Σταύρο Τριάντο), στις δύο ή τρεις ή περισσότερες οθόνες, παρακολουθούμε ό,τι μπορεί να συνθέτει η καθημερινότητα και την ανατροπή της. Οι Αφροέλληνες Κυψελιώτες προσεύχονται, παντρεύονται, διαμαρτυρούνται με πορείες εναντίον του ρατσισμού, τραγουδούν πολύ, χορεύουν πολύ, μετασχηματίζουν τα συναισθήματά τους σε τέχνη, εξομολογούνται όσοι μετανάστευσαν στη δεκαετία του 1990 αλλά και όσοι γεννήθηκαν εδώ. «Εχω ρίζες στην Αφρική, αλλά γεννήθηκα εδώ», λέει ένας. «Μετά το success story των Αντετοκουόμπο άρχισαν πολύ περισσότερα παιδιά να αθλούνται. Μπορούμε να πετύχουμε από το πουθενά», πιστεύει άλλος. «Δεν είναι ρατσιστική χώρα η Ελλάδα. Είναι εθνοφοβική. Δυσκολεύεται να αναγνωρίσει αυτό που δεν έχει ξαναδεί», σχολιάζει τρίτος. Ο Κενυάτης δάσκαλος Ελληνικών «είχε πάντα μεγάλο σύμμαχο τη γλώσσα». «Επέμενε η δασκάλα μου στο δημοτικό να μάθω καλά ελληνικά. Είχε δικίο. Είναι ασπίδα η γλώσσα», υπογραμμίζει με κάθε λέξη του. Οι δυσκολίες για πολλούς ανήκουν στο παρελθόν. Δούλεψαν σκληρά, άντεξαν και ρατσιστικές συμπεριφορές, απαξιώτικές. Παραμένουν. «Είμαστε γέφυρα. Έχουμε το προσόν των δύο ενσωματωμένων πολιτισμών». Κάποιος που εργάζεται στην εστίαση –γιατί αν και γεννήθηκε εδώ, δεν έχει ακόμη ταυτότητα– μονολογεί: «Αγαπώ την Ελλάδα. Δεν θέλω να πάω πουθενά».

Κάθε πρόσωπο ένας κόσμος, διαφορετικές χώρες, ντοκουμέντα που πλουτίζουν τους τόπους. Μεγαλώνουν τις γειτονιές, τη συνύπαρξη.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Η Τριλογία των Lehman

Η **«Σόλο για Τρεις»** ανεβάζει από την Τετάρτη 9 Οκτωβρίου, την παράσταση «Τριλογία των Lehman», του Stefano Massini, σε διασκευή Ben Power, υπό τις σκηνοθετικές οδηγίες της Μαρίας Μανναρίδου - Καρσερά, συνεχίζοντας μια θεματική που ξεκίνησε το 2022, όταν η ομάδα ανέβασε σε πανελλήνια πρώτη παρουσίαση και σε σκηνοθετημένο θεατρικό αναλόγιο το έργο «Λογιστικός Έλεγχος (ή Ισλανδία, Ένας Μοντέρνος Μύθος)», 2018, του Andrew Westerside και των Proto-type Theater, όπου οι συγγραφείς εξετάζουν την παγκόσμια οι-

κονομική κρίση του 2008 και τη σύγχρονη πολιτική μέσα από την πρόσφατη ιστορία της Ισλανδίας και τις προσπάθειες του ισλανδικού λαού και έθνους να υψώσει τη φωνή του και να διαδηλώσει. Στην παράσταση συμμετέχουν οι ηθοποιοί Νεοκλής Νεοκλέους, Χάρης Κκολός και Αντρέι Κρουπά, με τον μουσικό Γιώργο Καλογήρου να βρίσκεται επί σκηνής. Παραστάσεις: Τετάρτη, Σάββατο, ώρα 8:00 μ.μ. και Κυριακή, ώρα 7:00 μ.μ. μέχρι τις 27 Νοεμβρίου. Θέατρο Χώρα, Κοραή 1 - Πλατεία Αρχιεπισκοπής, Λευκωσία. **Πληροφορίες, κρατήσεις 96147809.**

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

«Travel Tales» της Falak Shawwa

Η **Falak Shawwa** παρουσιάζει ατομική έκθεση φωτογραφίας με τίτλο «Travel Tales» στο Κέντρο Φωτογραφίας 6x6, στη Λεμεσό. Σχετικά με την έκθεση η φωτογράφος σημειώνει πως στην έκθεσή της «Travel Tales» καταγράφει τις περιπέτειές της σε πάνω από 11 χώρες. «Οι εικόνες σάς προσκαλούν να περιπλανηθείτε σε λεωφόρους και δρομάρια, και να βιώσετε κι εσείς τις ιστορίες και τις σκηνές που συνάντησα στον δρόμο μου. [...] Σας προσκαλώ να απορροφήσετε τη δουλειά μου με τον δικό σας ρυθμό». Η φωτογράφος έχει πάνω από 20 χρόνια εμπειρίας ως φωτογράφος. Είναι πιστο-

ποιημένη φωτογράφος από το National Geographic, το PhotoManhattan στη Νέα Υόρκη, και το Gulf Photo Plus στο Ντουμπάι. Εγκαίνια της έκθεσης Παρασκευή 1 Νοεμβρίου, ώρα 6:30 μ.μ. Διάρκεια έκθεσης έως 10 Νοεμβρίου. Κέντρο Φωτογραφίας 6x6, οδός Βασιλείου Μακεδόνος 30, Λεμεσός. **Πληροφορίες [τηλέφωνο 25354810, \[www.centreforphotography6x6.com\]\(http://www.centreforphotography6x6.com\)](http://www.centreforphotography6x6.com)**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Αρμονία» της Σκεύης Σαββίδου

Παρουσιάζεται η έκθεση ζωγραφικής της Σκεύης Σαββίδου στην γκαλερί Marginalia με τίτλο «Αρμονία». Όπως η ίδια αναφέρει η κίνηση, η έκφραση, η χρωματική παλέτα, η ένωση διαφορετικών υλικών και τεχντορικών αποτελούν τα κύρια εργαλεία στη δημιουργική της έκφραση. «Τα έργα μου χωρίζονται σε δύο ενότητες: Η πρώτη ενότητα καλύπτει πίνακες λαδομπογιές συνδυάζοντας αρμονικά την ανθρώπινη φιγούρα, την κίνηση και την έκφραση. Στη δεύτερη ενότητα χρησιμοποιώ χρωματικά σχήματα και γράμματα από την Κυπρομινωική γραφή. Με τη συνένωσή τους φτιάχνω σχεδιασμούς με

τρόπο που να καλύπτουν την εικαστική μου πρόθεση, δημιουργώντας παράλληλα μια Αρμονία». Εγκαίνια: Παρασκευή 1 Νοεμβρίου, ώρα 7:30 μ.μ. Διάρκεια έκθεσης έως 23 Νοεμβρίου. Γκαλερί Marginalia, αρχ. Κυπριανού 15 Δ, Ε, Στρόβολος. **Πληροφορίες [τηλέφωνο 99657080, \[marginalia.gallery@gmail.com\]\(mailto:marginalia.gallery@gmail.com\)](http://www.marginalia.gallery@gmail.com)**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Πολιτιστικώς πсуχάζουμε

Ο **υδέν συνταρακτικό** συνέβη την εβδομάδα που μας πέρασε στα πολιτιστικά πράγματα, αν εξαιρέσουμε την κατά πλειοψηφία ψήφιση της πρότασης νόμου του ΑΚΕΛ που ενισχύει τη νομοθεσία για τον εμπλουτισμό των δημόσιων κτηρίων με έργα τέχνης. Ομολογούμενος είναι μία θετική εξέλιξη, η οποία θα ενισχύσει οικονομικά τους εικαστικούς καλλιτέχνες και ίσως να καταφέρει να δημιουργήσει την αίσθηση της αισθητικής σε όλους και όλες. Επίσης, ίσως καταφέρει αυτή η επιτυχία να δώσει να καταλάβουν σε δημόσιους φορείς ότι καλό θα είναι να φροντίσουν να συντηρήσουν και να αναδείξουν με κάποιο τρόπο τα έργα που ήδη όφειλαν να φροντίζουν, όπως για παράδειγμα εκείνο του Θεόδουλου Θεοδούλου στην Ελεγκτική Υπηρεσία (αν έχει χρόνο να το δει ο νέος γενικός ελεγκτής) ή το πάρκο γλυπτικής του Δήμου Λευκωσίας. Ως παράδειγμα ας πάρουν τη Βουλή των Αντιπροσώπων που έχει γεμίσει με εικαστικά έργα. Η αλήθεια είναι πως πρόκειται για μία καλή πρακτική. Και τώρα που το σκέφτομαι, πόσα σχολεία έχουν προγραμματίσει μία επίσκεψή τους στο κοινοβούλιο που να τη συνδυάσουν με την έκθεση των έργων τέχνης που βρίσκονται εκεί; Με έναν σμπάρο δυο τρυγόνια. Από το να

έχουμε αυτές τις παιδοβουλές και τα τοιαύτα, θα είχε ενδιαφέρον μία παιγνιώδης ξενάγηση.

Πάντως, από νόμους πάμε καλά, και αυτό είναι ένα βήμα. Τώρα που ο κλάδος των εικαστικών κατήγαγε μία μικρή νίκη, θα είχε ενδιαφέρον να έπαιρνε και θέση για την ανυπαρξία μιας σύγχρονης Πινακοθήκης ή Μουσείου Τέχνης, που θα διοικείται από έναν σύγχρονο οργανισμό, και που θα μπορεί να προωθεί την έννοια των εικαστικών σε πολλά επίπεδα. Και μιας και αναφέρθηκα πιο πάνω σε σχολική επίσκεψη στο κοινοβούλιο, έχει κανένα σχολείο σκεφτεί να πάρει έστω για μία ώρα τους μαθητές και τις μαθητρίες του στη μόνη κρατική πινακοθήκη που έχουμε; Έστω ως πείραμα, να ζητήσουν από τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες ειδικά σχεδιασμένη ξενάγηση για παιδιά δημοτικού, ή για έφηβους. Να δουν πώς θα ανταποκριθούν. Ή αρκεί στο υφυπουργείο Πολιτισμού να γίνονται τα δύο Προγράμματα Μουσειακής Αγωγής για παιδιά και έφηβους 1) ««Συνομιλίες”: Θεματικά Εργαστήρια δημιουργικής κίνησης και μουσικής για οικογένειες και εφήβους» και το «“Ανακαλύψη”: εγώ, οι άλλοι και η τέχνη: Ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα για παιδιά 10-12 ετών». Βέβαια, χρειάζεται συνεργασία μεταξύ υπουργείου Παιδείας και υφυπουργείου Πολιτισμού, που

αναγνωρίζω πως είναι κομμάτι δύσκολο. Γενικώς αυτά τα πολιτιστικά για το Παιδείας είναι κάπως δύσπεπτα.

Άλλο σπουδαίο ή λιγότερο σπουδαίο πολιτιστικό νέο δεν είχαμε, ακόμα και τα Λογοτεχνικά Βραβεία που δόθηκαν ή δεν δόθηκαν πάλωσαν. Έγινε ένα κάποιο σούσουρο, κυρίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, έγραψε και η στήλη αυτή τη θέση της και όλα έγιναν βορά στο στόμα του εφήμερου. Σύνδεσμοι και φορείς λογοτεχνικοί δεν πολυασχολήθηκαν, διότι δεν είναι να παίζει κανείς με αυτά τα πράγματα, και φυσικά κατά μόνας οι συγγραφείς τι να κάνουν. Ό,τι και να πουν πιθανόν να θεωρηθεί πικρία, το καταλαβαίνω. Συνεχίζω φυσικά να μην αντιλαμβάνομαι πώς γίνεται να μην έχει βραβευτεί ένα μυθιστόρημα, να μην έχει ολόκληρη χώρα ένα αξιοβράβευστος μυθιστόρημα. Το ίδιο και για τη μονογραφία βέβαια. Δεν υπάρχει ένας σημαντικός μελετητής της κυπριακής λογοτεχνίας; Δεν έχει σκεφτεί ούτε καν αυτή η Ακαδημία που καμωνόμαστε ότι έχουμε, η Κυπριακή Ακαδημία Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών, να αναθέσει σε κάποιον ή σε κάποιους να εκπονήσουν ένα έργο επιστημονικό που να αφορά τη λογοτεχνία μας; Ίσως όμως εκεί στην Ακαδημία να έχουν πολλά και άλλα σπουδαία να κάνουν και ίσως να

μην έχουν και χρηματοδότηση, οπότε εντάξει. Αλλά δεν υπάρχει ένα σπουδαίο έργο για τη λογοτεχνία μας, τη γλώσσα ή τη διάλεκτό μας; Είναι δυνατόν ολόκληρη χώρα να μην έχει μία μονογραφία επιστημονική αξία βράβευστος; Παράγουμε δηλαδή μόνο ποίηση και διήγημα; Είλικρινά, μου είναι αδιανόητο να το καταλάβω, το αποδέχομαι, αλλά δεν το καταλαβαίνω.

Βέβαια, και εδώ σκέφτομαι πως αν είχαμε μία πλήρως λειτουργική Κυπριακή Βιβλιοθήκη, ίσως να μπορούσαν κάποια πράγματα να μπουσ σε μία σειρά. Είτε με την επίτευξη της λογοτεχνικής παραγωγής, είτε με την ανάθεση εκδόσεων μελετών, με προγράμματα φιλοαναγνωσίας, προώθησης του λογοτεχνικού γραμματισμού, αξιοποίηση αρχείων λογοτεχνών και άλλα πολλά. Ελπίζω η νέα Συμβουλευτική Επιτροπή της Κυπριακής Βιβλιοθήκης να βρει χρόνο να εξετάσει κάποια πράγματα, αν και μου φαίνεται δύσκολο, διότι ο πρόεδρος της, Αχιλλέας Αμιλιανίδης, είναι και πρόεδρος της Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών και μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για τον εκσυγχρονισμό της Νομικής και της Ελεγκτικής Υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

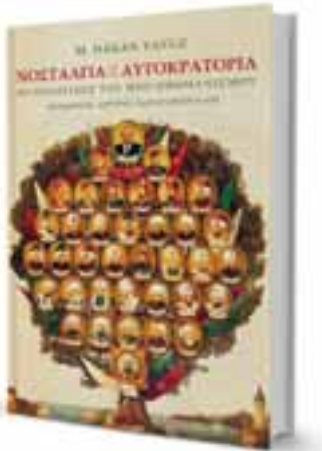
Από τον Ατατούρκ στον νεοοθωμανισμό

Η νοσταλγία των Τούρκων για την εποχή των σουλτάνων

Μ. ΗΑΚΑΝ ΥΑΝΥΖ
Νοσταλγία για την αυτοκρατορία. Οι
πολιτικές του νεο-οθωμανισμού
μπφρ.: Αργύρης Παπασυριόπουλος
επιμ.: Κώστας Σίμος
εκδ. Παπασωτηρίου, 2024, σελ. 450

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

«Νεοοθωμανισμός». Τι μπορεί να κρύβεται σε μια σύνθετη λέξη δημοσίω λόγου στην Ελλάδα; Σίγουρα όχι όλα όσα ακούγονται στην πρωινή ζώνη των τηλεοπτικών σταθμών από τις ομιλούσες κεφαλές περί τα ελληνιστοσυριακά. Τυλάκισμον αυτό αποκαλύπτουν οι σελίδες των βιβλίων του Χακάν Γιαβούζ. Για τον ιμπεριαλισμό που κρύβει ο νεοοθωμανισμός του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και οι προκάτοχοί του, ο Γιαβούζ φιλοτεχνεί μια εικόνα με βασικά χρώματα τον αυταρχισμό, αλλά και την υστέρηση που χαρακτήριζε την τουρκική κοινωνία τις δεκαετίες που ακολούθησαν την εγκαθίδρυση της σύγχρονης Τουρκικής Δημοκρατίας από το 1923 κι έπειτα. Η δυτικότεροπνη δημοκρατία που επιχείρησε να οικοδομήσει ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, μας υπενθυμίζει ο Γιαβούζ, ήταν μια συνταγή που θα βοηθούσε την Τουρκία να βγει από την καθυστέρηση της Ανατολής προς τη Δύση, η οποία εμφανιζόταν στις αρχές του 20ού αιώνα ως η αδιαμφισβήτητη κυρίαρχος του κόσμου. Η νέα Τουρκία

Ο Χακάν Γιαβούζ επισημαίνει τον ιμπεριαλισμό που κρύβει ο νεοοθωμανισμός του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

θα ήταν ένα αντίγραφο αυτής της Δύσης, ειδάλλως θα αποτύγχανε. Η κουλτούρα του νεοεθνομανισμού, από τη δεκαετία του '40 κι έπειτα, άρχισε να οικοδορείται στον αντιποδό. Οι εμπορούμενοι από τον ιδεολογικό ζήλο -οθωμανικό, ιστορικό, αυτοκρατορικό, ισλαμικό- θεωρούν ότι η Δύση δεν έχει να προσφέρει τίποτε σημα κληρονόμο ενός συστήματος που διοίκει με συγκεκριμένες αξίες τεράστια τμήματα της βόρειας Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Η τουρκική «Μεγάλη Ιδέα»

την επιρροή που είχαν μέσα στην Τουρκία οι θρησκευτικές κοινότητες, ακόμη και μετά την επιβολή της κοσμικότητας σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινής ζωής από τον Κεμάλ. Ο Έλληνας αναγνώστης θα αναγνωρίσει κάποια μοτίβα. Κάποια από αυτά περνούν στη λογοτεχνία, στη λαϊκή ποίηση, στον θρησκευτικό λόγο. Ένα από αυτά είναι η νοσταλγία για τις χαμένες πατρίδες. Για την Τουρκία η απώλεια των Βαλκανίων ήταν κατ' αρχάς οικονομική. Εκεί βρισκόταν το οικονομικό επίκεντρο της αυτοκρατορίας, τονίζει ο Γιαβούζ και υπογραμμίζει το τραύμα που άφησε στη συλλογική μνήμη της τουρκικής κοινωνίας ο «Ξερίζωμός» εκατομμυρίων Τούρκων που εγκατέλειψαν τις εστίες τους από τις νεοσύστατες χώρες των Βαλκανίων τον 19ο και στις αρχές του 20ού αιώνα.

Με πολύ περίτεχνο και συνδυασμό ακαδημαϊκά στιβαρό τρόπο ο Χαχάν Γιαβούζ αναφέρεται στους συγγραφείς που αποτύπωσαν τη νοσταλγία αυτή στα έργα τους, από τους προπομπούς τους όπως ο Γιάγια Κεράλ, τον γνωστό στο ελληνικό κοινό Ορχάν Παμούκ και τον Αχμέτ Χαντίν Ταμπάν. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον σημερινό αναγνώστη έχει ο Νετζίφ Φαζίλ Κιζκιουρέκ, πνευματικός τάγος του νεοθωμανισμού, καθώς στα έργα του συνέθεσε τον ισλαμισμό, τον τουρκικό εθνικισμό και τον συντηρητισμό.

Το μεγαλοπρεπές τέμενος σουλτάνναμchet, το πρώτο που χτίστηκε με έξι μιναρέδες, λουσμένο από τον απογευματινό ήλιο της Κωνσταντινούπολης. Η τουρκική κοινωνία κουβαλάει μέσα της την ανάμνηση της αυτοκρατορίας, που απλωνόταν από τα Βαλκάνια και τον Πόντο έως την Αραβία και τη βόρεια Αφρική.

μάτων είναι, επίσης, πολύ σημαντικός στη διατήρηση της μνήμης, αλλά και στη μετουσίωσή της σε αυτό το νέο ιδεολογικό πλαίσιο. Τα διάφορα θρησκευτικά τάγματα των Νατσιμπεντί έχουν τεράστια επιρροή στην Τουρκία κι αυτό είναι προφανές και στο έργο του Γιαβούζ.

Περιγράφει στη συνέχεια το φαινόμενο του νεοσθιμανισμού, όπως αυτός εκφράστηκε από τον Τουρκκούτ Οζάλ (πρωθυπουργός της Τουρκίας από το 1983 έως το 1989 και πρόεδρος από το 1989 έως το 1993), με τον συγκερασμό της ανεκτικότητας (ιδιαίτερα προς τους Κούρδους) και τον οικονομικό φιλελευθερισμό (αλλά τουρκα. Από την ανάλυσή του του Γιαβούζ δεν θα μπορούσε να λείπει ο Νεοσέτιν Ερμπακάν (ο τελευταίος πρωθυπουργός που οδηγήθηκε εκτός εξουσίας από το κεμαλικό καθεστώς). Το κόμμα της Ευηνερίας του Ερμπακάν, όπως και το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (το γνωστό ΑΚΡ)

συνδέονται με αυτό το λεπτό νήμα που καταλήγει στην ώσμωση κράτους, θρησκείας, πολιτικής και, εν τέλει, ιμπεριαλιστικής νομοτέλειας, που χαρακτηρίζει τον λόγο του Ερντογάν έως σήμερα.

Ο νέος ηγεμόνας

Το βιβλίο εκ των πραγμάτων εξετάζει πώς όλα αυτά κατέληξαν στη δεξαμενή που τελικά ανέδειξε τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν κυρίαρχο τα τελευταία 22 χρόνια στην τουρκική πολιτική σκηνή. Πώς ο Ερντογάν αξιοποίησε τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τον κινηματογράφο, τις πλατφόρμες προβολής ταινιών, προκειμένου να προωθήσει αυτό το αυτοκρατορικό πρότυπο που, υποτίθεται, ενσάρκωνει ο ίδιος ως συνεχιστής των μεταρρυθμίσεων του Αμπντούλ Χαμίτ Β', ο οποίος - υποτίθεται - δεν κατόρθωσε να τις ολοκληρώσει διότι ο Δυτικός δεν τον άφησαν. Εξηγείται, επίσης, με αρκετά συνοπτικό και κατανοητό τρόπο η κατάρρευση αυ-

της της αυτοκρατορικής πολιτικής, όπως στα πρώτα χρόνια του ΑΚΡ την είχαν συλλογιστεί από κοινού με τον Ερντογάν ο Αχμέτ Νταβούτογλου και άλλα σημαίνονται στελέχη και ομοϊδεάτες του προέδρου της Τουρκίας. Ενα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο για τον Έλληνα αναγνώστη είναι η πολύ περιορισμένη αναφορά της Ελλάδας στη συζήτηση. Υπάρχει μόνον ένα κεφάλαιο το οποίο παρουσιάζει κάποιες απόψεις Ελλήνων επιστημόνων και συγγραφέων για τον νεοοθωμανισμό. Η αναζήτηση συμπερασμάτων για τη σημερινή πολιτική και το μέλλον από ένα έργο που εξετάζει τις γενολογίες του νεοοθωμανισμού, ίσως δεν είναι μια ενδεχόμενη επιλογή.

Ωστόσο, η «νοσταλγία για την αυτοκρατορία» σίγουρα θα βοηθήσει τον αναγνώστη να αντιληφθεί από πού έρχεται η ιδεολογία του Ερντογάν και, κυρίως, εκείνων που θα τον ακολουθήσουν τα επόμενα χρόνια.

Τελικά... όλοι και όλες ζήσανε καλά

Από το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών κυκλοφορούν τέσσερις τόμοι με «Τα παραμύθια της Κύπρου» – Στο τυπογραφείο ο πέμπτος

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Θυμάμαι πολύ έντονα κάτι καλοκαιρινά μεσημέρια στο χωριό καταγωγής του πατέρα μου, όπου όλα πσύχαζαν πολύ ωρίς, τη γιαγιά μου να σκαρφίζεται διάφορες ιστορίες, και να τις μεταπλάθει σε παραμύθια. Είχα γράψει όταν έφυγε από τη ζωή: «Άλλα πάλι αυγουσιτιάτικα μεσημέρια ταξίδευα στην αυλή του σουλτάνου, σε πύργους με πολεμιστές και βασιλίσσες, εκεί δεν υπήρχε κάτι να φοβάμαι, ζούσα ηρωικές μάχες και συναντούσα χρυσομαλλούσες κόρες. Έβλεπα καμήλες και άλογα να κουβαλάνε θησαυρούς, στρατιώτες να φυλάνε το παλάτι και τον ψηλό πύργο της όμορφης βασιλίσσας, που πολλοί την αγαπούσανε, αλλά εκείνη ήθελε έναν μόνο. Καμιά φορά, όταν υπήρχε σοβαρή ανάγκη, στη φρουρά του πύργου ξεπεταγότανε και ο Καφάλης. Ένας τοίχος γεμάτος ιστορίες, λαϊκή μνήμη, ζώσα πραγματικότητα, υπερδεμένα όλα σε ένα παραμύθι κάθε μέρα». Αυτά τα παραμύθια της γιαγιάς μου ήλθαν στο μυαλό, λίγο πριν συναντήσω στο Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή στη Λευκωσία, τη Μαρία Ματθαίου, την Αργυρώ Ξενοφώντος και τον Χαμπή Τσαγγάρη, για να μιλήσουμε για την παρουσίαση της σειράς «Τα παραμύθια της Κύπρου» που εξέδωσε το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, παραμύθια που αντιλήθηκαν από το σπουδαίο Λαογραφικό Αρχείο του Κέντρου. Η Αργυρώ Ξενοφώντος και η Μαρία Ματθαίου έχουν επιμεληθεί τους τόμους 2-4, ενώ τον πρώτο τόμο επιμελήτρια ήταν πάλι η Αργυρώ Ξενοφώντος μαζί με την Κωνσταντίνα Κωνσταντινίου. Ο Χαμπής Τσαγγάρης έχει συμβάλει τα μέγιστα στην εικονογράφηση των παραμυθιών, εξ ου και η παρουσίαση που έγινε την Παρασκευή 11 Οκτωβρίου, πραγματοποιήθηκε στο εν Λευκωσία μουσείο του.

Στον φιλόξενο χώρο του μουσείου, λοιπόν, ξεκινήσαμε τη συζήτησή μας σχετικά με τα παραμύθια και για το ποια είναι η αξία τους σήμερα και γιατί πρέπει να διασώζονται και να διαιωνίζονται, παρόλο που πολλές φορές μπορεί να μιλάνε για πράγματα που για τα σημερινά παιδιά, ή ακόμα και για τους ενήλικες είναι πολύ μακρινά. Η Αργυρώ Ξενοφώντος παίρνοντας πρώτη τον λόγο λέει αρχικά πως έχοντας δουλέψει από την αρχή στην επιμέλεια των τόμων, αξιοποιώντας και το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου, έζησε τον παλμό των πληροφορητών και τη χαρά που αισθάνονταν στο να προσφέρουν αυτή τους τη γνώση. Όσο για την αξία του, το παραμύθι, ανάμεσα σε όλα τα άλλα, ήταν και ένα μέσο να ψυχαγωγηθεί ο κόσμος, να ξεφύγει από τη ρουτίνα του, την καθημερινότητα, και τις όποιες δυσκολίες είχε. Μάλιστα, δεν απευθύνονταν μόνο σε παιδιά αλλά και στους ενήλικες». Με τη Μαρία Ματθαίου να συμπληρώνει λέγοντας, πως απευθυνόταν κυρίως στους ενήλικες», σημειώνοντας πως το παραμύθι έγινε λαϊκό ανάγνωσμα μετά τους αδελφούς Γκριμ. «Εγιναν παρεμβάσεις στα παραμύθια ώστε να γίνει παιδικό ανάγνωσμα, γιατί περιλάμβαναν επεισόδια που δεν άρμοζαν για τα παιδιά». Για αυτά τα ακατάλληλα επεισόδια η συζήτησή μας περιστρέφεται γύρω από το τι βλέπουν σήμερα τα παιδιά, είτε στην τηλεόραση είτε στο διαδίκτυο, με την κα Ξενοφώντος και την κα Ματθαίου να λένε πως είναι διαφορετικό να ακούς μια αφήγηση και διαφορετικό να τη βλέπεις με εικόνα. Και κρίνω πως είναι η κατάλληλη στιγμή να ρωτήσω τον Χαμπή, ο οποίος έχει εικο-

Το παραμύθι δίνει την ελευθερία στον κάθε ακροατή να το συνδέσει με την ιδιαίτερη πορεία του και να τα συσχετίσει με την αναζήτηση του προσωπικού του μύθου.

νογραφήσει εκτός από τη σειρά των παραμυθιών του Κέντρου και άλλα παραμύθια. Τον ρωτώ λοιπόν πώς ξεκινάει να εικονογραφεί ένα λαϊκό παραμύθι. «Είναι ένα παιχνίδι δημιουργικό» μου λέει και συνεχίζει: «Από την αρχή κάνω έρευνα. Δεν ξεκινώ από το τι λέει το παραμύθι» και προσθέτει πως πρέπει να τον αγγίξει το παραμύθι, όπως έγινε με τον «Σπανό και τους σαράντα δράκους», στο οποίο οι χωριανοί παρακαλούσαν για το νερό τους που τους έκλειψαν το νερό οι δράκοι... «Κι εμάς μας έκλειψαν την ελευθερία μας σήμερα οι σύγχρονοι δράκοι. Τούτο μ' έκανε και εικονογράφησα τον Σπανό. Γιατί το συνδύασα με την κατοχή» και μάς εξηγεί πώς συνδύασε το λαϊκό παραμύθι με την πραγματικότητα της στιγμής: «Έφτιαξα μία ταπετσαρία στο βιβλίο, με ένα χάρτη της Κύπρου στην αρχή, γεμάτο δράκους, και το σπiti μου στην Κοντέα, και το περιστέρι της Ειρήνης σκοτωμένο να πέφτει κάτω. Και όταν ο Σπανός σκοτώνει τους δράκους, στο τέλος είπα, θα κάνω και ένα χάρτη της Κύπρου γεμάτο με πεζούνια της Ειρήνης και με έναν ουράνιο τόξο. Όπως ονειρεύομαι την Κύπρο, και μακάρι να ζήσω να τη δω. Ξεκινώ έτσι».

Η σύνδεση που κάνει ο Χαμπής στον «Σπανό» ανάμεσα στους 40 δράκους και τους εχθρούς τους κατακτητές είναι πολύ σωστή: «Το λαϊκό παραμύθι ήταν ένα λογοτεχνικό είδος που ασκούσε γοητεία για τις πολλοπλές ιδιότητές του. Οι άνθρωποι του χτες αντλούσαν από το παραμύθι ότι και κάποιος άλλοι στάθηκαν όρθιοι απέναντι στους δράκους, όταν φαινομενικά, ο κόσμος κατέρρεε γύρω τους. Ο κόσμος αντλούσε κουράγιο για να πράξει το ίδιο. Και αυτό είναι άλλωστε που κάνει το παραμύθι ξεχωριστό. Δίνει την ελευθερία στον κάθε ακροατή να τα συν-

Με την Αργυρώ Ξενοφώντος, τη Μαρία Ματθαίου και τον Χαμπή Τσαγγάρη μιλήσαμε για τα παραμύθια, με αφορμή την παρουσίαση της σειράς «Τα παραμύθια της Κύπρου», στις 11 Οκτωβρίου στο Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή στη Λευκωσία.

«Το παραμύθι, ανάμεσα σε όλα τα άλλα, ήταν και ένα μέσο να ψυχαγωγηθεί ο κόσμος, να ξεφύγει από τη ρουτίνα του, την καθημερινότητα, και τις όποιες δυσκολίες είχε. Μάλιστα, δεν απευθύνονταν μόνο σε παιδιά αλλά και στους ενήλικες».

Πέντε τόμοι

Η **συγκέντρωση** ξεκίνησε το 2012, υπό την καθοδήγηση του ομότιμου καθηγητή και προέδρου της Λαογραφικής Εταιρείας Μιχάλη Μερακλή. Ο Μιχάλης Μερακλής έθεσε τις κατευθυντήριες γραμμές για την κατάταξη των παραμυθιών. Επίσης, ο καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Γιώργος Κεχαγιόγλου καθοδήγησε φιλολογικά την ομάδα. Αξιοποιήθηκε το Λαογραφικό Αρχείο, το οποίο ξεκίνησε το 1962 έτος ίδρυσης του Κέντρου. Οι εκδόσεις του Κέντρου αποτελούν συμπλήρωμα του διεθνούς καταλόγου. Ήδη έχουν κυκλοφορήσει τέσσερις τόμοι και βρίσκεται υπό έκδοση ο πέμπτος, ο οποίος αναμένεται να κυκλοφορήσει τον Νοέμβριο. Η παλαιότερη καταγραφή που υπάρχει είναι του 1930 από τη συλλογή του Παπαχαλαμπούς. Ο Χαμπής μιλώντας για τα «Παραμύθια της Κύπρου» λέει πως η ύπαρξη της σειράς είναι γεγονός χάρη στην επιμονή της τώς διευθύντριας του Κέντρου Άννα Pouradier Duteil - Λοϊζίδου.

Τα παραμύθια θα περιγράψουν την ομορφιά π.χ. με έναν τρόπο που θα επιτρέπουν στον ακροατή να την οπτικοποιεί με τις δικές του προσλαμβάνουσες παραστάσεις.

δέσει με την ιδιαίτερη πορεία του και να τα συσχετίσει με την αναζήτηση του προσωπικού του μύθου. Αυτό που έκανε ο Χαμπής με τους 40 Δράκους εκπλήρωσε την αποστολή του παραμυθιού στο 1000%».

Τα παραμύθια, συνεχίζει η κα Ματθαίου, μιλούν πάντα αφηρημένα: «Για παράδειγμα θα περιγράψουν την ομορφιά με έναν τρόπο που θα επιτρέπουν στον κάθε ακροατή να την οπτικοποιεί με τις δικές του προσλαμβάνουσες παραστάσεις».

Νους και τύχη

Τα παραμύθια αποτελούν παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά. Υπάρχουν παραλλαγές σε όλον τον κόσμο. Βέβαια, στον κάθε λαό δίνεται ένα επιμύθιο που του ταιριάζει εκείνη τη στιγμή, λέει η Μαρία. Και ως παράδειγμα φέρνει τα παραμύθια που διαλέγονται τη δύναμη της τύχης, σε σχέση με τον πλούτο και το χρήμα. Στα ευρωπαϊκά παραμύθια υπερνικά πάντα η τύχη, ενώ στις ελληνικές παραλλαγές υπάρχει ένας παραμυθιακός τύπος, ή όπως τον ονομάζει η Ματθαίου, ένας οικότυπος, που δεν υπάρχει πουθενά αλλού εκτός από την Ελλάδα και την Κύπρο που δείχνει ότι η τύχη χωρίς τη γνώση και τον νου φέρνει καταστροφή και ότι τελικά στην τύχη χρειάζεται και η ευφυΐα και η γνώση, επισημαίνοντας μας πως οι κυπριακές παραλλαγές δεν διαφοροποιούνται στα θέματα αντιλήψεων, από τον υπόλοιπο ελληνικό χώρο.

Τα στερεότυπα

Μία ακόμη προβληματική, λέω στην ομιλήτρια, είναι πως τα παραδοσιακά παραμύθια σήμερα μπορεί να είναι πολιτικώς μη ορθά... ή διαιωνίζουν στερεότυπα... πώς πρέπει να τα αντιμετωπίζουμε, ίσως να μπουν στο χρονοντούλαπο της ιστορίας; Η

κα Ξενοφώντος και η κα Ματθαίου το δίκως άλλο διαφωνούν, με τη Μαρία Ματθαίου να λέει: «Αντανακλούν τις ιδέες που είχαν οι άνθρωποι της εποχής εκείνης, είναι κάτι διαφορετικό εάν είναι σωστές ή λάθος» και η Αργυρώ Ξενοφώντος συμπληρώνει: «Είναι και ένας τρόπος να δεις από τότε ξεκινάει το κάθε στερεότυπο».

Σχετικά με τα στερεότυπα ή άλλα στοιχεία που δεν του είναι ευχάριστα, ρωτώ τον Χαμπή αν ως καλλιτέχνης τα παραβλέπει: «Αποφεύγω να το εικονογραφήσω» και φέρνει ως παράδειγμα το παραμύθι «Οι Ανεράδες» που του πρότεινε ο Κώστας Προυσής, το οποίο εν τέλει δεν το εικονογράφησε, εξαιτίας μιας σκηνής βρεφοκτονίας: «Είναι ένα σπουδαίο παραμύθι, αλλά δεν ήθελα να κάνω μία τέτοια εικόνα. Πήρα θέση. Σε ό,τι παραμύθι έχω εικονογραφήσει έχω πάρει θέση. Στους καλκάντζαρους για παράδειγμα σκάρταρα δουλειά τριών χρόνων. Για τα σχέδιά μου έχω ευθύνη». Στο παραμύθι, εξηγεί η Μαρία Ματθαίου, και όπου υπάρχουν στερεότυπα, ο αφηγητής δεν σημαίνει φυσικά πως ενστερνίζεται αυτό που λέει το παραμύθι. «Στα παιδιά άλλωστε πρέπει να λέμε ότι δεν πρέπει να αφομοιώνουν ό,τι ακούν». Η Αργυρώ Ξενοφώντος προσθέτει πως είναι κατανοητό πως σε έναν απλό αναγνώστη μπορεί κάποια πράγματα να κάνουν εντύπωση, λέγοντας πως τα διάφορα σκοτεινά μοτίβα, ή στερεότυπα, υπάρχουν σε όλα τα παραμύθια ανά το παγκόσμιο, με τη Ματθαίου να λέει πως τα μυνυμματα ή οι εικόνες που έχουν πολλά από τα παραμύθια σαφώς σήμερα μπορεί να έχουν αλλάξει. «Επιστημονικά φυσικά, μιλώντας, δεν πρέπει να παρεμβαίνουμε. Αντιλήψεις της εποχής –είπαμε και πριν– αντανακλούν στα παραμύθια, άρα μπορεί να είναι χρήσιμα πολλαπλώς. Είναι σημαντική η αποστολή των παραμυθιών».

Για όλους

Χαμπή, όταν έχεις κάνει την ερευνά σου, και είπες τώρα είμαι έτοιμος να πιάσω το πενάκι μου και να ξεκινήσω, σκέφτεσαι ποιος θα είναι ο αναγνώστης σου, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο; «Ποτέ δεν σκέφτηκα ποιο μπορεί να είναι το αναγνωστικό κοινό. Θεωρώ δεδομένο πως μπορεί να το διαβάσουν οι πάντες. Αυτό που κάνω όμως το κάνω με πολλή ευθύνη απέναντι προς όλους». Και πάντα μπαίνει η αλήθεια σου;... «Πάντα και σε όλα έχω θέσεις» και μου εξηγεί πώς στον Σπανό εικονογράφησε τη σκηνή στο χωριό, όπου έχουν συγκεντρωθεί οι χωριανοί για να επευφημήσουν τον Σπανό, σχεδίασε μία εκκλησία και ένα τζαμί με τον μινιάρ του: «Δεν λέει κάτι τέτοιο το παραμύθι, αλλά είναι η θέση μου. Ζω σε αυτό τον τόπο».

Η Μαρία Ματθαίου μου τονίζει πως αυτό που κάνει ο Χαμπής το κάνουν και οι ίδιοι οι αφηγητές, οι οποίοι περιγράφουν διαφορετικά το φυσικό περιβάλλον που αφηγούνται αναλόγως των εικόνων τους, «Αυτό είναι και το μεγαλείο του παραμυθιού», λέει, εννοώντας τις εικόνες που μπορούν να διαμορφωθούν και το κάνει ο Χαμπής. «Προσπαθώ να δώσω το παραμύθι σε εικόνα σαν αφηγητής...». Είχα πάντα μια ενοχή, όμως... και μου εξηγεί πως η ενοχή είναι πως στερεί από τους αναγνώστες με τις εικόνες που φτιάχνει, «το δικαίωμά τους στη φαντασία». Η Αργυρώ Ξενοφώντος ρώτησε τον Χαμπή, αν όταν ξεκίνησε να εικονογραφεί τα παραμύθια σκέφτηκε ποτέ τον τόπο καταγωγής των αφηγητών, ώστε να προσανατολιστεί: «Σκεφτόμουν με βάση τις ευαισθησίες μου και με τις γνώσεις της εικονογράφησης».

Ο Βασίλης Βασιλειάδης γράφει για τα έργα των συνοδοιπόρων του στην έκθεση σύγχρονης τέχνης «Cyprea, το δίκτυ της Αφροδίτης» στο Μουσείο της Ρωμαϊκής Αγοράς, στο αρχαιολογικό πάρκο του Κολοσσαίου.

Κομίζουμε στη Ρώμη...

Έκθεση σύγχρονης τέχνης «Cyprea, το δίκτυ της Αφροδίτης» με τη συμμετοχή 4 Κύπριων εικαστικών

Του ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ

Το Μουσείο της Ρωμαϊκής Αγοράς, στο αρχαιολογικό πάρκο του Κολοσσαίου, απλώνει τις ρίζες του βαθιά μέσα στον χρόνο που γέννησε και συντηρεί, μέχρι τις μέρες μας, τα μεγαλύτερα ρωμαϊκά μνημεία της αιώνιας πόλης. Ένα μουσείο που σήμερα εδράζεται στο μεταγενέστερο μεσαιωνικό

μοναστήρι της Santa Francesca Romana και που στους εκθεσιακούς του χώρους, ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει εκθέματα από τις ανασκαφές στην περιοχή αλλά και εκθέσεις σύγχρονης τέχνης. Μία από αυτές είναι και η έκθεση «Cyprea, το δίκτυ της Αφροδίτης» στην οποία συμμετέχουν Κύπριοι και Ιταλοί καλλιτέχνες.

Εκτός από τους εκλεκτούς φί-

λους και συνεργάτες από την Ιταλία, είχα την τιμή να έχω μαζί μου σ' αυτό το ταξίδι, άξιους συνοδοιπόρους από την Κύπρο με τους οποίους ταξιδέψαμε μαζί τον τελευταίο ενάμιση χρόνο μέχρι την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης της εκδήλωσης. Πρόκειται για τους Λευτέρη Τάπα, Πανίκο Τεμβριώτη και Ελένη Κινδύνη. Ως καλλιτέχνες και ως άτομα στάθη-

καν με επαγγελματισμό και υπευθυνότητα στο ύψος των περιστάσεων, συμβάλλοντας καθοριστικά, με το έργο τους, στη διατήρηση του ομολογουμένως υψηλού επιπέδου της εκδήλωσης, όπως αυτό εκφράστηκε εξάλλου, με τον πιο επίσημο τρόπο από τους καθ' ύλην αρμόδιους υπουργούς των δύο χωρών. Στο κείμενό μου, στον κατάλογο της έκθεσης, με αφορ-

μή την κυπριακή αποστολή στην Ιταλία, έγραψα χαρακτηριστικά: «Κομίζουμε στη Ρώμη δύο δοξασμένα ξόανα, ένα αποτύπωμα της Θεάς πάνω στη ψυχή μιας γυναίκας, ένα εικαστικό αφήγημα στη διάλεκτο της θάλασσας και μια καλειδοσκοπική προβολή του μύθου της Κύπριδας Θεάς στο κοσμικό πάνθεον του υποσυνείδητου».

Ο άχρονος χώρος

Σ'αυτή την έκθεση, το έργο του Λευτέρη Τάπα δημιουργεί ενδιαφέρουσες εννοιολογικές αλλά και αισθητικές αντιθέσεις. Το εμφανές μυθολογικό στοιχείο της έκθεσης, και κυρίως των αρχαιολογικών εκθεμάτων του μουσείου, προσδίδει στα έργα μια στατική, μουσειακή διάσταση. Στην καλλιτεχνική πρόταση όμως του Λευτέρη, υπάρχει κίνηση, οι εικόνες κινούνται αργά και έτσι όπως αιωρούνται στροβισκοπικά σε μια αργή, αποκλίνουσα τροχιά στον άχρονο, σκοτεινό χώρο, μας αποκαλύπτουν τα θραύσματα μιας προϋπάρχουσας μνήμης που επιστρέφει. Μέσα σε ένα μουσείο με βουβή, ακίνητα εκθέματα, αυτό το έργο δεν έχει μόνο κίνηση αλλά και ήχο. Κι όμως, καταφέρνει να παραμένει το πιο ήσυχο έργο της έκθεσης, κι όποιος φυσικά γνωρίζει προσωπικά τον Λευτέρη Τάπα, δεν θα αργήσει να κάνει τον συσχετισμό. Δεν πρόκειται για μια απόκοσμη σιωπή, όπως θα μπορούσε κάποιος να φανταστεί, αλλά για τον ήχο της σιωπής μιας βαθιάς ενδοσκόπησης στα υγρά υπόγεια του υποσυνείδητου. Είναι ένα έργο «υπνωτικό» όπως το χαρακτήρισε ο επιμελητής της έκθεσης Giorgio Calcaro, το οποίο

Στην καλλιτεχνική πρόταση του Λευτέρη Τάπα οι εικόνες κινούνται αργά και μας αποκαλύπτουν τα θραύσματα μιας προϋπάρχουσας μνήμης που επιστρέφει. Το έργο του Τάπα δίνει την εντύπωση πως λειτουργεί και τελετουργικά, σαν ένα εξαγνιστικό Μάντρα που επαναλαμβάνεται στο διηνεκές.

μας αφήνει να ριζούμε μια κλεφτή ματιά μέσα στο κοχύλι και να δούμε τι πραγματικά συμβαίνει στον μικρόκοσμό του. Το έργο του Τάπα προβάλλεται συνεχώς σε μια οθόνη, κι αυτή η επανάληψη δεν γίνεται μόνο για να ικανοποιήσει τις ανάγκες αναπαραγωγής ενός βίντεο μερικών λεπτών. Δίνει την εντύπωση πως λειτουργεί και τελετουργικά, σαν ένα εξαγνιστικό Μάντρα που επαναλαμβάνεται στο διηνεκές, βυθίζοντας ασυναίσθητα τους επισκέπτες στο υπόστρωμα μιας συμπαντικής μνήμης. Είναι γι' αυτό τον λόγο που ενώ στην οθόνη βλέπουμε εικόνες και κινήσεις που θυμίζουν διαστημικό σκηνικό χωρίς ατμόσφαιρα και βαρύτητα, μέσα μας νοιώθουμε το βάρος της μνήμης που σκάβει. Και είναι τόσο συγκινητικό να βιώνεις αυτό το αίσθημα ανασκαφής στο κέντρο του μεγαλύτερου σε επισκεψιμότητα αρχαιολογικού χώρου στον κόσμο.

Μύθος και ιστορία

Τα έργα του Πανίκου Τεμβριώτη στέκονται μέσα σε δύο μεγάλες, μουσειακές προθήκες στο εσωτερικό περιστέλιό του μοναστηριού. Δύο συνθέσεις σαν ντανταϊστικά assemblage που δεν «πάνονται» με τίποτα. Λες και οι επιβλητικές προθήκες, κατασκευασμένες από το Μουσείο αποκλειστικά για τα έργα του Πανίκου, έγιναν για να πλαισιώσουν με κάποιο τρόπο τα δύο έργα που εννοιολογικά μοιάζουν να φεύγουν προς όλες τις κατευθύνσεις. Απλές συνθέσεις με κεφάλι Αφροδίτης και ευτελή υλικά, δίνουν την εντύπωση ότι μιμούνται με εντυπωσιακό θράσος, αν όχι και με ειρωνεία, τα εκθέματα του υπόλοιπου μουσείου. Κι όμως, εκεί που νομίζεις ότι πλησιάζεις σε μια αποκωδικοποίηση του έργου, συνειδητοποιείς ότι έχεις ξεγελαστεί. Όχι από τα έργα αλλά από το τεμπέλικό σου μυαλό που προτρέπει να ερμηνεύσεις με βιασύνη τα πάντα. Διότι τα έργα αυτά, συνυπάρχουν ισότιμα πλάι στα αγάλματα των Διόσκουρων του 5ου αιώνα π.Χ., στα ταφικά κτερίσματα του 10ου αιώνα π.Χ. και στα πρόσφατα ευρήματα από το λεγόμενο αναθηματικό κοίτασμα του γκρεμού του Καπιτωλίου. Τόσο απλά. Μία συ-

Τα έργα του Πανίκου Τεμβριώτη συνυπάρχουν ισότιμα πλάι στα αγάλματα των Διόσκουρων του 5ου αιώνα π.Χ. και στα ταφικά κτερίσματα του 10ου αιώνα π.Χ. Μία αινιγματική αποτύπωση μιας προσπάθειας του ανθρώπου να προσεγγίσει το ανεξήγητο και να ερμηνεύσει το άγνωστο.

νέχεια της ιστορίας του μύθου τελικά, είναι τα έργα του Πανίκου Τεμβριώτη. Αινιγματική αποτύπωση μιας προσπάθειας του ανθρώπου να προσεγγίσει το ανεξήγητο και να ερμηνεύσει το άγνωστο. Από τα έργα αυτά κρατάω την ματιά των επισκεπτών που τα περιτριγυρίζουν, ψάχνοντας απεγνωσμένα την άκρη του νήματος μιας κοινής λογικής που όμως δεν υπάρχει. Περιπατούν γύρω τους σε κύκλους και κοιτάζουν ερευνητικά. Το έργο του Τεμβριώτη δικαιώνεται μόνο όταν στο τέλος ο θεατής αποφασίζει να απομακρυνθεί αργά, παραδεχόμενος την ήττα του και μέσα από τα δόντια ψιθυρίζει «θα επιστρέψω».

Αφήνεται να πάθει...

Τα έργα της Ελένης Κινδύνη, δύο μονοτυπίες μέσα σε ψηλές λευκές κορνίζες, ακουμπούν προσεκτικά στους τοίχους του μουσείου δίπλα από νοπογραφίες του 14ου αιώνα. Τα έργα αυτά δίνουν την εντύπωση ότι έχουν μέσα τους κάτι γιγάντιο και σίγουρα δεν είναι μόνο το μέγεθός τους που ευθύνεται γι' αυτό. Από μακριά μοιάζουν με μεγάλες, έγχρωμες ραδιογραφίες, δύο κόκκινα στιγμάτια αποτυπω-

μένα σε άσπρο φόντο. Πλησιάζοντας όμως ο θεατής αρχίζει να επικεντρώνεται περισσότερο στη φόρμα. Μιλώντας για τα έργα της Ελένης, αρκετοί ομιλητές στα εγκαίνια αλλά και στη συνέντευξη Τύπου της έκθεσης, αναφέρθηκαν στο στοιχείο αυτό που παραπέμπει σε όλα τα χαρακτηριστικά της Αφροδίτης. Όμορφες, θηλυκές φόρμες που εκτός από τον ερωτισμό, παραπέμπουν επίσης σε εικόνες κήπων, σαν υπερκογραφήματα μητράς εγκυμονούσας γυναίκας.

Για μένα, το έργο της Κινδύνη ολοκληρώνεται πλήρως, όταν πλησιάζοντας ο θεατής, αντιλαμβάνεται την υφή που περιγράφει αυτό το χρωματικό αποτύπωμα. Από κοντά αποκαλύπτεται μια πυκνή, υφασμάτινη πλέξη, σαν γυναικείο καλσόν ή σαν επίδεσμος που προσωπικά μου δημιουργεί την αίσθηση πρόχειρου τυλίγματος μιας αιμάσσουσας πληγής. Κι επειδή το μυαλό μου είναι συννηθισμένο να δημιουργεί ιστορίες, σκέφτομαι πάντα μια γιγαντιαία, θεότητα να στηρίζει με δύναμη ένα πληγωμένο μέρος του σώματός της για να προχωρήσει ή για να σταθεί στα πόδια της. Κι εκεί όπου ακούμπησε, η πληγή άφησε στην επιφάνεια το αιμάτινο αποτύπωμά της. Με συγκινούν δύο πράγματα. Η ιδέα ότι μια θεότητα μπορεί να είναι πληγωμένη αλλά παρόλα αυτά συνεχίζει, και η ιδέα ότι για να σταθεί στα πόδια της στηρίχτηκε πάνω στην ψυχή ενός

Τα έργα της Ελένης Κινδύνη δίνουν την εντύπωση ότι έχουν μέσα τους κάτι γιγάντιο. Πλησιάζοντας όμως ο θεατής αρχίζει να επικεντρώνεται περισσότερο στη φόρμα. Όμορφες, θηλυκές φόρμες που εκτός από τον ερωτισμό, παραπέμπουν επίσης σε εικόνες κήπων.

Πήρα μαζί μου δύο ιστορίες στη διάλεκτο της θάλασσας. Ένα σκουριασμένο δοχείο κρυμμένο στη μήτρα της Μεσογείου, το οποίο εξακολουθεί να φυλάει ανέπαφο το πιο κρυφό μυστικό και μια Αφροδίτη που τυφλώθηκε από τον μύθο της

καλλιτέχνη. Και η Ελένη Κινδύνη κάνει αυτό που κάνει κάθε καλλιτέχνης. Αφήνεται να πάθει.

Ο Ήλιος της ζωής

Εγώ πήρα μαζί μου δύο ιστορίες στη διάλεκτο της θάλασσας. Ένα σκουριασμένο δοχείο κρυμμένο στη μήτρα της Μεσογείου, το οποίο εξακολουθεί να φυλάει ανέπαφο το πιο κρυφό μυστικό και μια Αφροδίτη που τυφλώθηκε από τον μύθο της. Λες και θυσίασε την αταρξεία του καθημερινού της για να μπορεί να κοιτάζει κατάματα το απόλυτο μαύρο. Κι αυτό δεν είναι λίγο. Όπως σχολίασε και ο υπουργός Πολιτισμού της Ιταλίας για το συγκεκριμένο έργο, δεν είναι τυχαίο που η Αφροδίτη μπορεί να κοιτάξει μέσα από το μαύρο, αφού είναι το πρώτο άστρο που μας παίρνει από το χέρι πριν έρθει η νύχτα του θανάτου και το τελευταίο που μας αφήνει όταν σιγουρευτεί ότι ο Ήλιος της ζωής έχει επιστρέψει. Μας συνοδεύει από τη ζωή στον θάνατο και πίσω.

Πληροφορίες: «Cyprea: Το δίκτυ της Αφροδίτης», Αρχαιολογικό Πάρκο Κολοσσαίου, Ρώμη. Διάρκεια έως 26 Νοεμβρίου.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΔΡΕΣΔΗ

Η τέχνη του Πιερ Λατζ

Κορυφαίος επιπλοποιός του 18ου αιώνα, ο Πιερ Λατζ (1691-1754), Γάλλος γερμανικής καταγωγής, έμεινε στην Ιστορία για τα υψηλής τέχνης ερμάρια, τραπέζια, ωρολόγια και πάσης φύσεως έπιπλα που χαρακτήρισαν τα γαλλικά εσωτερικά του 1720-1750. Στο Μουσείο Διακοσμητικών Τεχνών της Δρέσδης παρουσιάζεται έκθεση αφιερωμένη στην τέχνη του Πιερ Λατζ ως αποτέλεσμα 12ετούς κύκλου ερευνών και συντήρησης. Στη Δρέσδη υπάρχει η μεγαλύτερη συλλογή επίπλων του Πιερ Λατζ στον κόσμο.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Μάικ Κέλι

Στην Τέιτ Μόντερν ξεδιπλώνεται ο υβριδικός κόσμος του Αμερικανού καλλιτέχνη Μάικ Κέλι (1954-2012), δέκα χρόνια μετά τον θάνατό του. Ο Μάικ Κέλι είχε πειραματιστεί με πολλά είδη και τεχνικές και είχε αποκαλύψει τις δυνάμεις της φαντασίας του ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '70. Είχε συγκροτήσει ένα ποικιλόμορφο σώμα δουλειάς, κάνοντας χρήση σχεδίων, κολάζ, περφόρμανς, αντικειμένων και βίντεο. Η έκθεση εστιάζεται στα αντικείμενα από ύφασμα και παιχνίδια, και στις πολυμορφικές εγκαταστάσεις του.

ΣΙΚΑΓΟ

Γαλλία, 1780-1840

Το Ινστιτούτο Τέχνης του Σικάγου παρουσιάζει δύο εκθέσεις από τη συλλογή Χόρμπιτς, από τις πλέον εξειδικευμένες στη γαλλική τέχνη. Η συλλογή συγκεντρώνει κορυφαία έργα ζωγραφικής του 18ου και 19ου αιώνα. Η μία έκθεση εστιάζεται στους Γάλλους νεοκλασικούς ζωγράφους και η δεύτερη παρουσιάζει σχέδια από την Επανάσταση έως την Παλινόρθωση. Οι εκθέσεις θα διαρκέσουν μέχρι τις 6 Ιανουαρίου. Το έργο που εικονίζεται είναι του Κλοντ-Ζοζέφ Βερνέ (1714-1789) «Μετά τη Θύελλα», 1788.

ΟΥΤΡΕΧΤΗ

Φύση και πόλη

Το αρχιτεκτονικό γραφείο OKRA ειδικεύεται στην επανασύνδεση των αστικών κέντρων με τη φύση. Στη φωτογραφία βλέπουμε το κανάλι Catharijnensingel, έτσι όπως μεταμορφώθηκε. Βλέπουμε έναν παράδεισο αρμονίας εκεί όπου προηγουμένως υπήρχε ένα γκρίζο, αστικό τοπίο. Οι OKRA από τη δεκαετία του '90 έχουν στραφεί σε αυτήν ακριβώς την ανάγκη αναγέννησης των πόλεων. Για τη συγκεκριμένη παρέμβαση απαιτήθηκαν 20 χρόνια μελετών και πολεοδομικών μεταβολών, αλλά το αποτέλεσμα δικαιώνει.

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ

Νέο απόκτημα

Η Εθνική Πινακοθήκη στην Ουάσιγκτον συνεχίζει το συστηματικό πρόγραμμα απόκτησης νέων έργων μέσω αγορών ή δωρεών, εμπλουτίζοντας διάφορες συλλογές της. Το νέο απόκτημα είναι το εικονιζόμενο θρησκευτικό έργο του Μεξικανού ζωγράφου Χουάν Κορέα (1646-1716), το πρώτο έργο αποικιακής λατινοαμερικανικής τέχνης που γίνεται μέρος των συλλογών της Εθνικής Πινακοθήκης. Η κίνηση αυτή αντανακλά την επιθυμία διεύρυνσης των συλλογών προς περιοχές έως τώρα υποφωτισμένες.

Εγκον Σίλε, «Ένα δεντράκι (καστανιά στη λίμνη Κωνσταντζα)», 1912. Υδατογραφία και μολύβι σε χαρτί.

Η φύση, η πόλη, τα τοπία στο έργο του Εγκον Σίλε

Έχουμε συνδέσει το έργο του Αυστριακού ζωγράφου Εγκον Σίλε (1890-1918) κυρίως με ερμηνείες του σώματος, με τον υπαρξιακό εξπρεσιονισμό με τον οποίον αντανακλούσε την αγωνία του για τον κόσμο. Η νέα έκθεση στη Νέα Υόρκη, στην περίφημη Πινακοθήκη Neue Galerie της Πέμπτης Λεωφόρου, που ειδικεύεται στην τέχνη της γερμανόφωνης Κεντρικής Ευρώπης από τα τέλη του 19ου έως τις αρχές του 20ού αιώνα, προβάλλει μια άλλη πτυχή της ψυχοσύνθεσης του Σίλε. Η έκθεση με τίτλο «Living Landscapes» κατευθύνει το βλέμμα μας στον τρόπο με τον οποίον ο Σίλε ερμήνευε το περιβάλλον του, το φυσικό και το αστικό, τη σιλουέτα των πόλεων στον ουρανό, το περίγραμμα των δέντρων, τις στέγες, τον ορίζοντα... Όλα αυτά τα προσεγγίζει με τον δικό του εύγλωττο και αναγνωρίσιμο συμβολισμό. Για τον Σίλε τα δέντρα, τα λουλούδια, τα φυτά έχουν ξεχωρή αλληγορική σημασία. Ένα δέντρο ή ένα άνθος είναι «πρόσωπα», το ίκνος τους είναι σαν προσωπογραφία. Ο Σίλε παρατηρούσε τις πόλεις και τον κόσμο των φυτών μέσα από την οπτική ενός κόσμου που ολοκληρώνει έναν κύκλο γέννησης και φθοράς παρόμοιο με αυτόν του ανθρώπου. Από μικρό παιδί, όταν επισκεπτόταν τον γενέθλιο τόπο της μητέρας του, το μεσαιωνικό Κρούμαου (γερμανική ονομασία της Τσεχικής πόλης Τσέσκι-Κρούμλοβ), στη Βοημία, ο Σίλε παρατηρούσε το τοπίο, την από ψηλά θέα της πόλης, τα πρόσωπα των κατοίκων. Σε κάποια από τα έργα του η φαντασία συμπληρώνει την παρατήρηση. Τα αστικά τοπία του απηχούν μια ατμόσφαιρα όσων έβλεπε και ένιωθε. Ήταν συλλεκτής καρτ ποστάλ από το Κρούμαου, το οποίο μελετούσε και παρατηρούσε. Οι κάρτες έγιναν μέρος της δημιουργικής διαδικασίας. Παράλληλα και σταδιακά, ο Σίλε μετακίνησε το βλέμμα του από το άστυ και το τοπίο των περικύκλων σε μεμονωμένα δέντρα και φυτά που εμφάνιζαν μια ιδιαιτερότητα. Αγαπούσε τα πλιστρόπια, από την εκπληκτική ανθοφορία τους μέχρι τον μαρασμό τους. Πίστευε στα ανθρωπόμορφα χαρακτηριστικά τους. Ίσως να είχε εμπνευστεί από τον Βαν Γκογκ, έργα του οποίου είχαν εκτεθεί στη Βιέννη το 1906 και το 1909. Εβρισκε επίσης πηγές συγκίνησης στα δέντρα, ιδίως στη διάρκεια του φθινοπώρου. «Συχνά έκλαιγα με μισόκλειστα μάτια όταν έφτανε το φθινόπωρο», έλεγε. Ο Σίλε πέθανε το 1918 λίγες ημέρες μετά τον θάνατο της εγκύου γυναίκας του. Ήταν και οι δύο θύματα της επιδημίας γρίπης.

Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 13 Ιανουαρίου.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Οι τέσσερις συμφωνίες του Φραντς Σμιντ σε νέα έκδοση από τη Naxos

– Τι κρατάς εκεί;

– Το νέο box set με τις τέσσερις συμφωνίες του Φραντς Σμιντ, ηχογραφημένες εξαιρετικά από τη Naxos και ερμηνευμένες με μαεστρία από τη Συμφωνική Ορχήστρα του Μάλμε υπό τη διεύθυνση του Βασίλι Σιναϊσκι.

– Έχεις ξαναμιλήσει εδώ γι' αυτόν τον συνθέτη.

– Ναι, ο Σμιντ είναι ιδιαίτερη περίπτωση. Και όχι μόνο ως συνθέτης. Σκέψου το εξής: η γυναίκα του κλείνεται σε ψυχιατρείο με σοβαρή ψυχοπαθολογία, με αποτέλεσμα το 1942 να εξοντωθεί στο πλαίσιο του ναζιστικού προγράμματος ευθανασίας. Ευτυχώς ο Σμιντ δεν ζούσε πια για να το δει αυτό: είχε πεθάνει το 1939 στα 65 του, καταρρακωμένος όμως από τον πρόωρο θάνατο του παιδιού του. Αλλά είναι και κάτι άλλο: ο Σμιντ άργησε πολύ να συνθέσει μουσική. Επαιξε τσέ-

Δεχόταν προσβολές από φιλόμουςες κυρίες, του τύπου «δυστυχώς, εσείς δεν είστε επαγγελματίας καλλιτέχνης, αλλά απλώς ένας μουσικός στην ορχήστρα της όπερας».

λο στη Φιλαρμονική της Βιέννης και τον είχε περί πολλού ο Μάλερ. Ωσπου κάποιοι έβαλαν λόγια στον εύθραυστο Μάλερ ότι ο Σμιντ τον πολемоύσε διά του Τύπου. Το αποτέλεσμα ήταν να τον γυρίσουν στις πίσω θέσεις και να δέχεται προσβολές από φιλόμουςες κυρίες, του τύπου «δυστυχώς, εσείς δεν είστε επαγγελματίας καλλιτέχνης, αλλά απλώς ένας μουσικός στην ορχήστρα της όπερας».

Η νέα, πλήρης έκδοση όλων των συμφωνιών του Φραντς Σμιντ (1874-1939) σε box set από τη Naxos.

– Δεν το έβαλε κάτω όμως.

– Οχι: κάποτε παράτησε την ορχήστρα και το 'ριξε στη σύνθεση. Δεν πρόλαβε να γράψει πολλά, διότι άρχισε αργά, αλλά πέρα από τις τέσσερις συμφωνίες πρόλαβε να γράψει ένα εκπληκτικό ορατόριο εμπνευσμένο από την Αποκάλυψη του Ιωάννη, «Το Βιβλίο με τις Επτά Σφραγίδες». Ολοκλήρωσε την Πρώτη του Συμφωνία το 1899, παράλληλα με την όπερα «Η Παναγία των Παρισίων». Παρά τα όσα είχε ακούσει, η συμφωνία ήταν επιτυχία στον καιρό του. Είχε αφομοιώσει δημιουργικά τα διδάγματα του Μπραμς, του Μπρούκνερ (είχε θητεύσει στην τάξη αρμονίας του Μπρούκνερ) και λίγο του Βάγκνερ.

– Νόμιζα ότι ο Μπραμς και ο Βάγκνερ είναι δύο πράγματα που δεν μπορούν να συνδυαστούν. Ο Μπραμς δεν αντιπαθούσε τον Βάγκνερ;

– Δεν συνδυάζονται, αλλά ο Σμιντ κάνει τα δικά του μαγικά εδώ. Το 1914, δημοσιεύει τη Δεύτερη Συμφωνία του, λίγο πριν από το ξέσπασμα του Μεγάλου Πολέμου.

– Και πρόλαβε να γράψει άλλες δύο.

– Ναι, την Τρίτη Συμφωνία του τη δουλεύει το 1927-28 – την αφιέρωσε μάλιστα στη Φιλαρμονική Ορχήστρα της Βιέννης, η οποία ερμήνευσε το έργο στην παγκόσμια πρώτη του. Ολοκλήρωσε και την Τέταρτη Συμφωνία του το 1933. Να σου πω την αλήθεια, όταν άνοιξα το κουτί, ξεκίνησα ανάποδα: ακούγοντας την Τέταρτη. Και θαύμασα τον Σιναϊσκι και τη Συμφωνική του Μάλμε. Είναι ένας ωκεανός ήχων οι συμφωνίες του Σμιντ: ένας στοχαστικός οίστρος που σε γαλιννέει, αλλά την ίδια στιγμή μπορεί να σε ξεσηκώσει. Ο Σμιντ περιμένει ακόμα τους άξιους ακροατές του.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Διανοούμενοι στα σόσιαλ μίντια

Εδώ και σχεδόν δύο δεκαετίες, εξαιτίας του Διαδικτύου είμαστε δυνητικά όλοι δημόσιοι διανοούμενοι. Καθένας μας, με μια απλή σύνδεση κι ένα κινητό στο χέρι, μπορεί να εκδώσει τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τις θεωρίες, τους φόβους και τις ελπίδες του στον ψηφιακό τοίχο ενός δικτύου και να λάβει στη στιγμή τη γνώμη του κοινού, να γίνει ακόμη και λαμπρό αστέρι της επιρροής. Το αποτέλεσμα όλης αυτής της υπερέκθεσης λόγων και πόζας μπορεί να μοιάζει με μια διαδικτυακή Βαβέλ, αλλά είναι μεγαλειώδες, καθώς απ' αυτό τον τεράστιο όγκο δημόσιας έκφρασης εξάγεται αξιοσημείωτος πλούτος. Μπορεί να μην παράγονται πολλές πρωτότυπες ιδέες, αλλά παράγονται άφθονα συμπεριφορικά δεδομένα για τους χρήστες και καταναλωτές. Όσοι δραστηριοποιούνται στην αγορά της επιρροής γνωρίζουν ότι τα δεδομένα που αντλούνται από τα σόσιαλ μίντια είναι χρυσάφι. Καλύτερη ακτινογραφία του δημόσιου αισθήματος, αλλά και της ιδιωτικής ζωής των πολιτών, δεν θα μπορούσε να υπάρξει. Εδώ αξία έχουν τα δημογραφικά γκρουπ. Και η ομάδα των διανοουμένων αποδεικνύεται αρκετά ευρύχωρη.

Στον πυρήνα της, ωστόσο, κάθε δημόσια έκφραση είναι μια αγωνιώδης προσπάθεια να δηλώσουμε όλοι, πραγματικοί και deerfake διανοούμενοι, παρόντες. Ζηλεύουμε όσους λαθροβιούν ή κρύβονται από την ψηφιακή δημόσια σφαίρα, γιατί μπορούν να είναι αόρατοι και άρα απρόσβλητοι από το τοξικό κλίμα και τις σκιαμαχίες που κυριαρχούν συχνά στα δίκτυα. Μας καθησυχάζει, όμως, το γεγονός ότι αν κάποιος δεν έχει εξασφαλισμένη θέση στην αρένα, ακόμη και ως διακριτικός θεατής, δεν αξίζει μερίδιο ούτε από τη συλλογική μέθη των επιτυχιών ούτε από το μέγα πάθος, την οργή και τον θρήνο που εκφράζονται σε στιγμές έντονων συλλογικών συγκινήσεων. Οι διανοούμενοι που μετέχουν στο πανηγύρι και στην οχλοβοή των σόσιαλ μίντια, ουσιαστικά δηλώνουν το όνομά τους στον κατάλογο των ευεργετών της δημόσιας πλατείας. Η viral στιγμή μπορεί να μην ισο-

Το αυτοκόλλητο με τη δήλωση «J' existe» (υπάρχω) στην Πράγα. Πρόκειται για δημιουργία του Βέλγου καλλιτέχνη Τιερί Ζασπάρ. Ζητούμενο για τους διανοούμενους των social media είναι να ακολουθούν το καρτεσιανό «σκέφτομαι, άρα υπάρχω», ακόμη και απουσία του πρώτου συστατικού της φράσης.

Η viral στιγμή μπορεί να μην ισοδυναμεί με Νομπέλ Λογοτεχνίας, αλλά εξακολουθεί να είναι ένα σημάδι αναγνώρισης της γειτονιάς.

δυναμεί με Νομπέλ Λογοτεχνίας, αλλά εξακολουθεί να είναι ένα σημάδι αναγνώρισης της γειτονιάς. Οι διανοούμενοι στα σόσιαλ μίντια αναβαθμίζουν αισθητικά το μνημείο των πεσόντων, βοηθούν με την παρουσία τους την τήρηση των νέων παραδόσεων, και εξασφαλίζουν ότι το παγκόσμιο χωριό θα έχει κάποια πνευματική ζωή. Το ότι η πλατεία όπου συμβαίνουν όλα αυτά είναι ιδιωτική, δεν τους ενδιαφέρει. Εδώ το ζητούμενο είναι να επαναλαμβάνεται το καρτεσιανό «σκέφτομαι, άρα υπάρχω», ακόμη και απουσία του πρώτου συστατικού της φράσης.

J' Existe (υπάρχω). Με αυτή την απλή δήλωση, έχει γεμίσει τους δρόμους των Βρυξελλών ένας αμφιλεγόμενος καλλιτέχνης. Πριν από τη μαζικοποίηση της χρήσης του Διαδικτύου, ο άνθρωπος αυτός θα παρέμενε ανώνυμος, σήμερα όμως πηγαίνει σύμφωνα με τη μηχανή αναζητήσης

και ανακαλύπτεις ότι ονομάζεται Τιερί Ζασπάρ, και ότι επιλέγεται για τη ριψοκίνδυνη φύση της δουλειάς του. «Συνήλιζα να παίρνω σοβαρά ρίσκα για να τοποθετήσω το λογότυπο J' existe σε πολύ εμφανή σημεία», γράφει στην ιστοσελίδα του, όπου μεταξυ άλλων εμπορεύεται καπέλα και T-shirt με το σήμα κατατεθέν του. «Κάποιοι καλλιτέχνες του γκράφιτι θέλουν με τη δουλειά τους να προκαλέσουν στους ανθρώπους σκέψεις, άλλοι βάζουν χρώμα σε σκοτεινούς δρόμους για να τους κάνουν να φαίνονται πιο όμορφοι, αλλά νομίζω ότι οι περισσότεροι καλλιτέχνες θέλουν απλά να δείξουν στον κόσμο ότι υπάρχουν, αφήνοντας παντού τις υπογραφές και τα κομμάτια τους. Έτσι δημιούργησα ένα απλό αυτοκόλλητο μ' έντονα γράμματα που λέει J' existe, για να τα συνοψίσω όλα αυτά».

Είκοσι χρόνια πριν, ένας ρομαντικός βάνδαλος είχε γεμίσει το Παρίσι με τη λέξη Amour (αγάπη). Kaveis δεν έμαθε ποιος ήταν. Τα σόσιαλ μίντια βρίσκονταν ακόμη σε εμβρυϊκό στάδιο. Θα μπορούσες να πεις ότι διένυε ένας εποχή αθωότητας. Τότε, είχε ακόμη νόημα να διακονεί κάποιος ένα μήνυμα αγάπης. Σήμερα, το νόημα είναι η υπογραφή, το tag. Το ζητούμενο είναι να μπορείς να εντοπιστείς, να λάβεις

την ταμπέλα, ώστε να είσαι σε θέση να «φλεξάρεις», όπως λένε οι νεότεροι. Από εκεί εξάγεται η αξία. Στο ζενίθ της δόξας του, ο Σαλβαντόρ Νταλί έβαζε την υπογραφή του σε χαρτοπετσέτες, δημιουργώντας πληθωριστικές τάσεις για την αξία του έργου του.

Σήμερα, στη δημόσια σφαίρα κυριαρχεί το reality, με την επίφραση κάποιου διαγωνιστικού μέρους. Τα σόσιαλ μίντια είναι το απόγειο του reality. Η αξία μετριέται σε likes και καρδούλες. Αν δεν επιδείξεις ό,τι έχεις, είσαι ανύπαρκτος, και όλα τα υπόλοιπα μοιάζουν δευτερεύοντα. Το θέμα είναι να χτυπάς κάρτα στο εργοστάσιο χωρίς τοίχους, ακόμη κι αν το μόνο που έχεις να πεις είναι «τι να πω;». Οι διανοούμενοι υποκύπτουν υποχρεωτικά στο θέλητρο της στιγμιαίας δόξας που τους επιδαψιλεύει ο αλγόριθμος. Συχνά, τα μηδέν σχόλια αντικατοπτρίζουν την αληθινή μοναξιά της ανεξάρτητης σκέψης. «Κανείς δεν σου ζήτησε να 'ρθεις κι όμως όλοι περίμεναν εμένα», μοιάζει να τους λέει προκλητικά η πλατφόρμα. Στην ακόρεστη σκηνή των σόσιαλ μίντια, οι διανοούμενοι είναι καταδικασμένοι στην αμφιθυμία: να μείνουν στη θορυβώδη πλατεία, να χτίσουν ψηφιακούς πύργους ή να αποσυρθούν μια για πάντα στο χαρτοβασιλείο τους;

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Η «ηθική του δισταγμού»

ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ
800 μετ' επιποδίων
εκδ. Πόλις, σελ. 240

Ο Σταύρος Ζουμπουλάκης είναι ένας σπουδαίος στοχαστής με το βλέμμα διαρκώς στραμμένο στον σύγχρονο, καώδη, ευμετάβλητο κόσμο μας. Η εκπληκτική του παιδεία, φιλοσοφική, θεολογική, ηθική, δεν παρέσυρε τη σκέψη του σε μια απ' υψηλού θέασης των εγκοσμιών. Τα δοκίμιά του και οι ομιλίες του καταδεικνύουν πως κεντρική μέριμνα του στοχασμού του είναι η αμφίπλευρη κατανόηση. Να κατανοηθεί δηλαδή το εκάστοτε ζήτημα τόσο από εκείνον που το πραγματεύεται όσο και από εκείνον στον οποίο απευθύνεται. Η συλλογή στον κατάλογο τόμο των επιφυλλίδων του στην «Καθημερινή» κατά την τριετία 2021-2023 προβάλλει ολοκάθαρα το εύρος των ενδιαφερόντων του καθώς και τις βασικές οριζούσες της στάσης του ως διανοούμενου.

Δεσπόζον θέμα των κειμένων είναι η αγάπη. Ο Ζουμπουλάκης, μιλώντας σε έναν αποχριστιανισμένο κόσμο, επιμένει πως έδρα της πίστης είναι η καρδιά. Η καρδιά προέχει ακόμα και στη συνάντηση μεταξύ γιατρού και

ασθενούς. Και εδώ προεξάρχει η μέριμνα της κατανόησης: «έχει τεράστια θεραπευτική σημασία να ακούσει ο γιατρός με προσοχή το αφήγημα του ασθενούς». Αγάπη σημαίνει πρωτίστως ανάληψη της οδύνης του άλλου, συνιστά έκφραση μιας έκθυμης διαθεσιμότητας. Γι' αυτό προσδιορίζει την ανακουφιστική φροντίδα ως «συνόδευση μέχρι τέλους», ακόμα και μέχρι την υπερόσπιση του δικαιώματος στον θάνατο. Οι άνθρωποι της ανακουφιστικής φροντίδας στέκουν δίπλα «στον άρρωστο, στην πιο βαριά στιγμή της ζωής του, και ακούνε με προσοχή και αγάπη την κραυγή του, το κλάμα, τη διαμαρτυρία, το παράπονο, την αγανάκτησή του».

Ο Ζουμπουλάκης έχει γράψει αρκετές φορές για την ευθανασία, μάλλον με σκεπτικισμό. Ωστόσο, δεν αντιτίθεται στην υποβοηθούμενη αυτοκτονία, διότι προσφέρει την έσχατη παρηγοριά στον άνθρωπο που υποφέρει ανέλπιδα.

Όπως τονίζει, κανείς δεν επιτρέπεται να προσπεράσει την κραυγή του αρρώστου: «Φτάνει πια! Δεν αντέχω άλλο». Όυτε η Εκκλησία. Ο Ζουμπουλάκης υπογραμμίζει πως οι χριστιανικές Εκκλησίες οφείλουν να επανερμηνεύουν τις θέσεις και τις απόψεις τους, «υπό το φως πάντα του Ευαγγελίου, σε διάλυση με τη επιστημονικά δεδομένα και τα πολιτισμικά συμφραζόμενα της εποχής τους».

Σε αντίστιξη με την αγάπη εξετάζεται το έτερο μείζον ζήτημα, αυτό του κακού. Ο Ζουμπουλάκης υπενθυμίζει πως κάθε στιγμή η τραγωδία καιροφυλακτεί. Αίφνης «η

ευτυχία μετατρέπεται σε αγωνία και οδύνη». Η τραγωδία δοκιμάζει την καλοσύνη των ανθρώπων, αναδεικνύοντας συχνά την αδυνατότητα της αγάπης. Από την αναμέτρηση της καλοσύνης με το κακό γείρονται τα πιο δύσκολα ηθικά διλήμματα. Το κακό «ανήκει στην υπαρκτική δυνατότητα του ανθρώπου». Όμως, για να διατηρηθεί στον αντίποδα της από-

φασς της καλοσύνης, πρέπει να μείνει ανερμήνευτο, ακατανόητο.

Εχει ήδη συμπληρωθεί ένας χρόνος από την αποτρόπαια επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ, που επανέφερε τα τραγικά αδιέξοδα που ναρκοθετούν την ειρήνη στη Μέση Ανατολή. Ο Ζουμπουλάκης απερίφραστα δηλώνει πως η 7η Οκτωβρίου 2023 είναι «η πιο μαύρη μέρα φονικού αντιεβραϊκού μίσους μετά το Ολοκαύτωμα». Δίκως να παραθεωρεί τις συνεχείς ακρότητες της φασιστικής, ακροδεξιής κυβερνήσεως του Νετανιάχου, επιμένει πως το Ισραήλ έχει δικαίωμα ύπαρξης ως κράτος. Ασφαλώς «καμία ειρήνη στην περιοχή δεν είναι εφικτή χωρίς διαλυση του παλαιστινιακού». Αυτή η αμιγώς ηθική παραδοχή δεν τον εμποδίζει να διακρίνει στις φωνές που υψώνονται υπέρ των Παλαιστινίων τον ανεκρίζωτο αντισημιτισμό που σοβεί στην ελληνική κοινωνία.

Εκείνο που κυρίως με γοητεύει στη σκέψη του Ζουμπουλάκη είναι η έλξη της για τα ερωτήματα περισσότερο παρά για τις απαντήσεις, που πάντοτε κινδυνεύουν από τον δογματισμό και την αδιאלλαξία. Όπως πολύ ωραία το λέει ο ίδιος, πρόκειται για την «ηθική του δισταγμού».

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΥΦΩΝΑ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Ο Τρύφων Ζαχαριάδης είναι ψυχαναλυτικός θεραπευτής και συγγραφέας. Παρακολούθησε μαθήματα ζωγραφικής στην Ακαδημία Καλών Τεχνών (Μπολόνια). Σπούδασε πολιτικές επιστήμες (Νομική Αθηνών). Εκπαιδεύτηκε στην ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία. Έχει εκδώσει δοκίμια και λογοτεχνικά βιβλία. Τελευταίο του μυθιστόρημα, «Ιερεμίας υποδεκαnéας» (εκδόσεις Αρμός).

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Λαϊκά παραμύθια και βιβλία που διάβαζα παιδί: «Χοκ Φιν», «Τομ Σόγιερ», «Ρομπέν των δασών».

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Στην εσωτερική μου πατρίδα (ψυχισμό), τις εξορισμένες πτυχές του εαυτού μου οι λέξεις και οι μύθοι καταφέρνουν να τις επαναπατρίζουν.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
«Οδυσσέας» του Τζέιμς Τζόις.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.
Νύχτα σε τρένο με φως επικεντρωμένο στη σελίδα και τον μονότονο ήχο από τις ράγες να συνοδεύει τις σκέψεις.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρσαν;
Οι ενοχές προδίδουν ψυχοποιημένες απειλές. Επειδή «τρομοκρατώ τους τρομοκράτες» των συναισθημάτων μου, δεν μου έχει συμβεί.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;
Κάτι αντίστοιχο με τους ήρωες της μυθιστορίας μου. Σχηματοποιώ τη φυσική παρουσία και το ψυχικό τους σώμα γνωρίζοντας ότι δεν υπάρχουν. Ωστόσο, είναι τρυφερό να γίνεται με κάποιους αναγνώστες σημείο συνάντησης και κοινός τόπος συγκίνησης.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;
Συλλεκτικά τεύχη Μίκυ Μάους.

Ποια ήταν η έμπνευση για να γράψετε το βιβλίο «Ιερεμίας υποδεκαnéας»;
Μια ανάρτηση στο Διαδίκτυο για έναν συνεινώνυμο και συνονόματο 19χρονο υποδεκαnéα που φρονεούθηκε το 1949 στον Εμφύλιο. Η σορός του -ανέφερε- αναπαύεται σε στρατιωτικό κοιμητήριο. Δοκίμασα να συγκεντρώσω πληροφορίες. Στην αναζήτηση γεννήθηκε μυθιστορία αλλά όχι υλικό βιογραφίας. Τα υπόλοιπα ήλθαν απλά. Διέσπειραν στον νου μου μια διεγερτική περιέργεια για έναν άγνωστο που τον γνώριζα σαν κάλικη δεκάρα.

Σκιαγραφήστε τον Ιερεμία Ερμολόγην.
Υπάρχουν τρεις ήρωες της ιστορίας με στοιχεία Ιερεμίας Ερμολόγην. Ο συγγραφέας του βιβλίου, ο 19χρονος υποδεκαnéας και ένα τρίτο πρόσωπο που ανατρέπει τα δεδομένα ζωής του συγγραφέα και το τέλος του μυθιστορήματος που ήδη έχει εκδοθεί. Οι πρωταγωνιστές του, στην καθημερινότητά τους, ως «θύματα» παλεύουν με τη χειριστική μεταχείριση των άλλων. Στον εσωτερικό τους εμφύλιο ελπίζουν η καλοσύνη τους να συγκινήσει τους θύτες. Οι ανάπηρες βιογραφίες τους δεν τους διευκολύνουν να συνειδητοποιήσουν ότι ο θύτης και το θύμα είναι ο εαυτός τους. Διατηρούν σε κόμμα συναισθήματα, πτυχές ζωής, καταπιεσμένους έρωτες, δαίμονες και τραύματα. Ποιος από τους τρεις θα καταφέρει να ξυπνήσει τις ημιθανείς εκδοχές του;

Εμπειρία: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΝΕΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

Η Ιστορία του Κυπριακού

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΛΑΜΠΡΟΥ
«Ιστορία του Κυπριακού:
Τα Χρόνια μετά την Ανεξαρτησία, 1960-2023»
εκδ. Πάργα, σελ. 940

Κυκλοφόρησε σε τρίτη έκδοση, βελτιωμένη και επαυξημένη, το βιβλίο του Γιάννη Κ. Λάμπρου, Ιστορία του Κυπριακού: Τα Χρόνια μετά την Ανεξαρτησία, 1960-2023. Το βιβλίο αυτό με το εκτενές εισαγωγικό κεφάλαιο «Το ενωτικό κίνημα των Ελληνοκυπρίων κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας» αποτελεί μια πλήρη εξιστόρηση του Κυπριακού ως το 2023. Με τρόπο συστηματικό και ευμέθοδο και με σεβασμό προς την ιστορική αλήθεια εξιστορούνται τα γεγονότα που οδήγησαν στην κατάρρευση του ενιαίου δικονομικού κράτους, που ιδρύθηκε το 1960 μετά τις Συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου, καθώς και όλες οι μετά το 1963 προσπάθειες για επίλυση του Κυπριακού. Ιδιαίτερα αναπτύσσονται τα κεφάλαια που αναφέρονται στις σχέσεις Αθηνών – Λευκωσίας, στην ΕΟΚΑ Β΄, στο πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή. Δίνονται επίσης κατατοπιστικές πληροφορίες για το Σχέδιο Ανάν, την απόρριψή του στο δημοψήφισμα της 24ης Απριλίου 2004 και την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον Μάιο του 2004. Από τα γεγονότα που μεσολάβησαν μεταξύ 2004 και 2023 αναπτύσσεται περισσότερο η τελευταία σοβαρή προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού κατά τη Διάσκεψη των Κραν–Μοντανά (28.6. – 17.7.2017). Οι πληροφορίες και οι κρίσεις του συγγραφέα υποστηρίζονται με πλούσια τεκμηρίωση.

Το βιβλίο διατίθεται στα μεγάλα βιβλιοπωλεία της Κύπρου και από τον συγγραφέα (τηλ. 22330486).

Μια ζωή από εκατομμύρια οπτικές γωνίες

Το ντοκιμαντέρ για τον Μπράιαν Ιβο δεν μπορούσε να είναι μονοδιάστατο

Του ΣΠΗΛΙΟΥ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ένα ντοκιμαντέρ που μπορεί να προβληθεί πεντάκις εκατομμύρια φορές χωρίς καμία από αυτές να είναι ίδια με την προηγούμενη έρκεται, για πρώτη φορά στην οθόνη, να καταγράψει τα 76 χρόνια ζωής και τα 55 χρόνια καριέρας του Μπράιαν Ιβο. Όπως σχεδόν όλες οι επιλογές του τελευταίου εδώ και δεκαετίες, το ντοκιμαντέρ, με τον απλό τίτλο «Ενο», είναι αντισυμβατικό – και δεν θα είχε γυριστεί ποτέ, αν δεν υπήρχε ένα λογισμικό που θα έφερε, σχεδόν, το όνομά του.

Το 2018, ο σκηνοθέτης Γκάρι Χάστγουιτ (τα έργα του οποίου πραγματεύονται θέματα όπως η ιστορία των γραμματοσειρών, οι εμμονές των ανθρώπων με τα εμπορικά αντικείμενα, ο σχεδιασμός των μπτροπόλεων, η ζωή του Ρόμπερτ Μουγκ, εφευρέτη του σινθεσάιζερ, η αρχιτεκτονική των εργασιακών χώρων κ.ο.κ.) γνώρισε τον Μπράιαν Ιβο κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων του «Rams» (με τιμώμενο πρόσωπο τον Γερμανό σχεδιαστή Ντίτερ Ραμς, υπεύθυνο, μεταξύ άλλων, για τις οικιακές συσκευές Braun και την οδοντόβουρτσα Oral-B) και του πρότεινε να είναι εκείνος το αντικείμενο του επόμενου ντοκιμαντέρ του. Η απάντηση ήταν αρνητική: «Δεν μου αρέσει η γραμμικότητα των συμβατικών βιογραφιών – η ζωή δεν είναι μια ευθεία γραμμή, αλλά μια ιστορία που τη γράφουμε και την ξαναγράφουμε. Δεν μπορεί να υπάρξει αξιόπιστη καταγραφή καμίας ζωής, άπαξ και είναι μονοδιάστατη».

Ο Χάστγουιτ, όμως, δεν το έβαλε κάτω: αναήτησε τον προγραμματιστή Μπρένταν Ντόους και συμφώνησαν ότι θα έκαναν ξανά την ίδια πρόταση στον Ιβο, δύο χρόνια αργότερα, όταν πλέον είχαν αναπτύξει το λογισμικό με τίτλο Brain One (αναγραμματισμός της λατινικής γραφής του ονόματος του Μπράιαν Ιβο) που, ανάλογα με τα δεδομένα τα οποία εισήγε ο χρήστης, μπορούσε να αναπαραγάγει κάθε πιθανό συνδυασμό αυτών. Ο Ιβο εντυπωσιάστηκε από τις δυνατότητες αυτού του εργαλείου και επιπτεώπηκε στους δύο Αμερικανούς δημιουργούς 500 ώρες κινηματογραφημένου υλικού από το προσωπικό του αρχείο, ενώ δέχθηκε να δώσει και συνεντεύξεις στην κάμερά τους για συνολικά 30 ώρες. Αυτές οι 530 ώρες τροφοδοτήθηκαν στο λογισμικό και από εκεί και πέρα κάθε προβολή είναι μοναδική, αν όχι σε διάρκεια (100 λεπτά διαρκεί τυπικά) σίγουρα σε περιεχόμενο! Στην πρεμιέρα της ταινίας, τον Μάιο στη Νέα Υόρκη, ο σκηνοθέτης πήρε τον λόγο και παραδέχτηκε ότι «κάθε φορά που προβάλεται, είναι, κυριολεκτικά, μια διαφορετική ταινία!».

Αυτονόμηση της τέχνης

Η λογική της διαρκούς αναπαραγωγής και αναμόρφωσης δεν είναι πρωτόγνωρη για τον Ιβο: το 2006 είχε επιμεληθεί την έκθεση «77 εκατομμύρια πίνακες» στο Τόκιο, όπου η εγκατάσταση πρόβλεπε μουσική υπόκρουση που αναπαράγοταν... αυτοβούλως, χωρίς την επέμβαση του δημιουργού της. Όταν άλλοι μουσικοί χρησιμοποιούσαν τις δυνατότητες των σύγχρονων στούντιο και της κονσόλας ως επιπλέον μουσικού οργάνου, ο Ιβο ήδη οραματιζόταν μια τέχνη ικα-

νή να αναπαράγεται και να αναμορφώνεται ερήμην της ανθρώπινης παρέμβασης. Το σκεπτικό του ήταν ότι άπαξ και ο καλλιτέχνης παραδώσει το έργο του, αυτό πρέπει να μπορεί να εξελίσσεται αυτόνομα, ως ένας ζωντανός οργανισμός. Η έκθεση εκείνη κυκλοφόρησε σε διπλό dvd rom που μόλις έμπαινε στον υπολογιστή, κάθε φορά πρόβαλλε διαφορετικό συνδυασμό ήχου και εικόνας.

Το ίδιο συνέβη και με το άλμπουμ του με τίτλο «Reflection», το 2016. Όσοι το απέκτησαν σε φυσική μορφή (cd/βινύλιο), ακούν κάθε φορά την ίδια μινιμαλιστική σύνθεση, διάρκειας 54 λεπτών. Όσοι όμως το αναζήτησαν ψηφιακά, μέσα από τις διαθέσιμες πλατφόρμες, ακούν κάθε φορά όποια εκδοχή γίνεται... αυτομάτως διαθέσιμη. Για παράδειγμα, αν κάποιος επιλέξει να το ακούσει σήμερα από το Spotify, θα συναντήσει 65 λεπτά και 24 δευτερόλεπτα, τη «φθινοπωρινή εκδοχή»!

Για όποιον δεν είναι εξοικειωμένος με την πορεία του Μπράιαν Ιβο, όλα αυτά μπορεί να φαντάζουν επιτηδευμένες επιλογές με μοναδικό στόχο να αποφύγουν κάθε εύκολη καλλιτεχνική κατηγοριοποίηση – και αυτή είναι μια μομφή που συχνά αποδίδεται στο πρόσωπο ή στο έργο του, όχι πάντοτε αβάσιμα. Υπάρχουν δουλειές του που έχουν συνδεθεί με installation μοντέρνας τέχνης χωρίς να είναι τίποτε άλλο από ασκήσεις ύφους ή παραλλαγές θεμάτων που εξαρχής δεν είχαν ουσία. Κανείς, εντούτοις, δεν μπορεί να πει ότι ο Ιβο δεν είναι συνεπής στα όσα προσβέυει.

Ένας νέος κόσμος

Στο βιβλίο του Τζον Αλεξάντερ «Citizens» (2022, Canbury Press), ο Μπράιαν Ιβο υπογράφει τον πρόλογο, στον οποίο διαβάζουμε ότι «οι άνθρωποι πρέπει να συνεργαστούν ώστε να φανταστούν εκ νέου τι κόσμο θέλουμε να χτίσουμε. Οι ιστορίες μετράνε – μπορούν να μας παγιδέψουν, αλλά μπορούν και να μας εμπνεύσουν. Οι ιστορίες που αφηγούμαστε σχηματίζουν την εικόνα που έχουμε τόσο για τον εαυτό μας όσο και για τον κόσμο. Μόνον αν δούμε τον κόσμο διαφορετικά, θα μπορούμε να αλλάξουμε συμπεριφορά...

Όταν μοιραζόμαστε μια τέτοια ιστορία, η πραγματικότητα ορθώνεται απέναντί της και προσαρμόζεται στα μέτρα της. Η νέα ιστορία γίνεται μια αόρατη δύναμη που μας ωθεί μπροστά. Με τη φαντασία μας μπορούμε να κάνουμε πιο πιθανό το μέλλον, όπως το θέλουμε. Η τέχνη μπορεί να παίζει αυτό τον ρόλο: ό,τι είναι εφικτό στην τέχνη μπορούμε να το σκεφτούμε στη ζωή. Μεταμορφωνόμαστε πρώτα μέσα από το στυλ, τη μόδα και την τέχνη, αυτές τις εκούσιες βυθίσεις σε εικονικούς κόσμους – μέσω αυτών παίρνουμε μια γεύση του πώς θα είμαστε αν υιοθετήσουμε άλλες αξίες. Προβάρουμε νέα συναισθήματα και ευαισθησίες. Φανταζόμαστε άλλους τρόπους θεώρησης του κόσμου μας και του μέλλοντός του. Χρησιμοποιούμε την τέχνη ως μακέτα νέων πιθανών κόσμων. Κοιτάμε τριγύρω, εντοπίζουμε τους τομείς στους οποίους ασκούμε επιρροή, σκώνουμε τα μανίκια και φροντίζουμε να συμβούν πράγματα...

Για να σώσουμε τον πλανήτη μας πρέπει να κάνουμε πάρα πολλά – αλλά εάν τα καταφέρουμε, θα καταλήξουμε σε ένα πολύ

Ο Μπράιαν Ιβο δεν διστάζει να τοποθετείται κοινωνικά και πολιτικά για όλα τα ζητήματα που απασχολούν τον μέσο δυτικό άνθρωπο: υπερκαταναλωτισμός, κλιματική αλλαγή, πόλεμος στη Γάζα, οικονομικές ανισότητες. «Για να σώσουμε τον πλανήτη μας πρέπει να κάνουμε πάρα πολλά – αλλά εάν τα καταφέρουμε, θα καταλήξουμε σε ένα πολύ καλύτερο σημείο από αυτό που βρίσκμαστε τώρα», έγραψε στο βιβλίο του Τζον Αλεξάντερ «Citizens».

55 χρόνια καριέρας, 29 σόλο άλμπουμ, 22 σε συνεργασία με άλλους καλλιτέχνες, αμέτρητες παραγωγές για τρίτους δεν χωρούν σε ένα φιλμ, οπότε επιστρατεύθηκε το λογισμικό «Brain One».

«Κάθε φορά που προβάλλεται, είναι, κυριολεκτικά, μια διαφορετική ταινία!» δήλωσε, κατά την πρεμιέρα, ο σκηνοθέτης Γκάρι Χάστγουιτ.

Το ντοκιμαντέρ «Ενο», το οποίο προβλήθηκε στις «Νύχτες Πρεμιέρας», αυτήν την εποχή περιοδεύει σε διεθνή φεστιβάλ ανά τον κόσμο και αναμένεται προσεχώς η εμπορική κυκλοφορία του.

καλύτερο σημείο από αυτό που βρισκόμαστε τώρα».

Ο Ιβο δεν διστάζει να τοποθετείται κοινωνικά και πολιτικά για όλα τα ζητήματα που απασχολούν τον μέσο δυτικό άνθρωπο: υπερκαταναλωτισμός, κλιματική αλλαγή, πόλεμος στη Γάζα, οικονομικές ανισότητες, Brexit – κάποιιο ισχυρίζονται ότι, μερικές φορές, οι τοποθετήσεις αυτές είναι, αν όχι αφελείς, από την πλευρά ενός εκατομμυριούχου που ζει σε μια κοινωνία με λειτουργικές δομές, αλλά, αν μη τι άλλο, κανείς δεν μπορεί να τον κατηγορήσει ότι περιμένει απαθώς να αλλάξουν όλα από τον καναπέ του στο Λονδίνο.

Κοινωνική δράση

Το 1995 είχε ταξιδέψει μέχρι τη Βοσνία για να κάνει εργαστήριο μουσικής για παιδιά που είχαν πληγεί από τον πόλεμο. Από το 1996 είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου του ιδρύματος Long Now, που με έδρα το Σαν Φρανσίσκο έχει όραμα να «ενισχύσει δημιουργικά την υπευθυνότητα» απέναντι στον ανθρώπινο πολιτισμό για τα επόμενα... 10.000 χρόνια, με διάφορες δράσεις, όπως π.χ. μια ανοικτή στο κοινό βιβλιοθήκη με 3.500 επιλεγμένους τίτλους ή η προστασία και διάσωση των γλωσσικών διαλέκτων που κινδυνεύουν με αφανισμό μέχρι τον 22ο αιώνα! Το 2021 ίδρυσε τον οργανισμό EarthPercent, που μέσα σε τρία χρόνια συγκέντρωσε πάνω από 675.000 δολάρια, τα οποία διατέθηκαν για μελέτες υπέρ της προστασίας του πλανήτη.

Στο σάουντρακ του ντοκιμαντέρ «Ενο», που προβλήθηκε και στη χώρα μας την Παρασκευή 11 Οκτωβρίου, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ «Νύχτες Πρεμιέρας», περιλαμβάνονται και τρεις ανέκδοτες ηχογραφήσεις – η μία είναι αυτή που κλείνει αυτή την ανθο-

λογία: πρόκειται για την απόδοση του κλασικού «By The River», όπως παρουσιάστηκε ζωντανά ενώπιον του ελληνικού κοινού στο Ηρώδειο, μαζί με τον αδελφό του, Ρότζερ, στην πρώτη κοινή τους εμφάνιση στις 4 Αυγούστου του 2021. Για εκείνη τη συναυλία, που είχε πραγματοποιηθεί ενώ η Εύβοια είχε παραδοθεί σε εκείνη την καταστροφική πυρκαγιά, ο Μπράιαν Ιβο είχε δηλώσει, δύο χρόνια αργότερα, πως «δεν θα μπορούσα να χάσω την ευκαιρία να εμφανιστώ στο παλαιότερο, ίσως, θέατρο του κόσμου, στη γενέτειρά του δυτικού πολιτισμού. Ενώ παίζαμε, με τον καπνό από τις δασικές πυρκαγιές στον ουρανό και τη θερμοκρασία στους 45 βαθμούς, τα πράγματα δεν επέτρεπαν αισιοδοξία. Τώρα όμως βλέπω την αρχή μιας αναγέννησης – τους ανθρώπους να καταλαβαίνουν ότι, αν δεν αντιδράσουμε, θα χάσουμε τα πάντα».

Γεγονός παραμένει ότι η μινιμαλιστική προσέγγισή του στη μουσική επεκτείνεται και στα προσωπικά του: δύο γάμοι, τρεις κόρες, δύο διαζύγια, χωρίς πολλά σκάνδαλα και ένας μάλλον λακωνικός τρόπος ζωής είναι ο απολογισμός μιας πορείας σαφώς αφοσιωμένης στην τέχνη και στην αναζήτηση νέων τρόπων έκφρασης. Όπως έγραφε, εξίσου αφαιρετικά, στο ημερολόγιό του του 1995, που εκδόθηκε σε βιβλίο με τίτλο «A Year with Swollen Appendices» (1996, Faber and Faber), «γενικά τείνω προς σιδηποτε «λιγότερο»: λιγότερα ψώνια, λιγότερο φαγητό, λιγότερο ποτό, λιγότερη κατανάλωση, λιγότερο παιχνίδι βάσει των κανόνων και των δοκιμασμένων συνταγών. Όλα αυτά θέλω να δώσουν τη θέση τους σε περισσότερη περισυλλογή εν κινήσει, περισσότερο αυτοσχεδιασμό, περισσότερες εκπλήξεις, περισσότερα γέλια».

10+1 στιγμές του που έμειναν στην Ιστορία

Roxy Music

Μπορεί να έμεινε δυόμισι χρόνια μαζί τους (1971-1973), αλλά τα δύο άλμπουμ που έβγαλαν ήταν αρκετά για να αλλάξουν τη βρετανική μουσική σκηνή.

Obscure records

Η δισκογραφική εταιρεία που ίδρυσε το 1975. Αντέξε μόνο 4 χρόνια και έβγαλε 10 πειραματικά άλμπουμ. Πιο εντυπωσιακό το «The Sinking Of The Titanic» του Γκάβιν Μπράιαρς: η ορχήστρα του πλοίου να παίζει τόσο πριν όσο και μετά το ναυάγιο!

«Μη μουσικός»

Ετσι δήλωσε ο Ιβο εξ αρχής. Μπορεί όντως να μην είχε σπουδές κονσερβατορίου, όμως μπορεί να παίζει σχεδόν όλα τα μουσικά όργανα.

Η τριλογία του Βερολίνου

Τα άλμπουμ «Low», «Heroes», «Lodger» (1977-1979) ήταν τα πιο σημαντικά, ίσως, για την εξέλιξη της καριέρας του Ντέιβιντ Μπόουι, ο οποίος είχε τυφλή εμπιστοσύνη στο άγγιγμα του Ιβο ως παραγωγού.

«No New York»

1978 και ο Ιβο βρίσκεται στη Νέα Υόρκη για ένα πενήντημερο «no wave» φεστιβάλ. Εντυπωσιασμένος από την κακοφωνία και την εν γένει αισθητική των μουσικών εκείνης της σκηνής, πειθείται να επιμεληθεί μια ρηζικέλευθη συλλογή.

Talking Heads

Ο ηχογραφημένος στις Μπαχάμες το 1980 δίσκος «Remain in Light» ήταν που πιστοποίησε ότι το «νέο κύμα» πλέον δεν γνώριζε σύνορα: ρυθμίο από τη Νιγηρία, τρομπέτες-φαντάσματα του Τέταρτου Κόσμου, φωνητικά που θύμιζαν τελετές βουντού, ερμηνείες επηρεασμένες από την ανερχόμενη, τότε, rap σκηνή και σίχοι εμπνευσμένοι από το σκάνδαλο Watergate – όλα αυτά μέσα σε 40 λεπτά!

«My Life In The Bush Of Ghosts»

Το πρώτο από τα δύο άλμπουμ του με τον Ντέιβιντ Μπερν: συνδύαζε αφρικανικούς ρυθμούς με ανατολίτικους αμανέδες, αναλύσεις από talk shows, μηνύματα ευαγγελιστών, τραγουδίστριες από τον Λίβανο, καθώς και αναγνώσεις από το Κοράνι.

Ambient

Η πατρότητα του όρου ανήκει στον ίδιο. Περιγράφει την περιβαλλοντική μουσική, αυτήν που μπορεί να συνυπάρχει με τους αστικούς θορύβους ή τους ήχους της φύσης.

U2

Από τις συνεργασίες του με γκρουπ των μεγάλων σταδίων (James, Coldplay), οι U2 ήταν αυτοί που μεταμορφώθηκαν πιο δραστικά από την παρουσία του. Τα «Unforgettable Fire» (1984), «Joshua Tree» (1987) και «Achtung Baby» (1991) σημάδεψαν την εποχή τους όσο ελάχιστα ροκ άλμπουμ.

Windows 95

Η Microsoft του είχε αναθέσει να γράψει 6 δευτερόλεπτα μουσικής για την εκκίνηση των Windows. Το ηχητικό αρχείο που παρέδωσε ο Ιβο είχε παραχθεί σε... Macintosh!

Oblique Strategies

Σε ελεύθερη απόδοση («Πλάγιες Στρατηγικές», μια σύλλληψη του Ιβο και του καλλιτέχνη Πίτερ Σμιντ (1931-1980). Ήταν ένα κουτί με κάρτες, κάθε μία με ένα γνωμικό/μία συμβουλή για να αντιμετωπιστούν πάσης φύσεως δημιουργικά αδιέξοδα.

Ένα ιστορικό καλειδοσκόπιο για νέους

Μάχες και σινεμά, ολοκαύτωμα και κατανάλωση. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος σε μια πλούσια εικονογραφημένη αφήγηση

ΜΑΡΙΖΑ ΝΤΕΚΑΣΤΡΟ
2194 Ημέρες πολέμου. 1 Σεπτεμβρίου 1939 - 2 Σεπτεμβρίου 1945
εικ.: Αχιλλέας Ραζής, εκδ. Μεταίχμιο
Επιστημονική θεώρηση: Άννα-Μαρία Δρουμπούκη

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ**

Ο πόλεμος αρχίζει με ένα χάρτη, τελειώνει όμως με ένα παιδί που κάθεται συντετριμμένο ανάμεσα στα ερείπια: ήδη οι εικονογραφικές επιλογές του υπό συζήτηση βιβλίου είναι σοφές. Κάθε πόλεμος, εν προκειμένω ο Δεύτερος Παγκόσμιος, ξεκινάει σαν άσκηση επί χάρτου, με ορθολογικούς, υποτιθέεται, υπολογισμούς και τελειώνει με σκέτη οδύνη και καταστροφή. Τη «γραμμή» της απερίφραστης καταδίκης του πολέμου ακολουθεί η γνωστή συγγραφέας και κριτικός βιβλίων για παιδιά και εφήβους Μαρίζα Ντεκάστρο. «Πάνω στην τεράστια σκηνή της Ευρώπης δόθηκε μια παράσταση τρόμου, πείνας, θανάτων, εκτοπίσεων, αγωνίας, απελπισίας. Φρίκνς!», γράφει στο εισαγωγικό σημείωμα του βιβλίου. Δεν σχετικοποιεί το κακό ούτε με μια λέξη.

Το πρώτο κεφάλαιο δανείζεται τον τίτλο του («Ταξίδι στην άκρη της νύχτας») από το σκληρό μυθιστόρημα του Σελίν. Η συγγραφέας αφηγείται συνοπτικά τα γεγονότα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου – πολύ σωστά, αφού ο Δεύτερος Παγκόσμιος εκκολάφθηκε στη μήτρα του Πρώτου. Το δεύτερο «σήμα», λοιπόν, που μετά την ανάδει-

ξη της απόλυτης φρίκας η Ντεκάστρο μας δίνει –προπάντων στους ενήλικους, στους δασκάλους και τους γονείς, που θα συντροφεύσουν τα παιδιά σε αυτή την ανάγνωση– είναι η εντατική χρήση της λογοτεχνίας αλλά και του πολιτισμικού πεδίου στο σύνολό του, στην υπηρεσία της Ιστορίας. Μετά τον Σελίν έρχεται η σειρά του Χέμινγκουεϊ – το δεύτερο κεφάλαιο επιγράφεται «Αποχαιρετισμός στα όπλα».

Σύντομες φράσεις, θυμίζοντας μεσότιτλους σε βουβή ταινία, υφαινουν τη βασική χρονοσειρά. Παρεμβάλλονται εκτενείς ή γρήγορες αναφορές σε θέματα που μεταδίδουν ατμόσφαιρα εποχής. Συχνά, αυτά τα «γεμίσματα» συνίστανται σε απο-

Πέρα από την ευρύτερη αφήγηση, η Ντεκάστρο παρουσιάζει ανάγλυφα τα τεκταινόμενα στη χώρα μας εκείνη την εποχή.

σπάσματα βιβλίων ή άρθρων σε εφημερίδες. Η εικονογράφηση δημιουργεί τις απαραίτητες παύσεις που, μαζί με τα εμβόλιμα κομμάτια, άλλοτε τονίζουν τη φρίκη του πολέμου και του Ολοκαυτώματος, και άλλοτε δείχνουν με τρόπο αβίαστο ότι ακόμη και τις σκοτεινότερες στιγμές η ζωή συνεχιζόταν. Την ίδια χρονιά (1940) που κηρύσσεται

ο πόλεμος στην Αγγλία και τη Γαλλία, συνθηκολογεί η Γαλλία, διεξάγεται η Μάχη της Αγγλίας, κηρύσσεται ο πόλεμος στην Ελλάδα, πληροφορούμαστε ότι «στις ΗΠΑ εμφανίζονται στα ψυγεία των καταστημάτων τα πρώτα κατεψυγμένα τρόφιμα, παράγονται και πωλούνται οι πρώτες νάιλον γυναικείες κάλτσες και στο ραδιόφωνο μεταδίδονται

οι περιπέτειες του Σούπερμαν». Στο Χόλιγουντ «γεννιούνται τα καρτούν Φαντασία, Πινόκιο, Τομ και Τζέρι και Μπαγκς Μπάνι».

Χάρη στην εναλλαγή οι νεαρές/οί αναγνώστ(ρι)ες όχι μονάχα δεν θα πλήξουν αλλά, επιπλέον, θα αντιληφθούν τη ζωή των κοινωνιών ως σύνθετο φαινόμενο, σε πείσμα των χοντροκομμένων απλουστεύσεων. Μιας

Στο βιβλίο η αντίσταση, αλλά και η τέχνη της αντίστασης, παρουσιάζονται εύληπτα και παραστατικά, πάντα με αυτή την εναλλαγή ανάμεσα στο γενικό και το ειδικό, το ατομικό και το συλλογικό, το κοινωνικο-πολιτικό και το πολιτισμικό. Αριστερά, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της εικονογράφησης του Αχιλλέα Ραζή.

και απευθύνεται σε ελληνόφωνα παιδιά, η Ντεκάστρο παρουσιάζει ανάγλυφα τα τεκταινόμενα στη χώρα μας εκείνη την εποχή. Κερδίζει πάντα η διαφοροποιημένη οπτική, αφού η ελληνική περίπτωση πλαισιώνεται γερά από όσα συνέβαιναν την ίδια εποχή στην Ευρώπη και τον κόσμο. Εμφαση δίνεται από την αρχή μέχρι το τέλος στο Ολοκαύτωμα των Εβραίων από τους ναζί και τους συνεργάτες τους.

Η αντίσταση, αλλά και η τέχνη της αντίστασης, παρουσιάζονται εύληπτα και παραστατικά, πάντα με αυτή την εναλλαγή ανάμεσα στο γενικό και το ειδικό, το ατομικό και το συλλογικό, το κοινωνικο-πολιτικό και το πολιτισμικό. Αριστερά, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της εικονογράφησης του Αχιλλέα Ραζή.

ζονται εύληπτα και παραστατικά, πάντα με αυτή την εναλλαγή ανάμεσα στο γενικό και το ειδικό, το ατομικό και το συλλογικό, το κοινωνικο-πολιτικό και το πολιτισμικό.

Εκεί, για παράδειγμα, που διαβάζουμε αναλυτικά για τον διωγμό των Εβραίων στη χώρα μας, μας ξαφνιάζει αναπάντεχα και ευχάριστα το μελόδραμα της Φίνος Φίλμ (1943) «Η φωνή της καρδιάς», που λατρεύτηκε από το κοινό. Γιατί, όπως είπαμε: και τις πιο μαύρες και απελπιστικές στιγμές ο άνθρωπος θέλει να χαρεί τη ζωή. Και γεννά ασταμάτητα πολιτισμό, ακόμη και στις πιο ελαφρές, ψυχαγωγικές εκδοχές του.

Απελευθέρωση της Αθήνας

Καθώς το βιβλίο πλησιάζει στο τέλος του πολέμου (1945), διαβάζουμε για την απελευθέρωση της Αθήνας (1944), που γιορτάζει φέτος την 80ή της επέτειο. Προηγουμένως, θα έχουμε ανατριχιάσει από το τσουνάμι των πράξεων βίας και γενοκτονίας που σημάδεψαν τους τελευταίους μήνες του πολέμου. Θα νιώσουμε, ακόμη, βαριά τη σκιά του ελληνικού Εμφυλίου (1944) αλλά και της ρίψης των ατομικών βομβών στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι (1945).

Το βιβλίο κλείνει με έναν ψυχρό, καταλυτικό απολογισμό των ανθρωπίνων θυμάτων και των υλικών ζημιών και καταστροφών. Το «ποτέ πια» μοιάζει αυτονόητο, χωρίς να χρειάζεται να ειπωθεί.

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

Ακούς ό,τι αγαπάς όλες τις ώρες

ΤΑΣΙΟΣ ΤΡΥΦΩΝΙΔΗΣ & ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

6-10 ΠΡΩΤΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 12.9%

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ

21-24 ΠΡΩΤΗ ΒΡΑΔΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 15.2%

ΣΥΛΙΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

9-12 ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

ME 13.4%

ΣΥΜΚΙΝΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΜΕΤΕΡΗΝ MARKET RESEARCH ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

NOVEMBER 2023 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ 2024 ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΩΝ ΗΛΕΚΤΡΩΝ 13.80

ΓΙΩΤΑ ΝΕΓΚΑ

Με τα τραγούδια σ' ονειρεύομαι

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΜΕΣΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ

Δευτέρα 4.11.2024 Παττίχειο Δημοτικό Θέατρο Λεμεσού Ώρα έναρξης 8.30 μ.μ.

Τρίτη 5.11.2024 Δημοτικό Θέατρο Στροβόλου Ώρα έναρξης 8.30 μ.μ.

ΧΟΡΗΓΟΣ

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

wizguide

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ticketmaster.cy ACS 7777 7040

Μοντέρνα Σταχτοπούτα στη Ν. Υόρκη

Ο παραμυθένιος έρωτας ανάμεσα σε μια
σεξεργάτρια και στον γιο ενός ολιγάρχη

Ανορα ★★★★★

ΚΟΜΕΝΤΙ (2024), 139'

Σκηνοθεσία: Σον Μπέικερ

Ερμηνείες: Μάικι Μάντισον,

Πολ Γουάισμαν

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Μετά τα εξαιρετικά «The Florida Project» και «Red Rocket», ο πιο σπουδαίος ίσως σύγχρονος εκπρόσωπος του αμερικανικού ανεξάρτητου σινεμά Σον Μπέικερ κέρδισε τον Χρυσό Φοίνικα στις Κάννες και βαδίζει ολοταχώς προς την απονομή των Οσκαρ.

Η σχετικά άγνωστη Μάικι Μάντισον («Better Things») υποδύεται την Ανι, μια νεαρή σεξεργάτρια από το Μπρούκλιν, η οποία συναντά και παντρεύεται αυθόρμητα τον γιο ενός Ρώσου ολιγάρχη. Ωστόσο, πάνω που πιστεύει ότι έπιασε την «καλή», τα νέα μαθαίνονται στη Ρωσία, από όπου καταφθάνουν οι γονείς του απείρσιεπτου γαμπρού προκειμένου να ακυρώσουν τον γάμο.

Ο Σον Μπέικερ επινοεί τη δική του... μοντέρνα Σταχτοπούτα, βγαλμένη από τη σκληρή και συνάμα παράδοξα αστεία σημερινή πραγματικότητα. Οντως αυτό που ζει η Ανι, τουλάχιστον αρχικά, μοιάζει με παραμύθη καθώς ο νεαρός Ρώσος την πνίγει στα δώρα και της υπόσχεται μια ζωή σαν ατελείωτο πάρτι πολυτελείας. Είναι βασικά η πραγματοποίηση του ονείρου της Gen Z, η οποία πολύ γρήγορα έχει διαπιστώσει ότι η σκληρή δουλειά ελάχιστα εξασφαλίζει στον σύγχρονο κόσμο και ψάχνει μαζεύοντας την εναλλακτική του εύκολου πλουτισμού.

Προσγγίωση

Η ανώμαλη προσγγίωση, μέσω των απυσιδισμένων γονιών που έρχονται να επιβάλουν την τάξη, είναι βέβαια θέμα χρόνου, όμως ακόμη και τότε ο Μπέικερ αρ-

νείται να μετατρέψει την ταινία του σε καθαρό δράμα ή, έστω, σε θρίλερ με θέμα την τύχη της κοπέλας· αντιθέτως, συνεχίζει με φρενήρεις ρυθμούς και τη μια αστεία σεκάns μετά την άλλη, ξεπερνώντας διαρκώς τις προσδοκίες του θεατή.

Όλα αυτά μέχρι να φτάσουμε στην τελική, απροσδόκητη «ήσυχη» σκηνή, η οποία κλείνει γλυκόπικρα και ταιριαστά ένα απολαυστικό σύνολο.

Ο Σον Μπέικερ μετέτρεψε μια απλή ιστορία σε οξεία παρατήρηση πάνω στις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, χωρίς να θυσιάζει τη λυτρωτική αύρα του παραμυθιού.

Ο Μπέικερ κέρδισε δίκαια τον Χρυσό Φοίνικα, καταφέροντας να μετατρέψει μια απλούστατη ιστορία σε πολύ σύγχρονη οξεία παρατήρηση πάνω στις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, ενώ ταυτόχρονα διατηρεί τη λυτρωτική αύρα και την αισιοδοξία του παραμυθιού. Το γεμάτο χιούμορ σενάριο αποτελεί αναμφίβολα το δυνατό χαρτί του, μαζί με το ταχύτατο μοντάζ και την ατμόμητη ερμηνεία της Μάντισον.

Η τελευταία αποτελεί τον πιο πρόσφατο κρίκο σε μια αλυσίδα κατά κανόνα άγνωστων πρωταγωνιστών, τους οποίους ο Μπέικερ καταφέρνει να αναδείξει σε πρόσωπα της σημερινής αμερικανικής εργατικής τάξης, δίχως να την αγιοποιεί ούτε να την καταδικάζει.

Οι πρωταγωνιστές του «Ανορα» στο Λας Βέγκας. Το γεμάτο χιούμορ σενάριο, το μοντάζ και η ερμηνεία της Μάικι Μάντισον είναι τα δυνατά χαρτιά της ταινίας.

HOME CINEMA

Στο ρινγκ με τον μεξικανικό υπόκοσμο

Ντιέγκο Λούνα και Γκαέλ Γκαρσία Μπερνάλ στην πρεμιέρα της «Μηχανής», στην Πόλη του Μεξικού.

Ο Χιντετόσι Νισιζίμα και η Τόκο Μιούρα πρωταγωνιστούν στο «Drive my car» του Ριουσούκε Χαμαγκούτσι.

Η μηχανή

ΔΡΑΜΑ (2024)

Δημιουργός: Φερνάντο Κοπέλ,

Μάρκο Ραμίρεζ

Ερμηνείες: Γκαέλ Γκαρσία Μπερνάλ,

Ντιέγκο Λούνα

Το αθλητικό δράμα μπλέκεται με το ψυχολογικό—αλλά και το μαφιόζικο—θρίλερ σε μια καινούργια ισπανόφωνη σειρά του Ηιλι, που βλέπουμε στην πλατφόρμα του Disney+. Ο κινηματογραφικός αστέρας Γκαέλ Γκαρσία Μπερνάλ υποδύεται εδώ τον La Machina (Η μηχανή) Εστέμπαν, έναν σπουδαίο πυγμάχο, ο οποίος βρίσκεται στο λυκόφως της καριέρας του. Μέσω του πολυμήχανου ατζέντη του (Ντιέγκο Λούνα), θα καταφέρει να εξασφαλίσει μια τελευταία ευκαιρία για να διεκδικήσει τον παγκόσμιο τίτλο, οι δυο τους ωστόσο θα χρειαστεί πρώτα να ξεπεράσουν μια απειλή από τον μεξικανικό υπόκοσμο, καθώς και τα ανησυχητικά σημάδια που το ίδιο το τραυματισμένο μυαλό του Εστέμπαν έχει αρχίσει να εμφανίζει.

Η μεξικανική ταυτότητα της σειράς προσδίδει από μόνη της

ενδιαφέρον σε μια πολυδιάστατη αφήγηση, η οποία συνδυάζει την καθαρή ψυχαγωγία της αγωνιστικής δράσης με ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις γύρω από το κόστος της νίκης και τους κώδικες της ανδρικής φιλίας. Εκτός των άλλων, φέρνει ξανά μαζί μπροστά από τον φακό τους Μπερνάλ και Λούνα, σχεδόν 25 χρόνια έπειτα από το πρωτοποριακό «Θέλω και τη μαμά σου» του Αλφόνσο Κουαρόν. Ο πρώτος είναι εδώ ένας άνδρας που αγωνίζεται να κρατήσει τα κεκτημένα μιας γεμάτης δόξας καριέρας, ενώ ο δεύτερος, εθισμένος στο μπότοξ και στο σολάριουμ, προσπαθεί ουσιαστικά να κάνει το ίδιο με την εικόνα του.

Drive my car ★★★★★

ΔΡΑΜΑ (2021), 179'

Σκηνοθεσία: Ριουσούκε Χαμαγκούτσι

Ερμηνείες: Χιντετόσι Νισιζίμα,

Τόκο Μιούρα

Το φιλμ του Ριουσούκε Χαμαγκούτσι, που απέσπασε το χρυσό αγαλματίδιο για την καλύτερη διεθνή ταινία, κυκλοφορεί στην

πλατφόρμα του Cinobo. Ηρωας του Ιάπωνα κινηματογραφιστή είναι ο Γιουσούκε, ένας θεατρικός σκηνοθέτης, ο οποίος χάνει ξαφνικά την αγαπημένη του σύζυγο. Βυθισμένος στη θλίψη, δέχεται την πρόσκληση να ταξιδέψει στη Χιροσίμα προκειμένου να ανεβάσει εκεί μια δική του εκδοχή του «Θείου Βάνια» του Τσέχοφ. Η καθημερινή επαφή με τα μέλη του θιάσου, καθώς και με τη λιγομίλητη νεαρή οδηγό του, θα τον βοηθήσει να περάσει σε ένα επόμενο επίπεδο και να φτάσει λίγο πιο κοντά στη λύτρωση. Ο Χαμαγκούτσι κρατάει την εικονοποιία και γενικότερα την κινηματογραφική του παρέμβαση στο μίνιμουμ, φιλμάροντας και μοντάρνοντας με λιτότητα προκειμένου να ρίξει όλο το εκφραστικό βάρος στο (αριστουργηματικό) σενάριο του. Η σύγχρονη μοναξιά, η δυσκολία των ανθρώπινων σχέσεων και της ίδιας της επικοινωνίας, καθώς και το δράμα της απώλειας, αντιπαρατίθενται εδώ με το τσεχοφικό κείμενο και τον μαγνητισμό—στο όρια της εμμονής—που αυτό εκπέμπει.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Γιούντισαν Λιμ, το νέο αστέρι από την Απω Ανατολή

Δυναμικά ξεκίνησε στις 13 Οκτωβρίου τη νέα του καλλιτεχνική περίοδο το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών με μια «μεγάλη ορχήστρα», τη Βασιλική Φιλαρμονική του Λονδίνου, υπό τον Βασίλι Πετρένκο και με σολίστ τον Νοτιοκορεάτη Γιούντισαν Λιμ. Το πρόγραμμα περιελάμβανε την ορχηστρική Εισαγωγή «Καρναβάλι» του Ντβόρζακ, το δεύτερο Κοντσέρτο για πιάνο του Σοπέν και το «Κοντσέρτο για ορχήστρα» του Μπάρτοκ.

Ο Λιμ, που το 2022, στα δεκαοκτώ του χρόνια, έγινε ο νεότερος νικητής του περίφημου διαγωνισμού πιάνου «Βαν Κλάιμπερν», είναι το νέο υπέρλαμπρο αστέρι από την Απω Ανατολή. Έχει ήδη εμφανιστεί με σημαντικές ορχήστρες υπό τη διεύθυνση κορυφαίων αρχιμουσικών και έχει υπογράψει αποκλειστικό συμβόλαιο με ιστορική δισκογραφική εταιρεία. Έχει υμνηθεί για τις ερμηνείες του σε έργα Σοπέν, και Σοπέν έπαιξε επίσης στην Αθήνα. Πράγματι, ο ήχος του ήταν ακόμη πιο διαυγής, ακόμη πιο αέρινος απ' ό,τι έχουμε συνηθίσει και η δεξιοτεχνία του πολύ πιο εντυπωσιακή. Αποδεικνύεται

ότι υπάρχουν πάντοτε περιθώρια για «ακόμη πιο». Παραπέρα: τα λεπταίσθητα διανθίσματα της γραφής του Σοπέν στο δεύτερο μέρος του κοντσέρτου ακούγονταν με εξαιρετική καθαρότητα, παρά τη χαμηλόφωνη και ταχύτατη απόδοσή τους. Οι νότες ηκούσαν μία μία, αλλά ταυτόχρονα ήταν επίσης «δεμένες» μεταξύ τους. Όλα αυτά δεν γίνονταν μηχανικά, αλλά με πλαστικότητα και αποχρώσεις. Ήταν φανερό ότι ο Λιμ συναισθανόταν πως δεν πρόκειται για στοιχεία εντυ-

Εξαιρετικά επιτυχημένη υπήρξε η συναυλία της Βασιλικής Φιλαρμονικής Ορχήστρας του Λονδίνου.

πωσιακής πιανιστικής επίδειξης, για την οποία, φυσικά, διαθέτει όλα τα εφόδια, αλλά ότι αφορούν την έκφραση. Οτι δηλαδή αποτελούν ουσιαστικό στοιχείο της δραματουργίας της μουσικής.

Εντυπωσιακά απέδωσε ο νεαρός Νοτιοκορεάτης πιανίστας Γιούντισαν Λιμ το δεύτερο Κοντσέρτο για πιάνο του Σοπέν.

Ήταν όμως εξίσου φανερό ότι απομένει να κατακτηθεί άλλου είδους ωριμότητα, όχι μονάχα μουσική, ώστε να αποκαλυφθεί η συναισθηματική δύναμη της μουσικής και η εκφραστικότητά

της, η οποία υπερβαίνει τις νότες.

Απ' την πλευρά της, η διάσημη ορχήστρα επιβεβαίωσε τη φήμη της. Ήδη από την Εισαγωγή του Ντβόρζακ φάνηκε ο εξαιρετικά καλλιεργημένος ήχος της. Στη

γεμάτη φως και χυμούς μουσική του Τσέκου συνθέτη εκτίμησε κανείς την ποιότητα κάθε ομάδας ξεχωριστά, των ξύλινων και χάλκινων πνευστών και, βέβαια, των εγχόρδων. Το «Κοντσέρτο

για ορχήστρα» του Μπάρτοκ προσέφερε ακόμη μεγαλύτερες ευκαιρίες.

Ακούγοντας τη σχεδόν αχειροποίητη απόδοση των εγχόρδων, αναλογιζόταν κανείς εάν ποτέ ο Μπάρτοκ μπορούσε να φανταστεί τη μουσική του να αποδίδεται τόσο βίαια, με τόσο στρογγυλό ήχο, σχεδόν δίχως την παραμικρή αιχμή, με τόσο απίστευτα συντονισμένα έγχορδα, όπως στη αρχή του πέμπτου μέρους. Αναρωτιόταν κανείς, εξίσου, εάν αυτή η αισθητική τελειότητα θα άρρεσε στον συνθέτη. Όπως και στην περίπτωση του Λιμ, ο θαυμασμός υπερίσχυε της έκφρασης. Ναι, πράγματι, η βαθιά μελαγχολία της «Ελεγείας», του κεντρικού μέρους του Κοντσέρτου, ωφελήθηκε από την εξαιρετική ποιότητα του ήχου. Αλλού όμως, όπως στο πρώτο και στο τελευταίο μέρος, έλειψαν η τραχύτητα και οι αιχμές που θα αναδείκνυαν ευκρινέστερα όχι μόνο την αρχιτεκτονική της σύνθεσης αλλά κυρίως όσα εκφράζει η μουσική. Προφανώς, καθένας κρίνεται στο επίπεδό του. Το δε συγκεκριμένο ήταν πάρα πολύ υψηλό.

Σαν πολιτικό δράμα προσεγγίζει η Ραφίκα Σαουίς τον «Αγαμέμνονα», τον οποίο θα παρουσιάσει στη σκηνή του La MaMa στη Νέα Υόρκη. «Η Κλυταιμνήστρα είναι ο αποκλεισμένος άνθρωπος που εκφράζει τη γενιά μου και γενικότερα την εποχή μου. Προσπαθεί να αλλάξει την πολιτική δομή, να ρίξει από την εξουσία τον Αγαμέμνονα, αλλά στην ουσία γίνεται θύμα του Αιγίσθου και των φιλοδοξιών του», εξηγεί η ίδια.

Κουβαλάω τη χαμένη πατρίδα μου

Η Ραφίκα Σαουίς μιλάει για τη συνεργασία της με το La MaMa, τη δουλειά της στο εξωτερικό και την ελληνοσυριακή καταγωγή της

Της ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ

Καθημερινά ξυπνάει στις επτά το πρωί. Το πρόγραμμά της είναι πάντα γεμάτο. Και παρότι το προηγούμενο βράδυ είχε επιστρέψει από το Östgöteatern της Σουηδίας όπου σκηνοθέτησε «Το τέρας» της Αλεξάνδρας Βουτζουράκη –ένα έργο που καταπνέεται με τις πατριарχικές σκιές στην αρχαία τραγωδία–, ήταν έτοιμη να μιλήσει για τη νέα της πρόκληση.

Η ηθοποιός και σκηνοθέτις Ραφίκα Σαουίς είναι η πρώτη Ελληνίδα την οποία κάλεσε το La MaMa στη Νέα Υόρκη για να παρουσιάσει τη δουλειά της. Η παράσταση «Αγαμέμνων»: ο κύκλος του αίματος» που διασκεύασε, σκηνοθέτησε και θα ερμηνεύσει στην έδρα του θεάτρου, σε μια καινούργια, σύγχρονη απόδοση της ομώνυμης τραγωδίας του Αισχύλου, ανεβαίνει στις 14 Νοεμβρίου και για δύο εβδομάδες ως σύγχρονο πολιτικό θρίλερ. Μετά τις ΗΠΑ θα ακολουθήσει περίοδος με πολλούς σταθμούς, ανάμεσά τους και την Αθήνα, στο θέατρο «Ακροπόλ». Όμως οι ειδήσεις για την 38χρονη δημιουργό δεν έχουν τέλος. Τον Ιανουάριο του 2025 θα εμφανιστεί στη σειρά «The Second Attack» που θα προβληθεί στο ARD της Γερμανίας, σε σκηνοθεσία της Barbara Eder. Εκεί η Ραφίκα υποδύεται μια Ιρακινή.

Όσο μιλάει για τη δραστηριότητά της αυτά τα 20 χρόνια, έχεις την αίσθηση ότι είναι διαρκώς με μια βαλίτσα στο χέρι. Αγγλία, ΗΠΑ, Γερμανία, Μεξικό, Πουέρτο Ρίκο, Νορβηγία, Σουηδία είναι ορισμένοι σταθμοί μετά την ολοκλήρωση των σπουδών της στο ΕΚΠΑ (τμήμα Φιλολογίας και Γλωσσολογίας) και τη δραματική σχολή υπήρχαν όμως και σκοτεινοί. Πήγα Αγγλία, μετά να υποτροφία στην Αμερική, επέ-

στρεψα το 2012, την εποχή που πολιτιστικά είχαν κάπως ανοίξει τα σύνορα ειδικά στη διακαλλιτεχνική πρακτική και είχα την τύχη να ταξιδέψω με τις δικές μου περφόρμανς».

Το La MaMa και την ιδρύτρια του Ελεν Στιούαρτ θαύμαζε από το 1999 όταν είδε τις «Τρώαδες» που παρουσίασε η ομάδα της στο Θέατρο Πέτρας. Πώς προέκυψε η δική της συνεργασία; Το 2019 όταν παρουσίασε το έργο της «Europeana» στην Εναλλακτική Σκηνή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής –συμπαράγωγη της Λυρικής και των βραβείων - Υποτροφίας Ιψέν–, η παραγωγή επρόκειτο να παρουσιαστεί στις ΗΠΑ αλλά ακυρώθηκε λόγω πανδημίας. Πριν από ένα χρόνο την ενθάρρυναν να προχωρήσει στη διασκευή του Αγαμέμνονα. «Γενικά δουλεύω με ένα έργο κλασικό και δημιουργώ μια παράλληλη μυθοπλασία και θεατρική πραγματικότητα».

Πολιτική πλεκτάνη

Ο δικός της Αγαμέμνωνας είναι ιδωμένος από τη μεριά της Κλυταιμνήστρας. «Όλη η ιστορία λειτουργεί όπως και στην αρχαία τραγωδία με σύμβολα. Για μένα η Κλυταιμνήστρα είναι ο αποκλεισμένος άνθρωπος που εκφράζει τη γενιά μου και γενικότερα την εποχή μου. Προσπαθεί να αλλάξει την πολιτική δομή, να ρίξει από την εξουσία τον Αγαμέμνονα αλλά στην ουσία γίνεται θύμα του Αιγίσθου και των φιλοδοξιών του. Το έργο αυτό είναι οι σκέψεις μου πάνω στη φύση του πολέμου», λέει και θυμίζει ότι δεν πρέπει να ξεχνάμε τον πόλεμο στη Συρία.

Η Ραφίκα Σαουίς έχει πολλούς λόγους να θυμάται όχι μόνο εξαιτίας της ελληνοσυριακής καταγωγής της. «Όταν έγινε ο πόλεμος και άρχισε το πρώτο προσφυγικό κύμα στα σύνορα, πήγα στη Μυτιλήνη και στον Εβρο. Ένας πόλεμος που ποδοδοτείται πάντα από τη διψα του κέρδους και της επέκτασης, κάτι που δυστυχώς είναι κομμάτι της ανθρωπίνης φύσης».

Το σκηνικό της παράστασης στη Νέα Υόρκη στηρίζεται σε οκτώ μόνιτορ και μια μιντιακή

“

Όταν άρχισε το πρώτο προσφυγικό κύμα, πήγα στη Μυτιλήνη και στον Εβρο. Στη Μόρια είδα την καταδίκη της ζωής του πρόσφυγα. Σ' αυτόν τον δρόμο χάθηκαν πάνω από 100.000 παιδιά.

Ο καλλιτεχνικός χώρος είναι σαν το τρενάκι του τρόμου και αν είσαι γυναίκα και σε λένε και Ραφίκα, ακόμη και αν το έργο σου έχει ταξιδέψει στο εξωτερικό, εδώ πρέπει να αποδείξεις ότι δεν είσαι ελέφαντας.

Ραφίκα Σαουίς και Κρις Ραντάνοφ στους ρόλους της Κλυταιμνήστρας και του Αιγίσθου στον «Αγαμέμνονα».

εγκατάσταση. Η ηθοποιός και σκηνοθέτις εξηγεί ότι ο κεντρικός πρωτόκτορας θα δείχνει τους θεατές που κάθονται απέναντι, έτσι ώστε να βλέπουν τον εαυτό τους επί σκηνής, σαν να είναι μέρος της πραγματικότητας που ζούμε. Τα μόνιτορ συνθέτουν μια ολόκληρη δραματουργία εικόπων και σκηνών που είναι είτε αρχαικό υλικό είτε μυθοπλαστικό, το οποίο γυρίστηκε με τους Μάνο Βακούση, Κρις Ραντάνοφ, Σαμουήλ Ακινόλα. «Τα διαφορετικά μόνιτορ που το καθένα αποδομεί ένα κομμάτι της πραγματικότητας, δηλώνουν ότι ζούμε στην εποχή της τεχνολογίας και της αποσπασματικής πληροφορίας, των σόσιαλ μίντια και της θόνης που είναι προέκταση του εαυτού μας, ότι η προσοχή μας πλέον είναι μικρότερη από αυτή του χρυσόψαρου».

Στην επίσημη ιστοσελίδα του, το La MaMa συστήνει τη Ραφίκα Σαουίς ως βραβευμένη ηθοποιό και δημιουργό που ασχολείται με κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, «γνωστή για την εξερεύνηση της μνήμης, του τραύματος, του φύλου και της μετα-αποικιοκρατίας». «Στο θέατρο ακόμη και ένα μπουλνάρ μπορεί να έχει πολιτική θέση και σκέψη», απαντά. Δηλώνει πολιτικοποιημένη και υπογραμμίζει ότι «στο θέατρο, την τέχνη γενικότερα δεν μου αρέσει ο διδακτισμός, με εκνευρίζει το πατρονάρισμα. Η ζωή μας, ο τρόπος που συνυπάρχουμε, που επιλέγουμε να διάγουμε την ημέρα μας, είναι μια πολιτική πράξη».

Ποια είναι η πιο τραυματική εμπειρία που βίωσε όταν πήγε να βοηθήσει τα ασυνόδετα παιδιά; «Στη Μόρια είδα την καταδίκη της ζωής του πρόσφυγα. Ως ηθοποιός αυτό που μπορούσα να κάνω ήταν να βοηθήσω στην ψυχαγωγία τους αλλά δεν ήταν μόνο αυτό. Προσπάθησα να καταλάβω τον πόλεμο που ζούσαν, όπως νόμιζαν. Ήταν κλειδωμένα με φύλαξη μέχρι να πάρουν τα χαρτιά τους, να μπορέσουν να πάνε σε μια δομή. Σ' αυτόν τον δρόμο χάθηκαν πάνω από 100.000 παιδιά. Προσπάθησα να

καθουκασώ τον φόβο τους, να εξηγήσω ότι η αναμονή ήταν λόγω της γραφειοκρατίας. Επίσης, προσπαθήσαμε να μάθουν τα δικαιώματά τους σε μια ξένη χώρα, πώς πρέπει να κινηθούν και τι να αποφύγουν. Ανάμεσά τους ήταν μόρα 8 μηνών και νέοι έως 17 ετών. Ήταν πολλές τραυματικές ιστορίες σαν μια ανοιχτή πληγή».

Το χαμένο κομμάτι

Πολιτικός εξόριστος ήταν ο παππούς της, ο οποίος πήρε την οικογένειά του από τη Συρία και έφυγε στην Αγγλία. «Την επόμενη μέρα συνέλαβαν τον αδελφό του και τον έριξαν σε ένα μπουντρουμί. Ενώ όλοι τον θεωρούσαν νεκρό, εκείνος εμφανίστηκε στο κατώφλι της γυναίκας του μετά από 40 χρόνια!».

Στην Αγγλία όπου έμεινε ο πατέρας της γνωρίστηκε με τη μητέρα της σε μια επίσκεψή της στο Λονδίνο. Ερωτήθηκαν, παντρεύτηκαν και διάλεξαν να μείνουν στην Ελλάδα. Η Ραφίκα δεν πήγε ποτέ στη Συρία, «αλλά κουβαλάω το στοιχείο της χαμένης πατρίδας. Είναι καθαρό μέσα μου ότι ένα κομμάτι μου είναι στην Ελλάδα και ένα άλλο στη Συρία. Ωστόσο είναι ένα χαμένο κομμάτι. Είναι πληγή μέσα μου γιατί είναι η πατρίδα του πατέρα μου που δεν μπόρεσε ποτέ να επιστρέψει, αλλά ούτε εγώ να την επισκεφτώ».

Το όνομα Ραφίκα σημαίνει συντροφισσα, δηλαδή φίλη, εξηγεί αν γελάει σαν θυμάται την αντίδραση των συμμαθητών της στο άκουσμά του. Γεννήθηκε στην Αθήνα, μεγάλωσε στον Ζωγράφου, ήταν συνεσταλμένο παιδί με λίγους φίλους που κατασκεύαζε κόσμους στο δωμάτιό της. «Ένα παιδί όταν κοινωνικοποιείται δεν θέλει να είναι στο επίκεντρο της προσοχής, είναι δύσκολο να λες το όνομά σου και να γυρίζουν 30 κεφαλάκια. Το επίθετό μου δεν ενόχλησε ποτέ, γιατί το Σαουίς, έχει γαλλική ρίζα, άλλωστε η Συρία ήταν και γαλλική αποικία. Αν έλεγα το δεύτερο όνομά μου, Ελένη Σαουίς, θα περνούσα ως εντελώς Ελληνίδα, φυσικά είμαι Ελληνίδα. Ξέρετε στην Ελλάδα

των '90s για κάποιους η αραβική καταγωγή σήμαινε ότι έχεις και μια πετρελαιοπηγή. Δεν σε αντιμέτωπιζαν υποτιμητικά, αντίθετα σαν να ήσουν κόρη του σείχη. Αυτό το βλέπουμε στη μυθοπλασία. Όμως, όταν άρχισε η προσφυγική κρίση, οι ερωτήσεις ήταν επίπνοες: “πότε έμαθες τόσο καλά ελληνικά;”».

Στις θεατρικές ομάδες βρήκε τον εαυτό της. «Όταν είχα να αναμετρηθώ με την ιστορία κάποιου άλλου, απελευθερώνομαι». Εμπνεάστηκε όμως και από τον αδελφό της, τον εικαστικό Μιχάλη Αργυρού με τον οποίο τους χωρίζουν 17 χρόνια. «Μεγάλωσαμε μαζί και δουλεύουμε μαζί, και τώρα. Ο μπαμπάς ασχολείται με τα οικονομικά, η μαμά με τα νομικά, είναι ανοιχτοί άνθρωποι, τους χρυστάμε ότι δεν μας είπαν πώς να ζήσουμε παρά μόνο να διαλέξουμε αυτό που μας κάνει χαρούμενους και να μπορούμε να επιβιώσουμε μ' αυτό».

Αραγε καμαρώνουν για την εξέλιξη της, στο θέατρο, τον κινηματογράφο, την τηλεόραση, τις βραβεύσεις της, ότι καταπνέεται με πολλά; Εδώ και ένα χρόνο η Ραφίκα ανέλαβε και την καλλιτεχνική διεύθυνση του «Μικρού Γκλόρια». Ενός θεάτρου 90 θέσεων που βρίσκεται στην καρδιά των εμπορικών θεάτρων της Αθήνας, αλλά εστιάζει σε νέες ελληνικές δραματουργίες και εναλλακτικό πρόγραμμα. Το κοινό θα ξαναδεί φέτος το «Μίξερ» της Ζέτς Φίτσιου, τις «Στρακαστρούκες» του Δ. Σαμόλη μαζί με νέο ρεπερτόριο, αλλά και «Το τέρας» της Αλ. Βουτζουράκη που ανέβηκε σε σκηνοθεσία της συνομιλήτριάς μας, στο Östgöteatern στη Σουηδία.

«Οι γονείς μου αντιλαμβάνονται τον κόπο πίσω απ' αυτά. Ο καλλιτεχνικός χώρος είναι σαν το τρενάκι του τρόμου και αν είσαι γυναίκα και σε λένε και Ραφίκα, ακόμη και αν το έργο σου έχει ταξιδέψει στο εξωτερικό, εδώ, πρέπει να αποδείξεις ότι δεν είσαι ελέφαντας. Κάνουμε αυτό που αγαπάμε, αλλά από πίσω κρύβεται πολύς κόπος».

Η παγκόσμια Ελληνίδα
γιορτάζει τα 90 χρόνια της,
σχεδιάζει τον ιδανικό επίλογο
της καριέρας της και μιλάει
για τη ζωή της στον Νίκο Αλιάγα,
σε ένα απολαυστικό αφιέρωμα
με διάσημες υπογραφές.

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

NANA ΜΟΥΣΧΟΥΡΗ

➡ 03/11 ΜΕ ΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»